

T I Š E K   Ž Á K   T . J .

**PÁN
JEŽÍŠ KRISTUS**

DÍL PRVNÍ

JEHO OSOBA

*

1 9 3 0

**NAKLADATELSTVÍ
SLEZSKÉ LIDOVÉ TISKÁRNY V OPAVĚ**

Nr. 1.927

IMPRIMATUR.

Olomucii, die 3. Februarii 1930.

Josephus Vyvlečka,
Praeses a. e. Consistorii.

IMPRIMI POTEST.

Pragae, die 30. Januarii 1930.

Leop. Skarek S. J.,
Praepositus Provincialis.

P. FRANT. ŽÁK T. J.:

PÁN JEŽÍŠ KRISTUS.

I. JEHO OSOBA.

II. JEHO DÍLO.

III. JEHO ŽIVOT.

*

1930

NÁKLADEM SLEZSKÉ LIDOVÉ TISKÁRNY V OPAVĚ.

)

DÍL PRVNÍ
OSOBA PÁNA JEŽÍŠE

Tento první díl obsahuje úvahy o osobě Pána Ježíše. Poněvadž Pán Ježíš potvrzoval své božské poslání divy a poněvadž evangelia jsou hlavním pramenem jeho života, předchází několik úvah o zázraku a evangeliích. Úvahy přihlížejí k moderním námitkám. Proto je v nich na příkl. podrobně řeč o božském a mesianském vědomí Páně.

Úvah lze užít ke kázáním a přednáškám; ale poněvadž jsou podrobně apologetické a věroučné, třeba je pro lid zjednodušiti.

ZÁZRAK.

I. V ý m ě r a ú ě e l.

Třetího roku Pán Ježíš nechtěl jíti na slavnost Stánků do Jerusalema, ale pak šel přec, jenže neokázale. Fariseové po něm pátrali. Nalezli ho v chrámě. Židé z Jerusalema, kteří věděli, že po něm pasou, se divili, že jej nechávají veřejně učit. Řekli: Či snad uvěřili, že je Kristus? Taková řeč farisee bodla. Chtěli ho zatknouti, ale nenalezli vhodné příležitosti. Mezi kázáním Páně někteří pravili: Bude-li Kristus, až přijde, činiti více divů než tento činí? Toho fariseové už nesnesli. Vyslali služebníky, aby Krista jali. Služebníci šli, ale byli řeči Pána Ježíše tak přemoženi, že neměli síly sáhnouti na něho. Před farisei se omlouvali: Nikdy člověk nemluvil tak! Fariseové odpověděli: Což jste i vy svedeni? Vyslovivše kletbu proti omezenému zástupu, pravili: Zdaž někdo z náčelníků nebo fariseů uvěřil v něho? Když se Nikodem Krista ujal, pustili se do něho. (Srov. Jan 7, 37. n.)

Na tuto událost jsem si vzpomněl, hledaje úvod k několika před-
ráškám o zázraku, jež mají býti základem k dalším úvahám. Zaujatost proti Kristu vyrostla tehdy u fariseů již k vášni a šířila se na kruhy na nich duševně nebo hmotně závislé. Podobná zaujatost vládne dnes ve vůdčích kruzích tak zvané moderní vědy proti všemu nad-
přirozenému a se stupňovanou urputností zvláště proti divům a zá-
zrakům. Zaujatost ta přešla také na široké vrstvy lidu, na moderní literaturu závislé. A přec všecko úsilí není s to, aby zázraky zdolalo. Jako slovo Páně v chrámě, tak řeč divů poráží i ty, kteří je chtí stůj co stůj z lidského myšlení odstraniti. Ano čím více odpůrci volají: div se neděje, tím mocnější je jeho řeč, když se stane. Je jako náhlý výstřel z děla nepřítele, jež vojsko mělo někde daleko za horami. Odpůrcům nezbývá pak nežli zavřítí oči a zacpat si uši. Já promluvíím o zázraku bez předpojatosti.

Vyložím dvě otázky: co je div a jaký je jeho účel. Sv. Duše, osvěť nás!

* * *

1) Co je zázrak? Mluvíme o divech přírody, moře, umění. Míníme tím skutečný zázrak? Ne; vyslovujeme toliko svůj podiv. Podle všeobecného, lidového, nevědeckého pojmání znamená zázrak věc, která vzbuzuje podiv. Slovo div pochází od diviti se. Řecké *thauma*, latinské *miraculum*, německé *Wunder*, slovanské čudo má též význam. Co vzbuzuje náš podiv? Účin, jehož příčinu neznáme. České

slovo zázrak znamená to, co je za zrakem, kam zrak nevidí, podobně jako když řekneme zákulisí, záhrobí. Ukazuje na událost, jejíž příčina zůstává nám ukryta. Rozkošný byl kdysi popis v misijním časopise, líčící, jaký podiv vzbudil u divochů šicí stroj. Jehla, jež se šlapáním sama pohybuje, s velikou rychlostí a přesností šije, sama si látku posunuje, byl pro mouřeniny div, jenž jedněm naháněl hrůzu, jiným vynucoval výkřiky úžasu, všechny nesmírně zajímal. Náčelník vyseděl před strojem denně hodiny, tu mlčky na něj pohlížeje, tu na skladbu stroje se dotazuje. Podobný podiv vzbudil jinde vodojem. Když misionář hodil do něho míč, takže proud stále jej vyhazoval a s ním si hrál, neměl podiv konce. Divoši nejedli, nepili, nespali, jen stále se dívali a divili, nemohouce si zjev vysvětliti. Eskymáci, které domnělý objevitel severní točny Beary měl ve své službě, zase nejvíce se divili gramofonu. Divem v širším smyslu zoveme tedy událost, — pravidelně jest to událost řídká a neobyčejná, — jejíž příčina zůstává nám ukryta. Jakmile ji poznáme, podiv mizí. I při velkých dílech lidských záležití důvod našeho podivu v tom, že nechápeme, jak lidské pero nebo štětec mohly míti tak znamenitý účinek. Každý takový podiv závisí ovšem na vzdělání. Nevzdělaný člověk se diví věcem, které vzdělanci jsou všední, a vzdělanec se podivuje zase věcem, kterých si nevzdělanec ani nevšímne.

To je výměr divu ve smyslu nejširším. Někdy zoveme divem podivuhodný zjev přírody, jehož příčina zůstává ukryta nejen divochu, nýbrž každému duchu lidskému. Takovými divy jsme obklopeni ze všech stran od rána do večera. Světlo, barvy, zvuk, tíže, tvrdost, jimiž nemá příroda k nám mluví, dávajíc se nám poznávati, jsou zjevy, jejichž příčinu nikdo nevysvětlí. Skladba těles, vzrůst a umírání, city a myšlenky, spánek a bdění a tisíce jiných věcí rovněž. Země je kulatá. Někdo, jenž stojí podle naší řeči nahoře, vyhodí kámen. Kámen spadne. Někdo, kdo stojí zrovna na opačné straně zeměkoule, řekli bychom hlavou dolů, vyhodí kámen a kámen spadne opět na zem. Říkáme, že země přitahuje všechny věci, některé víc, jiné méně; v obyčejné řeči díme, že věci jsou těžké. Celá věc je podivuhodné tajemství. Divem divů je zajisté život buňky. Tam vytvoří květinu, tam rybu, tam ptáka, tam člověka, vždy s neomylnou jistotou. Známe podrobně, z jakých látek ta která buňka, na př. bramborové oko, mravenčí vajíčko, se skládá a nedovedeme při vší své moudrosti učiniti ani jedné z nich, tak aby byla živá a plodná. A kdybychom to napětím inteligence jednou dovedli, tajno nám zůstane, jak to dovede buňka. Kdo nahrazuje u ní inteligenci, která je větší než inteligence všech lučebníků? Navždy nepochopitelné

nám zůstane, dí du Bois-Reymond, jak se utvořila živá buňka z neživých prvků a jak vytváří sama živou bytost. Jsou to skutečné divy, jichž si bez božské inteligence, jak dí přírodozpytec Reinke, nelze vůbec mysliti. Ale nezoveme jich zázraky, poněvadž se dějí stále a pravidelně a poněvadž mnohé z nich nepostřehujeme smysly. Ano právě z pravidelnosti těchto účinnů soudíme na zákonnost a mluvíme o přirozených zákonech. Poněvadž vidíme denně vycházeti slunce, soudíme, že je jeho oběh, vlastně oběh země, řízen nějakým zákonem. Poněvadž vidíme růsti trávu vždy stejně a za týchž určitých podmínek, mluvíme o přirozených zákonech plodivých. Poněvadž voda má stále tytéž vlastnosti, jež za týchž okolností vždy stejně působí, máme za to, že má přesně vyměřené síly a působnost. Proč to tak je? Proč má určitá věc určité síly? Proč na věc působí zcela určitým způsobem? Proč působí síly stejně? Vše to jsou tajemství, divy. Kdo věří v Boha, má k nim aspoň klíč, věda odkud jsou a proč; nevěrec stojí před těmito divy jako před egyptskou sfingou. Nazýváme je zázraky přirozenými, ale nemíníme tím zázrak v přesném smyslu slova, neboť právě z jejich pravidelnosti soudíme na zákony, které Bůh do přírody vložil a jimiž ji řídí.

Někdy jmenujeme zázrakem vyslyšení modlitby. Pravidelně jím není. Vyslyšení bývá obyčejně dílem božské prozřetelnosti. Bůh proto, že ho člověk prosí, řídí přirozené příčiny tak, aby měly žádaný účinek. Matka se modlí za syna, aby nepozbyl víry a se nezkazil. Bůh uvede ho svým řízením do dobré společnosti a tak prosba matčina je vyslyšena. Anebo se modlí za zdraví dítěte. Bůh svou prozřetelností působí, aby lékař poznal nemoc a řádně ji léčil.

Ve vlastním významu je zázrak událost, smyslům dostupná, jež se vymyká z obvyklého řádu přirozeného a ukazuje na Boha jako na původce. Tento výměr je u katolických vědců přijat jednomyslně. Také odpůrci jej většinou přijímají. Kant dí, že zázrak je událost, jejíž příčina je a zůstává neznáma, Kuno Fischer: událost způsobená od Boha v odporu s přirozeným řádem, David Straus: událost, již z přirozených příčin nelze vysvětliti. Podobně u nás Mareš a Krejčí. Tři věci náležejí k výměru divu podle přesného smyslu: a) událost smyslům přístupná, b) událost, jež se vymyká z přirozeného řádu, c) událost, již toliko Bůh učiniti může. Jen událost, při níž tyto tři podmínky jsou vyplněny, jest od bohovědců zvána divem.

a) Událost smyslům přístupná. Proměnění chleba a vína při mši sv., účinnost svátostí, posvěcení duše milostí jsou zajisté veliké divy, ale nezoveme jich tak, poněvadž jsou to události smyslům nedostupné. Za to vzkříšení mrtvého, náhlé uzdravení, pád z veliké výše bez ublížení jmenujeme divy. Jsou dále události, kterých nepostře-

hujeme smysly přímo, ale které nejsou jim zcela ukryty. Obrácení sv. Pavla, obrození pohanské společnosti křesťanstvím nebylo vidět přímo, ale každý poznával rozdíl mezi dobou před a po. Jsou to skutečné divy. Ale poněvadž nejde o fyzickou, přímo viditelnou věc, zoveme je divy mravnými.

b) Událost vymykající se z přirozeného řádu, jak jej poznáváme z viditelných věcí kolem sebe, t. j. ze řádu, jak věci, ponechány jsouce sobě, na sebe přirozeně působí. Trojím způsobem může se zázrak vymykati z přirozených zákonů. aa) Událost převyšuje vůbec všecku působnost přírody. Oslavené tělo Kristovo po zmrtvých vstání je takový div. Jest nám zcela jasné, že příroda sama nemůže vytvořiti tělo oslavené. bb) Událost převyšuje působnost přírody vzhledem k podmětu. Příroda nemůže dáti mrtvému bývalý život. Život vůbec může dáti a dává jej. Kolik zrození, ano kolik nových buněk, tolik nových životů. Ale suché bylině, zabitému ptáku, zemřelému člověku vrátit život nedovede. To víme zcela jistě. cc) Událost převyšuje působnost přírody pouze způsobem, jak se stala. Člověk chromý vstane náhle a je zdrav. Příroda, řízena lékařem, vyhojila už mnohého chromého, ale zvolna, krok za krokem.

Bohoslovci zovou divy jako oslavu těla divem nad přírodu, divy jako vzkříšení člověka divem proti přírodě, divy jako náhlé uzdravení divem mimo přírodu. To jsou ovšem jen jména. Troji toto vymknutí z přirozeného řádu mohlo by míti i jiná jména. Ba jméno „proti přírodě“ není ani příliš vhodné. Mnohý mohl by si mysliti, že div a příroda jsou k sobě v protivě a tak se vylučují, jako ano a ne, bílé a černé, studené a teplé. To by byla představa bludná. Vzkřísiti mrtvého neodporuje přírodě ani v nejmenším. Ve vzkříšeném Lazaru působila příroda jako dříve. Duše v něm oživovala schopnosti těla obvyklým způsobem. Proti přírodě znamená jen: že příroda sama nedovede oživit, nikdy neoživila a nikdy neoživí mrtvou věc dřívějším životem. To třeba vědět, poněvadž se odpůrci zázraku slova „proti přírodě“ chytají, nerozumějice mu anebo je překrucující.

c) Třetí požadavek je: Jen Bůh může učiniti zázrak. Bůh stvořil přírodu a on ustanovil její řád. Zasáhnouti do ní tak, aby se událost vymykala ze řádu od Boha ustanoveného, nikdo nemůže a nesmí. Bůh ustanovil zákon tíže. Vzduchoplavec řítí se s výše 1000 metrů. Anděl mohl by ho zachytiti. Smí-li tak učiniti? Bez vůle Boží nesmí. Ano, bez vůle Boží ani nemůže. Ač má úžasnou sílu, bez vůle Boží by ho nezadržel, anaf vůle Boží, jež ustanovila zákon tíže, je mocnější nežli všechny síly tvorů. Já mohu rukou zadržeti padací kámen, ale proto, že se to děje podle řádu od Boha ustanoveného. Když

anděl nebo člověk působí div, užívá jich Bůh jako nástroje; původcem a hlavní příčinou divu jest toliko on.

Opakuji: Bohověda nazývá divem událost, kterou smysly chápeme, která se vymyká z přirozeného řádu a ukazuje na Boha jako původce. Divem byly tedy utišení bouře na moři, vzkříšení Lazara, rozmnožení chlebů, uzdravení šlakem poraženého a j., nebo tu uvedené tři podmínky byly vyplněny.

2) Druhá otázka je: Jaký je účel divu? Nemůže jím býti opravovati přírodu. Odpůrci zázraků tak často tvrdí, ale překrucují. Bůh nepotřebuje opravovati přírodu. Bůh není jako moderní hodinář nebo zařizovač elektriky, který co týden musí býti volán k opravám, poněvadž stále někde něco chybí. Bůh je poctivý a dovedný mistr. Bůh stvořil svět tak, aby všem potřebám vyhovoval. A svět vyhovuje svému ukolu po tisíciletí. Jaký je tedy účel divu? Je nezbytně jiný a zajisté důležitý. Patrně sluší jej hledati ne na zemi, nýbrž u Boha. Neobyčejná událost žádá neobyčejného důvodu. V čem záleží? Udává se jeden hlavní a dva vedlejší.

Hlavní účel zázraku jest, aby dosvědčoval nějaké zjevení Boží. Celý svět je veliký div a ukazuje na tvůrce, že jest, že jest veliký, moudrý a dobrý. Ale divům světa, praví Augustin, přivykneme, takže neslyšíme jejich velkolepé kázání o Bohu. Proto Bůh učiní divy, aby mimořádnou událostí obrátil pozornost naši na sebe. Zvláště v nadpřirozeném stavu, v kterém žijeme, je zázrak velmi vhodný prostředek, kterým Bůh k nám mluví, něco potvrzuje, něco poroučí. Bůh se zjevil lidstvu ještě jiným způsobem nežli stvořením. Mnohokrát a mnohými způsoby mluvil někdy Bůh k otcům skrze proroky a nejposléze v těchto dnech skrze Syna (Žid. 1, 1), dí apoštol. Naše vykoupení stalo se vtělením Syna Božího, jeho umučením a smrtí. Jak jej měli lidé poznati jako poslance Božího? Jak měl na něj Bůh poukázati a jej pověřiti? Není vhodnějšího prostředku nad zázrak. Událost, která může býti jen od Boha, jest jako hlas, kterým Bůh k nám mluví, jest jako pečeť, kterou pověřuje nějakou pravdu nebo osobu. A jak to souhlasí s povahou člověka! Bůh mohl by vtisknouti lidem pravdu do rozumu, ale to by nesouhlasilo s bytostí, obdařenou důmyslem a svobodnou vůlí. Bůh jedná jinak. Vidiš div. Co se stane? Zaraziš se a přemýšlíš. Řekneš: Zde je prst Boží. Zkoušíš osobu, pravdu, již hlásá, div, jenž ji stvrzuje a ty dobrovolně uvěříš osobě, přijímáš nauku. Tak je to vhodné člověku rozumnému a svobodnému. Bůh nenutí, ale dává takové známky, že každý může býti přesvědčen: to je od Boha! to je prorok Boží! Takovou známkou je právě div. Hlavním účelem divů je tedy dosvědčovati a pověřovati zjevení Boží. Proroci, apoštolé, zvláště

Kristus, ukazovali svými divy, že jsou poslanci Božími. Bůh jim dal moc činit divy, aby mohli potvrditi: jsme od Boha posláni, čemu učíme, je pravda Boží. To je hlavní účel divů.

Vedlejší účely divů jsou dva: první: svědectví o svatosti některé osoby, druhý: mimořádná pomoc dobrým, mimořádný trest zlým. Církev prohlašuje za svaté jen osoby, které Bůh oslavil divy. Tyto divy pokládá za svědectví o svatosti zemřelých. Že Bůh pomáhá často i zázrakem, o tom podává téměř každý život svatého hojné důkazy. A že i zázrakem trestá, ukazuje potopa, Sodoma, nejedno náhlé onemocnění, úraz, smrt.

Jak patrně, sluší účel divu hledati u Boha, v jeho moudrosti, dobrotě, spravedlnosti, jež ho vedou k tomu, aby se i mimořádně sdílel s člověkem, jej oslavoval, jemu pomáhal, ho trestal.

* * *

Ten je výměr a účel zázraků. Začal jsem s odpůrci divů. Nemyslete, že všichni zázrak popírají. Dokonce ne. Ale je zásadou vědy, aby vše, co se děje, vykládala přirozeně. Proto pátrá jen po přirozených příčinách a uvádí jen je. Co přirozeně vyložit nedovede, pomíjí. Z toho se vyvinul směr, vyhýbat se všemu nadpřirozenému, jenž je přemrštěný. Jako je nerozumné, vyhýbat se nadpřirozenému zasáhnutí Božímu, kde je patrné, tak je nerozumné, vyhýbat se nadpřirozenému zasáhnutí Božímu. První přemrštěnost vede k pověře, druhá k nevěře. My jdeme střední cestou. Žádáme pro div účel Boha důstojný a náležitý důkaz, že se stal, ale neodmítáme předem divů vůbec. Když se skutečně stal, přijímáme jej, radujeme se z něho, neboť v něm mluví k nám Bůh, děkujeme mu, neboť víme, že se stal pro nás! Co Bůh činí, dobře činí. Jemu čest a chvála na věky.

II. Možnost zázraku.

Lid israelský ctil a miloval Pána Ježíše. Také byl nakloněn, uvěřiti v něho jako Mesiáše. A přece zvítězili fariseové. Jedna z příčin tohoto obratu jest zajisté bezohledná rozhodnost, s jakou proti Kristu vystupovali. Vítězství náleží silným, dí Emerson. Věříme, že na konec zvítězí pravda, ale připustíme, že se síla, rozhodnost, čilost, bezohlednost dodělávají zpravidla vítězství aspoň dočasného.

Mluvíme o zázraku. I zde se osvědčil uvedený zjev. Odpůrci zázraku na vědeckém poli opanovali. Mnozí jako lidé jsou jiného mínění, ale jako vědci jsou pod vlivem vědy a v jejím vleku. Zaujali stanovisko, které lze označiti snad slovy Arnošta Renana. V pověstném životopise Pána Ježíše dí: Kdo připustí nadpřirozeno, stojí mimo vědu, jelikož připouští výklad události, který nemá do sebe nic vě-

deckého. Smysl slov je: zázrak nepatří do vědy. Odpovídám: to je stanovisko polovičaté. Zázrak je událost, kterou lze zkoušet i vědecky i filosoficky a o níž lze říci, dá-li se přirozeně vysvětliti či je-li skutkem všemohoucnosti Boží. Aby tito vědci malé rozhodnosti nepřišli do sporu s odpůrci zázraků, kryjí se výmluvou, že se věda zabývá jen hledáním přirozených příčin a výkladů každé události. Stanovisko to se otázce o divu vyhýbá neřešíc ji. Neudržitelnost tohoto stanoviska se hned ukázala, když odpůrci zázraků radikálně prohlásili: zázrak je vůbec nemožný. Stoupencům vyhýbavého stanoviska jest od té doby jíti buď s odpůrci anebo, nechť-li přiznati barvu, mlčeti. Rozhodnost radikálního křídla opanovala pole. Není zázraků, zázrak není možný, zázrak se nesrovnává s řádem přírody, toť jsou hesla, pod nimiž odpůrci zázraku bojují bezohledný a čilý boj. Popírati možnost divu je dnes všesvětová moda.

Promluvíme o možnosti divu. Načrtnu rozvoj otázky, podám dva důvody pro možnost zázraku a rozeberu hlavní důvod odpůrců. Sv. Duše, osvět nás!

* * *

1) Také věda má články víry neboli dogmata; na štěstí nejsou neomylné a neopravitelné. Jedním z nich je toho času: zázrak je nemožný. Původcem tohoto dogmatu je filosof Baruch Spinoza, který byl pro nevěru ze židovské obce vyloučen. Rozhodnými vyznavači a hlasateli tohoto dogmatu jsou stoupenci materialismu, pantheismu, naturalismu, monismu. Obnovené tyto soustavy pohanského starověku popírají zázrak nezbytně, neboť neuznávají Boha. Není-li Boha, není nadpřirozeného zjevení a není divů, jejichž původcem může býti jen sám tvůrce. Ani přirozeného zjevení není, neboť svět neukazuje na tvůrce, jehož není, nýbrž na náhodu, anebo vůbec na nic. Šířitelé těchto nauk nabyli svou rázností, bezohledností a čilostí velikého vlivu. Připravili tím půdu rozumářství neboli racionalismu XVIII. věku. Již r. 1801 psal Gabler: „Náleží nyní k duchu doby, nevěřiti nejen v biblické divy, nýbrž popírati možnost divů vůbec jakož i každé nadpřirozené zjevení. Mezi současnými protestantskými bohoslovci je zajisté víc popěračů zázraků nežli zastanců.“ Možná, že uvedený bohoslovec viděl před sto lety příliš černě; dnes musila by jeho slova, aby vystihla pravdivý stav otázky, býti ještě nepříznivější.

Do biblického bohosloví zavedli kolem poloviny minulého věku odmítání divů Renan a Strauss. Renan nepopíral sice možnosti zázraků, ale tvrdil, že se nedějí. Vyznal, že jsou-li divy evangelické pravdivy, je život Pána Ježíše, jež napsal, špatný a zavržení hodný. Strauss

přijal Spinozův názor, že se vše, co se děje, může dít jen z přirozených příčin, a prohlásil všechny zprávy o divech za nevědomost anebo podvod. Hlavní zástupce moderního protestantského bohosloví, Ad. Harnack, vyslovil se několikrát v duchu Spinozy a Strausse, že zázrak není možný, jelikož by znamenal proražení přirozeného řádu, přetržení souvislé příčinnosti, kterou všude v přírodě vidíme. V katolické církvi popěračů zázraků mezi bohoslovci není. Kdyby se nějaký vyskytl, musila by ho církev vyloučiti, poněvadž popírati možnost divů znamená popírati Písmo a tím i křesťanství.

Povaha naší doby je laicisace. Moderní doba chce setřít vše, co je nadpřirozené, a postaviti celý život na podklad jedině přirozený. Proto odstraňuje, kde může, nadpřirozené neboli zjevené náboženství, připouštějíc nanejvýše náboženství přirozené, t. j. takové, jaké si člověk sám svým rozumem vytvoří. Proto bojuje též proti zázraku. Zázrak svědčí veřejně a hlasitě pro Krista jako poslance Božího. Je tudíž makavým důkazem, že se Bůh zjevil, že jsme v stavu nadpřirozeném, že náš cíl je patření na Boha, že máme nadpřirozené prostředky k němu, n. př. svátosti. Je tudíž přirozeno, že se boj dvou světů, vyznavačů nadpřirozena a popěračů jeho, točí mocně také kolem zázraků. Radikální způsob, odstraniti je rázem, je tvrzení: zázrak vůbec není možný. Rozumářští protestantští bohoslovci postavili se na stranu popěračů. Jednání toto zabezpečuje jim sice chválu modernosti, vědeckosti a pokrokovosti, takže i židé a nevěrci jim tleskají pochvalou, ale není křesťanské ani poctivé. Není křesťanské, poněvadž bez víry v nadpřirozené, zjevené náboženství není křesťanství, není poctivé, poněvadž opustiti pravdu Boží pro změnlivé pravdy vědecké, pro popularitu nebo pověst vědeckosti, je zrada. Místo aby se spojili s katolickými bohoslovci na obranu křesťanství, spojují se s jeho nepřáteli. Nedávno prohlásil superintendant Gummi v shromáždění svobodomyslných katolíků, že papež, t. j. katolická církev, je větší nepřítel nežli nevěra. Katolická církev má nesnadné postavení. Má proti sobě věřící protestanty, ale svedené, protestanty rozumářské, nejbojovnější a nejbezohlednější své nepřátele, a na nich duševně závislé svobodomyslníky a volné myslitele z vlastního tábora. Tím větší ovšem je její zásluha v boji o neporušenost odkazu Páně. Katolíci jsou to, jimž jediným jest vybojovati boj proti nepřátelům křesťanství. Nepochybujeme, že církev jej dobojuje vítězně, neboť brány pekelné jí nepřemohou. O katolících, kteří věrně při ní drží, budou pozdní věky čísti jednou chválu, že setrvali jako apoštolové při Kristu, když židé i učedníci ho opustili.

2) Nyní vizme důvody, že zázraky jsou možné. Jsou dva, jeden rozumový, druhý dějepisný.

Pro člověka, jenž věří v Boha všemohoucího, stvořitele a zachovatele nebe a země, je možnost zázraku samozřejmá. Bůh, jenž stvořil Adama, může zajisté zhojiti zlomenou nohu. Bůh, jenž při každém početi tvoří duši a spojuje ji s tělem k nové lidské bytosti, může zajisté spojití opět duši s tělem, od něhož se při smrti oddělila. Já mohu zachytiti míč, aby nepadl na zemi, mohu skleněnou nádobu položit na zemi s mírnou rychlostí, aby se nerozbila. Bůh, jenž světy udržuje v rovnováze, může zajisté učiniti, aby člověk nepadl anebo padaje se nezabil. Já onen skutek vykonám rukou, Bůh díla svá koná pouhou vůlí. Mohl bych pokračovati; ale každé další slovo, trvám, je zbytečné. U Boha nemožné je jen to, co odporuje jeho bytosti a jejím vlastnostem. Bůh nemůže milovati hřích, nemůže člověka bez dostatečné viny zatratiti, nemůže učiniti, aby tvor na tvůrci byl nezávislý, nemůže zrušiti zákona, že se sluší Bohu ctíti a. p. Dále je nemožné u Boha, co je vůbec protimyslné, n. př. čtverhranný kruh, nebo aby táž rozsažná věc byla zároveň malá a velká, poněvadž takové věci obsahují v sobě odpor. Jinak všemohoucnost Boží nemá mezí. Zázrak, n. př. uzdravení nemocného, vzkříšení mrtvého, zahrnutí ryb, proměnění vody ve víno neodporuje ani vlastnostem Božím ani neobsahuje vnitřního odporu. Zázrak je tedy možný. I kdybychom nevěděli ani o jediném divu, jenž se stal, přece bylo by nám s naprostou jistotou a s plným přesvědčením souditi: Bůh může učiniti skutek, na nějž síly přírodní nestačí anebo jenž se vymyká z obvyklého řádu, kterým svět je řízen a spravován. Ale my víme, že se divy staly a dějí.

To je druhý důkaz pro možnost zázraků. Co se stalo, je možné. Není ovšem všecko zázračné, co se vypravuje, zjištěno, ale máme divy doložené tou měrou, že jestliže je zamítneš, můžeš zamítnouti každé dějepisné svědectví vůbec. Divy sv. evangelií jsou zaručeny od očitých svědků a krvi apoštolů pověřeny. „Co jsme slyšeli, co jsme svýma očima viděli, co jsme spatřili, čeho se naše ruce dotýkaly o slovu života (o Kristu), zvěstujeme vám (1. Jan 1, 1. n.)“ píše sv. Jan. Sv. Augustin vypravuje mnohé divy, které buď sám viděl anebo od očitých svědků zvěděl. Zasluguje-li víry? Prof. Ed. Zeller, odpůrce zázraků, píše o něm: „Sv. Augustin je vrstevník a částečně očitý svědek událostí, jež vypravuje, svým biskupským úřadem pak byl povolán, aby je bedlivě zkoumal. Známe ho jako muže, jenž vzděláním a duchem vynikal na své vrstevníky, a jako muže, jenž náboženskou horlivostí, silou víry a mravní opravdivostí neustupuje před nikým. Zázračné události staly se na známých osobnostech, někdy před davu lidu a byly z úředního nařízení listinně zaznamenány.“ O sv. Bernardu zaznamenávali jeho

společníci po čtyři měsíce denně všechny divy, které se skrze něho r. 1146—1147 staly, když na Rýnu kázal kříž. Jejich zpráva byla vydána jako pátý svazek světcova životopisu. Kdo zavrhně šmahem jejich svědectví? Či je možno, aby zapisující si události, jak je právě viděli, po čtyři měsíce denně se klamali? I kdyby se někdy tak stalo, anebo kdyby některou událost zveličili, o většině jich tak říci nesmíme, nechceme-li se prohřešiti proti pravidlům dějepisného badání a proti zákonům spravedlnosti. V nové době máme mnoho divů, jež byly podrobeny nejprísnější zkoušce. V Neapoli uchovává se v lahvičce uschlá krev sv. Januaria. Když je položena na oltář před hlavou světcovou, mění se ve stav kapalný. Událost byla mnohokrát vyšetřována od odborníků věřících i nevěřících, ode všech byla jako pravdiva uznána, ale přirozený výklad k ní nebyl nalezen od žádného z nich. Dne 7. dubna 1875 uzdravil se náhle na milostném místě v Belgii, zasvěceném P. Marii lurdské, Petr Rudder, jenž měl osm let zlámanou nohu pod kolenem a dvě hnisavé rakovité rány tamže. Uzdravení bylo od tří lékařů vědecky zkoumáno a uznáno za přirozeně nevysvětlitelné. O šetření, kterému podrobena bývají stálým sborem lékařů mnohá uzdravení v Lurdech, víme, že je přísné, vědecké, každému dostupné. K tomu dodejme, že se svatořečení děje na základě divů, které od církve byly zkoumány a uznány. Církev nejedná v této věci ledabyly. Ani nemůže, poněvadž by se nepřátelský tisk nejmenšího opomenutí uchopil a ho zneužil. Vzpomeňme jen, co u nás učinil z chybného údaje roku o smrti sv. Jana Nep.! Pozastavme se nad svědectvími, jež jsem uvedl. Táži se: Zdaž zasluhují víry? Zdaž smíme je prostě ignorovati? Odpůrci zázraků tak činí. Zdaliž je jednání jejich správné? A jsou to mužové, kteří stále volají po faktech. Zde jim předkládáme zjištěná fakta, a oni? Zamítají je podle předpokladu, že div je nemožný. Věru zábavné! Bojují proti předpokladu, i když je oprávněn, a sami se utíkají proti zjištěným událostem k předpokladu libovolnému, ba nerozumnému.

Uvedené dva důvody, první ze všemohoucnosti Boží a druhý ze zjištěných faktů, jsou takové, že každý, kdo není předpojat, vyzná: zázrak je možný. Avšak odpůrci nám odpovídají: Náš předpoklad není ani libovolný ani nerozumný; náš předpoklad je nezbytný požadavek a výsledek vědeckého badání. Vizme tedy, jak oni dokazují nemožnost divů.

3) Důvod odpůrců byl vysloven od pohanského filosofa a zlého odpůrce prvních křesťanů Celsa. Baruch Spinoza jej obnovil. Je od té doby opět a opět v rozmanitých tvarech opakován. Jeho podstata záleží v tomto: V přírodě vládne zákonnost, takže každá událost

vyplývá ze svých příčin. Všecky události jsou jako řetěz, v němž článek je vázán na článek, t. j. všecky události jsou řetěz příčin a účínů. Zázrak byl by událost mimo toto příčinné spojení, proražení této přirozené spojitosti. Proto je proti přírodě a tím proti rozumu.

Námitka tato byla křesťanům od času Celsa dobře známa. Sv. Tomáš Akv., který skládal svůj hlavní spis tak, že uvádí na počátku stati některé námitky a na konci na ně odpovídá, uvádí a vyvrací ji též. Obtíže nevidí v ní žádné, ani ji nepřikládá významu. Také ostatní scholastikové ji odbývají krátce. Váhy nabyla teprve od času B. Spinozy; zdaž ke cti moderní filosofie, je otázka. Sv. Tomáš odpovídá prostě: nepřetržitá a souvislá zákonnost váže tvory, ale nikoliv tvůrce. Vyložme si věc příkladem. Umělec sestaví obrovský stroj z tisíců a tisíců koleček. Kolečka souvisí spolu jako řetěz. Jakmile se pohne jedno, musí se pohnouti i to, s kterým souvisí. Je tu přísná spojitost a zákonnost. Jaký je motor, jak veliká nebo malá kola a kolečka, zrovna takové jest jejich otáčení. Může-li se jedno kolečko samo zastaviti, samo točiti, směr svůj měniti? Nemůže. Tu máte obraz Spinozovy příčinné souvislosti v přírodě. Nemyslete si však, že on ji odkryl. Byla známa už Egypťanům a Řekům a Římanům, jimž nebránila uznávati divy. Rovněž si nemyslete, že příroda je holý stroj. Nenajdete vážného přírodozpytce, který by tvrdil, že buňka, neřku-li celá ústrojná bytost (organismus) je pouhý stroj. Však to jen mimochodem. Otázka jest, smí-li do stroje, jež jsme si vzali za příklad, zasáhnouti umělec, jenž jej sestavil. Smí-li stroj zastaviti celý, některé jeho křídlo, některé kolečko, smí-li tam kolečko přidati, tu kolečko odejmouti. Či je poměr mezi umělcem a strojem takový, že sice může stroj sestaviti, ale pak nad ním ztrácí všelikou moc? Bůh je umělcem, jenž stvořil a řídí svět. Kdo je pánem, Bůh anebo svět? Vládne Bůh nad zákonností světa, anebo zákonnost přírody nad Bohem? Odpovědi zajisté netřeba. Popírati možnost zázraku ze zákonnosti světa je zapřáhnouti kočího do vozu a koni dáti opratě. Než obraťme ještě věc na nějaký div. Kolečko v stroji může se vymknouti nebo porouchati: člověk může si zlámati pod kolenem nohu. Mysleme si, že umělec předvídal tuto možnost a zařídil stroj tak, aby stroj šel dál a aby se kolečko časem vrátilo samo do svého ložiska. Bůh stvořil organismus tak, že se v určitých případech sám zhojí. Ale umělec se dívá právě na stroj a vida visunuté kolečko prstem ho vpraví do dřívějšího položení. Porušil-li tím řetěz příčinné zákonitosti? Spinoza musí říci: porušil, nebo prst umělcův je mimo řetěz příčin ve stroji působících. Člověk nepředpojatý řekne, že neporušil.

Bůh při divu nečeká, až se organismus sám uzdraví, nýbrž učiní z důležité příčiny svou vůlí, aby noha byla náhle v položení jako před zlomeninou. Smí-li tak? Nepředpojatý člověk řekne: ovšem že smí.

To jest hlavní a základní námitka proti zázraku; ostatní jsou toliko její obměnou nebo přídavkem k ní. Vizme některé. Zákon přírodní působí stále stejně, je nezměnitelný a p. Co odpovíme? To nikdo nepopírá; o to jde, smí-li Bůh do přírody mimořádně zasáhnouti. O nezměnitelnosti zákonů sluší ostatně podotknouti toto. V theorii jsou nezměnitelné, v praxi podléhají stálým změnám. Zákon dí, že je týž, co stojí svět, ale jinak padá list stromu, jinak kámen, jinak padají v prostoru vzdušném a jinak v prostoru prázdňém. Silnější příčina přemáhá příčinu slabší. Mič chytíš rukou, balvan tě rozdrť. Vůle Boží je příčina nejmocnější. Svobodné příčiny zasahují do přírodních zákonů také. Kdybychom nemohli na ně působiti, nemohli bychom si uvařiti ani oběd. Nezměnitelnosti zákonů přírody třeba tedy dobře rozuměti.

Jiná námitka: Kdyby se stal div, byly by pořádek a zákonnost v přírodě porušeny, věda by se stala nemožnou, zavládla by všeobecná nejistota poznání. Je-li zázrak možný, kdo nám ručí, že slunce zítra vyjde, že moře neztratí svou nosnost a lodi se nepotopí, nežli doplujem do Ameriky, že oheň nepřestane pálit, abychom si mohli zatopiti v pokoji? Nikdo. Místo bezpečnosti zavládne beznadějná libovůle. Jest to povedený Büchner, který podobně deklamuje. Feuerbach, jeho duševní spřízněnec, tak je polekán možností zázraku, že volá: Mluvila-li oslice Balaamova, nevím již, jsem-li osel já anebo je-li osel člověkem; rozdíl mezi člověkem a zvířetem je ten tam. Co mám na to prosím říci? Proto, že Pán Ježíš uzdravil šlakem poraženého, zmizela v Palestině všechna jistota vědy a života? Proto, že oheň nespálil tři jinochy v ohnivě peci, pozbyli jsme na celém světě jistoty, že oheň bude pálit? Proto, že oslice Balaamova mluvila, je nejisté, není-li některý osel člověkem a některý člověk oslem? Zdaž se šestiletá dívka, jež dostala mluvící loutku, tak zmate, že si lehne do vozíčku a pannu pošle k obědu? Proto, že sv. Petr šel po hladině jezera, přestal na celém světě zákon tíže nebo se stal nejistým? K takovým směšnostem vede zaujatost. Domnívali se býti moudrými, dí Písmo, a jsou učiněni blázny.

Jiná námitka jest: Zákon mravný je nezměnitelný, tudíž i zákon fysický. Jako Bůh nemůže dovoliti, aby dítky směly nectiti svých rodičů, tak nemůže dovoliti změnu v zákoně fysickém. Odpověď jest. Zákon mravný je nezměnitelný poněvadž plyne z nezměnitelné bytosti Boží, z jeho svatosti. Zákon fysický je stvořený, je tudíž

nahodilý a změnlivý. Bůh mohl stvořit jiné světy s jinými fysickými zákony. Ostatně lze se právem tázati: jaký chaos je v hlavě člověka, který proměnění vody ve víno má za nespravedlivé jako krádež nebo vraždu.

Opět jiná námitka: Div se děje v čase. Kdyby Bůh jej způsobil, byl by sám také v čase. To je asi tak, jako kdyby někdo řekl: Řezbář udělal ze dřeva sochu, je tedy sám dřevo anebo socha.

Opět: Bůh, jenž by učinil div, by se změnil; ale Bůh je nezměnitelný. Tuto námitku si filosof Wolf vypůjčil od scholastiků a nosí ji na trh. Nezměnitelnost Boha a činnost jeho na venek v čase obsahuje skutečnou obtíž pro omezenou naši chápavost, ale nepatří do otázky o zázraku, proto ji pomímám.

* * *

To jest vše. Proslavený moderní vykladač Písma Knabenbauer píše, že se nikde nejeví lehkomyšlnost a zaujatost ve vědě tou měrou, jako při popírání zázraků, jejichž možnost plyne z poměru tvůrce k tvorů s nezbytnou důsledností a kterážto možnost tisícerymi fakty je zjištěna. Jest ještě důvod vhodnosti. Co jest vhodnějšího nežli myšlenka: Světu dám nezměnitelné zákony, ale nicméně někdy zasáhnu do něho i sám. Učiním tak, abych na sebe upozornil, aby lidé poznali, že k nim mluvím, aby měli jistotu, že můj poslanec je skutečně ode mne, aby nezapomněli, že dobré odměňuji a zlé trestám. Tento plán je dvojnásob vhodný, když Bůh pro případ, že člověk zhřeší, ustanovil Vykupitele. Aby ho lidu označil a pověřil, oslavil ho divy. Tak vidíme, že zázrak není vůbec mimo pořádek a řád, od Boha pro svět a lidstvu daný, nýbrž, že je jeho součástí, a to pro případy, kdy Bůh lidem chce něco mimořádně zjevit. Jak občasné mimořádné zakročení je moudré a potřebné, toho důkazem jsou právě pánové, kteří z přírody, jejích zákonů, její účelnosti Boha nepoznávají. Je svrchovaně třeba, aby je Bůh mimořádným zjevem trkl a probudil, sice v hmotě utonou a pro samý obdiv nad kolečky světových velehodin zapomenou na božského hodináře. K tomu dodejme: je-li svět projev přirozené lásky Pána Boha k nám, je každý div, pokud neznamená trest, projev jeho lásky nadpřirozené. Proto divů nebudeme popírat, ale zvoláme se sv. Janem: Pohleďte jakou lásku prokázal nám Otec, abychom synové Boží slouli a byli (1. Jan 3. 1).

III. Poznatelnost zázraku.

Vyložili jsme si, co je zázrak a jeho účel; ukázali jsme z rozumu a ze skutečnosti, že je možný. Ale nemyslete, že jsme tím odpůrce

porazili. S vítězným úsměvem na rtech volají: A kdyby nakrásně zázrak byl možný, ano kdyby se i stal, nic jste nezískali, jelikož ho nelze poznati. Jak dokážete, že se tento nevysvětlitelný skutek stal? Jak, že je to div? Nedovedete to. Nedá se to vůbec dokázati. Námitka je vážná, neboť nemůžeme-li jistotně poznati, že řečený skutek je pravý zázrak, nemá jako důkaz ceny. Co je platno soudci, že svědek viděl vraždu, když vraha z předvedených osob nemůže poznati. Co platno rozdavači cen při dostihách, že jeden byl první u cíle, když ho nemůže od ostatních závodníků rozeznati? Je-li tedy pravda, že zázrak nelze poznati, nemůžeme se ho dovolávat.

Čeho je třeba, abychom mohli s jistotou říci: Tohle je div? Dvojího. Musíme jistě poznati za prvé, že se událost stala, a za druhé, že je skutečně zázračná, že vymykajíc se ze řádu přírody ukazuje nezbytně na Boha jako původce. Odpůrci odpirají nám možnost tohoto dvojího poznání. Ale my si ji nedáme vzíti. Má rozprava jedná o poznatelnosti divu. Tři věci se dotknu: a) Uvedu hlavní důvody odpůrců, b) ukážu poznatelnost divů a c) odpovím na některé námitky. Sv. Duchu, osvěť nás!

* * *

1) Důvody odpůrců. Obojí jistotu, že lze zázračnou událost poznati a že lze poznati její zázračnost, upírá David Hume. Jeho důvod záleží v tomto. Jistota fysická je větší nežli jistota mravní. Že se nestalo nic proti přírodě, nám jistotu fysickou. Věci působí podle své přirozenosti a poněvadž se přirozenost nemění, jest i jejich působnost stejná. To je jistota fysická. Že se stalo něco proti ní, mám jistotu toliko mravní, jež plyne ze svědectví lidí. Poněvadž je tomu tak při každém zázraku, nelze nikdy nabývati jistoty, že se stal. Vezměme příklad. Tisíc svědků dosvědčuje, že mrtvý vstal z mrtvých. Smím-li jim věřit? Podle Humea nikoliv. Všecky hřbitovy světa dosvědčují s fysickou jistotou, že mrtvý zůstává navždy mrtvý. Dosvědčují to s fysickou jistotou, anať se mrtvola rozkládá podle nezměnitelných fysických zákonů. Tisíc svědků mohlo se zmýlit, jejich svědectví je toliko mravní. Příroda se nemýlí nikdy. Důvod Humeův se odpůrcům zázraků tak zalíbil, že jej opakuji opět a opět. Rozhlašují: celá jeho rozprava o zázraku je tak znamenitá, že vlastně otázka o nepoznatelnosti divu je navždy rozřešena. Avšak mýlí se. Dnes po 150 letech veden je o zázrak vášnivější boj nežli kdykoliv jindy. Vůdcové rozumářského protestantského bohosloví přijali důvod anglického skeptika za svůj. Prof. Harnack, jejich vůdce, dí: Nemůžeme zázraku užiti jako jistého svědectví, neboť každý div zůstává dějepisně nejistý. Renan píše, že se zázraky dějí

jen tam, kde v ně lid ještě věří, chce říci, že svědectví o nich nemají ceny. Není prý proti divu vůbec, ale žádá, aby byl vědecky zkoušen. Poněvadž žádný vědeckým způsobem, jež udává, zkoušen nebyl, není o žádném divu jistoty. Zde všude je brána v pochybnost sama jistota události, o níž se praví, že je divem.

Jiní popírají toliko jistotu nadpřirozenosti. Připouštějí jistotu události, ale praví, že nelze poznati její nadpřirozenou povahu. Kdo zná přírodu tou měrou, aby mohl říci, kam její moc sahá a co jde přes její síly? Nikdy nemůžeš říci: To jest zázrak, nýbrž musíš odložití úsudek na dobu, až budeme znáti zevrubně celou přírodu a všecky její síly. A kdybych viděl vlastníma očima vstávat mrtvého z hrobu, volá jeden z modernějších odpůrců, nevěřil bych v zázrak, nýbrž měl za to, že stojím před záhadou, kterou duch lidský jednou vysvětlí přirozeně. Jest to obnovená námitka Spinozova, jenž o zázraku dal výměr, ovšem chybný: zázrak je událost, jejíž příčinu neznáme. Známe příčinu zázraku dobře: jest jí Bůh.

Zvlášť se uvádějí proti poznatelnosti zázraku zjevy magnetismu, hypnotismu a spiritismu. Tvrdí se o nich, že se od zázraků neliší a že proto nelze říci, je-li některá událost div anebo takovýto zjev.

2) My tvrdíme, že lze s jistotou poznati netoliko událost, nýbrž i její zázračnou povahu.

Vezměte událost. Oč jde? O zjev, který může býti smysly řádně postřehnout a rozumem posouzen. Mysleme na div dějepisný. Dějepisec může událost zkoušeti. Může se ptáti, zasluhuje-li svědek, jenž o ní podává zprávu, víry, je-li jeho zpráva nepodvržena a p. Když vidí, že je všem podmínkám vyhověno a že o svědectví po právu nemůže býti pochybnosti, je zavázán přijmouti událost jako jistou. Uvedl jsem krev sv. Januaria v Neapoli. Na tisíce a tisíce lidí vidělo, že se ztuhlá krev za určité příležitosti zkapalňuje. Zkapalnění viděli i nevěrci, protestanté, židé, každý, kdo bývá přítomen; mnozí z nich o věci také psali. Na dny, kdy lahvička bývá kladena na oltář a zkapalnění se děje, přichází do Neapole mnoho zvědavců ze všech dílů světa. Uvěříš-li jim, že se zkapalnění děje? Jsi-li rozumný, uvěříš. Renan žádá vědecké zkoušky. Není to oprávněný požadavek, nebo i prostí lidé mají zdravé smysly a jiného k zjištění události netřeba. Ale budiž! Zjev s krví sv. Januaria byl mnohokrát vyšetřován od odborníků, na př. od protest. lučebníků sira Humphrey Davy a od profesora lučby na universitě neapolské Petra Puzo. V časopisu „Hlídká“ v r. 1913 jsou četná vědecká zkoumání, která se s krví sv. Januaria podle nejnovějšího bádání děla, od dr. Spáčila T. J. podrobně vyličená. Je zjištěno, že není možný podvod, že se zjev děje a že je do té doby nevysvětlen.

Ptám se tedy: Je možná říci, že událost není zjištěna? Je možná říci, kdož ví, zkapalňuje-li uschlá krev; snad se všichni klamou, jsouce oběti nějaké sugesce? Je možná říci, že je tu nanejvýše pravděpodobnost a nikoliv jistota? Uzdravení Rudderovo zkoušeli tři lékaři a viděli tisícové. Také uzdravení lurdská bývají přísně zkoušena. Kdo není oddán čirému skepticismu (pochybovačství), vyzná zajisté, že událost, již jmenujeme divem, může býti zjištěna tak, že všechna rozumná pochybnost je vyloučena. Všecky zázračné události nebyly ovšem tak zkoušeny jako krev sv. Januaria, uzdravení Rudderovo a uzdravení lurdská. Ale to není třeba. Kdyby dějepisec žádal o každé události takových důkazů, nezbylo by mu z dějin téměř nic. Jediný jistě zjištěný div je důkazem, že událost divu lze poznati, a to poznati zcela jistě. Ostatně divy, které se žádají k svatořečení, se přísně zkoušejí; když nejsou bezpečně zjištěny, církev jich neuzná.

Než je-li poznatelná také zázračnost skutku? Řekli jsme, že div převyšuje síly přírody a ukazuje proto na Boha jako původce. Můžeme-li o některé události s jistotou říci, že je nad síly přírody? Slyšeli jsme od odpůrců zázraku, že bez znalosti všech sil přírody tak říci nemůžeme. Hle, volají, kdo jak živ tušil, že člověk pouhou vůlí může působiti na tělesný a duševní život bližního? Také ukazují na elektřinu a různé paprsky, jimiž se doděláváme účinnů nikdy nevidaných. I uzavírají: Kdož ví, jaké neznámé síly dřímají ještě v přírodě a časem budou odkryty! Není-liž možno, že se jimi přirozeně vysvětlí, co dnes mají mnozí za zázrak? Tím však padá jistota, že událost, jež je pokládána za div, jím také je. Co odpovíme?

Přiznáme, že někdy je nesnadno určití, převyšuje-li zjev hranice přirozena. Ale tak se děje i v jiných oborech, aniž jistota trpí. Jsou bytosti, o nichž dosud nebylo možno zjistiti, jsou-li bylinou nebo zvířetem, ale nikdo nepochybuje, že mezi bylinou a zvířetem je podstatný rozdíl. Na Boží duze anebo na spektrum nelze udati, kde se končí jedna barva a začíná druhá, ale nikdo nepochybuje, že jsou zvláštní paprsky červené, zelené, žluté, které předmět odráží a do našeho oka posílá. Tak jsou mnohé události, o kterých s plnou jistotou víme, že jsou za hranicemi přirozena. Ačkoliv tedy neznáme všech sil přírody, známe ji na tolik, že můžeme říci: Tohle příroda učinili nemůže. Tak víme zcela jistě: příroda netvoří z ničeho, nýbrž přeměňuje jen to, co už je, příroda nemůže vrátit život tomu, co odumřelo, příroda nemůže náhle uzdraviti.

Vezměme určitý případ. Nejobvyklejší divy jsou zázračná uzdravení. Při nich také nejspíše lze mysliti na příčinu přirozenou. Rudder měl po osm roků dvojí zlomeninu pod kolenem, jež se vůbec

nehojila. Na místě zlomenin měl dvě hnisavé rány. Uzdravení zlomenin a zacelení ran se stalo náhle. Takové uzdravení je přirozeně nemožné. Proč? Bylo by mimo jiné třeba, aby se vytvořila živá tkáň. Každý odborník ví, jak se tvoří. Skládá se z nesmírného počtu buněk, které se poznenáhlu a zcela určitým pořádkem množí. První buňka se rozdělí v dvě, které se stanou buňkami samostatnými a opět se dělí. Každá buňka, aby se vyvinula, potřebuje několik vteřin času. Aby zarostla rána a zlomené kosti se spojily, je třeba statisíce buněk. Proto hojení větší rány trvá nezbytně delší dobu. Nějaký skok je tak nemožný, jako je nemožné, aby se někdo přirozeně dostal z Prahy do Vídně a neprošel vzdálenost, která obě města dělí. Ani anděl nemůže náhle uzdraviti. Snad by mohl uzdravení uspišiti výběrem léků, dokonalejším jejich užitím, bedlivější ochranou před ublížením, ale uzdravení by se dělo přirozeně a vyžadovalo proto určité doby.

Není tedy pochyby, že jsou události, o nichž lze s úplnou jistotou říci, že převyšují všechny síly přírodní a že jejich původcem může býti toliko Bůh.

Zbývají zjevy magnetické, hypnotické a spiritistické. Jsou zjevy, o nichž právem soudíme, že nejsou účinem přirozených příčin, jelikož se vymykají z obvyklého řádu. Víme, že od lidí nemohou býti, ale Bohu je nepřičítáme, any nepřevyšují sílu a moc přirozených příčin do té míry, že by jen Bůh mohl býti jejich původce, anebo že jejich povaha není Boha důstojná. Bohoslovci ji zovou *mirum* a připisují andělům dobrým nebo zlým. Anděl může, dovoli-li Bůh, zachytiti padajícího člověka, vyzvednouti ho do výše, bleskurychle ho přenést do dálky. Člověk může nutiti přírodu, aby vydala účiny, kterých sama vydati nemůže. Železná dráha, paroloď, samokat je užití přírody k takovým účinům. Člověk se tu jeví jako vyšší mocnější příčina, ovládající příčiny nižší. Není pochyby, že také anděl může zasáhnouti do přírody. Nevíme do jaké míry, ale jistě dovede víc nežli člověk, jelikož má bystřejší rozum, větší rychlost a sílu. Že to nejsou zázraky v pravém smyslu, jsme už řekli.

Lze je poznati? Ano. Zákony přírodní působí při stejných vlastnostech stejně. Když se tedy dostavil jiný nežli obvyklý účín, zasáhla do nich jiná moc. Člověk na něj nestačí, mysliti na Boha netřeba nebo nelze, i nezbyvá nežli anděl. Než lze se tázati: dobrý-li či zlý? To třeba rozhodnouti z okolností. Anděl dobrý nečiní nic, co není ke cti Boží a k blahu lidí. Vzpomeňme na zjevy spiritistické. Že to nejsou pravé divy, že nepřevyšují řád přirozený tou měrou, že by jen Bůh mohl býti jejich původcem, je samozřejmé. Mnohé spiritistické zjevy vůbec nejsou nežli díla umění, zručnosti, často

i klamu. Jsou-li takové, jež přirozeným silám přičísti nelze, sluší mysliti na anděly zlé, neboť nelze za to míti, že by se dobrý anděl propůjčil k daremnostem.

Zbývají zjevy magnetické a hypnotické. Přední auktority, Bernheim a Charcot, prohlásili, že v zjevech těch není nic nepřirozeného, nýbrž že se vše děje podle zákonů, kterými se lidský organismus řídí a podle nichž duše na tělo působí.

Z toho, co jsem uvedl, jde, že může býti zjištěna událost zázraku, nadpřirozená jeho povaha, div v širším smyslu, od duchů způsobený. Div od andělů způsobený může míti, jelikož se děje vždy podle vůle Boží, někdy důkaznost jako pravý div; než o tom jindy.

3) Zbývá odpověděti na některé námitky.

Baruch Spinoza praví, že každý div je událost omezená, že omezená událost žádá jen omezené příčiny a že proto z divu nelze nikdy souditi na příčinu neomezenou, na Boha. Co odpovíme? Je moucha věc omezená? Řekneš: Ano. Otážíme se opět: Je stvořiti mouchu z ničeho nebo mrtvou mouchu vzkřísiti, též věc omezená? Tu se musíš odmlčeti. Kde vězí chyba námitky? V tom, že neliší zjev od děje. I celý svět je omezená věc. Kdyby Spinoza měl pravdu, musili bychom říci, že má omezenou příčinu, což je nemožné. Jen Bůh mohl stvořiti svět.

Renan dí, že žádný zázrak nebyl vědecky zkoušen. Co řekneme? Předně, že to není třeba, jelikož většina zázraků může býti poznána od každého člověka zdravých smyslů a vyspělé soudnosti. Za druhé mu odpovíme, že se mýlí. Dříve nebyvaly zázraky vědecky zkoušeny, poněvadž nebylo zaslepených popěračů. Nyní se tak děje. Vědecky vyzkoušených divů máme velmi mnoho. Dostatečně vyšetřovány byly zázraky i dříve. Již biblický zázrak uzdravení slepého od narození byl od fariseů pečlivě zkoušen. Slyšte, jaké zkoušky Renan žádá. Divotvůrce musel by říci, že vzkřísí mrtvého. Profesori lékařské fakulty by mu přinesli mrtvolu, o níž by se náležitě přesvědčili, a on by ji musel před jejich zraky vzkřísiti. Poněvadž však vědecký důkaz žádá, aby se týž pokus mnohokrát a za různých okolností opakoval, bylo by divotvůrci vzkřísiti tolikrát a takovým způsobem, až by profesori o divu byli přesvědčeni. Co odpovíme? Že si Renan tropí hříšné žerty z Boha a lidí. Je jako fariseové, kteří žádali znamení na nebi. Byli by uvěřili? Nikoliv. Ani Renan by neuvěřil.

Neznáme všech sil přírodních. Na tuto námitku jsme již odpověděli. Poukáží jen na některé divy P. Ježíše. Spasitel uzdravil slovem do dálky. Jsou případy, že lékař uzdraví pouze svou osobností, musí však býti přítomen. Ale do dálky a u neznámého? Tu o skrytých silách nemůže býti vůbec řeči. Nebo uzdravil blátem,

jež utvořil slinou. Může-li tu býti řeč o skrytých silách přírody? Jindy utišil bouři na moři slovem. I kdyby byly odkryty síly přírodní, jimiž lze utišiti rozbouřené vlny, jaký poměr je zde mezi slovem a účinem? Pouhé slovo takovým prostředkem nebude.

Zbývá Hume. Kdykoliv odpůrci zázraku slyší toto jméno, zazáří na celý obličej. Ale jejich radost je neoprávněna. Námitka Humeova má jen to do sebe, že je účinná a že na ni nelze stejně účinně odpovědět. Ceny nemá. Při trochu bystrosti odhalí se její klam zcela zřetelně. Mysleme si: V Praze stane se uzdravení nezhojitelně chromého od narození náhle na přimluvu — řekneme Arnošta z Pardubic, jehož Bůh chce oslaviti. Tisíc lidí chromého znalo a přesvědčilo se o uzdravení. Hume dí: Co Praha stojí, nezhojitelný chromý se neuzdravil, nýbrž zůstal podle fysických zákonů přírody chromý do smrti. Pro to mám fysickou jistotu, a ta je větší nežli svědectví všech Pražanů; ti se mohou mýlit, příroda nikoliv. Cítíte asi všichni, že v tomto důsledku je něco falešného, ale rychle vytknouti klam, je vám těžko. Pokusme se. Nepravda jest, že svědectví lidí je pouze mravní jistota. Oni chromého viděli, snad jej i ohmatali, jeho vypravování o uzdravení slyšeli. To je jistota fysická. Klam je, když Hume staví proti sobě jistotu přírodní pravidelnosti. Věc je takto. Víme, že přírodní zákony musí podle vůle Boží působiti stejně. Ale víme též, že Bůh může do nich zasáhnouti a že tak činí, když se chce lidem nadpřirozeně zjevit. O to jde, zjistiti, kdy se tak stalo. Stavěti jistotu přírodní pravidelnosti proti jistotě, že se stal zázrak, je nesprávné. To je asi tak, jako by někdo řekl: Miliony a miliony lidí měli a mají dvě oči; proto nikdy nevěřím, že byl nebo jest člověk s jedním okem, jelikož pravidlo, totiž dvě oči u člověka, má větší jistotu nežli výjimka. Člověk zdravých smyslů by řekl: Příteli, já jsem jednookého viděl; že milionové lidí mají dvě oči, nedokazuje pranic. Nejde o to, že lidé mají dvě oči, nýbrž o to, že jeden má jen jedno, Konečně soud Humeův je nevědecký. Věda zjišťuje fakta. Proto nesmí nikdy předpokládati, že výjimka z pravidla není možná. Podle Humea ten, kdo neví, že jetel má někdy čtverlístek, nesměl by nikdy a nikomu uvěřiti, že takový čtverlístek našel. Je to správné? Není. Proto, že čtverlístek je výjimka, není svědectví toho, kdo jej našel, bez ceny. Ano je větší, nebo to je svědectví kladné, kdežto pravidelnost, že jetel mívá lístky tři, je záporné. Svědectví kladné je o celý stupeň, o celý řád vyšší nežli kterékoliv svědectví pouze negativní. Tak ani proslavená Humeova námitka nám neimponuje. Přiznáme jen, že je chytře sestavena.

* * *

Zázrak lze tedy poznati. Námitka o nepoznatelnosti není plod vědeckého badání, nýbrž plod zaujatosti řkoucí: není zázraků. Jak ubohý pojem o Bohu mají tito popěrači! Člověk zrovna pookřeje, když po jejich nabubřelých výkladech o přírodě otevře proroky a čte jejich chvály na Hospodina. Veliký Bůh jest Hospodin, volá David, král veliký nade všechny bohy. Nebo v ruce jeho jsou všechny končiny země a výsosti hor jeho jsou. Neboť jeho jest moře a on učinil je; a suchou zemi utvořily ruce jeho (Žlm. 94 3. h.). Ještě velikolepěji mluví o Bohu Isaiaš. Moderní vysokomyslníci, kteří zakazují Bohu zasáhnouti do přírody, jsou jako pohanští bohové, kteří se vyvyšovali nad pravého Boha, ač nebyli než stín a klam. Veliký jest Bůh a pán díla, jež učinil, svrchovaný. Jeho hlasu poslouchá slunce a na jeho pokyn obracejí se větrové. On si zasáhne do díla svého, kdy chce a jak chce, aniž mu v tom někdo může zbraňovati. Zachovejme si pravý pojem o Bohu, bytosti nekonečné v sobě a každé vlastnosti, a nikdy neupadneme do zaujatosti proti divu. Nebuďme ošem také pověřiví. Vůdkyní buď nám církev, která k zjišťování zázraku přistupuje s vírou v jeho možnost, ale zároveň s opatrností, jež si je vědoma odpovědnosti před Bohem i před lidmi. Tak nechybíme ani malověrností ani pověrou. Tak se na nás vyplní slovo Páně: Amen pravím vám, že kdo slyší slovo mé a věří tomu, kterýž mne poslal, má život věčný (Jan 5, 24).

IV. Zázrak sudidlem.

Uvedl jsem krátce výměr, účel, možnost a poznatelnost divu. Dnes promluvíme o významu zázraku. Div má povahu znamení Božího. Divem se Bůh lidem zvláště a proto důrazně projevuje. Sv. Augustin dí, že jest to Bůh, jenž působí svými zákony ve vinném keři a dělá z vody a z jiných látek víno. Každý ho může z tohoto díla poznati, než mnozí toho nedovedou. Ale když náhle jednou promění vodu ve víno, i slepý a duchem omezený pozná, že se tu projevila moc Boží, a stává se pozorným. Zázraky jsou tudíž především hmatavým znamením, že jsou vyšší mocnosti nežli síly přírodní, že jest vyšší svět nežli viditelný náš svět fysický, že jest Bůh. Pravý zázrak, jenž může býti toliko od tvůrce a pána přírody, ukazuje na Boha, jiná znamení, která nemohou býti od přírody, ale nevyžadují svrchované moci Boží, ukazují na duchy dobré a zlé. Poněvadž zázrak je znamení viditelné, slyšitelné a hmatatelné, znamení, abych tak řekl, populární, jež každý zdravý rozum může chápati, je monistům, kteří jiného světa nežli tohoto našeho viditelného světa fysického nechtí uznati, velmi nepříjemný. Nedivme se tedy, že jej vši silou potírají.

Avšak to není vlastní význam zázraku, který mu dává církev. Církev je za jedno s prorokem řkoucím: Blázen praví v srdci svém, není Boha. K čemu třeba znamení k věci každému zdravému duchu samozřejmé? Vlastní význam zázraku záleží spíše v tom, že volá: pozor, zde se něco děje, co je od Boha. Zázrak je jako zvon, jenž ohlašuje, že přichází biskup, jako výstřel, jenž oznamuje královského vyslance, jako pečeť, jenž potvrzuje obsah listiny. Zázrak jest znamení, jež pravdě, osobě, věci dává božské svědectví a pověření. O jaké pravdy, osoby a věci tu jde? O soukromé? Nikoliv, nýbrž o záležitosti týkající se celého lidstva. Jde krátce o zjevení neboli nadpřirozené náboženství. Zázraky a proroctví, di sněm vatikánský, jsou nejjistější znamení neboli sudidla božského zjevení. Toť hlavní význam divů Božích. Proto bojují proti zázrakům i ti, kteří sice věří v Boha, v duši, v jiný život, ale popírají náboženství od Boha nadpřirozeně zjevené. K nim náležejí racionalističtí protestantští bohoslovci.

O tomto vlastním významu divů promluví. Duch sv. nám požehnej!

* * *

1) Bůh chce lidem něco zjevit. Jak to čini? Všem osobně? Ne, nýbrž skrze člověka, jemuž věc dá poznati a jehož jako svého vyslance pověří. Jak ho pověří? Divy. Tak pověřen byl Starý zákon, tak pověřeno je křesťanství. Tam se proroci prokázali zázraky jako poslové Boží, zde Pán Ježíš proroctvími a divy jako Mesiáš a Syn Boží. Div jako potvrzení proroka a jeho nauky souhlasí zcela s nazíráním lidstva. Podívejte se do dějin lidstva: Které náboženství bylo pokládáno od Boha? To, jež bylo potvrzeno zázraky. Proto zakladatelé nových věr předstírali divy, a neučinili-li tak sami, vymyslili je jejich stoupenci. A proč si nevěrci dávají takovou práci, aby dokázali, že zázraky jsou nemožné, nežli proto, že vědí: připustíme-li, že se divy Páně staly, je dokázáno, že křesťanské náboženství je od Boha zjevené. Sám Spinoza prý řekl, že by se stal křesťanem, kdyby bylo jisté, že Lazarus byl od Pána Ježíše vzkříšen.

Je také přirozené, ano nezbytné, že Bůh, zjeví-li lidem náboženství, musí to učiniti tak, aby bylo jisto a zřejmo, že je od něho. Náboženství zjevené obsahuje důležité nauky pro život i věčnost, nabízí svátosti jako jediný prostředek obrození a posvěcení, ukládá povinnosti nejen vážné nýbrž i těžké. Kterak by mohl Bůh žádati, aby člověk toto náboženství přijal, ano jej proto i souditi, kdyby nebylo jasně a všem pochopitelně pověřeno jako jeho vůle? Právě div je k tomu vhodný prostředek. Právě zázraky, a jen o těch je řeč,

mohou býti jen od Boha. Když tedy Bůh pověřuje zvěstovatele nějaké nauky divy, ukazuje tím, že divotvorce mluví a jedná jménem Božím. Co je královský podpis na listině, to je zázrak pro proroka. Někdy Bůh činí div také z jiného důvodu, na př. aby ukázal svatost zemřelého, aby bezbožníka potrestal, aby vyslyšel prosbu chorého. Proto možno přijmouti některé zázraky, které se dějí v pravoslavné církvi, za pravé. Bůh může i pohana zázračně uzdravit a užiti k tomu pohana jako nástroje. Snadno poznáme, že tu nepotvrzoval ani rozkolu ani pohanské pověry, nýbrž prokázal dobrodiní. Ale když někdo vystoupí jako prorok, učí novým naukám, praví, že je od Boha poslán, aby lidem zvěstoval jeho vůli, a když na potvrzení toho koná pravé divy, jež mohou býti toliko od Boha, máme nezvratné znamení, že člověk ten mluví pravdu. Kdyby Bůh takto pověřoval bludaře nebo podvodníka, sám by uváděl lidi do bludu, což je nemožné.

Řekneš: Snad jsou jiné prostředky, kterými Bůh může proroka pověřiti. Odpovídám: Jsou, ale nejsou tak vhodné anebo dostatečné. Takovými prostředky jsou proroctví, podivuhodné rozšíření víry, neobyčejné obrození společnosti skrze ni. I my je uvádíme, ale samy sebou sotva stačí. Na proroctví třeba čekat, až se vyplní, zjištění druhých dvou věcí může se státi teprve po dlouhé době a obtížným vědeckým badáním. Protestanté uvádí ještě mnohé jiné, o nichž jindy bude řeč. Zde jen dím, že mají ještě menší cenu. Za to zázrak velmi se hodí. Děje se hned, je smyslům snadno přístupný, každý, i neučený chápe, že může býti jen od Boha, snadno si učini také soud, že by ten, kdo činí divy na důkaz božského poslání, nemohl jich činiti, kdyby poslán nebyl.

Zázrak je zajisté nejen výborným, nýbrž i naprosto jistým znamením na potvrzení poslání Božího. Podpis krále na listině lze podvrhnouti, listinu lze ukrásti, a proto proti vyslanci královu možno pojmouti podezření; proti proroku, jenž koná divy, je nemožné. Ovšem musí, jak řečeno, býti jisto: a) že jde o pravý div, jenž může býti jen od Boha, a b) že se div děje na potvrzení nauky, již hlásá. Je možno si mysliti, že někdo, jenž dostal moc činiti divy, užije jí k svému obohacení, aby se na někom pomstil a pod. To si lze mysliti, neboť Bůh mohl by to připustiti jako připouští, aby člověk darů Božích zneužil ke zlému. Ale divů na potvrzení bludné nauky připustiti nemůže, an by se blud potom přičítal jemu. Lidem by se snad nauka zdála divná, ale vidouce divy, řekli by si a právem: Bůh ji potvrzuje. Předstíranými divy býval lehkověrný lid skutečně veden k tomu, že přijal bludné nauky za pravdy Boží.

Zjevené náboženství je náboženství křesťanské. Podíváme-li se do sv. Písma, co činil Kristus, aby ukázal, že je od Boha poslán a že

čemu učí, je pravda, vidíme, že se dovolával svých divů. Když se Židé horšili nad jeho slovy k ochrnutému: Doufej, synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji, pravil: Abyste věděli, že Syn člověka má moc na zemi odpouštěti hříchy, tedy dí k ochrnutému, vstaň, vezmi lože své a jdi do domu svého (Mat. 9, 1 n). Jindy řekl: Pakli já Duchem Božím vymítám duchy zlé, přišlo k vám království Boží (Mat. 12, 28). Aby apoštolé v něho uvěřili, když je povolal, proměnil vodu ve víno (Jan 2, 1 n) a činil je svědky svých divů. Aby uvěřili v Nejsv. svátost, nasýtil pěti chleby pět tisíc mužů, přišel k nim jda po moři, kázal Petru, aby mu šel naproti, způsobil, že loď ihned přistala. Nikodem a přemnozí Židé jerusalemské uvěřili v něho, že činil divy (Jan 2, 23; 3, 2 a j.). Po vzkříšení Lazarově fariseové se usnesli, že Krista zabijí. Jaký uvedli důvod? Báli se, že všichni v něho uvěří, jelikož činí mnoho divů (Jan 11, 47). Sv. Jan praví na konci svého evangelia, v němž vypravuje četné divy Páně, že Spasitel činil ještě mnohé jiné, které v knize nejsou napsány. A dodává: Tyto jsou napsány, abyste uvěřili, že Ježíš jest Kristus, Syn Boží, a abyste věřice měli život věčný ve jménu jeho (Jan 20, 31). Však nebylo by konce. Slyšte ještě pěkná slova sv. Augustina. Píše: „Činil divy a mnozí jím pohrdli. Přihlíželi ne k tomu, co velkého činil, nýbrž k tomu, že byl nepatrný. Řekli jaksí u sebe: skutky jsou Boží, ale on jest člověk. Vidiš tedy dvojí: božské skutky a člověka. Mohou-li divy býti toliko od Boha, hled, neskrývá-li se v člověku Bůh. Popatř na to, co vidíš, věř, co nevidíš.“

2) Proti divům jako znamením, potvrzujícím osobu nebo nauku svědectvím Božím, vystupují četní odpůrci. Proberme jejich námitky.

a) Zázrak není bezpečným znamením Božím, jelikož Bůh může dovoliti, aby divotvůrce, jemuž dal moc činiti zázraky, této mocí zneužil. Důvod: Bůh udržuje tělesné síly člověka a působí s každým skutkem lidským. On udržuje tedy sílu ruky, jež vraždí, že může vrah dýku vraziti do prsou. Na námitku jsme již odpověděli. Na důvod sluší říci, že mezi součinnostmi Boží při zázraku a udržování sil člověka je rozdíl. Nikdo na světě nečiní Boha vinným ze zlého skutku vraha proto, že udržuje jeho síly, neboť Bůh udržuje sílu člověka všeobecným zákonem k činnosti vůbec. Že tato činnost je u vraha zlá, není od Boha, nýbrž od zlé vůle člověka. Dar divučinění je dar mimořádný. Darem tím se Bůh člověku jaksí zavázal, že učiní div, za nějž požádá, ale poněvadž div je ode všech brán jako znamení Boží, nesmí a nemůže se Bůh zavázati k divům, které by stvrzovaly lež, uváděly v důležitých životních otázkách lidstvo v blud, ohrožovaly spásu duší. To by se stalo, kdyby někdo moci činiti divy užíval na potvrzení kacířské nauky.

b) Jiní poukazují na sv. Písmo, které mluví o falešných prorocích, kteří povstanou a budou činiti veliké divy a zázraky, tak že by se i vyvolení uvedli v blud, kdyby to bylo možné. (Mat. 24, 23 n). Je tu řeč o falešných prorocích při zkáze Jerusalema a skonání světa, kteréžto události Pán Ježíš všelijak spojil. Námitka chce říci: Když falešní proroci mohou činiti divy a sváděti jimi, nejsou zázraky jistým svědectvím. Avšak námitka není oprávněna. Na uvedeném místě je řeč o divech démonických. Řekli jsme, že mimořádné skutky, které mohou konati andělé dobří a zlí, nejsou pravé divy a že mohou bezpečně od pravých divů býti rozeznány. Pravý div se na potvrzení bludu nikdy nestal. Kejklíři egyptští byli zajisté znamenití čarodějové, ale divů Mojžíšových nedovedli napodobiti, nýbrž vyznali: Prst Boží je tuto.

c) Opět námitka: Sv. Otcové, slyšíce o divech pohanských a kacířských, nedovolávali se divů křesťanských, nýbrž vyvraceli pohany a bludaře jiným způsobem. Sv. Otcové někdy tak jednali skutečně, ano sv. Augustin píše jednou proti donatistům takto: Naše zázraky jsou proto pravé, že se dějí v pravé církvi. — Co na to odpovíme? Sv. Otcové uvádějí správně zázraky, zvláště zázraky sv. Písma, na důkaz, že křesťanství je od Boha; i sv. Augustin tak činí. Ale někdy nebylo jim možno ukázati, že divy pohanské a kacířské jsou klam, kousky kejklířské nebo démonické. Vzpomeňte na rozmach spiritismu. Který bohoslovec mohl tehdaž každý vychvalovaný spiritistický div zkoušeti a ukázati jeho faleš? Pohané a kacíři byli v děláni divů dovednější nežli nejprohnanější spiritistický vyvolavač duchů. Proto sv. Otcové v podobných případech nechali divy stranou a vyvraceli bludaře jinými důvody.

d) Odpůrci divů se dovolávají s oblibou, aby podkopali váhu biblických zázraků, na divuplné báje a legendy starých dob, stavíce je po bok divů biblických. Harnack píše: Evangelia jsou z doby, v které divy byly věc každodenní... Není vynikající osoby, o níž by se nevypravovaly. Či nedí se o Mohamedovi, jenž je přec osobnost historická, píše kolega Harnackův, že jedenáckrátě několika chleby a datlemi nakrmil sta lidí, že na nebeském oři vykonal za jedinou noc cestu z Mekky do Jerusalema a zpět? A poukazuje na báje řecké, čínské, indiánské a jiné, obsahující úžasné věci. Jiný dokonce míní, že biblické zázraky snižují velikolepou osobnost Páně, jelikož ji staví po bok Apolloniů z Tyany a jiným divotvorným kejklířům.

Co odpovíme na tuto námitku? Mnozí z vás zajisté čtli román „Tři mušketýři“ od Dumasa. Co byste řekli člověku, který by vážně tvrdil, že mají stejnou dějepisnou cenu jako „Dějiny Tomkovy“?

Politovali byste ho, majíce za to, že nemá všech pět pohromadě. Rozdíl mezi Písmem a knihami s uvedenými bájemi je stokrát větší. Většina z uváděných bájí nejsou než fantastické příhody, které mají pečeť smyšlenky na čele. Či vezmete vážně divy, které někdo vybájlil o Budhovi, na př. že si zasadil palmu, jež za den vyrostla tak, že si v její koruně vystavěl palác, že sňal měsíc a strčil si jej do rukávu? Mnohé divy z doby po Kristu jsou patrně zdělány podle biblických zázraků; přemršťováním měly býti trumfem proti sv. Písmu, ale tím se prozradily. Pravého divu na důkaz pohanství nebo sekty není jediného. Luther se pokusil jednou při zavřených dveřích a u přítomnosti nejbližších přátel osvoboditi ďáblem posedlou dívku, ale věc se skončila tak uboze, že od jiných pokusů upustil. Nanejvýš lze, ač jsou-li zprávy pravdivy, mysliti někdy na vlivy démonické. Všecky tyto příklady, od rozumářů uvedené, neznamenaají proti divům biblickým nic. Kdo se chce o tom s naprostou jistotou přesvědčiti, nechť si přečte život Apollonia z Tyany a přirovná jej bibli. Odpůrci, kteří na něho poukazují, počítají patrně na to, že ho nikdo nedostane do rukou; sami neuvádějí čtenářům buď nic anebo dávají takové ukázky, které jsou střízlivé.

Kdo byl tento Apollonius z Tyany, jenž od rozumářů bývá opět a opět uváděn? Byl prý novopythagorejcem, mudrcem a divotvůrcem; zemřel někdy r. 96 po Kristu. Nikdo o něm nevěděl, až v III. stol. Filostratus napsal jeho životopis. Co soudí věda o tomto díle? Eusebius píše, že je snůškou bájí a výmyslů. Moderní kritikové mají za to, že bylo složeno za tím účelem, aby v době, kdy se křesťanství mocně šířilo a boje proti němu se ujali filosofové, postavena byla proti Kristu osoba, ozářená ještě větším leskem ctností a divů. Ale právě, že měla býti větší, dostala pečeť bájí. Když Filostratus vypravuje, že Apollonius znal všecky jazyky, aniž se jim naučil, ano že rozuměl i jazykům zvířat, vidíme, že jde o báseň. Když čteme, že Apollonius byl v Babyloně a popisuje velkolepou krásu města, víme, že to není pravda, nebo po Babylonu nebylo v I. století po Kristu dávno již ani památky. Jen divy, které jsou zdělány střízlivě podle Písma, činí výjimku. Sv. Otcové znali spis a smáli se mu, ani ho vůbec vážně neberouce. Že Filostratus přišel ke cti, je zásluhou moderní rozumářské vědy, ovšem zásluhou velmi pochybnou.

O císaři Vespasianovi vypravují se dvě ne sice zázračná, ale přece mimořádná uzdravení, totiž uzdravení oční nemoci a porouchané ruky. Jeden z nemocných uvedl, že mu bůh Serapis radil, aby se obrátil na císaře. Zpráva je historicky nejistá; je-li na ní něco, nejsou uvedené divy leč chytré lichocení nebo žebrota. Podivuhodná uzdravení přiřítají se Aeskulapovi; mají asi takovou historickou

cenu, jako Esopovy bájky. Pro význam divů jako božských znamení nemají tyto zprávy, i kdyby na krásně byly pravdivy, významu, neboť nepopíráme, že Bůh nemůže učiniti div skrze pohana, nýbrž tvrdíme, že nemůže učiniti divu na potvrzení bludu, že nemůže lži-proroka pověřiti zázraky. Prorokem nebyl ani Apollonius ani Vespasian ani Aeskulap.

Lze někdy čísti o francouzských králích, že prý na svých cestách po říši uzdravovali všechny, kdož se dotkli lemu jejich roucha, nebo o hrobě jansenisty jáhna Františka Pařížského, že se tam děly zázraky. O tomto nemluví už žádný poněkud vážný spisovatel. O některých králích se zdá, že měli skutečně od Boha dar, vkládáním rukou uzdravovati ode dvou nemocí. Když o této věci čteme střízlivou zprávu, lze jí věřiti. Když se zveliči tak, že králové táhli zemí jako divotvůrci a že dotekem jejich roucha byli všichni nemocní uzdraveni, je to patolízavé lichocení nebo agitace na oslabení víry v zázraky. Nejlepší vyvrácení těchto věcí je, když si je přečteme, ale ovšem v původní zprávě; ihned poznáme, že čteme romány a bájky.

Lessingovi se přičítá námitka: Div je událost nahodilá, ale nahodilá pravda nemůže býti důkazem pravd nutných. Námitka byla chválena jako duchaplná a hluboce filosofická, ale není. Svět je nahodilá věc, a přec zcela dobře a právem soudíme z něho na Boha, bytost nutnou. Rozum též je věc nahodilá a přec poznává nezměnitelné a nutné pravdy, jako že vše musí míti dostatečný důvod, že celek je větší nežli část téže věci, že dobré sluší činit a zlého se varovat. Ostatně div je důkaz zjevení, tedy věci od Boha svobodně zvolené neboli nenutné.

Harnack dí, že se biblické divy staly příčinou, proč mnozí přestali věřiti v Písmo jako knihu od Boha vdechnutou. To je možná, ale nevyvrací pravdy, že div není znamením Božím. Kdo zavrhuje Písmo pro divy, jež obsahuje, ukazuje, že je zaujat námitkami proti zázrakům. Mimo to lze právem za to míti, že se věc má trochu jinak. Kdo čítá upřímně v Písmě, skoro vždy roste ve víře. Kdo přestali věřiti v Písmo, patrně načichli nevěrou odjinud a odtud ji do Pisma vnesli. Ne tedy biblické divy byly příčinou jejich nevěry, nýbrž naopak, nevěra byla příčinou, že pohrdli Písmem. Kdyby v něm upřímně čítali, zase by víry nabyli; aspoň zkušenost tak učí.

To je vše, co se proti divu jako sudidlu zjevení uvádí.

* * *

Pravý zázrak je jistě Božím znamením, a dovolává-li se ho prorok na důkaz božského poslání, je jeho nauka jistě pravdiva, jelikož Bůh nemůže potvrzovati bludu. Proti možnosti zázraku odpůrci uvá-

dějí přirozené zákony, proti jeho poznatelnosti skryté a neznámé síly přírody. Proti důkazné jeho síle vedou si tak, že povídačky a báje povyšují na divy a biblické divy přes míru a nesprávně kritisují. Tak má býti rozdíl mezi pravým a falešným zlatníkem setřen. Ale jsou vždy lidé, kteří se nedívají na věc zdaleka, kdy obrysy mizí, nýbrž z blízka. A to je nejlepší důkaz v této věci. Při tom uvažme, jak od počátku sv. Písmo bylo zkoušeno. Není knihy na světě, která by tou měrou byla dějepisně pověřena a vědecky probádána. Chraňme se moderní předpojatosti proti zázrakům. Byla u vzdělanců uměle vypěstována a působí zhoubně. Brání jim, že nechtou Písma s onou prostností, kterou sv. Duch miluje a pro niž dává duši veliké světlo. Tohoto duchovního užitku se zbavují anebo si jej aspoň oslabují. Čtíme a slyšme slovo Boží bez zaujatosti a bude nám zrnem, jež padá na půdu úrodnou a přináší stonásobný užitek pro čas i věčnost.

V. Původnost evangelií.

Mluvíme o zázracích. O jaké zázraky hlavně jde? O zázraky, jež vypravují evangelisté. Jich se dovolával Kristus, aby Židé uvěřili, že jest od Boha seslaný Mesiáš; jich se především dovolává církev, dokazujíc pravdivost zjeveného náboženství. O ně tedy běží. Mimo ně nemuselo by vůbec žádných zázraků v církvi býti. Bezděky se tu namane otázka: jsou-li tyto divy náležitě zaručeny? A poněvadž o nich víme hlavně z evangelií, rozšiřuje se otázka na otázku o věrohodnosti evangelií vůbec. Neboť nejsou-li divy, jež vypravují, pravdivy, věrohodnost evangelií mizí. Tak naše rozpravy o zázracích vedou nás nezbytně k rozpravě o věrohodnosti evangelií.

Profesor protest. bohovědy v Berlíně Ad. Harnack, vůdce rozumářů, dí o evangeliích asi toto: Evangelia jsou sepsána v I. stol. a jsou v podstatě pravdiva. Avšak časem doplněna byla přídavky, které tam byly dány z nadšenosti učedníků. Pro svou nesmírnou lásku ke Kristu uvěřili leccos, co není skutečností. Tak třeba bráti zázraky, zvláště div zmrtvýchvstání. Cokoliv je nadpřirozené neboli zázračné, cokoliv vypadá jako pevné učení neboli článek víry, je později přidáno. Tak asi Harnack. Po něm ostatní rozumáři, mnozí ještě ostřeji. Poslední důvod všech je: zázrak je nemožný. Poněvadž je nemožný, jsou biblické zázraky nezbytně legendou. Hle, kam vede předpojatost! Synové Luthera a Kalvína, kteří prohlásili Písmo za jediný zdroj víry a učinili si z něho bojovné heslo proti katolíkům, obviňují je, že si Písma neváží, synové ti prohlašují evangelia z dobré poloviny za legendy. Uvažte důsledek! K těmto

koncům dospěli z předpokladu: zázrak není možný. Už jsem uvedl jednou slova z úvodu k životopisu Pána Ježíše od Renana, kde říká, že jeho práce je dílo špatné, činil-li Kristus divy.

Jak dokážeme pravdivost, hodnověrnost evangelií a tím i pravdivost biblických divů? Důkazů vlastně netřeba, nebo církev nám za ně ručí. I kdyby se vůbec nedaly dokázat, věřili bychom církvi, jež praví, že sv. Písmo je slovo Boží. Ale my můžeme o hodnověrnosti evangelií podati důkaz takový, že kdo není předpojat, se jím dokonale uspokojí. Můžeme dokázat, že evangelia jsou od evangelistů, jimž se připisují, a že evangelisté zasluhují víry. Dnes podám důkaz první. Sv. Duchu, osvět nás!

* * *

1) Pravím tedy: evangelia jsou původní, t. j. jsou sepsána od mužů, jimž se připisují. Nemyslete, že tvrzení to je zbytečné nebo nedůležité. Je svrchovaně vážné. Proč? Jsou-li evangelia od evangelistů, jimž se připisují, z nichž Matouš a Jan byli apoštoly a očitými svědky hlavních událostí, jež vypravují, a z nichž dva byli žáky apoštolů, hlavně Petra a Pavla, jež po léta provázeli, není na legendy času, leč by oni sami je vybájili. Právě proto se racionalističtí bohoslovci, aby dostali k vytvoření báji o Kristu dostatečnou dobu, od padesáti let tolik namáhali ukázat, že evangelia vznikla někdy v II. stol., ano i později. Byla to práce marná. Kat. bohoslovci ukazovali na marnost této práce, ale racionalisté se jim posmívali, shlížíce na ně s opovržením jako na učence méně cenné, v úsudku nesvobodné. Dnes sami racionalisté musí se dívat na řečené spisy, před několika desetiletími velebené, jako na potištěný papír. Sám Harnack, který je v nejstarší křesťanské slovesnosti uznaným odborníkem, ovšem zaujatým a proto stranickým, přiznal v svém díle o starokřesťanské slovesnosti, že kdo v otázce o vzniku evangelií opouští církevní podání, činí dějepisné pravdě násilí. Ale i on, aby dostal aspoň nějakou dobu k vytvoření legend, posunuje sepsání evangelií hodně daleko od smrti Páně. Za nejstarší prohlašuje evangelium sv. Marka, klade jeho vznik do r. 65—70, jako druhé uvádí evangelium sv. Matouše, klade je do r. 70—75, jako třetí Lukáše asi z r. 78—93, jako poslední Jana z r. asi 80—100. Tak dostal na vytváření legend asi 30 let. Namítali mu, že 30 let nestačí. Odpověděl prostě, že musí stačiti. Ovšem, zázraky podle něho nejsou možné, Kristus byl pouhý člověk, sice obzvláštní, než přece jen člověk jako jiní, ale evangelia líčí ho jako Syna Božího, uvádějíce na důkaz divy, jimiž Bůh dal mu jako Synu Božímu svědectví: a tak k legendám musí 30 let stačiti. Pořád týž nešťastný předpoklad.

Avšak ani těchto třicet let nelze držeti. Evangelia vznikla dříve a jsou od mužů, jimž se přičítají, tak že k legendám není vůbec času. Nesmíte ovšem očekávat důkazu zázračného; ale je takový, že vyhovuje nejprísnějším požadavkům vědeckým. Ostatně kdybyste odkryli kamenný pomník s vyrytým nápisem, že spisovatelem prvního evangelia je sv. Matouš a že je napsal r. 41, myslíte, že by rozumáři přijali divy, jež vypravuje, za pravdivé? Ne. Kdyby se našla listina s podpisy všech apoštolů a všech, kteří s nimi byli při bouři na lodičkách, a kdyby v ní bylo pod přísahou napsáno, že se utišení bouře stalo zázrakem, rozumáři by vám řekli: Nemůže to být pravda, poněvadž zázrak je nemožný. My Krista jako Syna Božího uznati nechceme, a proto musí být zázrak nemožný. Zaujatců nepřesvědčíte. Důkaz o původnosti evangelií podáme si tedy k vlastnímu poučení.

Předesílám poznámku. Evangelium znamená „blahá zvěst“. Dříve se říkalo: Evangelium podle sepsání sv. Matouše. Tak se naznačoval více obsah. Dnes říkáme prostě: Evangelium sv. Matouše. Tak naznačujeme knihu a jejího spisovatele.

2) Přistupme k důkazu, že evangelia jsou původní.

Veškerá minulost svědčí, že evangelia jsou od evangelistů. Svědkové o tom jdou jako nepřetržitý řetěz až do poloviny II. stol., asi do r. 150. Táhne se: mají taková svědectví nějakou váhu? Sv. Augustin napsal někdy na konci IV. stol. proti kacířům, podezřívajícím sv. Písmo, asi toto: O které knize bude lze říci, od koho jest, jestliže knihy, které církev zove apoštolské, které od apoštolů jsou rozšířeny a které celým světem jsou jako apoštolské ctěny, nejsou od nich? To napsal sv. Augustin o podání do své doby. Bylo zřejmě úplnější, nežli jak my je známe dnes. Jemu stačilo. Máme-li právo, ceniti je méně? Však proberme otázku o původnosti evangelií nezávisle na něm.

Do 150 r. jsou svědectví nepřetržitá. Poslední evangelium sv. Jana sepsáno bylo někdy před r. 100. Co můžeme bezpečně říci o evangeliích v tomto mezidobí, t. j. od r. 100 do 150? S jistotou víme, že r. 150 byla naše čtyři evangelia rozšířena ve všech církvích a uznávána za pramen zjevených pravd Božích. Vizme důkaz. Kacíř Marcian právě tehdyž zkomolil evangelia, aby z nich mohl dokázati své bludy. Proti němu vystoupil Tertullian. Ukazuje na váhu všech církví, které „dávno před Marcianem“ naše čtyři evangelia přijaly. Dávno před r. 150. byla tedy naše čtyři evangelia, sepsaná od Matouše, Marka, Lukáše a Jana, v celé církvi rozšířena, pokládána jsouce za pramen zjevení. Ten smysl mají slova Tertullianova, že evangelia „byla přijatá“.

Skoro z téže doby máme jiné svědectví. Každý bohoslovec zná veliký a proslavený spis sv. Ireneae, biskupa lugdunského (Lyon): Proti kacířům. Ireneus tu píše, že Matouš vydal evangelium v hebrejské řeči, když sv. Petr a Pavel byli v Římě, že po jejich odchodu Marek, žák a tlumočník sv. Petra, napsal, co od sv. Petra slyšel, že evangelium, jež kázal sv. Pavel, sepsal jeho druh sv. Lukáš, že sv. Jan, jenž odpočíval na hrudi Páně, sepsal evangelium v Efesu v Asii. Sv. Ireneus poukazuje na váhu, kterou tato čtyři evangelia mají. Je, praví, taková, že se i bludaři snaží z nich dokázati své bludy. Poté odsuzuje všechny, kdož uvádějí ještě jiná evangelia. Co plyne z tohoto svědectví? Že zaznamenal podání, jdoucí až na apoštoly, a že toto podání neznalo než právě naše evangelia a že je připisovalo evangelistům jako původcům. Z konce tohoto druhého století máme podobné svědectví od Origena a Klementa Alex.

Je tedy dějepisně nezvratně jisté, že asi r. 150 uznávala církev jen naše čtyři evangelia, že za jejich původce měla evangelisty, že tak tomu bylo v ní dávno. Jak dávno? Od počátku. V nejstarších spisech, které máme, jsou výroky z jednotlivých evangelií. Výroky ze sv. Matouše nalézáme v listě Barnaby a v učení 12ti apoštolů, knih z doby poapoštolské. Sv. Lukáše dotýká se sám sv. Pavel a Klement Římský, jeden z nejvážnějších apoštolských Otců a nástupce sv. Petra; výroky ze sv. Jana uvádí Klement Alex. Výroky ze všech uvádí sv. Justin. Sv. Justin Muč. psal své knihy jistě již před rokem 150, nebo zemřel r. 166. Sv. Justin však dříve je studoval, nežli z nich čerpal. Znal je tedy zajisté kolem r. 130. R. 170 vydal Tatian čtyři evangelia syrsky a jeho zpracování nabylo značného rozšíření. K tomu dodejme: Kacíř Basilides, jenž zemřel r. 130, napsal život Pána Ježíše. Vypravuje jej podle evangelií, méně při tom jen, co potřeboval pro své bludy. Celsus, pohanský filosof a vysměvačný nepřítel křesťanů, psal asi r. 180 proti nim, čerpaje z evangelií, o nichž dí, že jsou sepsána od učedníků Kristových.

V první polovici II. stol. jsou tedy naše čtyři evangelia rozšířena po celé církvi jako spisy apoštolské. Mužové, kteří o nich svědčí, nepřijímali nic za věc apoštolskou, co nespočívalo na jistém apoštolském podání; evangeliím dávají takové svědectví výslovně. Proč? Poněvadž měli evangelia za pramen zjevené víry. Rozšíření po všech církvích nebylo snadné. Proč se nicméně stalo? Důvodem může býti jen váha evangelií a jejich původnost, t. j. že jsou od apoštolů a jejich žáků. Všecky církve přijímaly tyto spisy jako pravidlo víry, jemuž se podrobovaly, kdežto jiné podobné spisy odmítaly. Tak se věc má v církvi dávno.

Na odmítání apokryfů sluší upozorniti zvlášt. Je významné. Zbožní spisovatelé skládali podle evangelií knihy, jimiž doplňovali život Pána Ježíše, hlavně jeho mládí. Zvali je nejednou též evangelia. My jim říkáme apokryfy neboli evangelia podvržená. Proč je církve odmítaly? Byly sepsány většinou v nejlepším úmyslu. Mnohý takový spis neobsahoval vůbec žádného bludu. Proč je církve zavrhlly? Odpověď je snadná. V církvích se nepřijímalo nic ledabyle, nýbrž podle nepochybných svědectví. Apokryfy neměly svědectví, že jsou od apoštolů, a proto nebyly uznány. Význačný rys prvotní církve je, že se při každé otázce tázala: jaké je apoštolské podání. Patrně činila tak i s Písmem.

Racionalisté tvrdí, že se kolem osoby Kristovy tvořily báje a legendy. Je tomu tak? Mnozí se v apokryfech o to pokusili. A jak? Podle evangelií. Apokryfy jsou napodobeniny, někdy ovšem neapné, sv. evangelií. A co církev? Církev je zavrhlá. Evangelia zůstala, legendy pominuly. Tak právě apokryfy jsou důkazem, že legendy nepřišly do evangelií, nýbrž že evangelia před nimi byla pilně střežena. Racionalistická věda nepodala důkazu ani o jediné legendě, že přišla do evangelií. Harnackovo libovolné tvrzení bude pohřbeno, jako byly pohřbeny libovolné báje o pozdním vzniku evangelií. Legendy mohly by býti v evangeliích jen od evangelistů. Ale od nich nejsou.

3) Tu však jsme u druhé otázky, kterou si necháme na jindy. Dnes vytkněme si ještě, co katolická bohověda učí o původnosti evangelií.

Sv. Matouš byl celníkem v Kafarnaum. Za učedníka byl povolán v druhém roce. Působil v Palestině. Své evangelium napsal r. 41 nebo 42 pro křesťany ze Židů. Židé vyčítali pokřtěným, že opustili zákon Mojžíšův. Výtka byla těžká a činila mnohým potíže ve svědomí, takže bylo nebezpečí, že zase odpadnou. Matouš ukazuje proto, že Pán Ježíš je zaslíbený Mesiáš, církev pak mesiánské království, v Starém zákoně předpověděné, že statky a sláva tohoto království záleží v duchovních darech a věčné oslavě. Proto Matouš vybírá hlavně to, co v Starém zákoně bylo o Kristu předpověděno a na něm se vyplnilo. Poněvadž se Židé mátlí zevní prostotou Pána Ježíše, majíce o Mesiáši bludné představy jako o novém Davidovi, ukazuje na vyšší přirozenost Kristovu, na vyplnění proroctví o jeho zrození a p. Matoušovo evangelium připomíná Papias, žák sv. Jana, Ireneus a Tertullian. Výroky z něho nalezají se, jak jsem již pravil, v listě Barnaby a v Učení 12ti apoštolů. Mnozí tvrdí proti výslovným slovům sv. Irenea, že je psáno původně řecky, ale důvody zevní i vnitřní svědčí, že je psáno hebrejsky. Původní hebrejský text se ztratil.

Sv. Marek je v Písmě častěji jmenován. Sv. Petr zove ho svým milým synem (1. Petr 5, 13). Byl prý synem nějaké Marie v Jerusalemě, v jejímž domě se křesťané shromažďovali. Provázel sv. Petra a Pavla na některých cestách, byl s Pavlem v Římě (2. Tim. 4, 11) a zemřel v Alexandrii smrtí mučednickou. R. 828 bylo jeho tělo převezeno do Benátek, kde má památný chrám. Evangelium napsal r. 55 na žádost křesťanů Římských, kteří chtěli mít Petrova kázání. Ukazuje, že Pán Ježíš je Syn Boží, že založil náboženskou společnost, že ji dal apoštoly za představené. Ze života Páně uvádí události, z kterých jeho božská moc a velebnost vysvitá. To bylo přiměřené povaze Římanů, kterým mesianská proroctví byla cizí, ale kteří pro vznešené skutky Páně měli pochopení. Jeho evangelium je víc věroučné nežli dějepisné a zabývá se nejvíc veřejným působením Páně. Sv. Petr zajisté kázal hlavně o Kristu jako veřejném učiteli. Papias uvádí Markovo evangelium slovy: Marek, stav se tlumočnickem Petrovým, napsal důkladně Kristovy řeči a skutky, které si zapamatoval . . . , k tomu jedině hledě, aby nevynechal nic z toho, co slyšel, ani neklamal v tom.

Sv. Lukáš se narodil v syrské Antiochii, prý z rodičů pohanských. Znal výborně věci židovské. Snad byl proselytou brány. Byl lékařem (Kol. 4, 14). Křest přijal v době smrti sv. Štěpána, když učedníci Kristovi pro vzniklé pronásledování opustili Jerusalema a odešli do blízkých krajin. Sv. Lukáš psal evangelium pro církve sv. Pavlem založené. Sám uvádí, proč je napsal. Viděl, že křesťané, u nichž se sv. Pavel dlouho nezdržel, nejsou dosti poučeni o Kristu, jeho osobě a nauce. Čerpal od sv. Pavla, jehož provázel, od apoštolů a učedníků Páně, nejspíše také z evangelia sv. Matouše a Marka. Dí, že vše dobře vyzvěděl. Svým evangeliem chtěl křesťany utvrdit, že Pán Ježíš je vtělený Syn Boží a zaslíbený Mesiáš Židů i pohanů, že jen jeho následováním lze spasit duši. Je napsáno r. 62 nebo 63; co do časové posloupnosti v událostech ze života Páně je ze všech nejpresnější. Jeho evangelia dotýká se sv. Pavel a užil Klement Římský; uváděno je od Ireneia, Tertulliana, Klementa Alex.

Sv. Jan byl syn rybáře Zebedea a Salome z Betsaidy. Zdá se, že rodiče měli v Jerusalemě dům a dali Jana na školách vzdělávat. Měl vrchní správu nad křesťany v Malé Asii. Evangelium napsal v r. 85 až 86 na žádost maloasijských biskupů, jelikož se tu vyskytli bludaři o osobě Pána Ježíše. Proto se jeho evangelium zvlášť zevrubně zabývá božstvím a člověčenstvím Páně. Doplnuje také mnohé, co ostatní evangelisté vynechali. Ježíš je Slovo vtělené. Sám dí, že píše, co viděl a slyšel na vlastní oči a uši. Sv. Ignác muč. mluví taková výroky z jeho evangelia; výroky z něho uvádějí Ireneus,

Klement Alex. Origenes a j. Též je zná Theofil Ant. asi z r. 170. Proti evangeliu sv. Jana je mezi rozumáři odpor největší. Obsahuje přímý důkaz, že Kristus je Syn Boží. Věda, dí dr. Fonck T. J., která tuto pravdu popírá, nemůže ovšem takového svědka jako sv. Jana uznati, anaf by v tu chvíli sama sebe odsoudila. Důvod její je: Sv. Jan vypravuje mnohé divy, mezi nimi proměnění vody ve víno, vzkříšení Lazarovo a j., ale div je nemožný, i jest sv. Jan zvlášť méně hodhověrný. Též mu vytýkají, že mluví způsobem, jenž se od ostatních tří, tak zvaných synoptiků, liší. Ale to je přirozené. Sv. Jan uvádí mnoho řečí Páně k fariseům; k nim mluvil ovšem jinak nežli k prostému lidu. Ostatně lze znamenati také u synoptiků rozdíl mezi řečí Páně k lidu a k -vzdělaným fariseům.

* * *

Evangelia jsou tedy původní, t. j. jsou sepsána od Matouše a Jana, dvou apoštolů a očitých svědků, od apoštol. učedníků Marka a Lukáše, kteří co napsali, mají od sv. Petra, Pavla, od očitých svědků a z jiných pramenů. Na legendární ozdobení osoby Kristovy nezbyvá času a místa, leda že bychom je přičtli samým evangelistům. Evangelia nejsou z temné doby, od neznámých osob, bájeslovné poesie. Evangelia jsou od určitých mužů, sepsaná za tím účelem, aby dávala novým křesťanům bezpečné poučení o Kristu, jeho osobě a nauce, jsou to knihy od počátku v církvi v největší úctě chované a bedlivě střežené, při bohoslužbě stále čítané, kritice všech vysazené. Tak nevznikají legendy. Křesťané s vírou je přijímali, v nich badali, jimi se bránili proti výtkám Židů a pohanů, skrze ně ve víře se posilovali. Racionalisté mají jen jeden důvod: divy jsou nemožné. Je sám v sobě nepravdivý a proti svědectví církevního podání bezcenný. Proto se jimi nedáme zmásti, nýbrž vyznáme se sv. Janem: Mnohé zajisté i jiné divy činil Ježíš před obličejem učedníků svých, které nejsou psány v knize této, ale tyto jsou napsány, abyste věřili, že Ježíš jest Kristus, Syn Boží a abyste věřice, život měli ve jménu jeho. (Jan 20, 30 n.)

VI. Pravdivost evangelistů.

Vyloživše si: co je zázrak, co možnost, poznatelnost a účel jeho, přešli jsme na zázraky evangelické. Právě tyto divy jsou od evangelistů uváděny jako důkaz, že Pán Ježíš je poslanec Boží, Mesiáš. I tázali jsme se, zasluhují-li víry, či jsou-li, jak praví rozumáři, legendami. Odpověděli jsme, že víry zasluhují. Jako první důkaz jsme uvedli: evangelia jsou sepsána od osob, jimž se připisují, totiž od

apoštolů Matouše a Jana a od žáků a průvodců apoštolských Marka a Lukáše.

Sestoupili jsme do roku 150 po Kristu. Od této doby křesťanská slovesnost, jež se nám zachovala, připisuje evangelia uvedeným původcům jednomyslně a bez všeliké pochybnosti, tak že od poloviny druhého století nelze proti jistotě o původnosti evangelií nic namítati. Proto se rozumáři, poraženi jsouce ve svých domněnkách o pozdním vzniku evangelií, doufejme že navždy, utíkají nyní do doby od r. 150 zpět k době apoštolské. Tu doufají na větší úspěch, nebo slovesné pozůstatky z této doby jsou nehojné. Ukázal jsem, jaké podání o evangeliích v oné době v církvích vládlo. Uvedl jsem hlavně svědectví Tertullianovo a podrobné svědectví sv. Irene, z nichž jde jasně a nepochybně na jevo, že dávno před r. 150 byla v církvi naše čtyři evangelia, a jen ona uznána za zdroj zjevené pravdy, že připisována byla svým autorům. Viděli jsme též, že naše evangelia jsou od apošt. Otců, nejstarších a nejváženějších spisovatelů církevních, citována, že jiným podobným knihám, tak zvaným apokryfům, povaha svatých knih byla od církve rozhodně upírána. I svědectví od pohanů a kacířů, jež mluví pro původnost evangelií, jsme uvedli. Dávno tedy před rokem 150 připisovaly církve, které nic tak žárlivě nestřežily jako apoštolské podání, evangelia mužům, jejichž jména nesou. Z toho jde, že církve, které znaly sv. Jana ještě osobně, měly za původce evangelií Matouše, Marka, Lukáše a Jana. Poněvadž je nemožné, aby se v tak veliké věci klamaly, jsou evangelia skutečně od evangelistů, jimž se přičítají, a vytvoření legend o Kristu a jeho činech je nemožné. Není k nim času. Legendy tvoří lid. Na sepsání evangelií neměl vlivu, ana jsou od dvou apoštolů a dvou žáků apoštolských.

Zbývá jen jediná možnost, aby se legendy dostaly do evangelií: kdyby evangelisté sami byli jejich původci, buď že úmyslně klamali, anebo bezděčně, totiž byli sami klamáni. Tím jsme u druhé otázky, týkající se věrohodnosti evangelií. Odpovíme na ni dnes. Díme: Evangelisté neklamali ani zúmyslně ani bezděčně. Sv. Duše, požehnej nám.

* * *

1) Evangelisté neklamou. Důkaz není těžký. Neklamou, poněvadž klamati nechtěli a nemohli.

Evangelisté nechtěli klamati. Nejlepší důkaz o pravdivosti některé knihy bývá někdy kniha sama. Evangelia jsou takovou knihou. Jejich skladatelé píší s upřímností, že psychologicky je klam vyloučen. Vizme některé případy. Evangelisté přiznávají bez všelikého omlou-

vání, že apoštolové jsou mužové nízkého společenského postavení, že jsou bez vyššího vzdělání, že neměli styku s lidmi učenými, kteří se vyznají ve vědách náboženských a politických. Podobně přiznávají své bludy, vášně a hříchy, svou ctižádost, tvrdost a neochotu věřit, výtky, kterých se jim proto od mistra dostalo. Otevřeně vypisují, jak Petr byl nazván od Pána satanem a jak jej zapřel. Pro tuto upřímnost psal Origenes, spisovatel z konce II. století, proti pohanskému filosofu Celsovi: Kdyby nebyli pravdomluvní a upřímní, neučinili by o zapření Petrově a pohoršení apoštolů zmínky. Má dozajista pravdu.

Tato jejich upřímnost dokazuje, že se nesmluvili. Jak se mohli vůbec smluviti, když evangelia vznikla v různých dobách a na různých místech? A jak je možno, aby se tolik lidí smluvilo ke klamu a v žádném se neozvalo svědomí, žádný se nestal zrádcem? Kdyby to přece bylo možné, byli by se smluvili, že každý napiše jinou dobu ze života Páně, jeden mládí, druhý veřejný život, třetí utrpení a p. Ale všichni piší totéž a správně, jen za jiným účelem a jiných okolností. Mimo to by se vystříhali opatrně všeho, co si na pohled odporuje. Divní spojenci, z nichž touž věc vypravuje každý jinak. Vykladači Písma mají nemalou potíž, aby všechny nesrovnalosti urovnali, nebo rozumáři jich užívají k boji proti Písmu, ale pro nás jsou jistojistým důkazem, že se evangelisté nejen nesmluvili ke klamu, nýbrž že jsou upřímní až k sprostnosti. Tento důvod pro pravdivost evangelií uvádí již sv. Jan Zlat. a Augustin. Již tehdaž pohané, kacíři a nevěrci kuli z domnělých odporů evangelistů zbraně proti církvi.

Jejich upřímnost jeví se v způsobu psaní. Nikde není vidět zaujatost, vášeň, stranickost. Jak piší? Prostě vypravují události, svých úvah o nich nepřidávajice ani tam, kde by jich věru bylo zapotřebí. Krista ovšem milovali láskou velikou, ale o jeho zázracích a učení piší naprosto klidně. Někdy máme dojem, jakoby jim do toho, co vypravují, nic nebylo; tak krátké a úsečné je jejich vypravování, tak je prosto všeho afektu. Vzpomeňte, s jakým bombastem a s jakou nabubřelostí líčí básníci své hrdiny, sektaři své zakladatele, revolucionáři své vůdce. U evangelistů nenaleznete o tom ani stopy. Zvlášť významné je vypravování o smrti Pána Ježíše. Líčí ji obsáhleji nežli největší divy, nevyjímaje ani vzkříšení Lazarovo nebo zmrtvýchvstání Páně. Jednal by takhle ten, jenž vymýšlí? Nikoliv, nýbrž vše ponížující by vynechal. Mimo to žádný z evangelistů nebyl by s to, aby si smrt Páně vymyslíl. Je zcela patrné, že piší, co viděli a slyšeli. Jan Zlat. mluvě o božství P. Ježíše, dodává k tomu: Titíž muži piší o ukřižovaném a jeho divech. Proč je máš za hodny víry v onom, o těchto však mluvíš, jakoby se nestaly? Kdyby je byli vymyslíli na zveličení svého mistra, byli by pomlčeli o jeho úzkosti a mnohých potupách.

Proč by evangelisté klamali? Pro zisk? Pro zisk hmotný jistě ne. Co měli z víry v Krista? Pronásledování, rány, žaláře, na konec smrt. Tyto útrapy byly takové, že by je málo kdo dovedl snést. Tedy snad pro slávu u potomků? Pro slávu dovedou lidé obětovati vše. Táži se: Mohli-li evangelisté věděti, jaký úspěch jejich knihy budou mít? Mohli-li se nadíti, že jejich výmysly a bájky budou pramenem víry pro celý svět? Nevěřili-li v Krista divotvůrce, vykupitele, Syna Božího, asi sotva. Ostatně probadejte evangelia, nenajdete v nich po této ctižádosti ani stopy. Naopak s velkou jistotou uhádáme, proč jednotlivý evangelista psal, a vysvětlujeme si z toho právě způsob jeho psaní jakož i různosti v jejich zprávách. Či chtěli si svými evangelii zabezpečit slávu věčnou? V Boha a věčnou odplatu věřili, ano byli velmi zbožní. Ale právě proto je vyloučen u nich klam, o němž dobře věděli, že by byl lží, podvodem, svatokrádeží, rouháním, zločinem, jež se trestají věčnými mukami. Sami hrozi jimi jiným za podobné hříchy. Zbývá tudíž jediný hlavní důvod proč psali: věřili, co psali, byli o tom do hlubiny duše přesvědčeni. Vedlejší popud k psaní daly jim poměry, v nichž žili. Že tomu tak, nasvědčuje i jejich život. Všichni apoštolé žili po seslání sv. Ducha svatě. Ani nepřátelé nedovedli proti nim uvést žádného hříchu. Jestliže evangelisté měli klamati, bylo se jim nezbytně dohodnout s apoštoly. Proto svatost apoštolů je důkazem také pro pravdivost evangelistů. Dva z nich byli též apoštoly, a o Markovi víme, že zemřel smrtí mučednickou. Či lze svatost života a podvod sloučiti?

Konečně nauka sama dává svědectví o pravdivosti evangelistů. Nauka jejich nehoví náruživostem, nýbrž žádá rozhodné potlačení všech nezřízených vášní. Nauka jejich káže pokoru, chudobu, kázeň, odsuzuje pýchu, lakotu, přetvářku. Od kdy podvodníci, agitátoři, lichotníci, kteří chtějí strhnouti davy lidu, hlásají: zapírejte se, obětujte se za jiné, buďte čisti a p.? Tak neučil ani Mohamed, ani Hus, ani Luther. Svůdcové lidu byli by Krista líčili jako mocného reka, opatřeného vyšší mocí za tím účelem, aby Židy osvobodil ode jha římského a založil slavné Davidovo království. Toho lid byl žádostiv. A evangelisté? Jejich Mesiáš je chudý a pokorný, jenž nad to učí neslýchané nauce, že před Bohem mezi Řekem a Židem není rozdílu.

Evangelisté jistě nechťeli v ničem klamati.

Evangelisté klamati ani nemohli. Evangelisté učí nauce tak vznešené a při tom lidské, že nikdo nikdy podobné neučil. Co je Plato, Aristoteles, Cicero proti nim? Dodnes nikdo nevymyslí lepší. Kdo na ni opravoval, nezlepšil jí, nýbrž zkazil. Krista vyličili jako muže neskonalé svatosti, dobroty, síly, pokory, velebnosti, že nikdy nebylo nic podobného napsáno a slýcháno. Odkud vzali takový vzor?

Sami-li jej vymyslili? Nemožno. Dodnes to nikdo nedovede. Jak to tedy dovedli oni? Vypisovali, co viděli a slyšeli, nevědouce sami, že piší dílo na pohled neumělé, ale na věky nedostižné. Řeknete snad: Mluvíš o nauce a máš mluvit o zázracích. Odpovídám: Kdo nebyl s to, aby vymyslel nauku, nebyl ani s to, aby vymyslel zázraky. Pán Ježíš je tak ličen, že se nauka a divy doplňují v jeden nerozlučný obraz. Mimo to vane z nich táž nedostižná velikost jako z nauky, tak že lze pouze z divů Pána Ježíše nakreslit jeho velebnou povahu. Důvod, jež jsem právě uvedl, bije méně do očí, ale pro inteligenta, jenž náležitě jej uváží, je přesvědčivý, ano přesvědčivější nežli mnohý jiný.

Uvedu ještě jeden. Evangelisté vypravují veřejné události, které se staly před očima tisíců. Přemnozí z těchto svědků slyšeli pak kázání apoštolů a čtli evangelia. Evangelisté, popisující události, nemluví všeobecně, nýbrž udávají osoby, čas, místo a jiné okolnosti, za nichž se staly. Jak je tu možný klam? A kdyby byl možný u věřících, u nepřátel možný nebyl. Právě ti by měli výborný prostředek ukázat, že Kristus nebyl Mesiáš a že nauka jeho je bludná. Stačilo říci: Není pravda, co povídáte, přeháníte, zveličujete, z obyčejné události činíte div! Vzpomeňte si, jak Petr mluvil o letnicích k lidu. Řekl: Ježíše Nazaretského, muže osvědčeného od Boha mezi vámi mocmi a zázraky a znameními, které skrze něho činil Bůh uprostřed vás, jakož i vy víte . . . usmrtili jste (Skut. 2, 22). Když Pavel stál před králem Agrippou a vypravoval o divech Páně, zvolal na něj Festus, Pavle blázníš! Ale Pavel ukázal na krále, že o těch věcech ví, jelikož se nic z toho nedálo pokoutně. A Agrippa? Řekl-li, že o divech Páně neví anebo že nejsou pravdivy? Ne, nýbrž odpověděl, že ho Pavel nakloňuje, aby se stal křesťanem. Nepřátelé nepopírali divů Páně, nýbrž zakazovali apoštolům, aby nekázali jménem Pána Ježíše (Skut. 4, 18). Pronásledovali je, mučili, zabíjeli, ale nikdy neřekli, že nemluví pravdu.

Evangelisté neklamali, poněvadž klamati nechtěli a nemohli.

2) Ale nebyli-li snad sami oklamáni? Racionalisté di, že z přílišné lásky ke Kristu věřili leccos, co bylo pouhou legendou. Dříve je prohlašovali za podvodníky. Když to nešlo, líčí je jako láskou omámené. Je to tak?

Že je Kristus neklamal, netřeba snad dovozovati, nebo jeho syatost takového pomyšlení nepřipouští. Ostatně nepřátelé mu sami dali nejednou svědectví, že je pravdomluvný. Mistře, řekli k němu, víme, že pravdomluvný jsi a cestě Boží v pravdě učíš a nedbáš na nikoho, neboť nepatříš na osobu lidskou (Mat. 22, 16). Ani falešní svědkové nic nesvedli (Mat. 20, 59 n.). Zbývá jen, že se sami oklamali. Ani to není možné.

Matouš a Jan byli očití svědkové. Co jsme viděli a slyšeli, čeho se naše ruce dotýkaly, zvěstujeme vám (1. Jan 1, 1 n.), dušuje se sv. Jan. Na konci svého evangelia dovolává se zvláště divů jakožto důkazů o božství Páně. Představeným židovským, zapovídajícím Petru a Janu kázati, odpovídají, že nemohou nemluvit to, co viděli a slyšeli (Skut. 4, 20). Marek a Lukáš nebyli očití svědkové, ale Marek provázel Petra a byl podle Papiáše jeho tlumočníkem, Lukáš cestoval s Pavlem. Lukáš začíná své evangelium takto: Poněvadž mnozi podjali se toho, aby uspořádali vypravování těch věcí, které se u nás vyplnily, jakož nám je podali ti, kteří byli od počátku očitými svědky a přísluhovateli slova, vidělo se i mně, kterýž jsem od počátku vyzvěděl vše důkladně, pořádkem o tom psáti tobě, velmožný Theofile (Luk. 1, 1 n.). Evangelisté sami tedy se zapřisahají, že píší dějiny, ne bajky.

Že se události, jež evangelisté vypravují, staly veřejně, už jsem řekl. Nikdo je neupozornil, že básní? Byli všichni lidé, věřící i nepřátelé, omámeni? Nebylo mezi nimi jediného střízlivce, aby je upozornil na jejich blouznivost? Všichni šli za nimi jako ovce? Kdyby své zprávy vydávali za báseň, ještě bych nic neřekl. Ale oni je vydávali za pravdu, v níž třeba pod ztrátou spásy uvěřiti, podle ní žíti, za ni i život dáti! A nikdo se neozval? Věru div divoucí.

Události byly smyslům přístupny. Kdyby šlo o tajemné zjevy spiritistické, bylo by možno připustiti, že se klamali. Ale šlo o události, k jejichž posouzení není třeba nežli zdravých smyslů a přirozeného úsudku. Všichni stali se obětmi smyslového klamu? Ani jeden zdravý nebyl mezi nimi? A ostatní lidé měli také vesměs smysly pokažené?

Či byli dětinsky lehkověrní? Děti věří i v báchorky. Byli dětmi? Víme, že nikoliv. Víme, jak často jim Spasitel vytýkal nevěru a nedůvěru. Víme, jak vzkříšení Páně nechtěli věřiti, ač je Pán Ježíš předpověděl. Víme, že Tomáš nevěřil ani učedníkům, řkoucím, že viděli Pána, nýbrž že uvěřil teprve, až když vložil své ruce do ran jeho. Přílišná lehkověrnost není psychologicky ani možná. Apoštolové byli věřícími Židy. Pro pravověrného Žida bylo opustiti zákon Mojžišův věc tak neobyčejná, že bez velikých bojů, pochybností, zpytování není vůbec myslitelná. Jen důkazy patrné, zjevy neobyčejné, zpytování bedlivé, ovšem s milostí Boží, mohly takovou změnu v nich způsobiti a dáti jim přesvědčení, jež znamenalo zapření minulosti a odtržení od národa.

Evangelisté nebyli oklamáni.

* * *

To jsou důvody, proč nemůžeme připustiti tvrzení racionalistů, že evangelia obsahují legendy, události bájkovitě na divy vyšňořené. My ovšem těchto důvodů nepotřebujeme, nebo církev jest nám nadevšecky důkazy. Uvádíme si je, abychom viděli, jak mocně můžeme odporovati rozumářským útokům. Kdyby se racionalisté nebyli tak zakousli do nauky, plodu to moderního materialistického názoru světového, že divy nejsou možné, uznali by vážnost našich důvodů též. Ale nešťasný předpoklad zakalil jim oči, ač nevěsí-li se na něj zúmýslně.

Víte, co mi je nejpodivnější při odporu proti pravdivosti evangelií? Když mezi odpůrci vidím filosofy, muže s velikým kulturním rozhledem, myslitele. U nich by člověk očekával ocenění slov Páně: Dobrý strom dobré ovoce nese. Každý přizná, že veškerá vzdělanost naše je plod křesťanství. Ještě dnes dobré, co má, je křesťanské. Křesťanství chce vésti především k věčné spáse. K ní vede nábožensko-mravním zdokonalováním. Vizte, co v této věci křesťanství vykonalo. Myslete nejen na prohlášené světce, nýbrž na nepřehledné miliony těch, které vedlo cestou ušlechtilých zásad k lásce všeho, co je dobré. Myslete na obnovu společnosti. Tu je mi nepochopitelné, jak si inteligent může v mysli srovnati: vše to je ovoce klamu buď zlomyslného, rafinovaného podvodu, anebo ovoce klamu bezděčného, lehkověrnosti, pověrčivosti, východního šarlatanství. Já si tohle srovnati nedovedu. Mně plody křesťanské osvěty křičí do rozumu a srdce: jsme dítky pravdy. Zdaž nejsou důkazem, že evangelia jsou knihami pravdy, podivuhodné, milostné pravdy? Jsou. Dej Bůh, končím, aby tato pravda nepřestala svítiti nám, našemu národu, celé zemi.

VII. Divy biblické, racion. výklady.

Křesťanství bylo nejprve potíráno od Židů. Spisy, které proti němu psali, byly v posledních desetiletích znovu vydány. Zázraků Pána Ježíše nepopírají. Uznávají jejich pravdivost jako dějepisných událostí, ale vyličují je jako skutky démonické. Opakují, co již fariseové pravili o Kristu: je spolčen s Belzebubem, nejvyšším z ďáblů (srov. Mat. 9, 34; 12, 24 a j.). Někteří vykládají podivné skutky Páně jako skutky kejklřské, řkouce, že se Kristus naučil od egyptských kouzelníků vyšší magii. Jsou i tací, kteří praví: Kristus vloudil se tajně do chrámu k svatému kameni a odcizil s něho nevyslovitelné jméno Hospodinovo; skrze ně konal pak své divy. Tyto výklady talmudské ukazují, že Židé o divech Páně nepochybovali. Že je vyvraceli potupami, nesmíme se diviti, jelikož jejich nenávist proti domnělým odpadlíkům neznala mezí. První pohané, kteří psali proti křesťanům,

jako Celsus a Porphyrius, čerpají z pramenů židovských. Ani oni nepopírají divů Páně. Vykládají je jako skutky kouzelnické neboli démonické, možné spojením s vyššími silami démonů.

Vítězstvím křesťanství útoky pohanské umlkly samy sebou a židovské se utíkaly do tajných spisů talmudských.

Nový boj proti křesťanství jako nadpřirozenému náboženství začal v 17. století. Byl s počátku stydlavý, nejasný a neurčitý. Všecky proudy myšlenkové, i když navazují na nauky, které kdysi již existovaly, vznikají poznenáhla a mají svůj vývoj. Tento boj proti nadpřirozenému náboženství dotýkal se nezbytně i divů, které jsou jeho makavým důkazem. Skončil se v moderním rozumářství. Jaký bude jeho další vývoj, nevíme. Zdá se: na jedné straně nevěra vůbec, na druhé návrat ke katolické církvi, která třímá pevně a přes všecku nepřízeň doby prapor náboženství nadpřirozeného, hlásajíc víru v Krista, Syna Božího, zázraky od Boha pověřeného.

Vyložil jsem hlavní pravdy o divech vůbec a přešel na divy biblické. V posledních dvou promluvách jsem ukázal: Poněvadž evangelia jsou původní, nejsou divy jako výtvary mythů a legend možné; a poněvadž evangelisté neklamali a nebyli oklamáni, nevymyslili divů jako legend a mythů ani oni. Nyní si všimněme podrobněji výkladů, jež o biblických divech dávají racionalisté. Sv. Duch račiž nás osvětliti.

* * *

1) Rozumářští protest. bohoslovci popírají divy vůbec. Ale poněvadž bible vypravuje divy, jsou nuceni zaujmouti stanovisko i k divům biblickým. Popírají je též. Než, jak se divy dostaly do sv. Písma? Hle otázka, které nelze pominouti. Že není lehká, ukazují marné pokusy, naléztí uspokojivý výklad. Hlavně byly sestaveny tyto výklady: divy Páně jsou dílo podvodu, divy Páně dají se vyložiti přirozeně, divy Páně jsou mythy. Někteří racionalisté uznávají biblická uzdravení za pravdivá. Nejsou ovšem divy, nýbrž účiny podivuhodné osobnosti Kristovy. Každý z těchto výkladů má četné zástupce, kteří se mezi sebou rozmanitě liší. Mnozí zase užívají tu toho výkladu, tu onoho, přizpůsobující si jej podle potřeby. Chápete, že výklady racionalistů skýtají obraz chaosu, v němž těžko se vyznati. Pokusím se aspoň o nějaký přehled.

2) Moderní popírání divů vyšlo, jak jsem už podotkl, z boje proti nadpřirozenému náboženství a stupňovalo se tím více, čím více se uplatňoval v Evropě životní názor pantheistický nebo materialistický. Počátek vzal tento boj v Anglii tak zvaným deismem. Deismus nepopírá Boha, ale neuznává živého vztahu Boha k světu. Svět je stvořen a jde nyní svými cestami, jakoby Boha nebylo.

Deismus vylučuje každé zakročování Boží ve světě. Že je předstupněm k nevěře, každý snadno vidí. Odstavený Bůh stane se důsledně brzy pouhým stínem a pojmem. Herbert baron Cherbury uvádí se jako první deista. Ale větší proslulosti nabyl jeho druh a pokračatel Tomáš Hobbes zvláště svým spisem Leviathan, vyšlým r. 1651. Ani Herbert ani Hobbes nepopírají možnost zjevení, ale neuznávají leč to, jakého se každému dostává uvnitř v duši. U Hobbesa je pojem Boha už silně pantheisticko-materialistický. Podle deismu se Bůh o svět nestará, i nezjevuje se; podle pantheismu je každý člověk sám projevem božství, i není zjevení osobního Boha, jehož není, ani možné. V Leviathanu je ještě mnoho nejasného, neurčitého, skrytého, odporujícího si. Tomu se nelze diviti. V něm nové proudy teprve kvasily. Asi za sto let popírá Woolston († 1731) biblické divy zřejmě a vykládá je jako podobenství nebo alegorie.

Toto myšlenkové hnutí proti nadpřirozenému neboli zjevenému náboženství přišlo z Anglie do Francie a do Německa. Popírání divů bylo zpopularisováno a rozšířeno po celém světě. Zvláštního významu nabylo na kontinentě, hlavně pro Německo, vystoupení B. Spinozy. Brzy po Leviathanu vydal Spinoza svůj pověstný nábožensko-filosofický traktát, v němž semeno, anglickými deisty, hlavně Hobbesem, zaseté, vyklíčilo již v úplnou pantheisticko-materialistickou soustavu. Mužové jako Lessing, Schleiermacher, Goethe a j. nemálo ji v Německu rozšířili. Spinoza zmiňuje se v svém traktátu také o zázracích biblických. Nastiňuje tři hlavní výklady, které pak od protest. bohoslovců byly propracovány. Jaký to divný osud! Židovský filosof stává se učitelem křesťanské bohovědy v otázce o Kristu a sv. Písmu, ovšem bohovědy racionalisticko-protestantské. Jest to výklad přirozený, mythický a podvodný. Spinoza uvádí je asi takto: Lid, zvláště prostý lid východní, přičítá přímo Bohu účiny, jejichž příčinu nevidí, a z události stává se div. Tak lze mnohé zázraky biblické přirozeně vyložit. Kde tento výklad nestačí, třeba utéci se k snivé a podrážděné fantasii východňanů, kteří tomu, co viděli v své obraznosti, dali reální skutečnost, avšak nikoliv zúmýslně, s podvodným úmyslem, nýbrž sami jsouce obrazností svou strženi. Kde ani tento výklad nestačí, třeba mysliti na zúmýslný podvod lidí, kteří svatokrádežnou rukou vpravili do Písem nepravdivou událost. Když racionalistická bohověda tyto zásady přijala, nastal boj nejen proti zázrakům, nýbrž proti Písmu vůbec, jenž zašel do takových výstředností, že se stával směšným. Uvedu příklad. Profesor Bruno Bauer († 1882) položil vznik evangelií do II. stol., popřel pravost všech listů sv. Pavla, líčil vznik křesťanství jako plod stoické a alexandrijské filosofie, jako vlastního původce církve prohlásil pohanského

filosofa z doby Neronovy, Senecu. U takových pánů chodí do školy socialisté. Pěstují, jak známo, s oblibou také vědu bohovědnou. Jak vypadá, lze poznati z těchto ukázek: Jméno Nazereth je nesprávné. Má slouti Nazara. Ale o místu Nazara nevíme nic ani z Písma Starého ani Nového. Proto není také žádného proroka z Nazareta. Ježíš z bible byl obyčejný potulný učitel jako Apollonius z Tyany; bylo jich všude dosti, i v Palestině. Proroky a Mesiáši se tehdy Palestina jen hemžila. Písmo není leč snůška báji nevzdělaných a pověřčivých lidí, často také rafinovaných podvodníků. Těmito výstřelky nevědomosti a omezenosti se nebudeme zabývat. Ale o troji vykládací methodě, Spinozou nastiněné a racional. bohoslovci provedené, se zmíníme. Ujímalý se jednotlivě, nejprve soustava podvodná, pak přirozená, po té mythická. Tak se ovšem nemohly udržeti, nebo vtěsnati všechny divy do jedné z nich bylo možno jen násilím a umělkováním, jež sama se porážela. Lépe se jim daří, když bývají spojeny a když se užívá každé právě jak se hodí. Tak jich užívají racionalisté dnes. Však vizme trojí ty soustavy.

3) Soustava podvodu ujala se nejdříve. Je také nejstarší, neboť k ní se utekla již velerada židovská, když podplatila vojíny, aby řekli, že když spali, přišli učedníci a ukradli tělo Kristovo. I později lze ji tu a tam nalézti u vykladačů talmudských. Spinoza ji obnovil. V Anglii se nikdy neujala; stěží se najde deista, jenž ji hlásal, a je-li jaký, činí tak stydlivě a zakrytě. Ve Francii ji přijali nadšeně Voltaire a Diderot. Kdo zná povahu těchto dvou individuí, se nediví. V Německu byla mocně obhajována v pověstné knize „Fragmenty neznámého“, které Lessing r. 1778 uveřejnil. Je významné, že se Lessing dopustil při vydání vědomého klamu, neboť ač věděl, že spisovatelem je Reimarus, ukazuje podvodně na jiného původce. Jak vidíte, má podvodová soustava vyznavače, kteří se do ní dobře hodí.

Poněvadž Fragmenty obsahují soustavu podvodovou nejpropracovaněji, uvedu z nich něco. Kristus hlásal prý politické obnovení říše israelské, tedy světské vykoupení, a apoštolové je očekávali. Ale výsledek se nedostavil. Pán Ježíš zahynul na kříži a ztroskotáním Jerusalema byla zkáza národa zpečetěna. Nyní bylo z vykoupení časného učiněno vykoupení duchovní. Podle toho sestaven byl životopis Pána Ježíše. Divy jsou za tím účelem vymyšleny. Kristus divů nečinil; to patrno jest z toho, že když fariseové, tedy lidé vzdělaní, na něm žádali znamení, žádného neučinil, nýbrž jen na ně láteřil. Proto také nikdo se z nich neobrátil. Pověřčivý a po divech žíznlivý lid uvěřil v divy, jimiž osoba Kristova byla obklopována, snadno. Napsány byly tyto divy teprve v letech 30 až 60, a to řecky, jazykem v Palestině málo známým, a v době, kdy israelský národ byl

v nejhorší krizi. Kdo z vrstevníků Kristových tehdy ještě žil? Málo kdo. A ten buď neznal řecky anebo neměl ani kdy ani chuti, aby se v hrůzách doby staral o zapomenutou osobu Ježíšovu. I bylo dělati zázraky velmi snadné. Nově obráceným bylo hned s počátku zdůrazňováno, že podrobiti rozum víře je čin spasitelný a že bez víry všeho nelze spasiti duši. Tak zbožný podvod a dětská ochota podaly si ruce.

Podvodová soustava je theoreticky pěkně vymyšlena, ale nevyhověla. Lze ji přirovnat některé z krásných astrologických soustav minulosti, v nichž vše bylo tak jasné a přirozené a důsledné, které však měly tu chybu, že byvše vymyšleny fantasií, nesouhlasily se skutečností. Domněnka podvodová v tomto tvaru byla tedy položena ad acta. Její místo zaujala soustava přirozeného výkladu.

Soustava přirozeného výkladu rozeznává na zázracích dvě stránky: dějepisnou a nadpřirozenou. Prvou přijímá. Uznává tedy, že se událost stala. Ale druhou popírá. Práví, že událost ta je rázu přirozeného. Poněvadž sv. Písmo ji vypravuje jako div, sluší hledati k ní výklad přirozený. To zastanci této soustavy činí, uvádějíce tu výklad zvaný slovní, tu utíkajíce se k živé a bezměrné obrazotvornosti východňanů, tu hledajíce výklad věcný. Vizme. Evangelista dí, že Pán Ježíš chodil po moři. Událost se stala, ale jinak. Po moři má znamenati po břehu mořském a nikoliv po hladině jezerní. Evangelista vypravuje, jak Pán Ježíš řekl Petrovi, aby hodil udici, že najde v ústech ryby potřebný peníz na kostelní daň. To se stalo, ale jinak. Petr chytil rybu na udici, prodal ji a za stržené peníze zaplatil daň. To je výklad slovní. Nestačil přes všecko násilí, sv. Písmu činěné. Tu pomáhala východní fantasie. Když Kristus vstoupil do Jordánu a byl křtěn, zářila jeho tvář vnitřním štěstím a podivuhodnou čistotou. Myšlenka mesianská jej patrně naplnila nadšením a silou. Východní spisovatel, jehož fantasie hýří v obrazích, to vyjádřil hlasem s nebe: tento jest můj milý Syn, a holubici. Výkladem věcným zvali, když proměnění vody ve víno prohlašovali za povedený svatební žert, když rozmnožení chlebů na poušti vykládali tak, že každý, pohnut slovy Páně, dal své zásoby k společnému dobru, když nanebevstoupení Páně vykládali za odchod na horu, oblaky zahalenou, když vykládali, že Zachariaš viděl anděla, jenž mu oznámil narození sv. Jana Kř., ve snu a že byl živým snem zaujat do té míry, až se stal nemluvným a do sebe uzavřeným, tedy jako němým. Tato soustava, jejíž původ se připisuje prof. Paulusovi († 1851), velmi se libila a dala podnět k sterým dohadům, jak lze divy přirozeně pojmuti a vyložiti. Ale právě tím dospěla k absurdnosti. Násilí, činěné Písmu, stávalo se takovým, že bylo lze o něm učiniti vtip: píše se to jako karafiát a čte se to jako elefant. To soustavu zabilo. Bráti

Písmo jako dějepisnou knihu a popírati nadpřirozenost vypravovaných divů nelze. To bylo záhy postřehnuto a dalo vznik škole třetí, mythické.

Mythická škola popírá nejen nadpřirozenou stránku události, nýbrž i dějepisnou. Událost, již Písmo líčí jako div, vůbec se nestala. Původcem této školy uvádí se prot. prof. bohosloví D. B. Strauss, pověstný spisovatel života Páně, ale vlivem prof. T. Ch. Bauera směr svůj později poněkud změnila. Původně učila mythická škola asi takto. Co písmo vypravuje, není skutečná událost, nýbrž pouhý mythus. Mythus je událost, která vyrostla v div ne zúmyslným klamem jednotlivce, nýbrž bezděčnou prací lidu, jenž jest pod vlivem mocné myšlenky. Takovou myšlenkou byla jednak idea mesianská, od proroků hlásaná a v lidu v době Kristově z politických příčin mocně probuzená, a jednak snaha oslaviti co nejvíce Krista, zakladatele křesťanství. Pod vlivem těchto dvou ideí vytvořil se v prvotních křesťanských obcích bezděčně kolem osoby Pána Ježíše veliký počet mythů. Tato soustava byla později trochu pozměněna. Evangelium sv. Jana stálo jí v cestě. Sv. Jan mluví s takovým důrazem, že nelze u něho na bezděčný lidový mythus mysliti. Vlivem Bauеровým pozměněn tedy pojem mythu. Do mythu přijat i vědomý výmysl jednotlivce, jestliže se u lidu ujal. Vizme příklad lidového mythu. Evangelista vypravuje, že se při smrti Páně roztrhla opona chrámová, jež dělila svatyni od nejsvětějšího. Jak vznikl tento mythus? Kazatelé hlásali, užívajíce slov sv. Pavla, že Pán Ježíš nám otevřel svou krví cestu do nejsvětějšího (Žid. 10, 19). Co se stalo? Lid si to představil názorně podle ideí židovských a vytvořil mythus o roztržené oponě. Evangelisté vypravují zahrnutí ryb. Jak vznikl tento mythus? Pán Ježíš sliboval apoštolům, lákaje je k sobě, že se jim ryby jen jen pohrnou. Ale nebudou to skutečné ryby, nýbrž lidé. Lid vytvořil mythus, že se před povoláním k apoštolátu stalo zázračné zahrnutí ryb. Vizme ještě příklad mythu zúmyslného. Podle mesiánských proroctví mělo se státi, že Mesiáš se narodí z Panny z rodu Davidova, že budou kulhaví choditi a slepí viděti, že bude prodán a že o jeho roucho bude metán los a p. Křesťan si řekl, poněvadž se to na něm vyplniť musilo, proto se to stalo. Spisovatel nevěděl, že se to stalo, ale poněvadž věřil, že Pán Ježíš je Mesiášem, věc přidal, jakoby se jistě byla stala. Původcem divů je tedy představa o Mesiáši, kterou apoštolé a jejich učedníci vytvořili. Takový mythus není prý podvod, jelikož vyšel z přesvědčení a jelikož lidé tehdy byli úplně prosti toho, co zoveme dnes dějepisnou kritičnost. Metoda mythická, ale s obměnami, udržela si v racionalistickém bohosloví nepřetržitě vládu dodnes.

* * *

To jsou hlavní rysy z dějin výkladů o biblických zázracích. Uvedené tři soustavy dosud žijí, ale nikoliv jednotlivě, nýbrž spojeně s různými obměnami. Vůbec třeba říci: kolik racionalistů, tolik výkladů. Proto jednotlivě jsem uvedených soustav nevyvracel. Platí o nich latinské „gratis asseritus, gratis negatur“, nebo české „tvrzení bez důvodů lze popřítí také bez důvodů“. Co jsem řekl o původnosti evangelií a o tom, že evangelisté neklamou ani nebyli oklamáni, úplně stačí. Ano steré odporující si a stále se měnící výklady jsou důkazem, že racionalisté svými soustavami sami nejsou uspokojeni. Vědí dobře, že činí sv. Písmu násilí, že znásilňují osvědčené církevně-historické podání, ano že se dopouštějí nesprávného a těžkého podezřívání bezúhonných ba i svatých osob. Ale drží se svých soustav se zoufalou houževnatostí. A proč? Z předpojatosti: zázraky jsou nemožné! Již Plato řekl, že kdo chce poznati pravdu, musí očistiti rozum od předsudků a srdce od vášní. Dejž Bůh, aby nám nic nezkalilo čistý paprsek světla, jenž nám svítí z víry, a nic neporušilo upřímnou ochotu, přijímatí, co za pravé hlásá. I když některá věc činí obtíže, zůstaneme ve víře pevní a stálí, neboť právě proto je naše víra záslužná. Jaká zásluha věřiti, že je Paříž, když tam tisícové našich přátel byli! Kdykoliv vznikne nějaká pochybnost, řekneme s apoštoly: Pane, přidej nám víry. A Pán Ježíš nás v ní posilní.

VIII. Divy evang., racion. výklady.

Ještě jednou se vracím k rozumářským výkladům biblických divů. Protestanté jsou pod vlivem racionalistického bohosloví rozděleni. Jedni nevěří v božství Pána Ježíše ani v jeho divy; jedni věří v Krista jako vtěleného Syna Božího a v jeho divy, ale popírají skutečnost jakýchkoli zázraků jiných. Protestantský lid je asi ještě z veliké části věřící; profesori bohosloví jsou téměř všichni rozumáři. Osvědčuje se stará pravda: všecko zlé z universit. Ale jest i mezi inteligencí protestantskou hnutí k víře v Krista. Tyto dni četl jsem knížku: „Náboženské hnutí studentské“. Je silně protikatolická, ale božství Kristova hájí výborně. Článek ruského barona Pavla Nikolaje o osobě Pána Ježíše je nejen správný, nýbrž výborný. V svazu skrze toto hnutí způsobeném je prý 150.000 akademiků. To jest zajisté zjev zajímavý a potěšitelný. Mám jen obavu, aby to nebyl nový způsob protestantského proselitství! Než přes to přese všecko je stanovisko věřících protestantů neudržitelné. Přiznati možnost a skutečnost divů biblických, pokládati je za božská znamení na pověření Krista, ale popírati možnost a skutečnost všech jiných divů: toť

nedůslednost, jež se nemůže udržeti. Je-li jeden div možný, je možný i jiný; lze-li o jednom zjistit, že je divem pravým, lze tak zjistit i o jiném. Chápeme ovšem, že se protestanté proti jiným divům bránili. U nich se nedějí, kdežto v katolické církvi se dějí stále a četně. Přiznat je, znamenalo by přiznat Boží svědectví pro církev katolickou. Věřící protestanté jsou tudíž v těžkém postavení. Nezbyvá jim nežli: buď zpět ke katolické církvi, anebo dále do racionalismu. Nebýti katolické církve, byli by v racionalismu už dávno.

Podal jsem vznik biblického racionalismu a uvedl hlavní tři soustavy, podle nichž vykládá divy Páně. Dnes budeme v rozsáhlé této literatuře ještě trochu paběrkovati, zvláště nahlédneme do několika nejnovějších životopisů Ježíšových. Božský mistře, požehnej nám!

*   *   *

1) Soustava podvodová, přirozená a mythická, užívána jednotlivě, se neosvědčila. B. Weiss, berlínský profesor a otec protestant. vykladačů Písem, dí, že se výklad přirozený neosvědčil, poněvadž byl přespříliš umělkovaný. Hájit původnosti evangelií a popírat zázraky, jak činili starší rozumáři, ukázalo se nemožným. Racionalisté se domnívali, že si pomohou, vymítí-li aspoň evangelium sv. Jana, jež dokazuje božství Kristovo tou měrou, že popření nebo vykroucení je nemožné. Avšak nepomohli si; první tři evangelia obsahují tolik divů, že i bez evangelia sv. Jana výklad přirozený nestačí. Opuštěn tedy původnost evangelií a jejich vznik posunut do pozdější doby. Z divů staly se myty, jež v tomto mezidobí vznikly. Avšak biblická věda, zabývající se vznikem evangelií, došla k výsledku, že přeložení evangelií do pozdější doby, nežli jak učí církevní podání, je neudržitelné. Nezbylo tedy leč spojit obě soustavy tak, aby jich mohlo užíváno býti podle potřeby. Tak asi berlínský nestor prot. biblicistů. A co soustava podvodová? Je navždy opuštěna? Rozumáři by se jí rádi vyhnuli. Ale jakmile přiznají skutečnost zázračných událostí, vykládajíce je ať přirozeně ať mythicky, jsou nuceni k důsledkům, že Pán Ježíš byl přece jen kejklíř, an přirozených zjevů užíval klamně jako divů, aby učinil ze sebe slíbeného Mesiáše. A tak vidíme opět, že se racionalismus v poslední době utíká i k soustavě podvodové. Čini tak ukrytě, s dělanou úctou k osobě Kristově i s výlevy zbožnosti, ale tím nezakryje, že Kristu upírá nejen božství, nýbrž že jej i jako člověka hluboce snižuje.

2) Dnes tedy vidíme všechny tři soustavy spojeny. Podle nich a podle některých jiných ještě výkladů rozděluje racionalismus divy Páně na skupiny. Harnack uvádí skupin patero: a) Divy vzniklé

zveličením přirozených, ale neobyčejných událostí. b) Divy vzniklé z řečí a podobenství Páně, n. př. zázračné zahrnutí ryb bylo původně pouhým podobenstvím. Mnohé takové divy vznikly prostě tím, že spisovatel obrazy své obraznosti vyličil jako skutečnost, nebo jak dí řečený profesor, že je projektoval do skutečnosti. c) Divy vzniklé ze snahy, aby starozákonní proroctví byla naplněna. d) Divy uzdravení. Uzdravení se přiznávají, ale vykládají se přirozeně vlivem neobyčejné osobnosti Pána Ježíše. e) Divy nevysvětlitelné. Tak Harnack. Ale stačí také rozdělení na skupiny dvě. Do první náleží uzdravení. Stala se skutečně, ale nikoliv zázračně. Do druhé náleží všechny divy, které se nedají vysvětliti vlivem neobyčejné osobnosti Pána Ježíše.

3) Nahlédneme do některých významných racionalistických životopisů Páně, starších i novějších. Přidržíme se pro přehlednost druhého rozdělení a promluvíme o výkladech uzdravení.

V době, kdy byly od magnetismu očekávány divy, býval brán výklad k zázračnému uzdravení z něho. Kristus měl, píše vynikající racionalista té doby, zcela zvláštní organizaci, chovající mimořádnou magnetickou moc léčivou. Kristus a dovedný magnetisator byli v poměru asi jako genius Mozartův k obyčejnému virtuosu. Zvláštní magnetická síla Kristova jevila se také v jasnovidu, tak že viděl mnohé věci do budoucna a pronikal lidské srdce. V době, kdy spiritismus vládl, dáván byl zase divům Páně výklad spiritistický. Ale poněvadž ho bylo užíváno více u divů z druhé skupiny, uvedu jej pak.

Nejobyčejněji vykládají se uzdravení vlivem zvláštní osobnosti Kristovy. Jeden píše, že divy jsou plodem vyšší duchové moci lidské. V Kristu objevil se lidský duch v své původní prasile, kdy měl moc nejen nad přírodou, nýbrž i nad smrtí. Výklad příliš fantastický, aby se ujal. Lépe se zamlouval výklad Schleiermacherův (1834). K uzdravování se počítá také vymítání zlých duchů, podle racionalistů jakési to choroby duševní. Pán Ježíš konal uzdravování svou zcela mimořádnou důstojností. Zoveme tato uzdravení nadpřirozenými proto, že jich naše průměrná osobnost nedovede. Schleiermacher měl na protestanty veliký vliv. Protestanté báli se vyloučiti z původu křesťanství všechny divy, domnívajíce se, že tím víra utrpí. Schleiermacher pomohl jim svou naukou, že divů vůbec netřeba, že náboženství záleží v citovém vědomí závislosti na Bohu a že se nabývá ne naukou, slyšením, nýbrž vnitřním prožitím. Blud tento měl značný vliv, nebo posílil odvalu protestantů, nepočítati s divy vůbec.

Otevřeme novější a nejnovější životopisy Páně. V jednom čtu: Neobyčejný vliv osobnosti Kristovy záležel v tom, že byl tělesně

i duševně dokonale zdrav (kerngesund) a proto na lidi nervově rozčilené nebo duševně porušené léčivě působil. Tento výklad, ale pozměněný, velmi často se opakuje. Jiný racionalista ličí uzdravení jako plody „soustrastně sympatické duševní síly Páně a věřící důvěry v lidumilného pomocníka.“ Jinde čtu, že tento vliv Kristův byla moc čistého, mravného, náboženského a energického ducha, u Krista neobyčejně rozvitá. Jiný podobný výklad dří asi toto: Divy jsou skutky, jejichž bližší příčinu neznáme. (Vy víte, že tento výměr divů je křivý, ale nehleďme k tomu). K takovým podpříčinám náleží hlavně tajemné vztahy lidí od osoby k osobě. Když vládne nějaká veliká idea mezi lidem a když někdo ji tak pojme, že jest jí všecek proniknut: tu vlivem své osobnosti uvolňuje v lidech síly, dosud drímající, jež působí jako léky. U Pána Ježíše byla to idea náboženská. Jeho vůle byla v dokonalé shodě s Bohem. Pro tuto shodu od sebe odpuzoval každý hřích, ale hříšníky milosrdně k sobě zval. Kristus jevil se jako vtělená láska Boží a touto duchovní mravní silou působil. A zase čtu jinde: Vliv osobnosti Páně k uzdravením stačí. Jen si představme živě: Pán Ježíš má plný božský klid v sobě, z jeho obličeje září svatá, nezištná láska a čistá dobrota. Nikdy takový příklad nebyl viděn. A tento Kristus stojí uprostřed lidu, jenž s horečným napětím čeká Mesiáše. Dlouhé čekání ode dne ke dni rozrušilo čivy tisíců a vyvolalo množství nemoci jako ochrnutí, hluchost, slepost, kožní vyrážky (i hanebné), malomocenství, padoucnici, strnutí, duševní zatemnění, posedlost. Vše to jsou tajemné stavy přepjatých nervů. Mezi tento lid vstoupí Kristus, vnitřně zdravý a zevně klidný. Chápeme, že uzdravil sta, ba tisíce chorých. Zdali se stávali lidé z nervosní nedočkavosti také kulhavi, autor nepravil! Jeden z nejmodernějších vykládá uzdravování tak: Pán Ježíš měl od Boha zvláštní dar, přenáseti na ty, již se ho dotkli, zdravotní své síly, jimiž překypoval. Uzdravení posedlých vykládají téměř všichni psychologicky. Posedlost je podle nich duševní choroba, a tak vyléčení její u lidí se zvláštním nadáním není nic divného. Prof. Holzmann, jehož životopis nabyt jakési pověsti, jsa slaven jako moderní, jednoduchý, soustavný, vědecký a zbožný, nemá se zázraky obtíží. Pán Ježíš řekl učedníkům Janovým, aby zvěstovali předchůdci, co viděli a slyšeli: slepí vidí . . . Je prý zcela jasné, že Pán Ježíš mluví o duchovně slepých, hluchých a němých, kteří jeho kázáním prohlédli. Avšak r. 1891 bylo vystaveno roucho Páně v Trevíru, při kteréžto příležitosti se staly mnohé divy. Tu Holzman poněkud obrátil. Již připustil skutečné uzdravení, ale vykládal je sugescí. V Trevíru působila ji soustředěná duchovní moc církve a duševně nervosní napětí lidu, u Krista vždy klidná a sebevědomá osobnost.

To stačíž. O zdravém rozumu a moudré soudnosti rozumářů jste těmito ukázkami nenabyli valného mínění. Nemohu za to. Uvedl jsem jejich žvásty věrně, ano umírněně. Racionalisté uznávají tedy události uzdravení, ale vykládají je přirozeně vlivem neobyčejné osobnosti Kristovy; v čem tato zvláštnost jeho osobnosti záleží, rozmanitě se rozcházejí.

O druhé skupině divů uvedl jsem hlavní výklady minule. Vysvětlují se buď přirozeně nebo jako mythus nebo klam. Jiných výkladů je málo. Uvedu některé. Racionalista spiritistický vykládá zjevení Páně po smrti jako zjevení spiritistické, t. j. citováním ducha Ježíšova. Podle něho byl Pán Ježíš zvlášť schopné medium, avšak nikoli v nedůstojném moderním způsobu. Mnohé jeho divy jsou projevy duchů. Duchové žijí v čtvrté dimensi prostorové, ale přicházejí někdy také do naší třetí dimense a působí v ní. Jeden ze starších racionalistů vykládá divy z neporozumění. Pán Ježíš mluvil o tom, jak naukou nasytí všechn lid, jindy vykládal o kvasu; z neporozumění vznikl z toho div zázračného nasycení. U příležitosti nějaké smrti mluvil k sestrám Lazarovým o zmrtvýchvstání těl a neporozumění z toho učinilo div vzkříšení Lazara. Výklad ten podobá se výkladu allegorickému, s nímž se setkáváme dosti často. Uvedu příklad. Pán Ježíš klade otci při návratu marnotratného syna do úst slova: Syn můj byl mrtev a zase ožil (Luk. 15, 32). Vzkříšení Lazara není nežli názorné líčení duchovního jeho vzkříšení z hříchu. Jiný vykládá o divu v Káni: Maria neznamená matku Ježíšovu, nýbrž zbožné duše israelské. Víno není skutečné víno, nýbrž nový duch, kterým Ježíš ty duše naplnil. Uzdravení slepého znamená, že učení Ježíšovo každému dává světlo. Jiní přijímají zvláštní prozřetelnost Boží před Kristem. Důvěra v Boha řekla mu, že rybáři budou mítí hojný lov, a on je vyzval, aby vrhli sítě. Táž důvěra mu řekla, že lid nasytí, ač neměl dostatečných zásob. Stalo se. Jak, nevíme. Spisovatel přidává poté pohnutlivé výlevy o prozřetelnosti Boží a důvěry v ní. Opět jiný vykládá: Když Pán Ježíš šel po moři, držel ho anděl, od Boha poslaný; Petr nešel po hladině, nýbrž vrhl se do vody a plaval k němu. Vzkříšení mrtvých líčí se pravidelně jako vzkříšení zdánlivě mrtvých. Ti, kterým je směšné, že Pánu Ježíši bylo činiti stále jen se zdánlivě mrtvými, přijímají výklady tak fantastické, že jim nelze dobře rozuměti. Jeden uvádí skutečné vzkříšení, ale přičítá je Bohu, ne Kristu. Kde žádný přirozený výklad nestačí, nastupuje mythus. Někteří líčí jednotlivý div s velikým uměním slohovým. Dcera Jairova upadla v strnulost, v jejím stáří a při nervových nemocech výchoďanů dosti častě se přihazující. Při tom si zachovala sebevědomí a jemný stud. Rodiče její měli k Pánu

Ježíši velikou důvěru, jsouce mu s vnitřním nadšením oddáni. Ježíš přistoupil k dívce. Když řekl „vstaň“, zněla jí slova velikého přítele dítek jako nebeská hudba. Strnulost povolila a nemocná otevřela oči, hledíc na Pána s nevyličitelnou vděčností. Podobné výklady opakují se stále v nesčíslných variacích. Co jsem tuto šuše řekl, líčí podrobně a široce jako dojemný románek.

4) Úhrnem o těchto výkladech, jak se dnes podávají, lze říci trojí. Racionalisté zkoumají nejprve pečlivě text, aby zjistili původní znění. To je práce chvály hodná, jenže racionalisté ji konají s předsudkem, že se divy nedějí a že Kristus je pouhý člověk. Proto výsledkům jejich práce nelze důvěřovati. Když se některé místo nedá nijak přirozeně vyložit, prohlašují je za pozdější vsůvku. Poté snaží se určit, co v události je dějepisné a co nikoliv; co je zázračné, je ovšem vždy a předem nedějepisné. Moderní racionalisté nepopírají tedy události samé, přiblíživše se v tom zase soustavě přirozené. Harnack chválí to jako pokrok k víře. Na konec vykládá zázračné zjevy uvedenými svrchu způsoby. Racionalistický Kristus nejnovější je podivuhodný člověk, ale nedogmatický. Jeho nauka záležela vlastně jen v horování. Obraťte se k Bohu, neboť přišlo království nebeské. Základ této nauky nalézáme už u Schleiermachera a v Lessingových Fragmentech.

Největší rozruch učinil Život Pána Ježíše od Renana, vyšlý r. 1863. Za dvacet let měl 16 vydání, nepočítajíc překlady do jiných jazyků. Renan připravoval se na kněžství, ale byl odveden od víry racionalistickými spisy německými. Uzdravení vykládá jako plod neobyčejné osobnosti Ježíšovy, ostatní divy jako plod podrážděné obraznosti anebo jako legendy. Přítomnost znamenité osoby, píše, jež s nemocným vlídně zachází a dává mu jistou naději na uzdravení, byla nejednou už rozhodujícím lékem. Renan líčí kouzelným perem kraje, v nichž Pán Ježíš jako líbezný kvítek a lidumil žil, jsa v odporu k straně fariseů. Vzniklým bojem stane se z něho náboženský blouznivec a revolucionář. Při vší ideálnosti je Kristus Renanův fanatik, jenž klame. Podařené při věci je, že co němečtí profesori s nesmírným napětím sil a obrovskou pílí vypotili, Renan s lehkou duchaplností Francouze zbásnil v pěkný román, který mžikem nabyl světové pověsti. Ostatních racionalistů jakoby vůbec nebylo. Jejich zlost se dosud jeví v pohrdlivé kritice, s kterou o Renanově Kristu mluví jako o díle bez hlubší vědecké ceny. To mají ovšem pravdu, zlého natropil jeho spis také více nežli ostatní spisy. Za to dnes hrají němečtí racionalisté prim.

* * *

Však dosti o racionalistických výkladech divů. Víte zajisté, že protestanté věřili s počátku nejen v divy vůbec, nýbrž že probudili pravou vášeň po nich. Slovesnost z doby lutherské a polutherské je přeplněna zprávami o neslýchaných divích. Žasneme, na jakou úroveň nevzdělanosti byl lid uveden. Jednou se měsíc snížil k zemi, ohnivě naběhne a křičí děsným hlasem: Běda! Běda! Papež! Jezoviti! Jindy porodí žena sedm nestvůr, jedno v jezovitském klobouce. Opět jindy prší čerstvá krev. Však nechci odkrývat lidskou hanbu. Přečtěte si Dějiny německého národa od Janssena, VI. svazek. Uvádí příkladů i s doklady na sta. Veškerá slovesnost doby je jimi plná. Protestanští agitatoři vydávali popisy těchto divů s obrázky. Celé Německo bylo jimi zaplaveno. Tyto divy líčeny jsou jako božský důkaz, že papež je antikrist, církev katolická od ďábla, víra reformátorů od Boha (Janssen VI. 410 n.). Hlavní popud k této slovesnosti dal Luther a Malanchthon, kteří r. 1523 vydali obrázkový pamflet, jakémuž se co do hanebnosti v celé světové literatuře hned nic nevyrovná. Obluda, již Tibera vyvrhla, je papežství od ďábla zřízené, jiná obluda, z krávy zrozená, je obraz mnišství. Kniha byla vydána, aby zbožný evangelický lid byl chráněn před zlořečeným antikristem a jeho pomocníky. Zároveň ohlašovala pád obou. Zajímavé je, že dnešní protestanté tuto literaturu omlouvají, řkouce, že byla dobrá, ne sice absolutně, ale poměrně, t. j. že byla v souhlase s dobou. Její účel schvalují ovšem jako absolutně dobrý. Takové orgie pověrčivosti a vášně nemohly mít dlouhého trvání. Stalo se, co se děje s výstředností pravidelně: padá ve výstřednost opačnou. Zárazková vášeň z doby Lutherovy zvrátila se v racionalism, jenž popírá zázraky všechny. My katolíci jsme šli zlatou střední cestou rozumnosti. Nepřepínali jsme, abychom byli moderní, a tak nemusíme nic slevovat. Naše cesta je patrně cesta pravdy. Pravda je těžká. I my sice leccos opravíme, co pokrok vědy přináší, ale podstata zůstává pevná. Zázrak je možný, zázraky biblické jsou zaručeny, Bůh dává jimi svědectví o Kristu. Proto vyznáváme: Ježíš Kristus jest Mesiáš, od Boha poslaný, jemu čest a chvála na věky věkův.

IX. Divy evangelické. Jejich význam.

Evangelické zázraky se dělí na takové, které Bůh činil nad Pánem Ježíšem, a na takové, které Spasitel sám činil. K oněm náleží: zvěstování a početí Panny Marie, hvězda, hlas s nebe a holubice při křtu, tmy, zemětřesení a otvírání hrobů při ukřižování. K těmto: uzdravení nemocných, vymítání duchů, divy nad přírodou.

Pán Ježíš činil divy jako člověk, neboť je činil lidskou vůlí, lidským hlasem, lidskou rukou. Jako u jiných svatých byla také u něho lidská bytost nástrojem, kterého Bůh, jenž jediný je původcem pravého divu, při zázracích užíval. Nicméně je mezi svatými a Kristem v konání divů veliký rozdíl. Svatí obdrželi moc činiti divy jen pro jednotlivé případy nebo na nějaký čas. Pán Ježíš měl tuto moc trvale a byl si jí vědom. U něho byla jako božskou vlohou, již mohl užítí podle libosti. Pán Ježíš neprosil, aby Bůh uzdravil člověka, nýbrž poroučel. Apoštol dí, že konal divy, kudy chodil (Skut. 10, 38). Pán Ježíš konal své divy bez přípravy, bez napínání sil, bez bázně, s jistotou, pouhou vůlí, slovem, pokynem, i na dálku. Pán Ježíš měl moc divu tak, že ji mohl dáti i jiným. Jak patrně, náležela tato moc k jeho přirozenosti. Poněvadž jen Bůh může činiti divy, měli lidé divotvornou mocí Kristovou přivedeni býti na myšlenku, že Kristus má ještě vyšší bytost, nežli jen lidskou.

Tento veliký rozdíl v konání divů mezi Kristem a svatými vyplývá z jejich poměru k Bohu. U svatých byl Bůh jaksi mimo ně, vzdálen. U Krista byl s lidskou bytostí podstatně spojen. V Kristu božská a lidská přirozenost jsou sice nesmíšené, takže každá má svou samostatnou činnost, ale jsou spojeny v jedné božské osobě. Co je přirozenějšího, nežli že má také zvláštní účast v její božské moci. Už důstojnost, k níž byla v Kristu lidská bytost povýšena, toho žádá.

Vykládal jsem o divech vůbec, totiž o jejich pojmu, možnosti, poznatelnosti a účelu. Vykládal jsem o divech evangelických, také jen všeobecně, totiž o jejich věrohodnosti, plynoucí z věrohodnosti evangelií. Uvedl jsem také něco z dějin biblického racionalismu. Dnes uzavru řadu těchto všeobecných rozprav. Zopakuji krátce hlavní pravdy o evangelických divech a naznačím jejich význam.

Božský divotvůrce, přijmi úctu, kterou tobě tím vzdáváme.

* * *

*

I.

1) Divy Páně jsou dějepisné události náležitě zjištěné. Nehledíme na to, jsou-li přirozené či nadpřirozené. Díme jen: je dějepisně jisto, že se uzdravení, utišení bouře, vzkříšení Lazara stalo. Přihlížíme tedy jen k události. Bohoslovci to zovou: dějepisnou pravdou divů. Opakujme si důkazy této pravdy.

a) Události, zvané divy, souvisí nerozličně s evangeliemi. Protest. racionalisté uznávají dějepisnou pravdivost sv. Písma, ale vylučují z něho vše, co je čistě katolické, a divy. Tvrdíme: přiznávat děje-

pisnou pravdivost evangelií a popírat divy, je nemožné. Evangelista píše, že učedníci uvěřili v Krista pro divy, jež konal (Jan 2, 11). Totéž praví o mnohých Židech v Jerusalemě, zvláště o Nikodemovi (Jan 2, 23; 3, 2). Vymítíte-li události, jež učedníci a Židé měli za divy, mizí důvod, proč uvěřili, věc zajisté svrchovaně důležitá. Povolání apoštolů souvisí se zahrnutím ryb. Není-li tato událost pravdivá, musíte z Pisma vypustiti, co s ní souvisí: povolání apoštolů. Zaslíbení Nejsv. svátosti souvisí s předcházejícím nasycením lidu na poušti; sám Pán na ně navazuje. Nestalo-li se nasycení, viklá se i zaslíbení. Vzkříšení Lazara dalo podnět k zatčení a smrti Páně. S ním padají celé stránky Pisma. A což zvěstování P. Marie, narození a křest Páně a mnohé jiné divy? To vše škrtnete? Pak vám z evangelií nezůstanou nežli desky.

b) Vrstevníci Kristovi dosvědčují, že se události, jež zveme divy, staly. Velerada vyšetřovala udravení slepého od narození. Nejprve podrobila zevrubnému výsledku udraveného, pak jeho rodiče, jež dala zavolati, pak opět jej. Při tom užívala i zastrašujících prostředků. Dnešní racionalisté nemohli by konati šetření lépe. Táž velerada uznala vzkříšení Lazarovo. Při schůzi pro toto vzkříšení svolané zvolala: Co uděláme, protože tento člověk činí mnoho divů (Jan 4, 47)? Dříve si pomáhala, řkouc, že je činí skrze Belzebuba (Mat. 9, 34), nyní, když to nestačí, sahá k násilí. Skutky Páně tedy uznávala. A byli v ní nepřátelé Kristovi!

c) Ani pozdější Židé nepopírali divů Páně. Při jiné příležitosti uslyšíme svědectví dějepisce Josefa Flavia o Kristu. Zde z něho uvádím jen slovo: „Činil podivuhodné skutky“. Židé na konci II. a na začátku III. století v ně též věřili, nebo Tertullian k nim píše: Nepopíráte Krista divotvůrce. Na tomto jejich přiznání stavi pak své důvody. Talmud vykládá divy Páně hlavně jako skutky kouzelnické, jimž se prý Pán Ježíš naučil v Egyptě. Kouzelnictví znamenalo spojení s vyššími silami. Pohané uznávali v boji proti křesťanům rovněž skutky Páně za historická fakta a vykládali je kouzelnictvím. Čerpali ze spisů židovských. Při tom poukazovali na Aritea nebo Šimona kouzelníka. A když zbroj ta proti křesťanům nestačila, vytvořili podle Pisma známého Apollonia z Thyamy.

d) Že apoštolové a jejich nástupci ukazovali na divy Páně jako na skutky dějepisně jisté, netřeba ani podotýkati. Uvedu toliko slova athenského biskupa Quadrata, jenž zemřel r. 138 a byl tudíž dlouho vrstevníkem sv. Jana evangelisty. Píše v své Obraň k císaři Hadrianovi: „Skutky našeho Spasitele byly vždy zřejmé, protože pravdivé. Ti, již byli uzdraveni anebo z mrtvých vzkříšení, nebyli viděni ode všech toliko ve chvíli uzdravení anebo vzkříšení, nýbrž i potom.

Zůstali nejen v době, kdy náš Spasitel dlel na zemi, nýbrž i když odešel, ano někteří dožili se i našich časů.“

O zázracích Páně jako dějepisných událostech nelze tedy rozumně pochybovati.

2) Promluvíme o filosofické pravdě těchto skutků. Filosofická pravda divů znamená, že byly pravými zázraky.

a) Vizme divy samy. Pán Ježíš pouhým povelom vůle nebo úst proměnil vodu ve víno, rozmnožil chleby, vzkřísil mládence Naimského, dceru Jairovu, Lazara. Skutky ty přesahují naprosto působnost sil přírodních a navždy je převyšovati budou. Zde skutek sám sebou je nezbytně div. Jindy jest zázračný aspoň způsob, jak se skutek stal. Pán Ježíš uzdravil náhle a do dálky dceru ženy kananejské (Mat. 15, 21), sluhu setníka. (Mat. 8, 5 n.) a syna královského úředníka (Jan 4, 46 n.) v Kafarnaum. Uzdraviti takto přirozeně je a zůstane navždy nemožné. Jindy uzdravoval slovem nebo dotekem hluché a němé, slepé, ochrnlé, malomocné, dlouholetou nemocí skličené. I tento způsob uzdravení je patrně nadpřirozený. Zákonům přírody se vymyká, když Pán Ježíš slovem utišil bouři, chodil po hladině mořské (Mat. 14, 25), prošel zavřenými dveřmi (Jan 20, 29), vznesl se do oblak (Luk. 24, 51 n.) a j. Nadpřirozené bylo také vymítání duchů.

b) Vizme mravní stránku divů. Zdaž je v nich něco, co by bylo proti důstojnosti Boží, takže by bylo možno říci: skutek ten nemůže býti od Boha? Není. Nikde ani stín šarlatanství, kejklířských příprav, nic vypočítaného na klam, zisk, čest, na ukojení zvědavosti, na zchlazení msty nad nepřáteli. Mravní důvod všech divů je: láska k Otci a láska k lidu. Kristus je povaha neskonale vznešená a tato jeho vznešenost se jeví i v divech. Co tedy řekneme, když tento Kristus poukazuje na své skutky jako na díla všemohoucnosti Boží, když jimi dokazuje své božské poslání, když praví, že vymítá zlé duchy prstem Božím? Pravím: Co řekneme, když pro tyto skutky žádá víry a hrozí Židům, že jim pro jejich nevěru na soudě bude hůře nežli pohanům z Tyru a Sidonu? (Jan 10, 38; 14, 10 a j.) Řekneme: Sám Spasitel vydával své skutky za pravé divy a proto jimi také jsou. Kdo to popírá, vrhá na Krista potupný stín, neboť musí vyznati, že se vydával za divotvorce klamně a pro klamné skutky žádal víry v božské poslání. Racionalisté skutečně až tam dospěli, byť to všelijak zakrývají.

c) Vizme svědectví lidí. Apoštolé prohlašují skutky Páně za pravé divy. Při tom se dušují, že vypravují, co viděli a slyšeli anebo co pilně vyzvčdělili (1. Jan 1, 1; Luk. 1, 1 n.) Jistě neklamali. Nikdy podvodník nemůže mluvíti s takovým přesvědčením, svatým zápalem,

neohroženou vytrvalostí, zvláště když ze svých slov má místo ziskut utrpení. Jejich svatá smrt dává jim pak svědectví, nad něž není většího. Zbývá tudíž jen, že se sami klamali. Avšak ani to není možné. Nebyli lehkověrní, neboť nejednou projevíli nevěru, že si zasloužili i pokárání. Zázraky daly se veřejně, každý člověk se zdravými smysly mohl je jistě poznati. Mezi svědky divů byli také lidé vzdělání jako Nikodem, pak Řekové a Římané. Mnozí z nich uvěřili v divy a pro ně v Krista (Jan 3, 1; 4, 16; Luk. 6, 17; Mat. 8, 5; 15, 22 a j.) Nepřátelé neuvěřili, ale skutky Páně za divy uznávali. (Jan 11, 45 n.)

Pán Ježíš dal moc činiti divy svým učedníkům. Poněvadž je konali jménem jeho, jsou jaksi pokračováním divů Páně. Právě tyto divy byly mocným důvodem pohanům, aby se obrátili. V církvi dějí se dosud zázraky. Církev je mystický Kristus. Činí-li tedy mystický Kristus pravé divy, tím spíše Kristus skutečný.

Není tedy pochyby, že divy Páně byly zázraky pravé.

II.

a) Zbývá druhá hlavní otázka: Který jest význam evangelických zázraků?

Vůdce starších protest. bohoslovců Schleiermacher hlásal, že náboženství není leč uvědomělá závislost na Bohu, jak ji každý sám prožívá. Z této nauky vyplynulo samo sebou, že není zjevených pravd, i že není třeba Syna Božího ani zázraků na potvrzení jeho poslání. Od té doby ujímalo se mezi racionalisty mínění, že zázraky nemají významu, že jsou něco čistě nahodilého, bez čehož se křesťanství může zcela dobře obejít. Mínění to u nich dnes tak zevšeobecnělo, že ho ani neodůvodňují.

Starší racionalisté je odůvodňovali. Ukazovali na slova Páně: Neuzříte-li divů a zázraků, neuvěříte (Jan 4, 48), řkouce: Hle, sám Spasitel má divy za věc bezvýznamnou, nepotřebnou, nahodilou. Koná je jen proto, že je o ně žádán anebo že se jinak hrubý lid nedá pohnouti k víře.

Racionalisté mají něco pravdy, ale ještě více nepravdy. Vyložme si nejprve pravý smysl uvedených slov Páně a určíme pak podle nich význam evangelických divů.

Galilejští přijali Pána Ježíše, poněvadž viděli divy, které konal o svátcích v Jerusalemě. Nebylo jim důvodem svědectví sv. Jana ani vlastní svědectví Páně, nýbrž divy, jež viděli. Jinak jednali Samaršti, s nimiž se Spasitel na cestě z Jerusalema sešel. Mnozí z nich uvěřili na slova Samaritánky, a když Spasitel na pozvání obyvatelů

zašel do Samaří a u nich pobyl, uvěřili slovům jeho ještě mnozí jiní, tedy bez divů. (Jan 4, 39 n). V Galileji žádá královský úředník za uzdravení syna. Jeho víra je slabá. Ale slyšel o divech, žal ho nutí, aby učinil pokus u Pána Ježíše. Královský úředník rovnal se úplně ve smýšlení Galilejským. Pán Ježíš to všechno ví a pronáší uvedená slova. Dí je k úředníku, ale jsou mířena ke všemu lidu. Co obsahují? Patrně výtku. Ale táži se: Je tato výtku taková, že činí divy zbytečnými? Nikoliv. Galilejští tím, že věřili teprve divům, nehřešili. Smysl výtky je: Měli byste věřiti jako Samarští, ale vy nemáte ani jejich soudnosti ani jejich ochoty. Nezbývá, než abych divy pomohl slabosti vaší. Proto uzdravil syna úředníkova a konal jiné zázraky. Podobně často vytýkal Pán Ježíš Židům, že nevěří jeho slovům; ale za hřích jim to nekladl (Jan 3, 11; 10, 25 a j.). Teprve když ani skutkům jeho nevěřili, viní je z hříšné nevěry. Kdybych nečinil mezi nimi skutků, kterých nikdo jiný nečinil, neměli by hříchu; ale oni je viděli a přece nenáviděli jak mne, tak Otce mého (Jan 15, 24). Mají tedy divy veliký význam: jsou zkušebným kamenem víry a nevěry. Nevěřiti slovům Páně, není ještě nevěra; ale nevěřiti slovům doloženým divy, ano.

b) Katolické stanovisko o divech Páně je toto: evangelické divy jsou část Písma. Vypravování o nich je vdechnuté. Na žádný způsob nesmí a nemůže tedy býti z Písma vymítěno.

Avšak o to nám zde nejde. Nám jde o význam divů. A tu říkáme: Vlastně by divů Páně nemělo býti třeba. Proroci zvěstovali Mesiáše dopodrobna, sv. Jan Křt. jej ohlásil, i měla osoba a nauka Krista Pána stačiti, aby mu bylo uvěřeno. Mimo to byl příchod Páně událost milostná, takže jistě každý dostával nadbytečně milost, jež ho k víře osvěcovala a povzbuzovala. Ale spousty, jež dědičný hřích měl v zápětí, byly takové, že Bůh od věčnosti viděl a si řekl: slabost a pokleslost lidu bude taková, že nepřijdu-li vstříc zvláštním způsobem, Mesiáše nepozná a nepřijme. I přijal do plánu vykoupení evangelické divy. Že divy jsou známkami nejvhodnějšími, každý uzná. Proto ač Kristus vytýkal Židům nejednou, že nevěří jeho slovům (Jan 3, 11; 10, 25), za vinu jim to nekladl. Počítal jako Otec se slabostí lidskou. Teprve když ani divům nevěřili, viní je z hříchu a hrozí jim zahynutím (Jan 4, 31 n.; 15, 24 a j.).

Hlavní význam divů Páně týkal se vrstevníků Kristových. Jim měly ukázati, že Ježíš je Mesiáš od Boha zaslíbený. To se stalo. Pro tyto divy uvěřili apoštolové a tisícové jiných. Poněvadž se Pán Ježíš vydával za Syna Božího, dosvědčoval Bůh divy jako božskou pečetí i tuto pravdu. Racionalisté namítají, že Kristus odmítl svědectví posedlých (Mar. 1, 34; 4, 41) a některé divy tajil. Ale ná-

nitka je bez ceny. Ani my nepřijímáme chvály od lidí zpustlých. A že Spasitel někdy své své divy tajil, k tomu měl náležitou příčinu. Někdy chtěl nám dáti příklad, abychom se nechlubili, někdy chtěl vyznamenati apoštoly, někdy zameziti, aby lid, sveden falešnou myšlenkou mesianskou, nečinil ho králem, někdy aby nezavdal nepřátelům příčiny k zakročení. Velikou většinu divů činil veřejně. Však nejvíce mu šlo o to, aby apoštolové uvěřili, a proto činil svědky zvláště je.

c) To byl hlavní význam divů. S ním pojil se význam druhý, souřadný: Divy měly vrstevníkům Páně ukazovati nesmírnou lásku Boží, jež se jim zjevila, a otevřítí mu tak nejen rozum, nýbrž i srdce. Všecky divy byly skutky lásky a dobročinnosti. Jediné prokletí fiku před branami Jerusalema zdá se trestem. (Mat. 21, 18 n. a j.) Avšak i ono je projevem lásky; je výstrahou: Jerusaleme, tvůj Spasitel stojí před branami tvými, nezatvrzuj se, aby se ti nestalo jako tomuto fiku.

Obojí tento význam měly divy hlavně a především pro vrstevníky. Avšak Bůh chtěl, aby se jejich památka zachovala; a tak mají tento význam pro všecky časy. Všem věkům dávají svědectví o Kristu. Sv. Cyrill Jer. dí: Svědčí Jordan mezi řekami, moře Tiberiadské mezi moři, svědčí slepi, svědčí chromí, svědčí vzkříšení k životu. Svědčí démoni řkouce: Co tobě do nás, Ježíši Nazaretský? Víme, kdo jsi, světec Boží (Luk. 1, 24). I nám jsou evangelické divy důkazem, že Pán Ježíš je Syn Boží, i nám odhalují dobré jeho Srdce a vedou nás, abychom se na ně s důvěrou obraceli.

Svatí Otcové poukazují ještě na jiný význam divů, totiž na význam jejich vykupitelský. V divech, praví, není nic nahodilého, nýbrž divy děly se podle plánu vykoupení; proto v něm mají takovou účast. Příroda byla stížena kletbou a toužila po vykoupení (Řím. 8, 20 n.). Kletba ta se jevila v nepořádku a nepřátelství přírody k člověku. Již proroci poukazovali, že bude vyléčena (Is. 11, 6 n; 65, 16 n; 66, 27). Zázraky Páně to potvrzují a ukazují. Příroda ho poslouchá jako nevinného Adama. Bouře, vlny, větry slyší na slovo jeho, hladina vod ho nese, ryby dávají se ochotně zahrnouti v síti anebo přinášejí potřebný peníz, chléb se množí. Hvězda při narození a příroda při smrti dává mu svědectví.

Vic trpěly kletbou hříchu duše a tělo člověka. Nemoci, boly, chudoba, nepokoj, bídy společenské lpí na nás. Dábel byl tyranem lidstva. Toto tyranství jevílo se krutě v posedlosti. Nejtrpčí plod hříchu je pak smrt. Divy Páně ukazují na osvobození člověka od těchto zel. Sám Spasitel na to ukazuje. K ochrnunému řekl: Nehřeš již, aby se ti nepříhodilo něco horšího (Jan 5, 14), k jinému pravil: Doufej synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji (Mat. 9, 2), jindy opět

žádá viru v sebe. Nehojí jen tělo, nýbrž i duši. O ďáblu dí: Nyní bude kníže tohoto světa ven vyvržen (Jan 12, 31). Sv. Jan píše, že Pán Ježíš přišel, aby zmařil dílo ďáblové. Odtud toliké vymítání zlých duchů. A smrt? I ona je přemožena. Umírajícímu září hvězda vzkříšení. A tak divy připravují budoucí slavné proměnění a ukazují na ně. Zřejmě svědčí, že celé vykoupení je dokonáno, vykoupení nad přírodou i nad lidmi.

Konečně zázraky učí i nadpřirozeným pravdám. Prokletí fíku před branami Jerusalema zůstává hádankou, není-li v něm pokyn na trest, který stihne národ nevěřící a nekající. Rozmnožení chlebů poukazuje na chléb eucharistický. Proměnění vody ve víno na předpodstatnění. Uzdravení slepého Spasitel provází slovy: Přišel jsem na tento svět k soudu, aby ti, kteří nevidí, viděli, a kteří vidí, slepými se stali (Jan 9, 39).

Sv. Augustin píše: Pán Ježíš chtěl, aby tomu, co konal tělesně, bylo rozuměno též duchovně... Aby skutky jeho byly divné vidoucím, pravdivé rozumějícím. Jinde dí: Divy viditelnými povzbuzoval k víře ve věci neviditelné. Laktanc provádí tuto myšlenku o jednotlivých divech. Vykládá, že dal světlo očím, by naznačil, že dá moudrost duši, že dal sluch uším, aby lidé věděli, že mají rozuměti hlasu Božímu, že dal řeč němým, aby zanechavše marných řečí Boha chválili, že uzdravil chromé, aby spěchali cestou dokonalosti, očistil malomocné, aby se očistili také na duši.

Toť význam divů.

* * *

Opakoval jsem nauku o historické a filosofické pravdě zázraků, vyložil pak jejich význam. Sv. Tomáš Akv. dí, že větší div, nežli všechny zázraky biblické úhrnem, by byl, kdyby svět bez divů uvěřil a se obrátil. Byly potřebné. Příliš hluboké jsou pravdy, které Kristus přinesl, příliš vznešený je ideál křesťanského života, jež hlásal, aby lidé bez divů pravdy a zásady ty chápali a přijali. Bůh mohl ovšem i jinak lidi k tomu pohnouti, ale divy jsou jistě prostředek vhodný. Nad láskou, kterou nám zjevují, se radostně pozastavme a rceme: Pane Ježíši, tvé divy pomáhají naší víře, ale láska tvá nás k ní nutí. V té chceme s tebou býti spojeni na věky.

X. Zázrak zmrtvýchvstání.

Všimněme si jednoho zázraku Pána Ježíše zvlášť. Zvolím z mrtvých vstání. Jest mezi všemi divy nejhlavnější. Žádný také neukazuje božské poslání Páně jako on. To uznává přítel i nepřítel, věřící

i nevěrec. Proto kdo nechce věřit v Krista, musí zmrtvýchvstání popřít. V této události máme příklad, kde div je spojen s proroctvím. Spasitel předpověděl, že vstane z mrtvých, a proroctví se jako div divů vyplnilo. Většího svědectví nelze již žádati. K tomu přidejte, že Pán Ježíš své zmrtvýchvstání sám poznamenal jako největší znamení svého poslání. Když fariseové žádali na něm znamení, řekl, že jim bude dáno, totiž, že Syn člověka bude tři dni a tři noci v srdci země, jako Jonáš byl tři dni a tři noci v břiše ryby (Mat. 12, 38 n.). Tak patřili na zmrtvýchvstání také apoštolové, neboť učinili je základem svých kázání. Co byl hlavní důvod sv. Petra při prvním jeho kázání? Zmrtvýchvstání (Skut. 2, 24 n.). Proč volili Matěje apoštolem? Aby byl svědkem zmrtvýchvstání (Skut. 1, 22). Kterým jménem konali divy? Jménem Ježíše zmrtvýchvstalého (Skut. 3, 15; 4, 10 n.). Jak kázel sv. Pavel? Nevstal-li Kristus, marné jest kázání naše, — a byli bychom shledáni i křiví svědkové Boží. (1 Kor. 15, 15 n.). V apoštolském vyznání se říká od počátku: třetího dne vstal z mrtvých. Svátky velikonoční měly od počátku význam: „Ježíš vstal z mrtvých, věříme,“ a byly proto konány zvlášť slavně. Křesťané pokládali význam velikonoc za tak veliký pro víru, že se v tu dobu pozdravovali slovy: Kristus vstal. Na východě se udržel tento zvyk leckde do dnešního dne. Rusové se pozdravují všeobecně ještě dnes o velikonocích slovy: Kristus voskres. Dodati lze, že slavným zmrtvýchvstáním dílo Pána Ježíše je krásně ukončeno. Tím ukázal, že jest druhým Adamem v ráji slíbeným, jenž přemohl smrt, kterou první Adam hříchem na nás přivedl. Zmrtvýchvstání je významná koruna vykupitelského díla.

Tyto důvody ukazují nesmírnou vážnost tohoto divu pro víru křesťanskou. Bývá probírán každý rok o velikonocích. Zvoliv si jej k dnešní rozpravě, omezím se na to, co souvisí s účelem mých přednášek. Slavný vítěz nad smrtí, stůj při nás!

* * *

1) Pán Ježíš předpověděl určitě a jasně, že třetího dne vstane z mrtvých. Učinil tak svým apoštolům. Sv. Písmo obsahuje o tom šest zřejmých míst: u sv. Matouše jsou dvě (Mat. 16, 21; 17, 20), u sv. Marka tři (Mar. 8, 31; 9, 30; 14, 20), u sv. Lukáše jedno. Na pěti místech praví Pán Ježíš k apoštolům výslovně, že bude zabit a že třetího dne vstane z mrtvých, na jednom, že vstane z mrtvých a předejde je do Galileje. Podobně učinil Spasitel veřejně před učedníky a jinými, též před svými nepřáteli. Takových míst, nepočítaje předešlých, je v Písmě pět: u sv. Matouše dvě, u sv. Lukáše jedno, u sv. Jana dvě. Nejsou tak zřejmá jako dřívější, vyjma dvě,

ale že jim nepřátelé dobře rozuměli, jde ze žádosti velekněží a fariseů k Pilátovi, aby dal hrob střežiti; odůvodňovali žádost slovy: Rozpomenuli jsme se, že ten svůdce, jsa ještě živ, řekl: Po třech dnech vstanu (Mat. 27, 63).

Nyní se táži: jsou-li tohle pravá proroctví? Zajisté. Či může někdo přirozeně věděti, že třetího dne po smrti vstane z mrtvých? Proroctví toto, ovšem předpokládá, že se vyplnilo, je takové, že si většího nelze vůbec mysliti. Namítá se, že apoštolové mu nerozuměli (Mar. 14, 28), i že nebylo dost jasné. Námitka je najapná. Proroctví jsou zcela jasná a zřejmá; každý, kdo je čte, nezbytně je chápe. I kdyby jim tedy apoštolové, když je Kristus pronesl, nerozuměli, nic by z toho proti nim neplynulo. Avšak věc se má takto. Apoštolové nechtěli věřiti, že jejich mistr bude trpět a umřel. Aby slíbený Mesiáš trpěl a umřel, byla myšlenka i apoštolům, ač měli zajisté lepší názor o něm nežli ostatní lid, nepochopitelná. Víte, jak se Petr proti příslušnému proroctví ohrazoval (Mat. 16, 22). Když tedy nechtěli uvěřiti, že milovaný jejich mistr, o němž mimo to věřili, že jest slavným slíbeným Mesiášem, bude trpěti, nepřikládali váhy ani proroctví o zmrtvýchvstání. A nebylo by divu, kdyby zmrtvýchvstání, událost neslýchaná, připadala jim jako báje. Ale když Pán Ježíš skutečně z hrobu vstal, rozpomenuli se, že své zmrtvýchvstání předpověděl (Jan 2, 22). Pro nás je právě toto chování apoštolů známkou jejich věrohodnosti, nebo je veskrze psychologické. Nejdůmyslnější znalec lidských povah by nedovedl celý průběh lépe vymysleti.

Námitka, že Pán Ježíš čerpal své proroctví z Písma, nezeslabuje, nýbrž zvyšuje jeho sílu, neboť pak se s ním vyplnila zároveň mesiánská proroctví minulých věků.

Námitku, že Pán Ježíš nebyl tři dni a tři noci v hrobě, může činiti jen ten, kdo se způsobou mluvy doby Kristovy není obeznámen; proto ji pomijím.

2) Kristus skutečně umřel. Výslovných svědectví, že Pán Ježíš skutečně umřel, jest nadbytek. Píší o tom zřejmě všichni čtyři evangelisté, skutky apoštolské, sv. Petr a Pavel v svých listech. (Jan 19, 30; Mat. 27, 50; Mar. 15, 37; Luk. 23, 46; Skut. 2, 23 n.; 2 Kor. 5, 14; 1 Petr 3, 18. a j.) Svědčí o tom Pilát, jenž divě se rychlé smrti dal si zavolati setníka a tázal se ho, je-li tomu tak. Když setník dosvědčil, že Ježíš umřel, daroval jeho tělo Josefovi z Arimathie (Jan 19, 32; Mar. 15, 42). Svědčí o tom přátelé Kristovi, neboť neměli nic proti tomu, aby tělo Páně jako mrtvola byla nabalsamováno, do hrobu uloženo, aby hrob byl zapečetěn a postavena k němu stráž. Tak by nebyli jednali, kdyby neměli

o smrti Páně jistoty. Právě proto, že byli o smrti svého mistra jistojistě přesvědčeni, nechtěli apoštolové ve zmrtvýchvstání Páně věřit. Svědčí o tom nepřátelé Kristovi. Kdyby neviděli, že Pán Ježíš je mrtev, nebyli by dovolili, aby jeho tělo bylo učedníkům přenecháno. Že by nebyl mrtev, o tom neměli nejmenšího strachu. Jen o to se báli, aby ho učedníci neodnesli a neřekli pak, že vstal z mrtvých. To uvedli za důvod před Pilátem, aby si vymohli vojenskou stráž k hrobu, a to jim bylo také povoleno (Mat. 27, 62 n.) Svědčí o tom všichni odpůrci křesťanství prvních dob. Nikdo z nich smrti Páně nepopíral. Nechtějice přiznati div zmrtvýchvstání, utíkali se k výmluvě velerady, že apoštolové tělo Páně tajně odstranili. Namítá se podivení Pilátovo. Námitka by nestála ani za odpověď, kdyby v podivení Pilátově nebyla skryta znamenitá věc. Z něho soudíme, že se Bůh sám postaral, aby smrt Páně byla úředně zjištěna. Mimo to mnozí mají za to, že se Pilát divil, poněvadž očekával nějakou neobyčejnou událost. Zdá se totiž, že Pilát tušil v Kristu něco božského.

Hojná jsou také nepřímá svědectví, která potvrzují smrt Páně. Myslete na vnitřní muka, která Spasitel prožil v zahradě při smrtelném potu, při zradě Jidášově, při nevděčné zbabělosti apoštolů, při potupách surových vojinů a zhýralého dvoru Herodova, při vášnivých projevech nenávisti lidové, při odsouzení k smrti, při cestě na Kalvarii, při opuštěnosti od Otce na kříži. Myslete na utrpení zevní, na kruté a krvavé bičování podle římského způsobu, na korunování trním a hojné rány. Jak byl vysílen, ukazuje jeho trojí pád pod křížem. Aby katům nezemřel na cestě, přinutili Šimona z Cyreny, nésti mu kříž. Myslete na ukřižování, které se dělo rovněž po způsobu římském, při němž ruce a nohy byly hřeby proklány. Tak visel Spasitel na kříži tři hodiny. Myslete na probodení boku, jež bylo vždy smrtelné. Dělo se po přelámání hnátů železnými tyčemi, dýchal-li ukřižovaný ještě. Kristu nebyly přelámány ruce a nohy a žebra, poněvadž byl již mrtev. Toliko pro jistotu byl proboden kopím. Myslete na balsamování, po němž následovalo pevné zaobalení v roucho od temene hlavy až do šlepečí. Žítí v něm bylo nemožné. Namítá se, že Pán Ježíš, nežli vypustil duši, zavolal velikým hlasem. Avšak námitka nic neznamená. I přirozeně je takové poslední napětí sil možné. Avšak zvolání Kristovo bylo nadpřirozené. Bylo posledním důkazem před smrtí, že umírá dobrovolně, rovnajíc se divu. Totéž sluší odpověděti na námitku, že z mrtvého těla neteče krev a voda. Sv. Otcové v tomto zjevu viděli obraz křtu a eucharistie, křtu, kterým církev vzniká, eucharistie, kterým žije. Proto píší, že se z boku Kristova narodila církev.

3) Kristus vstal z hrobu.

a) To dosvědčují učedníci. Nebyli-li oklamáni? Nemožno. Jde o zjev, který postřehujeme smysly. Učedníci Krista Pána viděli, ne jeden a jednou, nýbrž mnozí a mnohokrát; jednou pět set osob. Z těchto pěti set osob byli mnozí ještě na živu, když sv. Pavel psal svůj první list Korintským, nebo se jich dovolává (1 Kor. 15, 6); někteří ve zmrtvýchvstání vůbec nevěřili. Zpráva, kterou jim ženy zvěstovaly, zdála se jim bláznovstvím. Tomáš nechtěl uvěřiti, až se dotkne jeho ran. Učedníci jdoucí do Emaus, doufající, ale pochybující, jsou asi nejlepším obrazem, jak většina smýšlela. Takový stav duše přirozeně a nezbytně je vedl k tomu, aby se o věci náležitě přesvědčili, zvláště také proto, že měla pro ně nesmírný význam. To také, jak víme, učinili. Běželi k hrobu a pilně jej ohledali. Učedníci viděli Krista na různých místech a v různých dobách po čtyřicet dní, v noci a ve dne, v pokoji a venku, jak přichází a odchází, stojí a sedí, jak jí a s nimi mluví. Při tom Pán káral jejich malověrnost, vykládal jim Písma, poučoval o zařízení církve. Že aspoň Tomáš se ho mohl dotknouti na rukou, nohou a v boku, vypravuje sv. evangelista Jan. Přemožen padl k nohám Pána Ježíše volaje: Pán můj a Bůh můj. Táži se: je tu klam možný? Není.

Namítá se, že Bůh dal viděti učedníkům obraz, podobu Pána Ježíše. Avšak to nelze připustiti, an by potom Bůh sám byl příčinou klamu. Nejobvykleji se namítá, že učedníci měli halucinace, obrazy, které rozbouřená obraznost a rozrušené čivy jim vykouzlily. Kdyby tomu bylo tak, byly by o tom v sv. Písmě stopy. Ale není jich. Evangelisté popisují všechna zjevení Páně klidně, střízlivě a podrobně. Jen po prvé se lekli. To však je zcela přirozené. A byla-li halucinace vůbec možná? Zjevení byla občasná a trvala pravidelně delší dobu. Dejme tomu, že upadli občas v halucinaci. Co by se stalo? Když přešla, byli by o mimořádném tom stavu přemýšleli a jej posuzovali. Jako rozumní lidé byli by řekli, přišedše k rozumu, že to byl klam. A je-li vůbec možno, aby tolik lidí mělo v touž dobu a na témž místě stejnou halucinaci? Mluvit u učedníků o halucinacích je vůbec nepřístojné, neboť nebyli nikterakž hysteričtí; vždyť i na víře se jim nejednou nedostávalo. Bohoslovci nazývají výmluvy na halucinaci argumentum desperationis, důvod zoufalý, a jest jim věru. Jsem přesvědčen, že se racionalisté sami za něj potají stydí, utíkajíce se k němu jedině proto, že nic lepšího nevědí. Apoštolové jistě nebyli obětí klamu.

b) Či snad sami klamali? Vypravování evangelistů je tak upřímné, postup z leknutí a pochybností k pravdě tak přirozený, že se ani nejpodzřívavější člověk neubrání dojmu, že líčí skutečnost. A je

vůbec možno, aby se lidé, kteří při zajetí Páně prchli, při umučení jeho se před Židy ukryli, neodvažující se ani na ulici, podjali tak neskonale smělého podvodu? Proč by tak učinili? Pro zisk? Což měli naději, že se jim podaří, oklamati stráž, farisee přesvědčiti, lid na sebe strhnou? Jen bláhový mohl by doufati v takový úspěch. Dokud Kristus žil a oni v něj věřili jako v Mesiáše, doufali arci ve veliké věci. Ale když umřel bídne na kříži, všechny naděje prchly jako dým. Co byli sami ze sebe? Ubozí rybáři. Nevstal-li Kristus z mrtvých, musilo jim býti jako lidem, kteří se dali bláhově oklamati a učinili se neskonale směšnými. Uvažte také, že by o klamu nezbytně vědělo a s ním souhlasilo několik set osob. Zdali je možno, aby se mezi nimi nenašel jediný, který by to, hnut svědomím aneb z jiné příčiny nevyzradil? A mohl doufati na bohatou odměnu velerady. Věru, kdo tohle všechno připustí, ten nemá o lidské povaze ani potuchy.

Avšak podvod byl vůbec nemožný. Nemožné je, aby si všichni bájku tak rychle složili, všichni podrobně zapamatovali, od ní se v ničem neodchýlili, žádného podezření nevzbudili. Nepochopitelné je, aby bezbožní podvodníci dali zákony dokonalé svatosti, sami je plnili, tisíce jimi vzdělali, za ně trpěli a umřeli. Uvažte také, že bájku tu nevymyslili po letech, že ji nehlásali někde v Asii nebo v Evropě, nýbrž že zmrtvýchvstání Páně hlásali padesát dní po ukřižování mistra v Jerusalemě přede vším lidem, i před těmi, kteří ho odsoudili, ano, že je z ukřižování jako ze zločinu obviňovali. K tomu přidejte nesmírný úspěch jak mezi Židy jerusalemskými tak i jinde. Vystupování apoštolů svědčí o takové síle přesvědčení, která při klamu je nemožná.

c) Však máme také svědectví nepřátel. Stráž složena byla z vojinů. Vojíni ti vypravovali, co se v neděli ráno u hrobu stalo (Mat. 28, 1 n.). Velerada nevěděla si jiné rady, nežli podplatiti je, aby řekli, že když spali, učedníci přišli a odnesli tělo Páně. Právem se jim sv. Augustin posmívá, že za svědka vedou lidi, kteří měli oči spánkem zakryté. Fariseové, míti jediného svědka o odnesení těla Páně, byli by učedníky pohnali před soud. Ale oni netrestali ani vojinů, ač spáti na stráži je přestupek velmi těžký. A vinili-li apoštoly ze lži, když kázali zmrtvýchvstání Páně? Nikoliv. Jen jim zakazovali o tom mluvit a je žalářovali, aby lid jejich kázání neslyšel a proti nim, původcům ukřižování, se nevzbouřil. (Skut. 5, 21 n; 4, 14 n.) Jednání to je nepřímé doznání. Odpůrci namítají s Celsem, pohanským filosofem, že svědectví přívrženců nestačí na důkaz, nýbrž že byl by se musil Kristus ukázati také nepřátelům. Na to odpovídáme: Svědectví přátel, je-li hodno víry, stačí. Mimo to ukázal se Kristus Pavlovi, když byl ještě nepřítelem Kristovým. Také jednání fariseů

je vážným svědětvím nepřátel. A kdo smí Bohu předpisovati, co má činiti? Jest věru zcela přirozené, že Kristus zaslepencům, kteří všecky jeho důvody, proroctví, zázraky odmítali, této milosti už nedal, vyhradiv ji svým věrným, těm, které vyvolil, aby jeho dílo uvedli ve skutek. Sv. Písmo samo na tento důvod poukazuje. (Skut. 10, 40 n.)

d) Konečně uvažte svědectví všech těch, kteří zmrtvýchvstání Páně hlásali a je jako nejhlavnější důvod uváděli. Představte si ty tisíce, kteří od apoštolů byli získáni a hlásali Krista, přemnozí s nasazením statků a života, samí vrstevníci událostí, od evangelistů vypravovaných. K tomu přidejte, že takovým způsobem svět uvěřil a přijal křesťanství. Sv. Augustin se pěkně táže: Jak mohl svět uvěřiti, kdyby důvod víry jeho byl neuvěřitelný, nechutná bájka, halucinace po-bláznilých lidí nebo podvodníků? Sv. Otcové mnoho piší o podivuhodném obrácení lidstva na křesťanství a usuzují, že tento div mohl způsoben býti jen tím, který měl moc vstáti z mrtvých. Široce roz-vádějí důvody, které jsem vám uvedl.

Z těchto důvodů můžete sami posouditi jakou cenu mají domněnky racionalistů, jimiž se snaží zmrtvýchvstání Páně odbýti. Jedni praví, že Kristus byl zdánlivě mrtvý a nějak z hrobu se dostav učedníkům se zjevil. Mám-li ukazovati nemožnost této domněnky? Uvažujte o ní a naleznete tisíc nemožností. Jiní praví, že apoštolové odstranili mrtvé tělo Páně a vymyslili pohádku, že vstal z mrtvých. Domněnka podvodu je neméně nemožná nežli prvá. Opět jiní se utíkají k halucinacím. Tato hypotese má dnes vrch. Renan, Pfleiderer, Harnack mají dojemné románky o tom, jak učedníci po Kristu toužili, nemohouce uvěřiti, že jim odešel, až se dostavily halucinace. Těmto svým románkům věří; světové události, jež tvořila základ, že Židé a pohané uvěřili v Krista, nikoliv.

Avšak namítají, že domněnka halucinační má své vážné důvody. Uveďme si je. Apoštolové se domnívali při prvním zjevení Páně, že vidí ducha (Luk. 24, 37). Učedníci jdoucí do Emaus pozřali Krista teprve z lámání chleba, ale tu zmizel (Luk. 24, 31). Do večeřadla vstoupil Pán zavřenými dveřmi (Jan 20, 19). Maří Magdalena nesměla se ho dotknouti (Jan 20, 17). Kristus zjevil se jim v různých podobách, na př. jako zahradník, pocestný a p. To prý je důkaz, že učedníci a ženy měli halucinace. Nejvíce zdůrazňují první důvod. Kdyby apoštolové měli jen okamžité zjevení, kdyby zjevení to, když se ho lekli, zmizelo a kdyby se již neukázalo, bylo by lze mysliti na halucinaci. Ale věc se má jinak. Apoštolové se lekli, domnívajíce se, že vidí ducha; ale jen na chvíli. Kristus u nich zůstal a upokojuj je, dává jim důkazy, že jest to skutečně on, až se přesvědčili a uklidnili. Mimo to ukázal se jim, jak jsem již podotkl, mnohokráte

a za rozmanitých okolností. Ostatní důvody jsou neméně bezcenné. Magdalena nesměla se Krista dotknouti, ale apoštolové ano, též ostatní ženy objaly jeho nohy (Mat. 28, 9). Že Pán Ježíš mohl projíti zavřenými dveřmi, přicházel a mizel, přijímal různé podoby, ukazuje toliko, že oslavené tělo má vlastnosti, kterých neoslavené nemá.

Namítá se: Když Pán Ježíš ležel v hrobě, stalo se zemětřesení (Mat. 28, 2). Země se nejspíše otevřela, tělo se propadlo a učedníci toho užili. Odpovídám: Kdyby se tělo Páně propadlo, nebylo by zůstalo v hrobě roucho, do něhož bylo zaobaleno. Apoštolové vstoupili do hrobu, ale otvoru tam nebylo. Také Židé o žádném nevědí, ač by jim byl přišel velmi vhod. Divné je, že racionalisté v slova evangelistova o zemětřesení věří, ale hned v další slova o zmrtvýchvstání nikoliv.

Namítá se, že evangelisté v zprávách o zmrtvýchvstání a zjeveních Páně nesouhlasí. V námitce je zrno pravdy. Srovnati jejich zprávy v celek, je tvrdý oříšek pro vykladače Písma. V první chvíli byl asi veliký rozruch. Jeden zažil to, druhý ono. Každý evangelista zapsal něco. V podstatných věcech ovšem souhlasí. Ale co z toho? Což následuje z toho, když o výbuchu sopky svědkové vypravují jiné a jiné podrobnosti, že se výbuch nestal? Ostatně lze zprávy evangelistů uvést v celek, toliko nelze vždy s jistotou určit, jak některé jednotlivosti jdou za sebou. Právě tyto různosti ukazují, že se evangelisté nesmluvili.

* * *

Tolik o zmrtvýchvstání. Poukázal jsem v úvodě na význam tohoto divu, který mu dával Kristus, apoštolové, první křesťané a který mu dává církev. Dodávám k tomu ještě toto: Zázrak ten není jen významný sám pro sebe, nýbrž i tím, že vrhá světlo na celou osobu Kristovu. Je v ní mnoho pro nás tajemného a záhadného. Nemůže jinak býti, jelikož vtělení Boží je veliké tajemství. Také v Písmě je leccos, co těžko chápeme. I to je ovšem přirozené. Ale kdyby těchto obtíží bylo desetkrát tolik, zmrtvýchvstání Páně odnímá jim všeliký osten. To má pro náš život praktickou důležitost. Vznikla-li v tobě pochybnost o nějaké věci, nevíš-li si s některou pravdou rady, máš-li potíže přijmouti tu onu nauku: podívej se na věc ve světle prázdného hrobu a vznášející se nad ním oslavené osoby Ježíšovy, a nesnáze tvé se rozprchnou jako lehké mlhy před zářivým sluncem. Div ten ti vždy řekne slovy jako skála pevnými: Ježíš je poslanec Boží, Bůh mu dal nejvyšší svědectví, co mluvil je božská pravda. A ty si řekneš oddaně a pevně, ba nadšeně: Nechápu všeho, ale věřím. Vidím jen v zrcadle, v podobenství. Ale pro svou víru

jednou prohlédnu, velikolepě prohlédnu, tehdy, až se má víra změní v patření tváří v tvář, v něž doufám a jehož ty Kriste, můj Spasiteli nad vše milovaný, dáš mi dojít.

XI. Výměr a význam proroctví.

O svatých čteme nejednou, že měli dar proroctví. Dne 28. srpna 1278 bl. Anežka konala v svém klášteře prosebný průvod. Náhle zbledla a propukla v pláč. Co se stalo? zvolaly sestry. Právě vidím, odpověděla světice, kterak odnášejí krvavé tělo královo. Skutečně v tu chvíli padl Přemysl Otakar II. Sv. Prokop předpověděl bratřím dva dni napřed svou smrt. Sv. Vojtěch, slouže v Římě r. 981 mši sv., stál při oltáři po dvě hodiny jako ztuhlý. Papež Benedikt VII., jenž byl mši přítomen, se ho otázel, co se mu stalo. Vojtěch odpověděl, že byl na pohřbu svých právě zavražděných bratří v Čechách. Sv. Anselm měl prý jednou pochybnosti, jak Bůh vše předvídá. V tom se rozhrne v jeho mysli obraz. Co vidí? Vidí všechny spolubratry a co každý dělá. Jeden se ještě protahoval, druhý vstával, třetí sahal po zvonu, aby dal znamení do kostela, čtvrtý klečel již v chrámě a tak o všech. Sv. František de Hieronymo zpovílal. Náhle vstal, vyšel ven a oslovil muže mimo jdoucího: Kam jdeš? Cizinec se zarazil; pak odpověděl: Jdu po mém; co tobě do mých záležitostí? Příteli, volal sv. František, řekni, kam jdeš! Cizinec se počal vztekati. Světec nedal se mýlit a pokračoval: Snad nejsi z venkova a nemáš u sebe zbraň, abys zabil svého přítele a tak jej i sebe věčně zahubil? Cizinec zděšen se přiznal. Byl od svého záměru odvrácen. Sv. Antonín Pad. vzdal kdysi světáckému notáři zvláštní úctu. Uctěný nemálo se tomu podivil i otázel se po příčině. Světec mu zvěstoval, že se stane mučedníkem. Notář propukl v smích, neboť neměl nikterak v úmyslu, dáti život za víru. Ale stalo se. Sv. František Xav. zastavil se kdysi v kázání a oznámil posluchačům, že bylo právě dobyto na moři pěkného vítězství zbraní křesťanských.

Podobných zpráv je na sta. Mnohé z nich byly zjištěny a sloužily za důvod při blahořečení.

Také v Písmě jsou mnohá proroctví. Nejdůležitější z nich týkají se osoby Pána Ježíše a jsou důkazem jeho božského poslání. Promlouval jsem o zázracích vůbec a o zázracích biblických zvláště, Vytkl jsem jejich význam jakožto známek a svědectví Božích. Podobný význam mají biblická proroctví. Promluvíme také o nich. Mohu tak učiniti krátce, jelikož mnohé, co bylo řečeno o zázracích, má platnost také o proroctvích.

Proberu dnes dvě otázky: co je proroctví a je-li proroctví možné. Duch sv. račiž nám požehnati.

* * *

1) Co je proroctví?

Prorokovati znamená podle řečtiny za někoho mluvit. Slovo prorok podle toho je asi tolik jako tlumočník. Prorok Boží jest muž, který k nám mluví místo Boha; je Boží tlumočník.

V nejširším smyslu je proroctví podle Písma každé oznámení nadpřirozené pravdy Boží. V apoštolských listech čteme o prorocích prvotní církve. Byli to mužové, kterým Bůh udělil dar, že dovedli vykládati sv. Písma, kázati, o tajemstvích Božích rozprávěti. V Písmě také zázraky jsou nejednou zvány proroctvím. Snad proto, že prorokové potvrzovali svá proroctví divy, anebo i proto, že sám zázrak je jakési zjevení o Bohu. Také všichni spisovatelé sv. Písma zovou se proroci. Všichni nepředpovídali budoucích věcí, ale všichni psali o Bohu, nadchnuti jsouce sv. Duchem. (2. Petr 1, 23). V užším smyslu proroctví je oznámení skrytých věcí minulých, současných a budoucích, kterých rozum z vlastních sil nemůže věděti. Slovo Mojžíšovo: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi“ je proroctví v užším smyslu, ač oznamuje pravdu minulou. Kdybych odhalil ukrytou mysl některého z vás, bylo by to proroctví o věci současné. Slovo Isaiášovo, že panna počne a porodí syna, bylo proroctví do budoucna. Proroctví v nejužším a vlastním smyslu je ohlášení věcí budoucí, a to nahodilé nebo svobodné, které ni žádný stvořený rozum nemůže přirozeně předvídati. O tomto proroctví mluvíme.

Avšak nestačí jakékoli ohlášení budoucí věci. Skutečné proroctví musí míti jak vzhledem k osobě prorokově tak vzhledem k obsahu svému určité vlastnosti. Vzhledem k osobě prorokově žádají se čtyři podmínky: a) Prorok musí věděti, co předpovídá. Proroctví je zvláštní dar, kterým prorok nad vědomost jiných lidí vyniká. Proroctví je tudíž známkou vyšší nějaké poznávací dokonalosti. Zdali lze tak říci o člověku, jenž něco předpovídá, sám tomu nerozuměje? Nikoliv. Ten by byl jako automat. Tu by i Balaamova oslice byla prorokem. Proto nestačí předpovědění ve vytržení, neví-li osoba ve vytržení prorokující, co mluví nebo mluvila. Tak mluvily snad pohanské věštky; o proroku se žádá, aby věděl, co povídá. Poněvadž při pravém proroctví jde o nahodilou budoucí věc, již nikdo mimo Boha nemůže věděti, musí prorok obdržeti nadpřirozené osvětlení. Pravím nadpřirozené, poněvadž vědomost ta přirozeně musí býti nemožná. Přirozené předvídaní, je-li jaké, není proroctví. Prorok musí si býti vědom, že se mu dostává tohoto nadpřirozeného

světla. O Kaifášovi, schvalujícím smrt Páně, dí evangelista (Jan 11, 49 n.), že prorokoval. Vojíni při smrti Páně rozdělili si roucha Pána Ježíše a o sukni jeho metali los, což se stalo, aby se vyplnilo příslušné proroctví. Má tedy jejich čin povahu proroctví. Ale ani Kaifáš ani vojíni neměli vědomí, že sv. Duch je osvěcuje. Není to pravé proroctví. Sv. Tomáš Akv. zove to jakýmsi prorockým pudem. b) Za druhé se žádá, aby prorocké poznání a promluvení bylo pravdivé, jisté, jasné a podrobné. Pravdivé. Proroctví je pravda, od Boha proroku vštípená, ale Bůh nemůže oznámiti člověku nic bludného. Jisté. Prorok musí býti jist, že zjevení je od Boha a že obsah zjevení je jistotně pravdivý. Kdyby Abraham nebyl býval jist, že rozkaz, obětovati Isáka, je od Boha, a kdyby nebyl jistě rozuměl, že má svého syna obětovati, nebyl by se k činu odhodlal. Jasné a podrobné. Tušení, byť se i vyplnilo, není proroctví. Dokud se proroctví nevyplnilo, může býti a bývá též trochu nejasné, ale když se vyplní, musí nejasnost zmizeti. Věštby pohanské byly nejasné, poněvadž byly mnohosmyslné. Cicero se jim vysmívá, že jsou tak dány, aby se zdály vyplněny, nechť se stane cokoliv. Pravidelně je třeba, aby proroctví obsahovalo nějaké podrobnosti, jichž napřed přirozeně nelze naprosto znáti, nebo tím se stává jasné. Předpovědět, že v XX. století bude veliká válka mezi některými evropskými státy, není proroctví, nebo taková předpověď je příliš všeobecná. c) Za třetí při proroctví třeba rozlišovati věc, která je zjevována, a soud, jejž člověk o ní činí. Věc může býti oznámena trojím způsobem: zevním smyslem, vnitřním smyslem, rozumu. Zevním smyslem. Daniel viděl písmo od tajemné ruky napsané na stěně zevním smyslem, očima. (Dan. 5, 26). Podobně prorok slyšel někdy hlas, mluvící k němu z keře, z vánku nebo jinak. Vnitřním smyslem. Jeremiaš viděl podpálený hrnec, t. j. hrnec, pod nímž je oheň, anebo hrnec, v němž vře. U východanů bylo to znamení války. Prorok neviděl skutečného hrnec očima tělesnými, nýbrž viděl jej toliko v své obraznosti (Jer. 1, 13). Rozumu. Pravda oznámená rozumu je proroctví nad oba dva uvedené způsoby dokonalejší. Při prvním a druhém způsobu mohlo by zůstat proroctví tomu, kdy viděl věc, uzavřeno, při třetím nikoliv, nebo obsahuje hned také poznání. Balthasar viděl též ruku a písmo, ale nevěděl, co slova na stěně znamenají. Nebyl prorokem. K zjevení musí přistoupiti také pravý soud o něm. Poněvadž jde o věc přirozeně nepoznatelnou, dostává prorok osvětlení, aby jí rozuměl. Bůh osvětil Daniela, aby rozuměl písmu na stěně. Jeremiašovi vysvětloval, co zapálený hrnec znamená. Pravidelně bývá proroctví dáno tak, že obsahuje nějaký zjev pro smysly a zároveň osvětlení, aby mu prorok rozuměl. d) Proroctví může býti

dáno slovem, písmem, obrazy skutečnými anebo alegorickými, vnitřním osvícením, vůbec všelijakým způsobem, jímž lze něco oznámiti.

Co jsem řekl, týká se osoby proroka, přijímajícího proroctví. Jaký musí býti obsah proroctví? Jen tehdy je řeč o pravém proroctví, když jde o věc, které žádný stvořený rozum, ani lidský ani andělský, předvídati, z přirozených příčin usuzovati nebo jakkoli poznati nemůže. Které jsou tyto věci? Především díla Boží, která svobodně miní vykonati. Nejde o díla pravidelné prozřetelnosti Boží, n. př. že se hřích zpravidla již zde trestá, neboť to lze moudrému člověku poznati, nýbrž o díla Boží mimořádná, svobodně volená. Taková díla jsou n. př. úrdek Boží, aby se druhá božská osoba vtělila, aby hvězda přivedla k jeslím tři krále od východu, aby založena byla církev. Kdo z lidí mohl přirozeně s jistotou předvídati, že si Pán Ježíš vyvolí 12 apoštolů a Petra z nich učiní hlavou? Nikdo. Poté týkají se proroctví svobodných činů lidských. Jsou svobodné činy lidské, na něž můžeme s jakousi pravděpodobností souditi. Pravím s pravděpodobností, nebo o svobodných činech nelze nikdy mluvit s jistotou. Kdo denně v určitou hodinu jde na procházku, půjde na ni pravděpodobně i za týden; ale jistě to říci nemohu, nebo on se může jako bytost se svobodnou vůlí rozhodnouti jinak. Avšak některých svobodných činů lidských nelze vůbec uhádnouti. Takovými činy jsou přemnohé skutky určitého člověka, které učiní za několik let, nebo určitý skutek kohokoliv, jenž se stal proti jeho výchově, náklonnostem, stavovským zvyklostem, anebo osud celého života u dítěte, zvláště u dítěte ještě nenarozeného a p. Proto nahodilé věci budoucí jsou nejvlastnějším obsahem proroctví, a nyní nikde, ani v přírodě, ani ve vůli lidské, ani v obvyklé prozřetelnosti Boží nejsou určeny.

Proroctví rozmanitě se dělí. Avšak to pomíjím. Jen o jednom rozdělení se zmíním. Je v souhlase s rozdělením na pravé divy, jež jen Bůh může učiniti, a na divy v širším smyslu, jaké konati mohou andělé a démoni. Tak jest proroctví prosté neboli absolutní. Je zjevení věci, o níž jen Bůh může věděti. A proroctví vztažné. Obsahuje zjevení věcí, které lidskou schopnost sice převyšují, ale které anděl nebo ďábel svým duchem, zajisté mnohem bystřejším, předvídati může. Nás zajímá jen proroctví absolutní.

Tolik o pojmu proroctví.

2) O možnosti proroctví nemusím se příliš šířiti, nebo důkaz o ní souhlasí s důkazem o možnosti zázraku. Třeba ukázati tři věci: že Bůh obsah proroctví napřed ví, že žádný člověk ho znáti nemůže, že Bůh jej lidem může zjevit. Věty tyto jsou vlastně samozřejmé, ale proberme je krátce.

a) Bůh zná obsah proroctví předem.

Že Bůh ví, co jednou sám učiní, rozumí se samo sebou, nebo je nezměnitelný a má tudíž stále touž nekonečnou vědomost. Jde jen o svobodné činy lidské. Jest přesvědčení všeho lidstva, že Bůh ví všecky budoucí věci. I pohané připisovali ne-li všem aspoň některým bohům tuto vědomost. Svědčí o tom mimo jiné jejich věštírny. Když je věštba zklamala, nesoudil, že bohové nevěděli, co se stane, nýbrž řekli, že to nezjevili. Že Bůh je vševědoucí, jest nám všem dokonale známo. Víme, že vševědoucnost náleží k pojmu o Bohu. Ale „jak“ ví Bůh svobodné činy lidské, je tajemství. Bohoslovci praví: Jednou se stanou, t. j. budou skutečností neboli faktem, jež lze poznati, a poněvadž Bůh vše, co lze poznati, nezbytně od věčnosti poznává, ví o nich. Zevrubně se mluví o této věci v nauce o Bohu; proto ji zde pomímám. Jen se zmíním o námitce, že zná-li Bůh svobodný čin lidský, jenž se stane, skutek se státi musí, i že tedy je veta po svobodě člověka. Námitka staví věc na hlavu. Ne proto se stává svobodný čin lidský, že jej Bůh předvídá, nýbrž naopak, Bůh jej předvídá, protože se stane. Kdyby se nestal, Bůh by ho jako skutečnost nepředvídal. Mysleme si: Určitý člověk, jenž se za sto let narodí, může v určitou chvíli býti doma nebo mimo dům. Jedno z obou je nezbytné, neboť někde musí býti, ale které z obou se stane, závisí na jeho svobodné vůli. Jakmile přijde onen den a toto jedno se stane, bude a zůstane na věky skutečností. Bůh předvídá tuto skutečnost, toto faktum, vyšlé ze svobodného rozhodnutí lidského. Tolik o větě prvé, že Bůh zná obsah proroctví. Vizme větu druhou.

b) Žádný stvořený rozum nemůže jistě poznati skryté úradky Boží a svobodné činy lidské způsobem přirozeným. Jak by je mohl poznati? „V Bohu?“ Přirozeně nelze vidět ani bytost Boží, neřku-li skryté úradky její. Nepoznáváme ani to, co člověk v srdci skrývá, ač jej očima vidíme, jak bychom mohli vidět hlubiny božské bytosti! Boha nevidí tváří v tvář ovšem ani démoni, i nemohou si z něho vyčísti budoucí věci. Než blaženci? Úradků Božích, zvláště těch, jež se týkají budoucích lidských činů, nepoznávají v Bohu ani blaženci, leč že sám jim je odkryje. A může někdo budoucí svobodné činy poznati „ve vůli člověka?“ Dokud se nestaly, nikoliv. Myslete si, že vidíte úplně vůli člověka a vše co je v ní. Vidíte-li v ní zítřejší svobodný čin? Nikoliv. Není ho tam. Snad byste v ní viděli schopnost, že člověk zítra může jíti na procházku a nejíti, že může zítra čisti, psáti, počítati, snad byste viděli náklonnost k něčemu z toho; ale jak se rozhodne, co z toho zvolí, v ní není. V tom záleží právě svoboda vůle, že není v ní nic, co by ji k jedné určité věci napřed

určovalo. Ani anděl, ani Bůh nevidí v ní nejmenší stopy, jež by ukazovala: musí jednati takto! Ve vůli lidské nelze tedy svobodných budoucích činů lidských viděti. Rovněž ne „v činech samých“. Jednou se stanou a budou faktem, skutečností. Dosud jsou jen možné. Možné věci si můžeme mysliti. Než je-li v té, která se jednou stane faktem, něco, co ukazuje, že bude skutečností? Není. Ani nemůže býti, nebo už by nebyla v pravdě jen možnou. Jen Bůh ji vidí jako skutečnost. Jak to vidí, jest, jak jsem řekl, tajemství.

Namítá se, že znajíce člověka, uhádáme podle psychologických zkušeností mnohé jeho svobodné činy. Na to odpovídám. To je pravda. Ale my takových činů k proroctvím nepočítáme; my počítáme k nim jen činy, jichž uhádnouti nelze. Že takové činy jsou, už jsem řekl. Opakuji: Jistě nelze uhádnouti takové činy lidské, pro něž v člověku nevidíme náklonnosti. Náklonnost, již známe, dává možnost uhádnouti svobodný čin lidský, ale jen do bližší doby, nikoliv na dlouho, neboť náklonnost se časem mění. O lidech, kterých neznáme anebo kteří vůbec ještě nežijí, nelze říci předem nic určitého, leda věci všem společné, n. př. že budou dýchat, jísti a p.; ale o tom nemluvíme. Ani ďábel nemůže předpověděti svobodný čin lidský. Mohl by tak učiniti, kdyby mohl k němu svobodnou vůli přinutiti. Ale to nemůže. Bůh člověku zaručil svobodnou vůli a proto žádná moc nemůže mu ji vzíti. Jen Bůh je nad ní pánem. Než víme, že ani on nenutí, nýbrž jen milostí láká, pomáhá k dobrému, varuje před zlým.

b) Bůh může budoucí svobodné skutky lidem zjevit. Že má k tomu moc a cesty, rozumí se samo sebou. Vzpomeňte na Daniela a Ezechiele, o nichž jsem se dříve zmínil. Stejně může vědomost budoucích věcí dáti přímo rozumu. S této stránky není nižádné obtíže. Avšak neodporuje-li zjevení budoucích věcí vlastnostem Božím nebo lidským? Neodporuje. Naopak skvěle s nimi souhlasí. Či nezjevuje se nám v něm vševědoucnost Boží? Zjevuje. A což dobrota, spravedlnost, prozřetelnost, všemohoucnost? Též se znamenitě projevují, Vzpomeňte na zaslíbení Mesiáše, na hrozby o potopě, zkáze Jerusalema, na předpovědi o rozšíření církve a j. Jaké to skvělé projevy vědomosti a moci Boží! Také s lidskou povahou proroctví souhlasí, nebo lidský duch po znalosti budoucích věcí touží, nalézá v proroctvích důležité pokyny, útěchu, vytrvalost, nabývá jimi úcty k Bohu a spasitelné bázně před ním. Jedině mohla by vzniknouti obava vzhledem k moudrosti Boží, kdyby proroctvím utrpěla svobodná vůle lidská. Ale není tomu tak. Mnohá proroctví se svobodné vůle lidské vůbec netýkají. Když Pán Ježíš slíbil, že se v církvi dítí budou zázraky, nedotekl se svobodné vůle. A činil-li někomu

násilí, když předpověděl, že přemnoží v něho uvěří, a proroctví se plnilo? Zdaliž byli vojíni pod křížem proroctvím nuceni rozdělit si roucho Páně? Ani o proroctví nevěděli. Bůh věděl, že se to jednou stane, i předpověděl to. Pán Ježíš předpověděl, že z chrámu nezůstane kámen na kameni. Římané ponechali základy, takže proroctví mohlo být ještě více vyplněno. Tu si usmyslil Julian Odpadlík, že vystaví chrám znovu. I odstranil staré základy, aby položil nové. Tak potom skutečně nikde nezůstal kámen na kameni. Zdaliž proroctví činilo císaři násilí? O kdyby věděl, co se při stavbě stane, byl by jistě aspoň základy zachoval. Bůh věděl, co jednou Julian učiní, i mohl učiniti své proroctví . . . Jak podivuhodná je moudrost Boží, která i vášni dovede užiti k svým cílům! Proroctví je tedy možné.

Ukázal jsem, co je proroctví ve smysle bohovědném a že je možné. Právě proroctví je přímo nebo nepřímo od Boha. A naopak, když Bůh něco zvěstuje, jest to právě proroctví. Bůh zvěstoval mnohé, co se nás dosud týče. Řekl nám, že kdo ho bude milovati, toho milovati bude i on a u něho si příbytek učiní. Řekl nám, že se zbožným a spravedlivým křesťanům na konec vše obrátí k dobrému. Řekl nám, že budeme-li skrze milost jeho synové, budeme i jeho dědicové. Řekl nám, že pro nás připravil věci, které ani na lidskou mysl nevstoupily. Nejsou to vždy proroctví v přísném smyslu, ale jsou to přípovědi jisté. O, by se na nás vyplnily! Králi proroků, Ježíši Kriste, co vidíš o nás svým oboženým zrakem v budoucnosti? Vidiš-li nás dobře žiti, blaženě umíratí, v oslavě se skvíti? Ano, tak nás vidíš, nebo se o to snažíme. My v tebe věříme, v tebe doufáme, tebe milujeme, tebe se držíme, na Marii, milostivou tvou matku spoléháme. Ty zajisté vedeš a dovedeš nás k blaženému cíli.

XII. Poznatelnost a význam proroctví.

Zvláštnost židovských dějin, jaké nikde jinde nenalézáme, jsou proroci. Byli to bohonadšení muži, kteří vyučovali lid v náboženství, napomínali jej k dobrému, trestali z hříchů, zvláště z modlářství, připomínali mu po sinajské smlouvě úkol, k němuž byl vyvolen; někteří zvěstovali o Mesiáši. Vliv proroků býval neobyčejný. Možno říci, že byli duší lidu. Proto bývali od zlých pronásledováni a umírali nejednou smrtí ukamenování.

První období prorocké jde od počátku světa k Mojžíšovi. K prorokům počítají se Adam, Henoch, Lamech, Noe, Abraham, Izák, Jakob,

Josef, hlavně pak Mojžíš. Druhé období prorocké jde od Mojžíše do babylonského zajetí. To je vlastní doba proroků. Za králů vyvinul se z nich zvláštní stav prorocký. Prorok měl žáky, z nichž některý se po jeho smrti stal opět hlavou sboru. Stav prorocký nejvíce byl potřebný a také nejvíce kvetl v době královské. Do Saula měl národ zřízení náboženské, od Boha mu skrze Mojžíše dané, i nehrozilo příliš nebezpečí, že se úmluvě s Bohem zpronevěří. Ale když zatoužil po královském lesku, kterým se skvěla knížata pohanská, bylo se obávati, že zpohanští. Víme, že se ne jeden král klaněl modlám. Tu posílal Bůh lidu proroky, muže mocné slovem a kovových charakterů, aby pamatovali lid na úmluvu, trestali, napomínali, o Mesiáši zvěštovali. Mezi nimi jsou mnozí, kterým přináleží jméno proroků ve vlastním smyslu. Jeremiáš sám vypravuje, jak byl od Hospodina posvěcen k úřadu prorockému a jak Bůh mu oznamoval budoucí věci. Všech proroků z tohoto období se počítá padesát šest a čtyři prorokyně. Někteří z proroků psali. V Písmě jsou spisy čtyř tak zvaných velkých proroků a dvanácti malých.

Od babylonského zajetí do Krista jde období třetí. Po zajetí dar prorocký přestal. Období to má jen Jana Křtitele, leč že bychom počítali také Simeona a Annu.

Králem proroků je Kristus. Po něm není proroků po způsobu starozákonním. Není jich třeba. Církev má řádný, neomylný úřad učitelský. Ale vždy byli v církvi muži ne nepodobní Isaiáši a jiným horlitelům pro zákon, pravidelně kněží a řeholníci. Vždy byl v církvi také vlastní dar prorocký, t. j. mužové a ženy, kterým Bůh zjevoval věci, jichž člověk přirozeně vědět nemůže.

Mluvím o vlastním proroctví. Uvedl jsem, co je a že je možné. Dnes promluvím o poznatelnosti a významu proroctví. Bůh nám požehnej!

* * *

1) Proroctví lze poznati. Můžeme s jistotou poznati, že proroctví je dějepisně zjištěno a že jde o budoucí věc, kterou přirozeně prorok nemohl vědět.

a) Bohoslovci mluví podobně jako u zázraku o dějepisné pravdě proroctví. Míni tím trojí věc, totiž že proroctví bylo skutečně vysloveno, že se předpověděná událost skutečně stala a že mezi proroctvím a událostí je skutečná shoda. Abychom ukázali, že proroctví lze poznati, třeba se přesvědčiti, že lze tyto tři věci jistě poznati. Můžeme-li se o tom přesvědčiti? Při mnohých proroctvích ano. Věc je ostatně sama zřejmá.

Známe výroky četných znamenitých mužů minulosti a víme, že byli od nich skutečně proneseny. Víme to, poněvadž buď sami je

napsali anebo poněvadž od jiných byly zaznamenány. Přesvědčili jsme se, že záznamy ty zasluhují plné víry. Zrovna tak lze se přesvědčiti, že byl učiněn výrok, který předpovídal budoucí věc. Ano o takovém výroku je jistota ještě větší, jelikož při proroctví běží zpravidla o věc neobyčejnou, jež vzbuzuje pozornost. Lze se tedy zcela jistě přesvědčiti, že proroctví bylo vyřčeno. Než lze-li se také přesvědčiti, že se předpověděná událost stala? Ano. Jsou události, o nichž s dokonalou jistotou víme, že se staly. Víme na př., kdy a jak bylo Cařihradu od Turků dobyto, kdy a jak Jerusalema byl ztroskotán. Stejně můžeme zjistiti, stala-li se událost v proroctví předpověděná. A zjištění shody? Máme-li jistotu o proroctví a známe-li, kdy a jak se událost v něm obsažená stala, můžeme zjistiti též třetí věc, totiž je-li mezi proroctvím a vyplněním dokonalá shoda. Dějepisnou pravdou proroctví lze tedy poznati. Mluvíme ovšem o proroctví vyplněném.

b) Filosofickou pravdu proroctví lze rovněž poznati. Čeho je třeba, abychom mohli s jistotou říci, že jde o zjevenou věc, které žádný stvořený rozum přirozeně nemůže věděti? Třeba zjistiti, že vědomost o věci nemůže pocházeti ani z náhody, ani z usuzování, ani z vědy, ani od ďábla, nýbrž že může býti jen od Boha. Je to možné? Zajiště. Je to samozřejmé, když jde o tajný úrdek Boží nebo o budoucí svobodný čin lidský, jak jsme předešle viděli. Nemožnost předvědětí jej bije do očí, jde-li o čin, jenž se má státi za několik let, nebo dokonce za několik století, jde-li ne o čin jeden, nýbrž o činy mnohé, vztahující se k téže osobě, anebo o čin s mnohými podrobnostmi, jde-li o čin, který neplyne ze žádné obvyklé náklonnosti lidské, ne z přirozené bázně nebo z jiného takového hnutí, nýbrž je k nim spíše v odporu. Takový čin může předvídati jen Bůh. Řekneš: Ale snad je to podivuhodný případ náhody. Odpovídám: Někdy je náhoda vyloučena. Vyplní-li se dokonale proroctví, které obsahuje četné podrobnosti, je náhoda nemožná; nehoví-li nad to lidským náklonnostem, nelze o náhodě vůbec ani mluvit. Proroctví o zkáze Jerusalema, o zapření Petrově, o tisícerych mučednících pro Krista a vyplnění všeho toho není jistotně dílo náhody. V pravých proroctvích lze tedy poznati s úplnou jistotou, že jsou od Boha.

Nesnáz bývá toliko při proroctvích vztažných, t. j. takových, jež mohou býti od anděla dobrého nebo zlého. Anděl má bystřejší rozum i může leccos předvídati, čeho se člověk dovtípit nemůže. Anděl může zajisté předvídati zemětřesení, bouři, výbuch sopky, zjevení komety tou měrou, která člověku je nemožná. Anděl je rychlejší nežli elektrická jiskra, i může oznámiti událost z jiného dílu světa dříve nežli nejdokonaleji zřízený telegraf. Anděl může

snáze uhodnouti z fysického stavu těla, co si člověk myslí. Anděl může se z poměrů, jež vládou v jedné nebo v několika zemích, bezpečněji dovtípnouti, vznikne-li revoluce, válka, hlad a podobně. Jak se přesvědčíme, že zjevení, které bylo o tom učiněno člověku, není od anděla zlého? Nebo je-li od dobrého anděla, stalo-li se za souhlasu Božího a má povahu pravého proroctví? Tu soud bývá někdy těžký, aspoň soud rychlý. Však bedlivým uvážením okolností, zvláště jejich mravní stránky, dospějeme k jistému úsudku. Když proroctví odporuje víře, jiným jistým proroctvím nebo divům, dobrým mravům, zdravému rozumu, když je od hříšníka, jenž se vydává za poslance Božího, když je nejasné, mnohoznačné, není od Boha ani od dobrého anděla, neboť k takovým věcem se nepropůjčují a propůjčiti nemohou. Proto i zde lze nabýti jistoty.

Bezděky naskytá se otázka, co souditi o pohanských věštbách. Jasná a zevrubná odpověď není možná, poněvadž při věštbách je mnoho fantastického. S jistotou možno říci asi toto:

Jisto je, že věštby pohanské jsou toliko proroctví vztažná; proroctví sv. Pisma jsou větším dílem naprostá. Věštby pohanské děly se na určitých místech a za různých tajemných příprav, tak že bezděky myslíme na kejkle nebo vlivy démonické. Ve věštírnách sbíhaly se také zprávy ze všech stran, takže bylo lze z nich činiti tam dohady, jež jinde nebyly možné. Zcela jinak prorokovali proroci. Věštby pohanské byly nejisté a mnohoznačné. Cicero se jim proto posmívá. Proroctví biblická jsou určitá a jasná. Věštby předpovídaly jen události nejbližších dní příštích. Proroctví biblická jdou do budoucnosti sta ba i tisíce let. Věštby se týkaly nesouvislých nahodilých událostí časových. Biblická proroctví mesianská týkají se události jediné a soustavně ji sterými podrobnostmi víc a více osvětlují. Mezi věštbami a biblickými proroctvími je tudíž podstatný rozdíl. Je-li ve věštbách pohanských něco, co se přirozeně nedá vysvětliti, třeba mysliti na vlivy démonické. A skutečné proroctví, tážeš se, bylo u pohanů nemožné? Bylo možné. I pohanská věštba může býti od Boha. Ale pak nesmí sloužiti pověře nebo jinému Boha nedůstojnému cíli. Kde cíl je ušlechtilý a přirozený výklad nemožný, možno mysliti na skutečné proroctví Boží. Sv. Otcové dovolávají se nejednou knih Sybilliných. Sybilly byly panny, jež prorokovaly budoucí věci a svá proroctví do veršů vkládaly. R. 183, když vyhořel Kapitol, shořely prý též sybillské knihy. Byly jakž takž nahrazeny, ale časem se ztratily. Známe je toliko z úryvků, uvedených od starých spisovatelů. Sybilly prorokovaly prý též o Kristu. Citát, jenž tu a tam bývá uváděn, oznamuje jeho narození z panny v době Augustově. Něco určitého nelze říci. Proti biblickým proroctvím

neplyne ze všeho toho nic, nebo Sybilly neprorokovaly na důkaz, že římské náboženství je pravdivé.

Ještě bych se měl zmínit o spiritismu a různých podobných zjevech. Setkáváme se tu s některými tajemnými zjevy, ale s biblickým proroctvím nemají nic společného, i možno je pominouti.

2) Obraťme se tedy k druhé otázce: Který je význam skutečných naprostých proroctví?

Každé skutečné proroctví je od Boha. Bůh může zjevití budoucí věc z rozmanitých příčin, ovšem tak, že v proroctví nemůže býti nic Boha nedůstojného. Když Bůh dá prorocký dar člověku, jenž se vydává za jeho vyslance, jest proroctví svědectvím, že jím člověk ten skutečně je. Bůh nemůže pověřiti prorockým darem podvodníka, jenž se vydává za jeho poslanca, jelikož by klam padl na něj. Ovšem vrstevníci nemohou věděti, jde-li o skutečné proroctví čili nic, leda že by se prorok též jiným způsobem prokázal jako vyslanec Boží. O proroku, jenž na důkaz pravdivosti svých slov učiní pravý zázrak, sluší právem souditi, že prorokuje-li jménem Božím, dává také skutečné proroctví. Je-li tato věc vrstevníkům nejistá, je těm, kteří se dožijí vyplnění proroctví, tím jistějším dokladem božského poslání prorokova. Tu hned vše, co kdysi prorok, vydávající se za posla Božího, řekl, nabývá nesmírné váhy.

Co tuto přirozeně usuzujeme, jest přesvědčením veškerého lidstva. Kdekoliv někdo vystoupil, vydávaje se za poslanca Božího, a na důkaz toho učinil skutečné proroctví, jež se vyplnilo, vždy byl pokládán za muže Božího, jeho slovům byla přikládána víra jako slovům od Boha vnuknutým a také jeho dalším proroctvím bylo věřeno.

Tak mluví také sv. Písmo. Isaiáš vyzýval pohanské modly, aby oznámily budoucí věci na důkaz, že jsou bohové. Volá k nim: Oznamte, které věci přijíti mají v budoucím čase, a poznáme, že bohové jste vy (Is. 41, 23). A že Hospodin je jediný pravý Bůh, dokazuje řka o něm, že oznamuje od začátku věci poslední a s počátku to, co se ještě nestalo (Is. 46, 10). A jak dokazoval Mojžíš své božské poslání, když se Kore, Datan a Abiron postavili s 250 muži proti němu? Kázal, aby Datan a Abiron se svými lidmi vystoupili a od ostatních se oddělili. Poté předpověděl asi toto: Na důkaz, že jsem poslán od Hospodina a nic jsem nečinil z toho, co jsem činil, z vlastního srdce, nezemrou tito jako jiní lidé, nýbrž země se otevře a pohltí je se vším, což jejich jest (4. Mojž. 16, 28). V tu chvíli proroctví se vyplnilo. Bylo to pravé, t. j. absolutní proroctví, nebo žádný stvořený rozum nemohl předvídati, že se ihned vyplní. Jaký byl výsledek? Lid uvěřil, že Mojžíš je od Boha jim daný vůdce a že vše, co činí, je z vůle Boží. Tak by soudili rozumní, předsudky

nepředpokládat lidé celého světa. Také Pán Ježíš dával proroctvím tuto váhu. Oznámil apoštolům, že Jidáš ho zradí, aby až se to stane, uvěřili (Jan 13, 19). Při tom se sám dovolává dávného proroctví, jež se tím vyplní. Podobně praví v téže řeči o jiných proroctvích, jež učinil. A co apoštolové? Když se proroctví vyplnilo, vzpomněli si na ně. A následek byl, že pevněji věřili v Krista. Utrpení Páně, jež je zprvu mátlo, stalo se jim pak dvojnásobným světlem a svědectvím.

Sv. Otcové dovolávají se také proroctví. Sv. Augustin vykládá o vhodnosti proroctví asi takto: Kdyby apoštolové jen hlásali Krista a činili zázraky, mohli by jim odpůrci říci, že mluví povídačky a divy konají čarodějnictvím. Ale když mohli ukázat: hle, tohle bylo před sta lety předpověděno, bylo odpůrcům zmlknouti. V tomto smyslu může mítí vyplněné proroctví větší důkazný vliv nežli zázrak. Však nemyslete, jakoby zázrak na božské svědectví nestačil. Stačí zázrak i proroctví. Bůh nám dal obojí, aby slabosti lidské tím lépe přispěl na pomoc. Zázrak byl výborným svědectvím pro vrstevníky, vyplněné proroctví je jím pro pozdější věky. Jsou proroctví, která zvěstují v budoucnosti určitý zázrak od určité osoby. Když se takové proroctví vyplní, máte vrchol toho, co člověk může žádati. Pravý div, jenž může býti jen od Boha, je dávno předpověděn! Kdo jej mohl předpovědět? Opět jen Bůh. A když se to vše stalo na důkaz, že muž, který tento div vykoná, je poslanec Boží, pak si už většího svědectví těžko lze mysliti.

Namítá se, že v Písmě jsou proroctví, jež se nenaplnila. To je pravda. Ale proč? Poněvadž proroctví bylo podmíněné. Jonáš kázal: Ještě 40 dní, a Ninive bude vyvráceno (Jon. 3, 4), než hle, vyvráceno nebylo. Kdo řekne, že proroctví bylo falešné, jelikož se nevyplnilo? Rozumný nikdo. Ninive činilo pokání a proto hrozbu zničení od sebe odvrátilo. Dejme tomu, že Bůh neřekl Jonášovi nic o tom, co učiní, jestliže se Ninive obrátí; již tím, že ho poslal kázat do města, dal mu na jevo, že chce jeho obrácení a že hrozbu nesplní, obrátí-li se. Isaiáš zvěstoval chorému králi Ezechiášovi: Zříd dům svůj, nebo umřeš a nebudeš živ (4. Král. 20, 1). Však král byl živ ještě 15 let. Zdaliž je proroctví falešné? Nikoliv. Král, uslyšev proroctví, modlil se k Hospodinu, prose v slzách za další život. Nežli Isaiáš prošel púl síně, řekl k němu Hospodin, aby se vrátil a oznámil králi, že ho Bůh pro zbožnou modlitbu nejen uzdraví, takže třetího dne bude mu lze jíti do chrámu, nýbrž přidá mu ještě 15 let života. Každý vidí, že původní proroctví bylo podmíněné. Isaiáš s počátku o podmínce nemusil věděti, nebo Bůh nemusí říci v proroctví vše, co se stane. Když se řeč Hospodinova stala k němu

po druhé, věděl ovšem, že smrt králova nebyla ustanovena neodvratně.

Prorocství je tudíž vhodný prostředek, jímž Bůh může pověřiti svého vyslance, ovšem pro dobu až se vyplní.

* * *

Tolik na otázky o poznatelnosti a významu prorocství. V úvodě zmínil jsem se o prorocích. Prorokovali o Pánu Ježíši. Jejich prorocství jsou zajisté pravá, skutečná prorocství. Také Pán Ježíš učinil mnoho prorocství, jež jsou pravá. Všecka lze jistotně poznati a všecka dávají Kristu svědectví jako poslanci Božímu. Většina Židů jich nepoznala a jejich významu nepochopila. Stalo se tak vlivem fariseů, kteří ideu mesiánskou pokazili. Tragický osud! Předsudky, zaslepenost, pýcha a jiné vášně jej zplodily. I nejjasnější prorocství nenutí vůle a rozumu k souhlasu. Dává záruku, ale nečiní násilí. Proto možno mu odpírat. Bůh chce, aby víra byl svobodný, lidský čin. Proto víra a nevěra i dnes ještě jdou vedle sebe. Dnes panují zase předsudky velikou měrou, zvláště předsudky vědecké, a zkalují mnohým zrak. My děkujeme Bohu za světlo víry a co máme, nepustíme. Ó, by všichni věděli, jak je zaručena! Ale mnozí nedbají o poučení, proto jsou sami vinni. My děkujeme Bohu za milost, že nás vedl k hlubšímu poznání duchovnímu. Matka Boží, kterou ctíme, má v tom zajisté také účast. Proto budiž dík i jí. K ní voláme: Dej nám vytrvati na zvolené cestě!

XIII. Prorocství mesiánská.

Poukázal jsem minule na zvláštní zjev v dějinách israelského národa, na proroky. Ze všech prorocství, i těch, která učiněna byla ještě před Mojžíšem, mají největší důležitost prorocství o Mesiáši.

Že Židé z doby Kristovy očekávali Mesiáše, dávno slíbeného, netřeba dokazovati. Svědčí o tom otázka Herodova při příchodu mudrců (Mat. 2, 47), prorocství Simeonovo, spojené se zaslíbením, že nezemře, dokud neužije Krista (Luk. 2, 25 n.), Anna, která každému vypravovala, že se Mesiáš narodil (Luk. 2, 28), poselstvo velerady k Janu Křtiteli, je-li Kristus, t. j. onen pomazaný, jenž bude Mesiášem (Jan 1, 19 n.), slovo Ondřejovo: Nalezli jsme Mesiáše, (Jan 1, 41), Filipovo: Nalezli jsme toho, o němž psal Mojžíš v Zákoně a proroci (Jan 1, 45), zvolání Židů, vidoucích divy Páně: To jest zajisté ten prorok, který má přijíti na svět (Jan 6, 14), anebo: Bude-li Kristus, až přijde, činiti více divů, než tento činí

(Jan 7, 31)? Také Samaritáné očekávali Mesiáše. Samaritánka řekla ke Kristu: Víme, že přijde Mesiáš, (jenž slove Kristus). Samaršti oddělili se od Židů r. 722 př. Kr. Měli tuto víru patrně již tehdáž, nebo později byli by ji od Židů pro nepřátelství na smrt k nim nikdy nepřijali. V době kolem narození Páně vznikly četné spisy, hlásající příchod Kristův, jako kniha Henoch, žaltář Šalamounův a j. Poněvadž mají jména jako knihy sv. Písma, jmenují se apokryfy neboli podvrhy. Nové knihy Sybilliny mají zprávu o Mesiáši. Josef Flavius, dějepisec židovsko-římské války, vypravuje mnoho o této víře Židů. Tacit a Sueton, dějepisci římsští, zmiňují se o pověsti, že přijde židovský král, jenž si podmaní svět.

Že Židé očekávali Mesiáše, jest tudíž jisto. Odkud měli tuto víru? Ze Starého zákona. Kdykoliv mluví o Kristu, dovolávají se proroků. Zákoníci čerpali odpověď, kde se Mesiáš narodí, z Písma: V Betlemě Judském, neboť takto jest psáno skrze proroka (Mat. 2, 5), odpovídají Herodovi a uvádějí výrok Micheášův (Mich. 5, 2). P. Maria dovolává se v Magnificat zaslíbení daných otcům, Filip ve výroku svrchu uvedeném Mojžiše a proroků. Pán Ježíš sám ukazuje opět a opět na sv. Písma a proroky, vyzývá Židy, aby se přesvědčili, vyplňují-li se na něm jejich předpovědi. Vzpomeňte si jen, jak vykládal učedníkům, jdoucím do Emaus, Mojžiše a proroky (Luk. 24, 27; 41, 42).

Tážete se, proč to pravím? Z této příčiny: Jsou-li mesiánská proroctví skutečná proroctví a vyplnila-li se na Pánu Ježíši, je Kristus jistotně zaslíbený od Boha vykupitel. A tak se věc skutečně má. Vyložím ji krátce. Sv. Duchu, požehnej nám!

* * *

1) První otázka je: Poněvadž v Písmě mesiánská proroctví jsou, třeba se přesvědčiti, jsou-li hodnověrná. Jak to učiníme? Dokážeme-li původnost a neporušenost knih sv. Písma, v kterých proroctví jsou obsažena. Mohli bychom tak učiniti, ale to by nás odvedlo na měsíce od našeho předmětu. Jak si tedy počneme? Táží se: Uznáte-li mesiánská proroctví za pravá a skutečná proroctví, byla-li napsána asi 300 let před Kristem? Uznáte zajisté, neboť podrobné zprávy o osobě, jež se teprve asi za 300 let narodí, nemohou býti leč od Boha. Nuže, Septuaginta, t. j. řecký překlad prvokánonických spisů sv. Písma, z něhož proroctví o Mesiáši čerpáme, je asi z r. 300 př. Kr. Máme naprosto jisté svědectví, že Septuaginta byla kolem r. 150 př. Kr. v rukou všech egyptských Židů. Překlad vznikl totiž v Egyptě. Už to by stačilo, neboť není možné, aby někdo vymyslel přirozeně mesiánská proroctví 150 let

napřed. Ale máme dostatečné důkazy, že Septuaginta pořízena byla brzy po r. 300 př. Kristem.

2) Nyní si tato proroctví uvedeme, ovšem krátce. Oslabíme tím sice jejich sílu, ale nelze jinak. Židé všechna ta proroctví vztahovali na jedinou osobu a proto jsou celkem, jehož nelze rozkouškovati. Je v nich patrný postup od proroctví všeobecného k proroctvím podrobnějším. Mesiáš jeví se v nich jako osoba, jež se nejprve ztrácí v dálce, ale stále se blíží dostávajíc jasnější obrysy.

První proroctví bylo dáno v ráji v známých slovech: Nepřátelství položím mezi tebou a ženou . . (Mojž. 3, 13). Jmenuje se protoevangelium neboli první radostná zvěst. Podle hebrejského textu Bůh slibuje Adamovi, že přijde syn ženy, který potře ďábla a promění přátelství, hříchem s ním uzavřené, v nepřátelství, avšak nikoliv bez boje, nebo ďábel bude mu činiti úklady.

Jako druhé vezmeme proroctví dané Noe, kterým Bůh naznačil, že se vykoupení, v ráji slíbené, stane skrze Sema. Proroctví má tvar prosby, ale obsahuje osud tří synů Noemových, praotců pokolení lidského. Na syna Chamova vrhá pro neuctivost k otci kletbu: Bude služebníkem ostatních. Pak se dí: Požehnaný Hospodin Bůh Sémův, budiž Chanaán služebníkem jeho. Rozšiřiž Bůh Jafeta, a ať bydlí v stanech Sémových, a buď Chanaán služebníkem jeho (1. Mojž. 9, 25, n.), „Požehnaný Hospodin Bůh Sémův“ znamená podle mluvy Písma, že Bůh uzavře s pokolením Sema zvláštní přátelství a tak se v něm jako jeho Bůh projeví. „Jafeta Bůh rozšíří a bydletí bude v stáncích Sémových“ znamená, že se pokolení Jafetovo velice rozmnoží, zmohutní, pokročí, ale že od Sema dosáhne toho, aby Bůh Sémův byl i jeho Bohem, t. j., aby měli účast v duchovním požehnání, které vyplyne z pokolení Sema. Pokolení Chámovo není z tohoto požehnání vyloučeno navždy, ale přímo nebude v něm mítí účasti. Nyní když se díváme na vyplněnou skutečnost, vidíme v proroctví kus dějin světových. Chám byl vždy brán jako představitel černochoů, Sém jako praotec národů semitských, Jafet jako representant ostatního lidstva, zvláště Řeků, Římanů, Germanů, Slovanů. Spasitel vyšel z pokolení semitského, pokolení Jafetovo, nejčetnější a nejpokrokovější, jej přijalo, kdežto pokolení Chámovo po staletí zůstalo v poutech temnoty.

Jako třetí proroctví následuje proroctví dané Abrahamovi. Bůh mu poroučí, aby opustil rodný kraj, nejspíše na Eufratu, a odešel do země, jež mu ukáže. Slibuje mu, že uzavře s ním smlouvu, že ho učiní velikým národem a že v něm všichni národové budou požehnáni. Proč budou v něm požehnáni? Poněvadž Bůh bude jeho Bůh, jeho ochránce a odplata (1. Mojž. 15, 1; 17, 1. n.; 18, 19), jak sám

mu praví, a poněvadž v tomto přátelství jeho s Bohem, skrze jeho pokolení, budou míti ostatní národové účast. Proroctví dané v Sémovi všem Semitům přešlo na jednu jeho větev, na pokolení Abrahamovo.

Proroctví čtvrté je proroctví Jakobovo. Jakob předpověděl svému synu Judovi velikou moc a vládu nad bratřími. Miněna je moc královská, neboť byla slibena již Abrahamovi a Jakobovi, ovšem v potomcích. Je to patrné i z dalších slov k němu: Nebude odjata berla od Judy a kníže z beder jeho, dokavadž nepřijde, který má poslán býti, a on bude očekávání národů (1. Mojž. 49, 10). Požehnání v dřívějších proroctvích slíbené vyplyne tedy na národy z pokolení Judova. Víme, že se téměř jediné vrátilo ze zajetí babylonského a osídlilo Judsko. Nemohu se pouštět do podrobného výkladu těchto slov. Musíte se spokojiti, když dím s nejlepšími vykladači, že jejich smysl je: Potomci Judovi dosáhnou moci královské. Tato moc jejich potrvá, až přijde veliký král pokoje, jemuž tato moc přináležeti bude nade všemi králi a kterého všichni národové budou poslouchati. Tenkrát dostoupí vrcholu svého. Anebo krátce: Všecka dosavadní zaslíbení vyplní se na jednom potomku z pokolení Judova. Ve slovech je nepřímě řečeno, že světská moc královská v Judovi, až přijde Mesiáš, přestane. Tak bylo proroctví také pojímáno. Víte, že se asi 30 let před narozením Pána Ježíše stal v Judsku králem Herodes, muž z národa idumejského, usedlého na jihu od Judska.

S tímto proroctvím souvisí těsně proroctví Balaamovo. Vyjímám z dlouhého požehnání, jež vyřkl nad Israelity po vyjítí z Egypta na poušti, slova: Jak krásní stánkové tvoji, Jakobe! (4. Mojž. 24, 5). Poté dí, že přijde král, který slávu domu Jakobova nad pomyslení povýší. Přijde po dlouhé době a je líčen od proroka v obraze žezla a hvězdy. Dodává pak: Uzřím ho, ale ne nyní, pohledím naň, ale ne zblízka. Vzejde hvězda z Jakoba a povstane prut z Israele (4. Mojž. 24, 17). Slova týkají se nejprve Davida, poněvadž je k nim přidáno, jak král ten potepe světská knížata; ale poněvadž David v mesiánských proroctvích má zvláštní místo jako předobraz Mesiášův, týkají se i tohoto.

Následuje proroctví dané Davidovi a jeho synu Šalamounovi. Praví se v něm, že Mesiáš vzejde z rodu Davidova. Skládá se z proroctví mnohých. Jejich obsah je ujišťování, že království Davidovo bude věčné, že nebude odňat tomuto rodu muž se stolice israelské (3. Král. 2, 4), t. j., že někdo z něho bude vždy zaujímati trůn Davidův, že mu Bůh zachová na věky své milosrdenství a svou úmluvu. Tato zaslíbení jsou dána někdy bezpodmínečně, někdy pod podmínkou, zůstane-li královský rod a s ním ovšem i národ věrně

Hospodinu a úmluvě s ním učiněné. Sem náležejí slova žalmu: Hospodin řekl ke mně: Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe. Požádej ode mne, a dám tobě národy v dědictví tvé . . . (Žal. 2, 7). Opět: Řekl Hospodin ku Pánu mému: Sed na pravici mé, dokavadž nepodložím nepřátele tvých za podnoží nohou tvých (Žal. 119, 1). David praví, že tato slova řekl k němu Hospodin. Obsahují netoliko slib věčného království potomku z královského rodu Davidova nade všemi národy, nýbrž také zřetelný pokyn o božském původu krále, na němž se slib vyplní. Je obsažen v slovech: „já dnes zplodil jsem tebe“ a v slovech: „řekl Hospodin ku Pánu mému“. V první větě je narážka na věčné zrození Kristovo z Otce. Druhé větě sluší rozuměti takto: David slyší, jak Hospodin mluví k třetí osobě, Davidovu Pánu, a tento Pán má seděti na pravici Boží, dokud vše nebude podrobno jeho žezlu. Víte, že Pán Ježíš užil těchto slov o sobě. Smysl všech těchto proroctví je: Dokavad Israel neodpadne od Boha, bude mu zachováno světské království. Království duchovní mu zůstane, ať se stane cokoliv. Království duchovní je království Mesiášovo, království velikého knížete pokoje, otcům zaslíbeného.

Israel první podmínky nevyplnil, i pozbyl světského království. Ale druhé zaslíbení mu zůstalo. O tom často a obšírně mluví proroci z doby královské. Líčí zavržení a úpadek národa, kárajíce jej strašnými slovy, ale vždy zase ujišťující, že zaslíbení věčného krále trvá. Proroctví těch je veliké množství. Je v nich řeč o nové smlouvě, o smlouvě věčné, kterou Bůh s Israelem učiní, o tom, jak hledati bude lid Boha svého a krále svého Davida, o Sionu, na němž Bůh bude bydleti s lidem věčně a k němuž pospíchati budou všichni národové. Isaiáš volá na př.: Vstaň, osvět se Jerusaleme, nebo přišlo světlo tvé a sláva Hospodinova nad tebou vzejde. Nebo aj tma přikryje zemi a mrákota národy, ale nad tebou vzejde Hospodin, a sláva jeho v tobě vidína bude (Is. 60, 1. n.). Tma a mráky je pohanství. Sláva Hospodinova vzejde v Kristu. Jeremiáš hlásá, že Hospodin vzbudí Davida, jenž vládnouti bude v spravedlnosti, že uzavře s lidem jinou smlouvu, nežli byla stará, takovou, že mu ji dá do srdce (Jer. 31, 31. n.). Nejčastěji vystupuje David jako obraz Mesiáše a často je řeč o nové smlouvě, věčné, o zákonu, jejž Bůh vpíše do srdce. Rozumí se tím: soustava Mojžíšova byla jen zevní, dávala jen zákonitou spravedlnost; smlouva nová bude vnitřní, t. j., bude se zakládati na posvěcující milosti. Tuto milost bude udělovati a jí posvěcovati srdce.

Nový kníže bude králem všech národů (Is. 9, 6; Dan. 7, 13. n.). Bude prorokem neboli poslancem Božím na poučení lidu (5. Mojž.

13, 15), bude podobný Mojžíšovi. Bude pomazaný Páně a Duch Hospodinův bude nad ním. Na osvědčení svého božského poslání bude konati mnohé divy, slepým otevrou se oči, hluchým uši, chromí poskočí jako jelen (Is. 35, 5. h.). Mesiáš bude knězem, ale nikoli podle řadu levitského, nýbrž podle řádu Melchisedechova. V oběť přinese sám sebe. Isaiáš popisuje jeho rány, jež obdrží, poněvadž vezme na sebe naše neduhy, nepravosti a hříchy, jak zsinalostí jeho budeme uzdraveni, jak se obětuje, poněvadž sám bude chtít (Is. 53, 4. h.). Podobně Zachariaš. Zřídí novou oběť, jež se bude přináseti po celém světě, všechny staré oběti pominou (Mal. 1, 11. n.).

Tento Mesiáš, nazývaný v proroctvích též Kristus, t. j. pomazaný, je někdy nejmnocnější král, jenž všemu vládne, někdy zase muž Boží všem bédám podvržený, ale tak, že se na konec stává slavným vítězem. Tento rozpor je nám, kteří víme, že Kristus nás vykoupil utrpením a smrtí a tak také sám došel slávy své, zcela jasný; pro Israelity byl asi tvrdým oříškem (Zach. 9, 9. n.).

Daniel udává podrobně čas, kdy Kristus bude zabit a bude zřízeno věčné království. Tehdy bude Starý zákon zrušen a Nový, věčný, učiněn, kterým se naplní zaslíbení všech proroků. Že je řeč o Mesiáši, rozumí se samo sebou; Daniel ho i jmenuje. (Dan. 9, 9. n.). Aggeus prorokuje, že druhý chrám jerusalemský bude proslaven, ač je chudší, nad chrám Šalamounův, poněvadž do něho vstoupí žádoucí všem národům, t. j. Mesiáš. (Agg. 2, 7. n.). Malachias předpovídá, že před Mesiášem přijde anděl úmluvy jako předchůdce, aby ho ohlásil (Mal. 3, 1). Jest to Jan Křtitel. Micheáš dí, že se narodí v Betlemě (Mich. 5, 2. n.). Čtyři proroctví zmiňují se o matce Mesiášově.

Základ a hlavní obsah Starého zákona je mesiánská myšlenka, toužebné slovo Isaiášovo: Rosu dejte nebesa, oblakové dštěte spravedlivého, otevři se země a vydej nám Spasitele (Is. 45, 8). Že se všechna proroctví odnášejí k jedné osobě, je samozřejmé. Idea sama, David jako obraz Mesiáše, jména Mesiáš, Kristus, stálý vztah mladších proroctví k starším ukazují to zcela jasně.

2) Všecka mesiánská proroctví se vyplnila na Kristu. Matouš uvádí jeho rodokmen, on, Lukáš, Skutky apošt., sv. Pavel svědčí, že je z domu Davidova, Židé to uznávali (Mar. 10, 47 a j.). Přišel, když sláva národa upadla, berla byla od Judy odňata a rod Davidův úplně poklesl. Zjevil se, když stál druhý chrám, který, když nastala ohavnost zpuštění, zmizel navždy, jak Daniel předpověděl. Předchůdce sv. Jan Křt. ho ohlásil. Narodil se v Betlemě; učil, jak Isaiáš předpověděl, hlavně v Galileji, byl mírný k hříšníkům a ne-

přátelům; všel do chrámu, jak Aggeus předpověděl. Byl prodán za 30 stříbrných, jež pohozeny byly v chrámě a za něž koupeno pole hrnčičovo, trpěl vše do slova, co Isaiáš, Žalmista a Zachariáš do podrobnosti předpověděli o jeho mukách, o probodení rukou nohou a boku, o rozdělení roucha, o hrobu, o zmrtvýchvstání; založil všeobecnou říši, všem viditelnou, k níž náleží všichni národové a jejímž je králem; obětuje se po celém světě oběť nekrvavá a čistá; chrám jerusalemský zmizel a s ním starozákonní oběti; jedině církev je věčná. Vše se vyplnilo a to, co zbývá, vyplňuje se stále a vyplní se na konci věků, jak proroctví toho žádá.

Nyní uvažte: Jedno předpovědění může se na určité osobě vyplnit náhodou, dvě sotva, tři už nikoliv. O národu, jenž poklesl, lze říci, že zase vstane, že přijde veliký král, který jej pozvedne, mocným a bohatým učiní, a předpověď ta se může vyplnit. Ale říci napřed, z kterého rodu král bude, kdy přijde, kde se narodí, že všichni národové ho uznají, že království jeho bude věčné, říci napřed dvacatero jiných podrobností o určité osobě tak, aby se po staletích vyplnily, toť přirozeně nemožné. Racionalisté pomáhají si všelijak, aby nemusili činit tento důsledek. Dí, že se proroctví netýkají jedné osoby, že Isaiášův muž utrpení není Mesiáš, nýbrž israelský národ v svém ponížení a p. Ale jejich výklady jsou násilné. Zvláště odporují staletému, ba tisíciletému podání národa, jenž v proroctvích viděl zaslíbení Mesiáše.

* * *

Uvedl jsem krátce mesiánská proroctví přihlížeje k jejich dějepisnému vývoji. Sv. Matouš, jenž psal své evangelium Židům, založil je na myšlence, již také provádí, že se na Kristu starozákonní myšlenka vyplnila. I v ostatních evangeliích naleznete často rčení: To se stalo, aby se naplnilo Písmo, aby se vyplnilo, co bylo předpověděno skrze proroka a p. V úvodě jsem poukázal, jak celý národ mesiánská proroctví znal a v ně věřil, jak i sám Kristus na ně poukazoval. Tato proroctví byla napsána aspoň tři sta let před Kristem, nebo tak stará je Septuaginta. V překladech, které si Židé po Kristu pořídili, jsou zastřena. Proč? Aby pozdější Židé nebyli jimi přivedeni ke křesťanství. Víme, že by byl lid z doby Ježíšovy, nebyti fariseů, přijal Krista za Mesiáše. Všech proroctví asi neznal, ale tolik věděl, že uhádal: Pán Ježíš je od proroků slíbený Mesiáš. Že se dal farisei zmásti, je výstražným poučením, jak předsudky, veřejné mínění, vliv strany, společnost, a dodejme pro naši dobu, četba mohou zkaliti soud anebo oslabiti vůli. A my vidíme, jak odpůrci víry právě těchto věcí dovedou účinně užívat. Jeť

ovšem víra v Krista dobře odůvodněna, avšak člověk zůstává volný. Může věřit a nemusí. Víra, pevná víra má vyjít také z jeho součinnosti s milostí Boží. Nedivte se, že je ve světě mnoho nevěry nebo polověry. Je tolik lidí, kteří se všem protivným vlivům vydávají, ale o poučení nedbají a nic, co víru silí, nekonají. Váš Matka Boží spojila v kruh, kde si sv. víru pěstujete. Proto jste v ní také silni. Díky tobě, Maria. Zachovej nás v něm, abychom do konce života vzdávali Ježíši Kristu, poslanci Božímu, Spasiteli svému čest a slávu, jež mu patří.

XIV. Prorocství Kristova.

Pán Ježíš dotekl se mar, na nichž vynášeli mládence naimského, a řekl k němu: Mládenče, tobě pravím, vstaň. I posadil se ten, jenž byl mrtvý a počal mluvit. Evangelista dokládá, že pojala všechny bázeň a že velebili Boha, ikouce: Prorok veliký povstal mezi námi (Luk. 7, 14 n.). Že jej měli za muže od Boha jim poslaného, vysvětluje z toho, co dodali ikouce: Bůh navštívil lid svůj. Lid nazval tu Pána Ježíše prorokem proto, že Spasitel vystupoval jako náboženský učitel a prokazoval své poslání divy. Lid bral tu slovo prorok v širším smyslu.

Ale Pán Ježíš byl prorokem také v přesném smyslu slova, neboť vyslovil mnohá prorocství a jeho prorocství mají všechny vlastnosti, jež jsme udali jako známky vlastního neboli absolutního předpovědění budoucích věcí. On věděl, že prorokuje, rozuměl, co prorocství znamená, jeho prorocství bylo pravdivé, nebo se věrně vyplnilo, jisté, nebo je pronášel se vší určitostí, jasné a podrobné, nebo pronášel je tak, že každý jim mohl rozumět a také rozuměl, jeho prorocství obsahovalo úradky Boží a svobodné činy lidské, jichž přirozeně nikdo nemohl vědět. Pán Ježíš byl pravý prorok. Jeho prorocství, jež konal na důkaz svého božského poslání, jsou božskou známkou a pečeti, že je vším tím, zač se vydával.

Vybereme si z přemnohých prorocství Páně tři: prorocství o umučení, o působení apoštolů, o vyvrácení Jerusalema. Jsou to vlastně skupiny prorocství mnohých. Omezíme se jen na některé. Božský proroku, požehnej nám.

* * *

1) Vizme prorocství Pána Ježíše o jeho umučení. Tři evangelisté vypravují, jak mistr, dovolávaje se starozákonních prorocství, předpověděl apoštolům své utrpení, smrt a vzkříšení. Uvedu slova sv.

Marka. Dí: Pojal dvanácte k sobě a počal jim říkat, co se přihodí: Aj, béřeme se do Jerusalema, a Syn člověka bude vydán velekněžím a zákoníkům, a ti odsoudí jej na smrt a vydají ho pohanům. I budou se mu posmívati a na něj plivati, ho bičovati a zabijí ho; ale třetího dne vstane z mrtvých (Mar. 10, 32. n.). Pán Ježíš předpověděl několikráte zradu Jidášovu a zrádce poznamenal. Všichni evangelisté o tom píší (Mat. 26, 21, 25; Jan 18, 21). Předpověděl zapření Petrovo udávaje při tom nepatrné podrobnosti. Marek uvádí slovo Páně takto: Amen pravím tobě: Dnes této noci, prve než kohout dvakrát zazpívá, třikrát mne zapřeš (Mar. 14, 30; Mat. 26, 34).

Přestávám na těchto třech proroctvích. Že se doslovně vyplnila, je známo a zbytečně bych se o tom šířil. Spíše se zastavme u filosofické pravdy těchto proroctví a ukažme, že jde o události nepředvídané.

Mohl-li Kristus přirozeně předvídati svou smrt? Apoštolové ji nepředvíдали, ano slovům Páně o tom nerozuměli. V zahradě, když se Pán Ježíš v očekávání svého mučení a své smrti krví potil, chovali se způsobem, jenž ukazuje, že nejdůvěrnější z nich neměli o ni ani tušení. Fariseové viděli přízeň lidu k Pánu Ježíši při slavném vjezdu do Jerusalema. Velerada bála se shluku, takže o svátcích nechtěla proti Kristu zakročiti; teprve zrada Jidášova dodala jí odvahy. Jistě nemyslila na soudní odsouzení, vědouc, že nemá před Pilátem dostatečných důvodů. Pilát skutečně dlouho se odsudku k smrti vzpíral. Sotva lze tedy říci, že Pán Ježíš mohl, jda na svátky do Jerusalema, předvídati svou smrt, t. j. přirozeně předvídati. Avšak připusťme to. Můžeme tak klidně učiniti, neboť Spasitel udal o své smrti tolik podrobností, jichž přirozeně naprosto nemohl věděti, že jeho proroctví netratí na váze. Že bude od pohanských vojinů posmíván, bičován a ukřižován, že třetího dne vstane z mrtvých, přirozeně věděti nemohl. Mohl-li Kristus předvídati přirozeně smrt, mohl mysliti leda na přepadení, kamenování, svržení s hory, způsobené vzbouřením davů, nějak podobně jako u sv. Štěpána. Nelze zničití váhu tohoto proroctví výmluvou, že Pán Ježíš předpověděl svou smrt podle starozákonních proroctví, nebo tím tato proroctví dostávají váhy božského svědectví a svědčí, že Kristus je Mesiáš.

Také zrady Jidášovy nebylo lze přirozeně předvídati. Nikdo z apoštolů nepokládal Jidáše do té míry za zvrhlého. O zradě jeho neměli tušení. Víme, jak se polekali, když ji Spasitel předpověděl. A kdyby Jidáš byl měl nejmenší známku, že je prozrazen, nebyl by se odvážil účastniti se poslední večeře. Namítá se, že Kristus, věda, co Jidáš učiní, nebyl by ho mohl trpěti mezi apoštoly, aby nevalil na sebe vinu, že hříchu nezamezil. Námitka bezcenná. To by Bůh

nesměl připouštět vůbec hříchu. Pán Ježíš věru se snažil, aby Jidáše od jeho záměru odvrátil, ač ani k tomu nebyl povinen.

A zapření Petrovo? Nebyl-li Petr povaha silná, nebázlivá? Věru, že byl. Nebál se na slovo Páně vrhnouti se do moře, větrem zmítaného, nerozpakoval se v zahradě tasiti meč. Namítá se, že byl ohnivý a prudký, kterážto vlastnost mívá v zápětí pokleslost a zma-látnělost, krajnosti opačné. Dejme tomu, že byl Petr vlivem své letory nespolehlivý. Ale to musí každý připustiti, že miloval svého mistra až k smrti. Sám ho o tom zapřísahal. V této oddanosti a lásce byl věru naprosto spolehlivý. Mimo to udal Pán Ježíš podrobnosti, jichž přirozeně předvídati nelze, na př. že se zapření stane tuto noc, kterou počali s tak krásnou slavností, že bude trojí, že se stane mezi půlnočním a ranním kuropěním.

Jmenoval jsem tři podrobná proroctví, která Pán Ježíš učinil o svém utrpení. Dejme tomu, ač to jistě nelze připustiti, že se jedno vyplnilo náhodou. Táži se: Je-li taková náhoda možná při proroctvích třech, obsahujících kolikeré podrobnosti? Není.

2) Vizme druhou skupinu proroctví. Pán Ježíš předpověděl apoštolům jejich práce, statečné utrpení a úspěch.

Apoštolům předpověděl, že mu budou svědky po celém světě, zvěstující jeho evangelium. Z četných výroků (Mat. 28, 20; Mar. 16, 15. a j.) uvádím jeden: Budete mi svědkové v Jerusalemě a ve všem Judsku a Samařsku a až do posledních končin země. (Skut. 1, 8). Pán Ježíš předpověděl apoštolům, jak budou pro jeho jméno od mnohých nenáviděni, pronásledováni, bičováni, před vladaře a krále voděni na svědectví Židům a pohanům. Mimo jiné řekl: Budou vás vydávati soudům a bičovati v svých synagogách, před vladaře a krále budete voděni pro mne na svědectví jim a pohanům (Mat. 10, 17 n.). Zároveň je ujistil, že budou stateční a že jejich moudrosti nikdo neodolá. Řekl na př.: Já vám dám výmluvnost a moudrost, kteréž veškerí protivníci vaši nebudou moci odolati ani odmlouvati (Luk. 21, 14. n.) Pán Ježíš předpověděl, že se pohané obrátí, že evangelium bude kázáno po celém světě, že církev jeho potrvá, pokud lidé budou na zemi. Uvedu jen některé z těchto výroků. A bude hlásáno toto evangelium po celém okrsku zemském na svědectví všem národům, a tehda přijde konec (Mat. 24, 14). A přijdou od východu a od západu i od severu i od jihu, budou stolovati v království Božím (Luk. 14, 29). Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné ji nepřemohou (Mat. 16, 19). Vzpomeňte na podobenství o zrně hořčičném (Mat. 34, 32. n.). Podobenstvím o zrně, jež musí v zemi shnít, aby mohlo vydati užitek, ukázal, že uvedené

výsledky budou ovocem jeho smrti (Jan 12, 23). Až povýšen budu od země, potáhnu všecko k sobě (Jan 12, 33).

Že tato tři proroctví se vyplnila, netřeba ukazovati. Vezměte do rukou Skutky apoštolské a uvidíte, jak po seslání sv. Ducha pokřtěno je hned na 8000 lidí, jak pronásledování jerusalemské roznáší křesťanství do zemí okolních, jak sv. Pavel obrací pohany, jak apoštolové jsou zcela jiní nežli dříve, moudří, plní sv. Ducha, stateční, vytrvalí v těžkých pronásledováních a mukách, jak se církev takorba bleskem šíří po zemích při Středozemním moři ležících a trvá do dnešního dne. Popatřme tedy na filosofickou pravdu těchto proroctví.

Táži se: Bylo-li lze všecko to přirozeně předvídati? Věru nikoliv. Ani anděl nemohl bez zjevení míti o tom tušení. Kdo se mohl nadíti, znaje slabou a pochybovačnou povahu apoštolů, že se z nich stanou horliví kazatelé Krista, silní vírou nepřemožitelnou? Že budou pronásledováni, vystoupi-li s vírou v Krista, mohli ovšem věděti. Ale právě proto jest jejich odhodlané vystoupení tím neočekávanější. Ti, již varovali Krista z bázně před cestou z Judska, vydávají mu nyní svědectví v Jerusalemě, v Samaří, v Galileji, v Asii, všude. Ti, již se skrývali ze strachu před Židy při umučení Páně, hlásají nyní Krista, nikoho a ničeho se nebojíce. Ti, kteří se hádali, kdo bude prvním v slavném království Mesiášově, pracují pro Krista v chudobě, v odřikání, v potu až do únavy. Přirozeně nemohl Pán Ježíš z toho všeho očekávati nic, pranic.

Neméně nepředvídaná byla jejich statečnost v utrpení. Byli sice muži otužilí, ale že by pro víru v Krista dovedli vzdorovati spoluobčanům, pohanům, úřadům, vzdělancům až k žaláři, mukám a smrti, nikdo by se nenadál; ano, to nelze přirozeně vůbec vysvětliti.

Ještě mocněji září filosofická pravda proroctví třetího. Kdo mohl v době, kdy Kristus putoval se svými učedníky po sv. zemi, přirozeně tušiti, že budou zakladateli církve, jež potrvá věky? Sv. Otcové dokazovali z neslýchaného a nepochopitelného rozšíření církve její božský původ. Oni viděli skutečnost a nedovedli si ji přirozeně vysvětliti. Kterak tedy vysvětlíš přirozeně, že Kristus to vše předpověděl? Sv. Jan Zlat. má o zmíněném důkazu velikolepou řeč. Ukazuje nesmírnou velikost prorokovaného díla, líčí nepatrnost prostředků, jimiž bylo dosaženo, váží překážky, které se mu stavěly v cestu, upozorňuje na podivuhodnou vytrvalost, ano radostnost, s jakou vyslanci Kristovi snášeli neúspěch, těžké námahy, pronásledování a muka, diví se, jak svým neumělým kázáním přemáhají nádheru, vášně, moc, učenost světa. Když to vše vyličil s názornou pravdivostí knížete řečníků, uzavírá: Jak se to mohlo všecko státi, není-li božská síla

v tom, který to předpověděl a provedl? Jen nerozumec, jenž se minul s rozumem, mohl by to popírat. A sv. Jan Zlat. poukazuje na slova Páně: Nebe a země pominou, ale slova má nepominou (mat. 24, 35.).

3) Proroctví o pádu Jerusalema je neméně podivuhodné. Pán Ježíš udává o zničení města takové podrobnosti, vše se vyplnilo podle svědectví nejen křesťanských, nýbrž i židovských a pohan- ských tak doslovně, že si rozumáři nevědí jiné pomoci, leč tvrditi: proroctví vzniklo teprve po ztroskotání města. Avšak marné výmluvy. Kdyby je vypravoval sv. Jan! Ale právě on o něm mlčí; patrně proto, že nepokládal ani za potřebné, když Jerusalema již nebylo, o něm se zmiňovati. Evangelia sv. Matouše, Marka a Lukáše, která je mají, byla napsána dávno před válkou židovskou. Mimo to padá na váhu marný pokus císaře Juliana Odpadlíka, postavití na důkaz, že proroctví je falešné, chrám znovu. Kdo čte popis Josefa Flavia o obléhání a dobytí města, neubrání se dojmu, že tu Bůh konal veliký soud nad národem. Věru, ne nadarmo spojil Pán Ježíš své proroctví s proroctvím o svém příchodu k soudu.

Vizme aspoň něco. Pán Kristus předpověděl známky, jež se stanou před zkázou města. Uvedu hlavní. Jest jich sedm: a) Povstanou falešní Kristové. Že se tak stalo, vypravují Skutky apoštolské, zvláště však Josef Flavius. Již hořel chrám a ještě 6000 mužů, věřice takovému svůdci, vrhlo se do ohně a zahynulo. b) Budou vzpoury a války. Obraz, který pohanský dějepisec Tacitus dává o době před pádem města, je hrozný. Čtyři císařové byli zavražděni, tři občanské vzpoury zuřily, děsné války bouřily. Začínaje tento díl dějin praví, že začíná dobou hroznou, i když tu a tam chvíli byl mír. Když se za Vespasiana národové trochu uklidnili, začala děsná válka židovská. c) Budou zemětřesení, mor a hlad. A byly. Zemětřesení byla před zkázou města po deset let každý rok. Města Smyrna, Milet, Lamos, Chios byla obrácena v ssutiny. Tacitus vypravuje, jak celá Campania byla pustošena nevídanými vichry. Mor zuřil dvakrát, hlad čtyřikrát. Za Nerona zahynulo při jednom hladomoru 30.000 lidí. Dějiny doby před zničením města Jerusalema jsou vůbec plné děsu. d) Budou znamení na nebi. A byla. Tacitus vypravuje k roku 65 o hrozných blescích a kometách, věštitelkách neštěstí. Jinde, že bylo vidět vojska, slyšet hřmot zbraní, že chrám zahořel ohněm, otevřely se propasti, bylo slyšet hlas mocnější lidského a j. O Jerusalemu vypravuje Josef Flavius věci, že bychom jim nevěřili, kdyby je ne- vypravoval pochybovačný dějepisec. Nad městem stála hvězda v podobě meče, oltář chrámu zahořel ohněm, v povětrí byly viděny vojenské šiky s vozy, v chrámě ozval se hlas neviditelného množství: odejděme odtud a j. e) Bude pronásledování věřících. Bylo. Apošto-

lové byli uvrženi do žaláře a bičováni, Štěpán ukamenován, oba Jakobové zabiti, církev jerusalemská rozprášena, římsí mistodržící pronásledovali křesťany skoro všude. f) Nepravost se rozmůže a láska vychladne. Mravní stav Židů a Římanů byl právě v oné době v pravdě hrozný. Josef Flavius o něm vypravuje děsné věci, o onom Tacitus a Svetonius ještě horší. g) Evangelium bude všude hlásáno. V r. 70 po Kristu nebylo města v římské říši, kde by nebylo křesťanské obce.

Jiná proroctví týkají se zničení města. a) Město bude obkličeno. Stalo se tak r. 66, 68 a r. 70. naposledy od Tita. V městě bylo 2,700.000 lidí zavřeno. Většina byli cizinci, přišli na svátky. b) Všichni mají prchnouti rychle a bez odkladu do hor. Římané svými vojsky vyvrátili všechna města a celou zemi pohubili, takže jen jeskyně hor mohly poskytnouti útulek. c) Budou bědy, jaké nebylo od počátku světa. Josef Flavius vypravuje o nich hrozné věci. Sekty proti sobě zuřily, hlad řádl úžasně. Jakási Maria upekla vlastní dítě. Za tři měsíce zahynulo přes 700.000 lidí, z nichž přes 100.000 zůstalo ležeti na ulicích. Uprchlíci z města byli před jeho branami od Římanů ukřižováni. Brzy nebylo dost dřeva na kříže a místa pro ně. d) Ohavnost zpuštění bude v chrámě. Staly se v něm strašné zločiny, mimo jiné tisícíronásobné vraždy. Mnohé svaté nářadí stalo se kořistí pohanů a neseno bylo v triumfu. e) Kámen nezůstane na kameni. Stalo se do slova. Národ bud rozprášen. Stalo se. g) Jerusalembude kořistí pohanů. Vyplnilo se. Mnozí mají za to, že podle proroctví Páně nikdy nebude hlavou židovské říše. To se sice z proroctví s jistotou vyčísti nedá, ale že úsilí císaře Juliana Odpadlíka, vystavěti chrám, bylo od Boha divy zmařeno, vypravují dějepisci křesťanští i pohanští. Císař pustil se do díla s takovou okázalostí, že oči celého světa byly obráceny k Jerusalemu. Chtěl vystavením chrámu ukázati, že proroctví Kristovo je falešné. Proto tolik svědectví o jeho podniku.

Mám-li nyní ukázati, že nebylo možno, aby vše to bylo přirozeně předvěděno? Věřu, že bych rozžíhal svíčku, kde svítí jasné slunce. Jen vševědoucnost Boží mohla dáti toto proroctví. V době, kdy bylo dáno, byl poměr Židů k Římanům klidný, o přírodních zjevech nemohl nikdo míti ani tušení, Římané neničili chrámů, o zachování chrámu jerusalemského měl mimo to Titus obzvláštní péči, rozmětaní národu je zjev podnes podivuhodný a přirozeně stěží vysvětlitelný. Avšak dost. Každý rozumný ví, že 40 let napřed takových věcí přirozeně vůbec předvěděti nelze.

Zbývá už jen, abychom uvážili význam všech tří proroctví neboli jejich pravdu bohovědnou. Proč předpovídal Kristus tyto věci? Nenaleznete jiného důvodu, leč ten, abyste, jak dí Spasitel apošto-

lům, když se to stane, uvěřili, že já to jsem (Jan 13, 19), t. j. že já jsem Mesiáš a Syn Boží. Apoštolům také vyplnění proroctví nad míru posloužilo. Vzpomeňte si, jak utvrzení byli učedníci jdoucí do Emaus výkladem přidruživšího se cizince, že utrpení a smrt Páně byly předpověděny a že se musily vyplnit. Co řekneme my? Učiníme soud: Kristus se vydával za poslanca a Syna Božího, proroctvím budoucích věcí, jichž žádný stvořený rozum předvídati nemohl a jež se dokonale vyplnily, dal mu Bůh svědectví, že jím jest, neboť podvodníka anebo přemrštěného snílka by takto nemohl před celým světem pověřiti. Kdyby tak učinil, byl by vinen, že svět uvěřil bludu a dosud se ho drží. To však je nemožné.

* * *

Uvedl jsem proroctví Pána Ježíše o svém utrpení, o apoštolích, o Jerusalemu. Bohoslovci rozdělují všechna proroctví do skupin. Do první počítají ta, jež se vyplnila. Jsou to proroctví ode mne dnes vypravovaná. Pak proroctví o zmrtvýchvstání, o pohoření, jež apoštolové z utrpení Páně vezmou a j. Do druhé, která se plní. Sem náležejí proroctví o šíření a trvání církve, o jejím pronásledování, o jejích charismatech, na př. daru činiti divy, o Marii Magdaleně, že evangelium o ní bude všude čítáno. Do třetí ta, jež se teprve vyplní, na př. o konci světa, antikristu, obecném soudu. Do čtvrté o Kristu a P. Marii, jež dal Simeon, anděl, proroctví Panny Marie o sobě a p.

K proroctvím, jež se teprve naplní, možno počítati všechna zaslíbení o věčném životě. Vše, co se mělo vyplnit, se vyplnilo, proto se vyplní i tato zaslíbení. Ó, by se na nás všech vyplnilo slovo, že odešel, aby nám připravil místo, abychom kde on je, byli i my. A to doufáme s jistotou. Či nejsme zde s ním shromáždění v takové lásce, jako apoštolové v poslední večer, když Pán Ježíš k nim mluvil? I my se snažíme, abychom byli jeho věrní a stálí učedníci. Dej nám, božský mistře, abychom tě milovali jako sv. Pavel, řkoucí: Kdo mne odloučí od lásky Kristovy? Ani nás od ní neodloučí nic, ani smrt. Ano smrt, šťastná smrt nás s tebou spojí dokonale a na věky.

OSOBA PÁNA KRISTA.

XV. Kristus žil.

Veliká bývala sláva racionalistické kritiky. Po sto let měla vrch. Kdo posuzoval biblickou vědu ze zdálí, tomu se zdálo, že Řím mizí v temnotách zastaralých názorů a Berlín zář v lesku evangelického pokroku. Ano sluší vyznati, že i vážní přátelé vědy pohlíželi na její činnost jako na vážnou práci vědeckou a podléhali nejednou i jejímu vlivu. Co tu bylo každou chvíli překvapení, budících rozruch! Občas byla některá kniha obestřena leskem, že se šířila v statisících exemplářů po celém vzdělaném světě. Takovými spisy byly hlavně knihy o Pánu Ježíši, o vdechnutí Písma, o jeho stáří a původnosti, o biblických divech, o mesiánském vědomí Páně. Největší rozruch budily životopisy Páně, které Ježíše Krista líčily jako člověka, tu jako mimořádný lidský zjev, tu jako snílka podivuhodné prostoty, tu jako vychytralého štváče nebo dokonce podvodníka.

Poslední sensace je: Kristus nežil! Opět letěla z Němec světem zvěst o velkém vědeckém vynálezu: Kristus nežil. Opět tisíce, ba miliony radikálních a socialistických rukou tleskaly: sláva! Než ejhle! Racionalistická kritika tentokráte nejásá, ano ošívá se a skromně protestuje. Pochopitelně. Nejnovější vynález jí praví nepřimo: Mohla sis všecku svou vědeckou práci ušetřiti, neboť Kristus, o němž jsi s takovou vědeckostí psala, nežil. Vypravovalas pohádky o červené karkulce. Tvá učenost byl humbug a tvá chlubitost šarlatanství. Kristus nežil. Tvá stoletá práce má jen význam, že podrývala víru, aby mohl přijíti muž, který se osmělí říci poslední slovo. Tím slovem je: Kristus nežil. Racionalistická kritika cítí ránu. Ale co má počítí? Nejnovější vynález není nežli poslední článek řetězu, který ona kovala. Stará báje vypravuje, že kterýsi bůh pohltil své děti. Zde nevděčný syn pojídá své rodiče. Mám za to, že se racionalistická kritika stává posledním svým vynálezem směšnou.

Zabýváme se otázkou, žil-li Kristus čili nic. Ne ovšem proto, abychom dokazovali, že žil, nebo to by bylo směšné, nýbrž abychom poznali dějepisné zprávy, které o něm máme. Míním zprávy nejstarší, nebo zpráv od II. století počínaje je na miliony. Uvedu nejprve zprávy pohanské, poté křesťanské. Kriste, račiž nám požehnati!

* * *

1) Zprávy pohanské jsou hlavně tři: Tacitova, Svetonova a mladšího Plinia. Zprávy ty nejsou pro křesťany vždy lichotivé. To pochází odtud, že křesťané byli pokládáni delší dobu za židovskou

sektu. Poněvadž Židé byli u pohanů v nenávisti a opovržení, přešla jejich nenávist a opovržení také na křesťany. Židé toho užili, aby se na křesťanech mstili a svou hanbu uvrhli na ně.

Tacitus, jeden z předních římských dějepisců, popisuje v svých *Annalech* požár Říma za Nerona a praví při této příležitosti toto: „Ani pomoc lidská, ani štědrost knížete, ani prostředky na usmíření bohů nebyly s to, aby odstranily zlou pověst, že oheň byl založen z rozkazu. Aby touto zlou vinu vyhladil, podvrhl Nero vinníky a nejvybranějšími tresty na ně dokročil, kteří byli pro svou mrzkost nenáviděni a od lidu křesťany nazýváni. Původce tohoto jména Kristus byl za panování Tiberia od prokuratora Pontia Pilata popraven. Záhubné toto pověrečné náboženství bylo na okamžik potlačeno, ale znova zase propuklo nejen v Judsku, ve vlasti toho zla, nýbrž i v městě, kde se všecy ohavnosti sbíhají.“ Potom líčí Tacitus hrozné trestání křesťanů a lítost, kterou s nimi lid měl.

Tacitus psal své letopisy kolem r. 100. Psal podle pramenů. Správné udání, že Kristus byl popraven za Ponského Pilata, šestého vladaře judského, dává tušiti, že měl v rukou příslušný doklad dějepisný, snad zprávu Pilátovu do Říma zaslanou.

Jiný, neméně vážný dějepisec římský je Suetonius. V životopise Neronově vypravuje, jak křesťané byli stíháni. V životopise Klaudivově píše, že císař vypudil Židy, kteří se návodem Krista stále bouřili, z Říma. Vypuzení stalo se r. 52. Zpráva tato zdá se obsahovati omyl, jakoby Kristus r. 52 ještě žil a byl podněcovatelem Židů k nepokojům. Lze ji snadno vysvětliti. Kristus byl z národa židovského, Židé prohlašovali jej za buřiče, křesťané ho ctili jako svého zakladatele, pána a krále. Židé svalovali všecko zlé na křesťany; i netřeba se diviti, že Sueton měl Krista za původce nepokojů. Tento omyl váhu svědectví o Kristu jako historické osobě nezeslabuje. Chtěli oslabiti svědectví poukazující, že Sueton píše Krestus místo Kristus. Pravili, že je řeč o nějaké jiné osobě, snad o vůdci vzbouřenců. Ale vytáčka je sotva přístupná. Ze sv. Otců víme, že pohané užívali místo Kristus tvaru Krestus. Než připusťme všecy námitky. Stává-li se tím svědectví bezcenným? Nikoliv. Zůstává aspoň nepřímá zpráva, že Kristus žil, že byl znám jako původce a hlava křesťanů, že Sueton o tom věděl.

Dlouhé svědectví o křesťanech nalezá se u Plinia mladšího, který někdy po r. 100 byl prokonsulem v Bithynii a Pontu v Asii. Nalezl tam mnoho křesťanů a maje jejich schůzky za nezákonné, tázal se císaře Trajana, jak si má počínati. Násilné zakročování zdálo se mu totiž při velikém množství křesťanů nevhodné. Ze zprávy je patrné, že křesťané vyznávali Krista a věřili v jeho božství. O těch,

kteří odpadli od víry k pohanství a jež vyšetřoval, píše: „Tvrдили, že jediná jejich vina záleží v tom, že se v určité dni před jitem scházeli a Kristu jako Bohu pospolu písňe pěli, že se zavazovali nepáchati zločinů, krádeží, lupičství, cizoložství, zpronevěry, že si při rozchodu určili, kdy se sejdou k požívání chleba“. Uvádí pak, že pohanské chrámy stojí prázdné, ani se křesťané tak rozmohli.

Že tyto tři pohanské zprávy jsou zcela bezpečné, není a nemůže býti pochybnosti. Ukazují, že v roce padesátém a v následující době byl Kristus u pohanů znám jako původce křesťanů. Z Plinna mimo to jde, že byl od věřících ctěn jako Bůh.

Však nesmíte mysliti jen na tato nejstarší tři svědectví; musíte mysliti na tisíce a statisíce křesťanů, o jejichž víře svědčí. Mnozí z nich Krista viděli, všichni znali některého apoštola a učedníka.

2) Nyní se podívejme na svědectví židovská. Nejznamenitější je svědectví Josefa Flavie. Jeho dějepisná díla byla zařaděna do veřejné knihovny římské a jemu v čest postavena ve věčném městě socha. Narodil se r. 37 po Kristu a byl smýšlení svobodomyšlného. Josef Flavius vypravuje dosti obšírně o sv. Janu Kř., Pánu Ježíši a apoštolu Jakobu, prvním biskupu jerusalemském. O tom, co uvádí o sv. Janu Kř., zmíním se krátce. Chválí jeho činnost, vážnost a úspěch. Ličí, jak Herodes z obavy, aby mu v mocném kazateli, za nímž se lid hrnul, nepovstal odpůrce, dal sv. Jana zabít. Uvádí mínění Židů, podle něhož byl král proto od Boha potrestán. Herodovo vojsko bylo totiž ve válce s arabským knížetem zničeno a on zavřen v tvrzi Macherutské. Jak patrně, byl Josef Flavius výborně zpraven. Ačkoliv nejedná na tomto místě přímo o Kristu, dává mu nicméně svědectví nepřímé. Proč? Poněvadž potvrzuje zprávu sv. evangelia o sv. Janu Kř. a tím celé evangelium. Žil-li Jan Křtitel, předchůdce Páně, žil Kristus, jemuž vydal svědectví.

Ale Josef Flavius má také přímé svědectví o Kristu a to svědectví vynikající. Píše: „Toho času (za Pilata) žil Ježíš, muž moudrý, dovoleno-li zváti jej člověkem. Činil totiž podivuhodné skutky, učil lidi, kteří rádi pravdu přijímají; mnohé židy a pohany přitáhl k sobě. To byl Kristus. Tohoto Pilat, ani jej první z našich udali, odsoudil k smrti kříže; avšak ti, kdož prve ho milovali, milovati ho nepřestali. Zjevil se jim totiž třetího dne obživlý, jak věštcí toto a tisíce jiných věcí o něm vypravují. Národ křesťanů od něho pojmenovaný trvá do dnešního dne“. Tak proslavený dějepisec. Místo to bylo racionalistům trnem v oku. Zvláště je mrzelo, že ukazuje na Krista jako na bytost nadlidskou. Proto se snažili jeho význam oslabiti. Tvrdí, že některá slova v něm jsou pozdější vsůvkou. Hlavně tak tvrdí o slovech: „Muž moudrý, dovoleno-li zváti ho člověkem“.

Praví, že Josef Flavius byl svobodomyšlný i nemohl takových slov napsati. Na to odpovídáme: Velmi slabý důkaz. Je i nesprávný, neboť Josef Flavius nepraví, co sám věří, nýbrž co praví o Kristu Židé a křesťané. Vytýkají, že se sv. Otcové místa nedovolávají. Odpovídáme: Eusebius, známý dějepisec z počátku IV. stol., má je celé v svých církevních dějinách. Otcové, píšíce proti Židům, se ho nedovolávali, poněvadž dokazovali, že Kristus je Mesiáš, ze sv. Písma. Svědectví Žida, který byl od svého národa proklínán jako nevěrec a odpadlík, nemělo pro ně ceny. Obě tyto námitky nejsou s to, aby podvrátily váhu slov, která se nalézají ve všech rukopisech, tiscích a překladech a která od četných dějepisců jsou uváděna.

Avšak pusťme celý tento spor mimo. Připusťme, že vše, co racionalisté prohlašují za pozdější vsůvku, jí také je. Nehleďme na pravdy, které bohoslovci vidí v uvedeném výroku potvrzeny. To, co zůstává kritikou nedotčeno, ukazuje, že Kristus žil, že byl od křesťanů nesmírně ctěn, že byl pod Pilatem od Židů ukřižován, že měl učedníky, kteří nauku jeho šířili, že křesťanství trvalo. To pro naši otázku stačí.

Třetí zpráva Josefa Flavia týká se apoštola Jakoba, prvního biskupa jerusalémského a mučedníka. Uvádím z ní toto: „Když Annáš byl takový (t. j. divoký), . . . svolal radu soudců, dal přivést na soud bratra onoho Ježíše, jenž zván byl Kristus, jménem Jakoba, a dal jej ukamenovati. Ale všichni občané, mírní a zákonů dbalí, těžce to nesli“. V slovech je řeč o Annáši, nejvyšším knězi. Že Pán Ježíš je zván bratrem sv. Jakoba, nic na svědectví nemění. Tak činí i Písmo a my víme, co slovo to znamená. Jakob byl syn Marie Kleofášovy.

Proti místu o sv. Janu Kř. a Jakobovi neosmělila si kritika vystoupiti se žádnou námitkou. Je tedy i ze židovských svědectví potvrzena pravda: Kristus žil. Nejpopovolanější dějepisec židovský, smýšlením římský svobodomyšlník, dává o tom dvojí přímé a jedno nepřímé svědectví.

Když v Němcích puštěn byl do světa velikolepý vynález, že Kristus nežil, vyslovil věhlasný učenec ruský, velkorabín Chvolson nad takovou nehorázností své podivení, a ač byl kmetem devadesátiletým a slepým, vydal spisek na obranu existence Pána Ježíše. Žid hájí Krista proti evangelickému křesťanu! Není-li tohle zajímavé? Uvedu ze spisku některé myšlenky. Praví, že původní a hlavní pramen o Kristu, míní evangelium sv. Matouše, napsán byl nejpozději 55. roku po Kristu, t. j. asi 20 let po jeho smrti, ale nejspíše dříve. Byl napsán od očitých svědků, nebo popsati poslední večeri tak, jak činí evangelisté, mohou jen očití svědkové.

O jiných pramenech píše: O Pánu Ježíši je v jiných pramenech současných tolik zpráv, kolik jich vůbec může býti. Herodes a jeho násupci popravili tisíce a tisíce nejlepších mužů národa; jaký div, kdyby mezi nimi Kristus zanikl? Po zničení chrámu počala nová hrozná válka proti Židům, která trvala do roku 135. a skončila se skoro vyhlazením národu; ani mrtvoly nebyly pochovány. Jak se mohla tedy zachovati památka muže, který působil veřejně jen tři leta? A zachovala se přece, ano zachovalo se svědectví znamenité. Chvolson uvádí Josefa Flavia a oceňuje jeho velikou váhu. Na konec mluví o pramenech talmudských. Nejstarší talmudské spisy jsou z II. století. Uvádí z nich několik svědectví o Kristu. Nejstarší zpráva je spor Gamaliele II. se sestrou o dědictví, odbývaný r. 71. Soudce byl křesťan, jenž radil stranám, aby se smířily. Nechtěly, řkouce, že Zákon toho nedovoluje. Soudce jim odpověděl, že zákon Mojžíšův je zrušen a že na místo jeho nastoupilo evangelium. Ale Gamaliel, slavný rabbi, ukázal soudci na výrok Páně obsažený v evangeliu sv. Matouše (Mat. 5, 17), že Kristus nezrušil, nýbrž naplnil Zákon. Chvolson dí, že slova ta jsou prvním citátem z evangelia. R. 120 byl synovec téhož slavného rabína Eliezer obžalován, že je křesťanem, poněvadž se stýkal s jakýmsi Jakobem, učedníkem Páně, jenž uzdravoval jménem Ježíšovým. Pokládal tento soud za trest, že měl zálibu v slovech Ježíšových. Patrně čítal evangelia. Chvolson končí: Zdá se mi, že se zbožní a přísně pravověrní rabíni vyslovují o díle Pána Ježíše mnohem rozumněji nežli řečníci, popírající existenci Kristovu.

Tolik o svědectvích židovských. Mnohý racionalista si asi často vzdychne: kdyby tak bylo možno spáliti spisy Josefa Flavia! Však myslím, že by mu ani to nepomohlo, nebo spisy křesťanské stačí úplně na důkaz, že Kristus žil.

3) Dotkněme se letem svědectví křesťanských. Tu jsou čtyři evangelia, Skutky apoštolské, listy sv. Pavla, Petra, Jana, Jakoba, Judy, Zjevení. Všecky jednají o Kristu. Evangelia líčí celý život Páně, Skutky apoštolské vypravují, jak se církev od Krista založená působením učedníků rozmáhala, ostatní dotýkají se hlavně nauky Ježíšovy.

Na prvním místě uvádím sv. Pavla, ne proto, že nejvíce o Kristu vypovídá, nýbrž proto, že je z Písma nejstarší. Listy sv. Pavla byly většinou napsány dříve, nežli vznikla sv. evangelia. Mimo to jest jejich dějepisná pravost pověřena způsobem, jenž vylučuje všelikou pochybnost. Sv. Pavel byl vrstevník Pána Ježíše a žil v Jerusalemě. Zdali se s Pánem Ježíšem stýkal a zdali jej pozoroval jako fariseové, nevíme, ale pochybovati nelze, že o velikonocích, kdy

byl Kristus ukřižován, na něho byl upozorněn. Proto si všímal křesťanů a stal se jejich fanatickým pronásledovatelem, až se na cestě do Damašku obrátil. Kristus učinil z něho apoštola národů, t. j. pohanů. Podnikl čtyři (pět) veliké cesty po městech a úřednách kolem Středozemního moře, v nichž založil mnoho křesťanských obcí. Jeho cesty jsou dějepisně skvěle doloženy.

O čem kázal sv. Pavel? O Kristu ukřižovaném. Sám se zapřísáhá, že nechce nic jiného znáti a kázati nežli Krista ukřižovaného. Zdali líčil také jeho život? Ovšem, neboť bez líčení života Páně, jeho nauky, divů, vykupitelské smrti a zmrtvýchvstání by účinné kázání pohanům nebylo ani možné. Jeho listy o tom svědčí. Ačkoliv se nezabývají líčením života Páně, obsahují tolik podrobností z něho, že předpokládají úplnou znalost nauky a skutků Páně. Mimo to víme, že třetí evangelium bylo od sv. Lukáše napsáno hlavně podle kázání sv. Pavla. Upozorňuji jen na dvě věci. Sv. Pavel vypravuje podrobně ustanovení Nejsv. svátosti (1. Kor. 11, 23. n.), ano dodává k tomu výstrahu před nehodným svatým přijímáním. Poté na to, co vypravuje o zmrtvýchvstání Páně (1. Kor. 15, 5. n.); v této věci je podrobnější nežli sama evangelia. Ještě více bije do očí, jak sv. Pavel pojal obsah a ducha nauky Kristovy. Tak jako on nikdo z apoštolů nepsal o významu pokory, o nežištné a obětující se lásce, o ceně utrpení, o milosti a spáse, o časném a věčném životě. Jako by z něho mluvil sám Kristus. Při tom činí bedlivě rozdíl, co je od Krista a co od něho. Uvádím jako příklad: že manželství je nerozlučné, uvádí jako zákon Páně, v duchu božského mistra mluví, panictví a panenství prohlašuje za vzácnou dokonalost, ale voliti je a zaslíbiti se v nich Bohu, nazývá ne zákonem Páně, nýbrž radou, kterou on dává. Sv. Pavel pojal Krista jako nikdo. Právem mohl říci o sobě, že žije ne on, ale Kristus v něm (Gal. 2, 20.). Z každého jeho slova vyznívá jistota, že mluví a píše v souhlase s božským svým mistrem. Odkud měl tuto znalost? Sám udává jako pramen zjevení, jehož se mu dostalo (Gal. 1, 1. n.). Měl arci styky s apoštoly, snad byl od nich i poučen nebo vyzkoušen, ale zvláštní zjevení, jehož se mu dostalo, sluší zajisté pokládati za pramen hlavní.

Apoštol národů jest svědek o Kristu, nad něhož ani nábožensky ani historicky nelze si přátí lepšího a jistějšího. Nejprísnější kritika nebyla s to, aby svědectví jeho, nedím podryla, nýbrž oslabila. Pavel se svými listy je žulový pomník o Kristu, o jeho božském původě, o jeho vykupitelské smrti, o jeho zmrtvýchvstání, o jeho díle, t. j. o církvi.

Nyní teprve přistupuji k evangeliím. Už jsem řekl, že apoštolové hlásali Krista ústně, jak jim božský mistr nařídil (Mar. 16, 15.).

Hlásali jej nejprve v Jerusalemě a okolí, dokládajíc se, že jsou svědky toho, co mluví. Veliká část jejich posluchačů znala Krista osobně i mohla jejich slova kontrolovat. Když volili na místo Jidáše jiného, položili jako podmínku, aby to byl muž, který od té chvíle, co vystoupil sv. Jan Kř., až do smrti Páně byl s nimi (Skut. 1, 21. n.).

Léta plynula, pokolení, jež Krista znalo, odumíralo, apoštolové byli často na cestách. Přirozeně vznikla touha věřících, aby měli napsáno, co apoštolové hlásali a očití svědkové viděli. Klement Alex. vypravuje, že římské křesťané projevíli přání, aby jim Marek, druh a tlumočník Petrův, napsal, co apoštol kázal. On to učinil. Tak vzniklo evangelium sv. Marka. Podobně vzniklo již dříve evangelium sv. Matouše pro křesťany jerusalemské a o něco později evangelium sv. Lukáše, druhá sv. Pavla, pro církve od apoštola národů založené. K evangeliu sv. Jana zavdala příčinu bludná učení o Kristu, jež se v Asii šířila. Vidíme tedy, že evangelia jsou spisy příležitostné, že dvě jsou psána od apoštolů, dvě pod jejich dozorem, že psána byla na různých místech, pro určité kruhy věřících. Odtud plyne, že jsou naprosto bezpečným dějepisným pramenem, že neobsahují všechno, co Kristus mluvil a činil, že každé evangelium má své zvláštnosti; pro podrobný život Páně jsou pramenem nejobsáhlejším.

Nyní se táží: Co s těmito spisy učiníte? Řeknete, že jsou to podvrhy, vzniklé někdy v II. století? Nemůžete tak říci, jelikož budete usvědčeni z omylu. Ale i kdybyste měli pravdu! Co vám to pomůže? Vy musíte ukázat, že v nich není řádky pravdivé, že je vše smyšleno, že všem těm zprávám o Kristu, jichž v uvedených spisích je na tisíce, nic neodpovídá, ať osoba Kristova je smyšlenka. Zdaliž chápete celou nehoráznost takového pomyšlení? Pravím pomyšlení, nebo od pomyšlení k důkazu je ještě daleko, v našem případě asi tak daleko, jako s nebe do pekla a naopak. Říci, že Kristus není vtělený Syn Boží, že nečinil divů, že nevstal z mrtvých, je sice také nemožné, ale má aspoň smysl. Avšak říci přes spisy sv. Písma, že je osobou vymyšlenou, už nemá smyslu. Taková řeč zní pro toho, kdo má ponětí o váze nejen Písma, nýbrž dějepisné knihy vůbec, jako řeč blázna.

Ale o Kristu mluví nejen spisy sv. Písma, o něm jedná každý spis náboženský, který od křesťanů byl vydán. Mám na zřeteli ovšem hlavně spisy prvních spisovatelů křesťanských. Co učiníme se spisy apoštolských otců a se spisy jejich doby? Tu je Ignac Mučedník a jeho pro organizaci prvotní církve důležité listy. Tu Klement Řím., druhý nebo třetí nástupce sv. Petra a jeho důležité listy ke Korint-

ským křesťanům. Tu Justin se svými Obranami; v rozhovoru s Tryfonem dokazuje Židu, že se na Kristu vyplnilo starozákonní proroctví. Tu je Ireneus s proslaveným spisem proti kacířům? Co s těmito svědky a mnohými jinými, kteří jako apoštolové své svědectví pro Krista potvrdili většinou krví mučednickou? Ti všichni klamali anebo byli oklamáni? Ti všichni, byvše dříve Židy anebo pohany, dali se obrátiti na víru od apoštolů nebo jejich učedníků jen tak obratem ruky, aniž se ani dost málo o Kristu, jeho existenci a jeho božství, přesvědčili? Žádný z nich neodkryl, že osoba Kristova je vymyšlena od apoštolů a všem křesťanům uměle vštípena, i křesťanům církve jerusalemské? Žádnému o tom nevzešla ani pochybnost? Zvláště křesťané jerusalemské by byli by divní lidé. Evangelia a ostatní spisy sv. Písma vypravují, co všechno Kristus v Galileji, v Samaří a Judsku konal, jejich církev byla ze všech nejprvnější, z ní byli první mučedníci — a žádný z nich neřekl: Ale vždyť nějaký Kristus u nás ani nežil, žádný o něm nic neví, nikdo z nás ho neviděl? Jak je to možné? Což jsme byli všichni raněni slepotou?

K svědectvím křesťanským přidejte rozmanité otázky jiné: Jak je takový klam možný? Kdo vymyslel osobu Ježíšovu? Kdo nauku křesťanskou? Kdo způsobil, že ode všech byl klam přijat? Kdo z galilejských rybářů učinil učitele světa? Kdo změnil celou jejich povahu? Kdo dal jim sílu až k mučednictví? Kdo způsobil obrácení a obrození světa? Jak mohl tento klam zůstat utajen po dva tisíce let?

* * *

Však dosti. Uvedl jsem vám některá svědectví pohanská, židovská a křesťanská o tom, že Kristus žil. Než i kdyby jich nebylo, církev sama byla by dostatečným svědectvím, nebo každý účín musí mít dostatečnou příčinu. Církev musí mít dostatečnou příčinu. Církev musí mít nejen zakladatele, ona musí mít zakladatele božského. Filosof se bezděky udiven zastavuje a táže: jak je možno, aby někdo mohl vážně hlásati, že Kristus nežil a že mnozí mu věří? Vyloučím-li vlivy démonické, nenalézáme jiné příčiny nežli: takový zjev může býti jen plodem delšího vývoje. Obdobu vidím v případech, kdy čestný národ upadl do zpustlosti. To se nestalo najednou, nýbrž dlouhým vývojem dolů, trvale pokračujícím úpadkem. Podobnou cestou šel racionalismus. Stále odpíral pravdě, krácel od popírání k popírání, až dospěl k větě: Kristus nežil. A poněvadž jeho nauka slovem a písmem byla šířena mezi lidem, připravil i jej, že uvítal poslední důsledky se souhlasem. Stálé štvání proti víře, racionalismem zplozené, půdu zkypřilo. Ale věta: Kristus nežil, zůstane bláznovstvím, i kdyby tisícové jí uvěřili.

Jaká to výstraha pro všechny, nezahrávati si s bludem a hříchem! Bůh nebývá posmíván. Má hrozný trest: ponechá zatvrzelé odpírače v bludu a hříchu. Je nám někdy nevolno, když čteme o přísnosti, s kterou bývali trestáni kacíři. Ale když uvážíme rozumové, mravní a společenské následky bludů, nedivíme se. Uvažte, že největší společenská zla moderní mají kořen v bludech rozumu a srdce, vyvolaných bojem proti náboženství. Není vzácnějšího statku nad pravdu a milost. Běda zemi a národu, kteří jich nehájí. Poslední následky jsou hrozné. Nastane zatemnění rozumu, že nepoznává pravdu taková samozřejmých a upadá do bludů nejen neuvěřitelných, nýbrž i zkázonosných.

Sv. Pavel píše Efeským, že kleká na kolena k Otci Pána Ježíše Krista, aby Kristus přebýval skrze víru v srdcích jejich, aby poznali nesmírnost jeho lásky a aby byli naplněni plností Boží (Ef. 3, 14. n.). Apoštolé, pros i za nás, aby Kristus přebýval v srdcích našich a my se radovali z lásky jeho.

XVI. Kristus žil.

Kterýsi pohanský spisovatel pravil: Není hlouposti, které by filosof netvrdil, a není nesmyslu, kterého by po něm jiný neopakoval. Na tato slova jsem si vzpomněl, když jsem se probíral věcí, o které hodlám dnes promluvit.

Snad si myslíte: Jak? O hlouposti a o nesmyslu chceš nám vykládati? A my to máme poslouchati? Odpovídám: Však jsem se dlouho rozpakoval, mám-li či nemám.

Oč jde? Před nedávnem vystoupil jakýsi Drews, profesor z Karlsruhe v Německu, a konal veřejné přednášky, v kterých tvrdil, že Kristus, zakladatel katolické církve, vůbec nežil. Tu si můžete připomenouti první část výroku; není hlouposti, které by některý filosof netvrdil. Přednášky Drewsovy způsobily rozruch. Německý národ, jenž si zakládá na své vzdělanosti, se za ně styděl. Kdyby byl Drews tvrdil, že Kristus není vtělený syn Boží, že nekonal zázraků nebo něco podobného, byl by to snesl aneb vážně vyvrátil. Ale slyšeti, a to veřejně a jménem vědy, že Kristus nežil, to mu bylo hanba. Zvláště citili tuto hanbu protestanté, nebo Drews je protestant. Sešli se v Berlíně na schůzi. Skládala se z bohoslovců, pastorů a četné inteligence. Vyslovili proti přednáškám Drewsovým protest. Takové schůze se konaly na mnohých místech. Než hle, profesor Dews měl také zastánce, takže se protestantský církevní úřad viděl nucen, zakročiti proti nim. Byli mezi nimi také pastoři. Tito zastánci Drewsovi se hájili svobodou svědomí, slova, vědy. V našem případě zname-

nala tato zásada, že také hloupost a nesmysl mají právo na svobodu a veřejnost. Slovo „Kristus nežil“ letělo světem. Slyšel jsem je i u nás. Tu si vzpomeňte na druhou část výroku, na počátku uvedeného: není nesmyslu, kterého by jiný neopakoval. Než ke cti lidského rozumu sluší říci, že rozruch, jež Drews způsobil, brzy pominul.

V této mé úvaze se opakují některé věci, které jsem uvedl minule. Činím tak proto, abych dostal ucelený obraz. Zároveň podotýkám, že hlavní důkaz o Kristu (že žil) je v předešlé úvaze. Tato úvaha k ní přidává jen některé zajímavé doplňky. Sv. Duše, osvět nás!

* * *

1) Nejprve se táži: Jak je možné, že mohl někdo říci a veřejně prohlašovati větu: Kristus nežil? O Kristu máme čtyři evangelia, skutky apoštolské, listy sv. Petra, Pavla, Jana, Judy, Zjevení sv. Jana, nemluvě o tom, že byl Kristus v Starém zákoně předpověděn. Spisovatelé oněch knih Krista znali, s ním žili, jeho slova slyšeli a skutky viděli. Apoštolové kázali Krista a zakládali jeho jménem církve po celé říši římské, ano i mimo ni. Pro víru v Krista také zemřeli mučednickou smrtí. Hned na počátku dali si křesťané jméno po svém zakladateli. Jménem Kristovým děly se zázraky a ději dosud. Po dva tisíce let věří křesťané v Krista, přijímají svátosti, jež on ustanovil, slaví mši sv., připomínajíce si při ní smrt Páně, konají poutě do Sv. země, uctívajíce místa jeho početí, narození, působení, smrti. Církev sama je živým svědectvím svého zakladatele. Pohané a Židé tupili v dobách pronásledování Krista, steré sekty od dob apoštolských měnily všelijak víru od Krista v církvi uloženou, ale říci, že Kristus nežil, nikoho nenapadlo. Teprve kolem roku 1900 našel se muž, který toto bláznovství pronesl, a nejen pronesl, nýbrž také odůvodňoval. I pověstný lord Chamberlain praví v knize Základy dvacátého století, že vykládati vznik křesťanství bez Krista bude pozdějším dobám dávatí svědectví o dětinské soudnosti našeho věku (I. str. 250). Proto se právem tážeme, jak je takové bláznovství možné?

Odpověď na tuto otázku je asi takováto. Protestantismus oddělil se od učitelského úřadu, Kristem ustanoveného, a měnil svévolně nauku od Krista zjevenou. Tím utrpěla víra. Když Písmo a podání přestalo býti zdrojem a pravidlem nauky o Bohu, o světě, o člověku, o zákonech mravních, vymýšleli tak zvaní filosofové o těchto věcech různé soustavy. Nejhorší z těchto soustav je soustava hmotařská, podle níž není nic nežli hmota. Všecky zjevy fysické a duševní jsou podle ní účiny hmoty. V Německu tato filosofie dlouho vládla. Utvořil se tak zvaný monostický svaz, který nauku hmotařskou šířil nejen naučně, nýbrž i prakticky. Monisté, neuznávající ani Boha ani duše,

ani věčnosti, potírali křesťanství, které hlásá víru v Boha a jiné pravdy náboženské. Když se v čelo tohoto svazu dostali zuřivci, stal se i boj proti křesťanství zuřivým. Nevěra, sektářství, fanatismus zaslepují. Poslední stupeň této zaslepenosti je Drews se svým tvrzením: Kristus nežil. Šimon kouzelník, jež zve starověk arcikacířem, dospěl tam, že se dal prý za živa pohřbíti. Tvrdil, že třetího dne vstane z mrtvých. Nevstal ovšem. Drews dospěl k tvrzení: Kristus nežil. Dějiny vypravují neuvěřitelné případy výstřednosti a bláznovství. Profesoru Drewsovi možno přiřknouti korunu.

To jest výklad k otázce, jak jest možné, že Drews dospěl k popírání existence Kristovy.

2) Řekněte, že řečený profesor musil své tvrzení nějak o d d ů v o d n ě t ě. To činil. Oháněl se při tom horlivě a sebevědomě filosofií a vědou. Uvedu jeho důvody. To je druhá část naší úvahy. Tyto důvody jsou zajímavé. Ukazují, co zaslepenému člověku stačí na důkaz proti jasné pravdě. Lze je shrnouti v čtyři: současná slovesnost o Kristu neví, židovský dějepisec, Just z Tiberiady, se o Kristu nezmiňuje, není možné, aby byl Kristus souzen v noci před velikým svátkem židovským, o Kristu se vypravují zázraky, ale zázraky jsou nemožné. Z těchto čtyř důvodů usoudil Drews, že Kristus nežil. Posviťme si trochu na ně. Velmi zajímavé jest, že se můžeme při tom dovolávati svědka zcela zvláštního, židovského rabína. Židovský rabín, obhájce Pána Ježíše proti křesťanu, arci ubohému zbloudilci, ale přece pokřtěnému, to tu snad ještě nebylo.

Jeden z obhájců Drewsových, pověstný pastor Steudel z Brém, uvedl jako svědka pro Drewse petrohradského rabína Chvolsona. Chvolson neváhal a odpověděl mu: Řečník nečetl mé knihy, které se dovolává, nebo nic takového v ní netvrdím. Chvolson dodal: Křesťanství bez Krista není vůbec myslitelné. Poté rozbírá důvody monistů a ukazuje jejich bezvýznamnost. (Christ. Čtenie 1911, leden).

O evangeliích píše Chvolson mimo jiné toto: První evangelium bylo jistě r. 55 po Kr. napsáno. Z něho čerpali ostatní evangelisté, doplňující je každý podle úkolu, jež si vytkli. Evangelia vypravují takové podrobnosti ze života Ježíše Nazaretského, podávají zvláště jeho řeči s takovým porozuměním duševního života Páně, že je mohli napsati jen očití svědkové. Žádný Žid, nejsa očitým svědkem všeho, nebyl s to, aby tak učinil. V evangeliích jest živé dějepisné svědectví o existenci Kristově, nemenší, nežli jest svědectví o Caesarovi, Karlu Vel. nebo Napoleonovi.

O důvodech monistů praví Chvolson, že jsou nicotné.

První jejich důvod je, že současná slovesnost o Kristu neví. Tento důvod je vůbec nepravdivý. V současné slovesnosti se činí o Kristu

zmínka potud, pokud to bylo vůbec možné. Ukrutný Herodes, jeho syn Alchelaus, divocí římsí praefekti odsoudili v době Kristově tisíce nejlepších lidí národa israelského k smrti. Kdo zná jejich jména? Nikdo. Kterak se měla tedy mezi těmito tisíci činiti zvlášť zmínka o jednom z nich, o Kristu? Asi 20 let po smrti Páně nastaly hrozné boje proti Římanům, v nichž zahynulo na statisíce Israelitů. Po ztroskotání chrámu začaly se nové války, jež trvaly do r. 135. V nich byl židovský národ v Palestině skoro vyhuben. Kterak v úžasných těchto dobách bylo možno vzpomínati Israelitům proroka z lidu? A přes to máme z této doby zajímavou o něm zprávu. Napsal ji slavný dějepisec Josef Flavius, který se narodil v Jerusalemě nedlouho po smrti Pána Ježíše. Zmiňuje se též o sv. Janu Kř. a o apoštolu Jakobovi. Píše v svých Starožitnostech židovských takto: „Toho času (t. j. za Piláta), žil Ježíš . . .“ (viz předcházející úvahu). Tak Josef Flavius. Na odsouzení Pána Ježíše hleděl jako na neštěstí, nebo píše o něm jako o druhé nešťastné události.

Jest tedy v současné literatuře o Pánu Ježíši zmínka a to velmi znamenitá. Literární spisovatelé se snažili dokázat, že uvedené místo je podvrženo, ale nepovedlo se jim to. Uváděli proti němu, že Josef Flavius byl farisej a jako farisej takto příznivě nemohl o Kristu mluvit. Důvod bezcenný, nebo mnoho fariseů bylo Kristu příznivo, vždyť měl mezi nimi i učedníky. Chvolson o pravosti místa nepochybuje ni v nejmenším.

Druhý důvod monistů dí: Kdyby byl Kristus žil, byl by se o něm Just z Tiberiady zmínil. Důvod spočívá na neznalosti, nemluvě o tom, že mlčení není vůbec důvodem. Just žil v době Josefa Flavia, jehož byl vášnivým politickým protivníkem, maje ho za zrádce národa. Jeho spisy nejsou než polemiky proti Josefu Flaviovi. Kterak měl tedy mluvit o Kristu, který před 40 lety s tisíci jinými zemřel?

Monisté namítají: Jest tak řečená rabínská slovesnost. Tam by měla být o Kristu zpráva. Důvod tento zakládá se opět na neznalosti. Rabínská slovesnost z doby Kristovy není. Ta vznikla teprve v polovině druhého století. Tak zvaná Mišna týká se vůbec jen druhého století, nemůže tedy o Kristu nic mít. Židé druhého století mají zcela jiný ráz, nežli Židé prvního století. Bráti Mišnu za pramen pro první století, byla by taková chyba, jako kdyby někdo dobu Karla IV. posuzoval podle doby husitské. Ostatně je obsahu liturgického a mravoučného, nikoliv historického; nemohla v ní tedy být řeč o Kristu.

V talmudě jest o Spasiteli velmi často zmínka, zvláště z doby století třetího a století dalších. Mluví o Kristu v nepříznivých legendách. Zprávy talmudu o Kristu z prvního a druhého století nejsou

tak četné, ale za to jsou prosty potup a han. Opakuji podrobněji, co jsem minule uvedl o rabínu Eliezerovi. Rabín Eliezer, syn Hirkanův, příbuzný Gamaliela II., byl znám s Jakobem z Galileje, židokřesťanem, jedním z učedníků Kristových. Tento Jakob léčil jménem Ježíšovým. Jakob vypravuje Eliezerovi, jak Pán Ježíš vyvodil kteréśi ustanovení ze slov páté knihy Mojžíšovy. Eliezerovi se způsob velmi libil (Talm. Avoda zara f. 16, 6—17a). Eliezer vypravuje později, jak byl od Římanů obžalován, že jest křesťanem. Sotva ušel odsouzení. Toto nebezpečenství pokládal za trest, že projevil zálibu na slovech Páně. O Gamalielovi II. a o jeho sporu jsem se zmínil předešle. Byl to spor o dědictví po otci, jenž byl pro vzbouření popraven. Ať o zprávě Chvolsonově soudí kritika jakkoliv, tolik je z ní jisto, že r. 71 po Kristu bylo evangelium sv. Matouše napsáno a že křesťané je dobře znali. To jsou zprávy z konce prvního století.

Jak vidíte, je v současné literatuře o Kristu řeč. Nezapomínejte, že jsem uváděl svědectví slavného rabína.

Další důvod monistů jest vzat z odsouzení. Jest bez ceny.

Drews praví, že se odsouzení Pána Ježíše dělo proti pravidlům, jaká se při hrdelních procesech podle Mišny měla zachovávat. Z toho uzavírá: proto je vymyšleno. Nemluvím o tom, že důsledek je nelogický, nýbrž poukazuji na omyl jiný. Pán Ježíš nebyl souzen podle humanních pravidel hrdelního soudu, jak je rabíni vypravovali a v Mišně uložili, nýbrž podle fanatických a tvrdých ustanovení saducejských. Právo rabínské zvítězilo teprve někdy k 60. roku, tedy v době, kdy Kristus byl 25 let mrtev. Důvod Drewsův má asi takovou cenu, jako kdyby někdo řekl: Hus nežil, poněvadž nebyl souzen podle zákoníku Jiřího z Poděbrad.

Jiná námitka, sem spadající dí, že není možno, aby Kristus byl v noci souzen a ukřižován na veliký svátek židovský. Z toho soudí Drews, že Kristus nežil. Dejme tomu, že by to skutečně nebylo možné, co z toho následuje? Že Kristus nebyl vůbec souzen a ukřižován, ano že vůbec nežil? Pro Bůh, kde je tu zdravý rozum? Z toho by následovalo jen, že je tu omylné udání dne smrti. Avšak kde je jaká nemožnost? Tenkrát byly popravy věc praobyčejná. Proti Kristu jednala mimo to náboženská a politická vášeň. Vášeň je všeho schopna. V dějinách lidstva vykonala věci, proti nimž porušení svátečního klidu je pouhou maličkostí. Vzhledem k východní církvi námitka vůbec nemá smyslu, nebo Řekové a Rusové mají za to, že Pán Ježíš byl ukřižován den před Velikou nocí; proto konají oběť mše sv. při kvašeném chlebě, řkouce, že Pán Ježíš slavil velikonočního beránka v noci ze středy na čtvrtek, kdy se užívalo ještě kvašeného chleba. Západní církev má za to, že Pán Ježíš jedl veliko-

nočního beránka v noci ze čtvrtka na pátek, když už kvas byl z domu odstraněn a užívalo se jen chleba přesného, že byl ukřižován v pátek na svátek židovský. Veleradě běželo o to, aby se stůj co stůj zbavila Krista, nebo se bála, že přijde o vliv na lid anebo o přízeň u Římanů. Co znamenala smrt jednoho muže v dobách, v kterých umírali takto tisícové? Přes to si vedla, jak víme, velmi chytře a opatrně. Bráti z toho důvod proti existenci Krista je asi tolik, jako kdyby někdo soudil: Není možná, aby Caesar, rek a miláček lidu, byl v samém senátě zákeřně od Bruta zavražděn, proto Caesar nežil.

Konečně praví monisté: Kristus nežil, poněvadž se v evangeliích vypravují o něm zázraky. Zázraků není, proto nežil ani Kristus. Zázraků není! Kdo zamhouří oči, může arci říci: slunce není, nebo ho nevidím. Však pusťme zázraky mimo. Ptejme se: Následuje z toho, že se o někom vypravují divy, že nežil? O svatých církve se vypravuje, jak činili zázraky. Následuje z toho, že nežil sv. Václav, sv. Ludmila, sv. Vojtěch, sv. Jan Nep., sv. Klement, že svatí vůbec nežili?

* * *

Však dosti. Je mi protivné, obírat se déle monisty. Víte, co člověka nejvíce odpuzuje, obhajovati nějakou pravdu? Odpor, jež vzbuzuje pyšná nevědomost a svéhlavá hloupost. Jest staré přísloví, že proti hlouposti bojují nadarmo i bozi. Proto přestávám na tom, co jsem řekl. Podle starého pořekadla není bludu a hlouposti, aby jich někdo neopakoval. Budou i tací, kteří budou opakovati nesmysl, že Kristus nežil. Socialní demokraté jej nejen opakují, nýbrž prohlásili jej ústy Tannenberga, Sauberlicha, Sommra a jiných za článek svého náboženského — nebo vlastně atheistického vyznání. Kristus nejen žil, on žije dosud. Žije v církvi, již založil a jež má po něm jméno církev křesťanská, žije v evangeliích a ostatních knihách Nového zákona, žije v papeži, svém zástupci, žije v Nejsv. svátosti, již ustanovil. Nechť žije také v našich duších, nebo podle sv. Pavla není jiného základu, jenž je položen, nežli Kristus a není v jiném jméně spasení nežli v jméně jeho. To jednou poznají nevěrci, ale k své hrůze. My věříme a doufáme proto, že se na nás vyplní slovo Páně: Kdo uvěří, bude spasen.

XVII. Racionalisté o Kristu.

Kristus stojí dnes v popředí otázek, o něž se lidstvo živě zajímá. Podle nedávných výsledků badatele v literatuře o Kristu vzrostl počet jeho životopisů za poslední doby do té míry, že by jen jména

děl naplňovala knihu. Odkud takový zájem v době, kdy víra oslábla a Kristus byl téměř odstaven? Katolický vědec odpovídá: Plnost pravdy a svatosti, která září z osoby Kristovy, přitahuje lidstvo vždy zase k němu. Zkušenost potvrzuje jeho slova. Svět se oslní novými proudy filosofickými, vědeckými, uměleckými, náboženskými, domnívaje se, že našel něco, čím Kristus a jeho nauka je překonána. Ale když horečka pomine, vidí, že se klamal a že Nazaretský prorok září nepřekonán v své bývalé velikosti. Věrní, kteří nikdy od něho neustoupili, se radují řkouce: Dobře věříme, zůstaneme při své víře v Krista Spasitele. Odpůrci přemýšlejí, co by proti němu postavili nového. Ostatní se táží udivení a se zájmem: Kdo je Kristus? Studujte ho přece, prozkoumejte vše, abyste nám už jednou dali konečnou odpověď. A svět zabývá se zase usilovně osobou Kristovou.

V čele boje proti Kristu Synu Božímu a Vykupiteli stojí racionalističtí bohoslovci protestantští v Německu. Mezi anglikánskými bohoslovci je racionalistů poskrovnu. Ve vleku německého prot. racionalismu jsou všichni volní myslitelé světa, zvláště francouzští. Poněvadž volní myslitelé jsou z části vůbec nevěrci, předstihují v útočnosti na Krista ještě racionalismus německých protestantských bohoslovců, a poněvadž mají rozvrat v srdci, píší a mluví s oblibou rouhající se a nadávající.

Církev katolická a pravoslavná stojí ve víře v Krista pevně na učení od apoštolů přijatém. V obraně této víry má postavení ne snadné, jelikož jest jí vždy vyčkávati útok odpůrců. Jak ukazuje více nežli stoletý průběh tohoto boje, je vždy vítězná, ale všecko zlo, které útočná popírající činnost racionalistů působí v inteligenci i lidu, nemůže odčiniti. Spisy proti Kristu, křesťanství a víře vůbec vystupují s hlučnou okázalostí a jsou s hltavou zvědavostí čítány. I nemůže jinak býti, nežli že strhují ničivým vlivem tisíce, ba statisíce. Materialistický směr doby, důsledně šířená nepřízeň k církvi a jiné příčiny nakloňují srdce předem k nevěře, vyvrácení může přijíti vždy teprve po delším čase, přemnoží čtou námitky, ale nikoliv jejich vyvrácení. Mimo to když jedna soustava je odčiněna, je na její místo postavena hned soustava jiná, a hra se opakuje od počátku, takže čtenářstvo racionalistických spisů ke klidné úvaze ani nedojde. A dojde-li k ní, utrpělo na víře již tak, že návrat k církvi je těžký.

Učiníme kratičkou vycházku do racionalistického tábora. Nerad tak činím, ale je nutné, abychom se po něm poohlédli, neboť ovládá půl světa. Uvedu některé hlavy racionalismu a podám stručně směr moderní rozumářské literatury, pokud se týče osoby Kristovy. Spasitel nám požehná.

* * *

1) Veřejnost byla asi vždy dychtiva po věcech, jež budí rozruch. Dnes mimo to holduje výstřednostem a to výstřednostem bořivým. Hlavy náboženského racionalismu vynikají vesměs bořivou výstředností, ano nejedna děkuje za svou slávu jediné jí. Jak málo ducha a vědy k tomu někdy třeba, sami se hned přesvědčíte. Drahý Spasiteli mi odpustí, že uvedu názory předních zástupců racionalismu. Prosím též, abyste se proto nade mnou nehoršili. Nad rouháním smělých racionalistů můžete se horšiti, nebo toho zasluhuje. Ale rcete s Kristem: Otče, odpusť jim, nebo nevědí, co činí. Nevěrecká věda, pýcha, touha po slávě ve světě, snad i po penězích je svedla.

2) Renan prohlašuje Krista za prostřední hlavu se vzděláním průměrného kvartána. Podle Renana věděl Kristus toliko něco ze Star. zákona, v němž čítal. Neznal starohebrejsky, i nemohl čísti Zákon v původním jazyku, v němž byl psán. O řečtině, filosofii, vědě, současné osvětě, o praktickém životě nevěděl téměř nic. Jasného pojmu neměl ani sám o sobě. Po stránce mravní viní ho z křivých cest, ano i z podvodů, omlouvaje ho poznámkou, že u východanů mnoho neznamení. Renanův Kristus je osobnost rozumově i mravně velmi prostřední. Zázraků Kristus nečinil. Srovnejte s touto naukou, nedím Krista z evangelií, nýbrž význam jeho v duchovním životě lidstva, hlavně jak byl největším geniům zdrojem, z něhož čerpali moudrost života, a všem světcům vzorem dokonalosti a ctnosti, i pochopíte omezenost, smělost a cynickou rouhavost Renanovu. Aby nebyla tak urážlivá, odívá ji v strojený obdiv a v roucho poesie.

Havet, rodák Renanův, píše, že o Kristu víme jen tolik, že byl za Pontia Pilata ukřižován. Vše ostatní je nejisté. Zdá se mu, že Kristus byl jasnovidec a halucionář, neboť věděl, co jiní nevěděli. Proto v dobách víry vypadá jeho obraz božsky. My dnes, v době vědy, vidíme v jasnovidecích lidi choré, u nichž nervová soustava je až k porušení přepiata. Jasnovidství a halucinace jeví se u něho hlavně v rozmluvách s ďábly. Od Haveta je výrok, jenž má býti duchaplným objevem: Kristus nebyl křesťanem, nýbrž Židem, a to dokonalým, ba přemrštěným Židem, jenž, když hned všichni nešli za ním, se hněvá, jako nějaký křikloun na trhu, u něhož lidé nekupují. Nevyučoval prý, nýbrž poroučel, nebyl mužem vědění, nýbrž mužem víry. Poučování, jež Kristus dává, je pěkné a zvláštní, ale jinak byl Ježíš duch nepatrný, který na svět nepřinesl žádného světla. Nebyl ani filosofem, ani vědcem, ani politikem, ani vojínem, ani básníkem. Lidstvu neprokázal žádné služby. Ani nemohl tak učinit, jelikož měl všecky nepravé ideje svého okolí, ano byl i po-
věrčivý. Mocný byl jen srdcem, zvláště láskou k chudým a ne-

mocným. Pravdy o nejv. Trojici, vtělení, církvi, kněžstvu, svátostech, i o křtu nejsou od Krista, nýbrž pozdější výmysly. Kristus o tom všem nevěděl nic.

O důkaz tito pánové se nestarají. Jejich zásadou jest: tak pravím, tak jest. Havetu nešlo asi o nic jiného, nežli aby Renana a společný pramen obou, německé protest. racionalisty, předstihl. Jeho prve uvedené výroky, obsahující nesmysly na nesmysly, vyšly bezpochyby ze snahy, obrátiti výstřednosti na sebe 'pozornost. Dovedl to, jen že za cenu roznmnosti a poctivosti.

J. Soury prohlašuje Krista za skutečného blázna, stíženého velkomamem. Je prý podoben osobám, které se mají za papeže, Napoleona, Rothschilda a p. On se měl za proroka Božího.

Strauss připouští, že Kristus nabyt nějakého vzdělání, ale soudí, že se vyvinul sám ze sebe mimo školu. Podnět, stát se učitelem lidu, dostal od sv. Jana Kř., ale nenásledoval jeho přísnosti, nýbrž hleděl vésti zástupy dobrotou a mírností. Chyb na povaze Kristově nevidí. Také uznává světový význam jeho osobnosti. Základním rysem Ježíšovým je láska, lhostejnost ke cti a potupě, důvěra v Boha a plynoucí odtud mír duše. Divy Kristovy jsou legendy pozdějších dob. Ježíš byl náboženský snilek.

Harnack soudí o Kristu asi takto. Není zázraků a proto není božství Ježíšova, leda v tom smyslu, že se u něho božská stránka, v člověku obsažená, jeví s obzvláštní čistotou a ryzostí. Zmrtvýchvstání znamená nesmrtelnost křesťanských myšlenek, nikoli skutečné povstání z hrobu. Evangelium není nauka s určitými pravdami, leda jen potud, že učí, jak Bůh oceňuje lidskou duši. Každý může proto věřit, jak uzná. Není jiné bohoslužby leč živá víra v evangelium a v spásu duše. Kristus je povaha zbožná, má jasné pochopení pro všecko kolem sebe, veliký vnitřní klid a pevnost, je prost snilství a fanatismu, má bohatou radostivost v srdci a oblažuje skrze ni jiné. Ježíš dospěl z vědomí synovství Božího k vědomí Masiáše. Synovství Boží u Krista je ovšem jen mravní, asi takové, jako když zbožný člověk má živé a radostné vědomí, že je dítkem Božím. Jak Kristus z toho vědomí dospěl k vědomí Mesiáše, prohlašuje Harnack za tajemství. Činí tak proto, že nedovede této okolnosti přirozeně vysvětliti. Kdyby tak měl podle své soustavy učiniti, bylo by mu Krista prohlásiti buď za potřebšence anebo za podvodníka. To Harnack nechce. Tím se vyhnul nejdůležitější, stěžejní otázce v životě Kristově.

Pfleiderer, který v racionalismu Harnacka předstihuje i důsledností i bezohledností, odstraňuje ovšem také z evangelií vše nadpřirozené. Váhou sebevědomého vědce, který mluví jako Bůh na

Sinai, vylučuje z nich všechny výroky Páně, jež obsahují nějaký článek víry, n. př. prvenství Petrovo a p. O důvody ani jemu není nouze. Řekne se: Pán Ježíš neučil žádné nauce a proto vše, co obsahuje určité pravdy, je pozdější vsůvka. Podle Pfleiderera byl Kristus mocná osobnost, jež jímala srdce, takže jeho slovem zarmoucení a nemocní okřivali. Zvláště se snažil prokazovati dobré. Vědomí Mesiáše vzniklo v něm takto. Nejprve se měl za proroka, ale obrovský úspěch v lidu vzbudil v něm myšlenku, že je poslán k vykoupení lidstva. Na kříži přiznal, že se klamal. Odtud jeho slovo: Bože můj, proč jsi mne opustil. Učedníci toužili po svém milovaném mistru tou měrou, že dostali halucinace a domnívali se viděti ho. V rozčilení svém pustili se do kázání a dílo se zdařilo! Církev vznikla vlastně omylem a náhodou.

Uvažte: Nevzdělaný tesař vystoupí jako učitel lidu. Je synem své doby, ale nevystoupí jako národně politický hrdina. Má úspěch a je tak omámen, že se prohlásí za Mesiáše, a zemře na kříži. Vyzná, že se klamal, a učedníci věří v něho dál, a to najednou stokrát více nežli prve. Stanou se halucionáři a začnou z potřeby kázat, že Kristus je Mesiáš a to Mesiáš zcela jiný, nežli jak ho národ očekával. Dílo se zdaří. Než co dál? Zůstanou v halucinaci až do smrti, takže evangelia jsou výtvary bláznů? Anebo přijdou k rozumu? Co jsou pak? Plodem všeho toho bláznovství anebo těchto klamů je církev. Hleďte, co papír všecko snese. Člověk chytá se bezděky za hlavu.

Hle, několik náhledů o Kristu. U Renana nevzdělanec pochybné mravní hodnoty, u Haveta jasnovidec a halucionář, u Souryho židovský blázen s velkomamem, u Straussa náboženský snílek, u Harnacka muž čisté zbožnosti s živým vědomím synovství Božího, jež se nevysvětlitelnou záhadou mění ve vědomí mesiášství, u Pfleiderera domnělý prorok s dobrým srdcem, jež omamuje neslýchaný úspěch k rouhavému vědomí: jsem vykupitel světa.

Na ostrově Helena žije v zajetí jeden z největších geniů lidstva. Měl se sám za poloboha, ale zakusil na sobě, že je ještě vyšší Pán, jenž pokynem drtí nejskvělejší vojska. Přemýšlí o svém životě. Aj, jak jeho osobnost dovedla plniti nadšením miliony! Ale osud vede jeho mysl k Bohu. Bezděky vzpomíná na Krista. Přirovnává se k němu. A výsledek? Vyznání: nejsem proti němu nic. Otvírá Písma, prožívá vliv osobnosti Páně [na sobě, zamýšlí se nad dějinami. A druhý výsledek? Kristus je nezbytně Bůh. Znáte zajímavé rozmluvy Neapoleonovy s generálem Bertrandem. Jiný vele duch, současník Napoleonův, je Goethe. Otilie z Goethe vypravuje, jak se slavný básník v rodinném kruhu, když přišla řeč na

Krista, chápe slova a mluví o jeho velebnosti, vždy vážněji, vždy ohnivěji, vždy dojemněji, až proud slz, jež se mu vrhne z očí, jej umlčuje. V hovorech s Eckermannem píše: Pokládám čtyři evangelia za pravá, neboť v nich působí odlesk vznešenosti, jež vycházela z osoby Kristovy, která je tak božská, že se božské nikdy nezjevilo na zemi dokonaleji. Kloním se před ním jako před božským zjevením nejvyšší mravnosti. Ať kultura ducha sebe více pokročí, ať vědy přírodní rostou do širě a hloubky, ať se lidský duch rozvíjí jakkoliv daleko: přes vznešenost a mravní osvětu křesťanství, jak svítí z evangelií, nepřekročí. Tak geniální vojevůdce a veliký básník chápali božské v Kristu více nežli racionalističtí protestanští bohoslovci.

3) Uvedl jsem některé charakteristické hlavy racionalismu. Jaký je povšechný rys dnešního racionalistického bohosloví vzhledem ke Kristu? Odborník v této věci praví: Svobodomyslné protest. bohosloví je nyní historicky věrnější nežli dříve, kdy bylo zpolovice bájením, ano snad bude časem, dodává s krutým výsměchem, zcela poctivé, ale věroučně odmítá Krista, Vykupitele a Syna Božího stejně rozhodně jako dříve. Kristus, kterého líčí, není Kristus evangelií, nýbrž Kristus, jak si ho samo sestavuje. Jak to činí? Přiznává Krista a křesťanství jen potud, pokud v nich nalézá moderní ideje, jež do něho vkládá. Moderní svět hlásá bezkonfesijnost; racionalistická bohověda hlásá: Kristus neučil žádným určitým pravdám. Moderní svět zavrhuje církve, zvláště církev katolickou; racionalistická bohověda hlásá: Kristus žádné církve neustanovil. Moderní svět mluví o humanitním ideálu jako jediném náboženství; racion. bohověda hlásá: Kristus byl takovým ideálem a nechtěl ničím jiným býti. Krátce racionalistický Kristus je souhrn ideálů, jak je hlásá moderní svobodomyslný svět. Poněvadž však při tom racionalisté mluví a píší tak, jakoby věřili v Krista podle evangelií, vytýká celému bohosloví dánský prof. Odland, že tropí „Falschmünzerei“ penězokazectví, t. j., že si vede, jakoby dávalo pravé peníze, ač ví, že jsou falešné. Když jsem po prvé četl Paulsenovu etiku, podivil jsem se vroucnosti, s jakou je tu řeč o Kristu, křesťanství, evangeliích. Byl jsem nadšen a odporoval těm, kteří protestanské učile vinili z racionalismu. Zkušený přítel vzal knihu, upozornil mě na některé věty, rozebral přede mnou některé odstavce. Nechtěl jsem věřiti svým očím. Zvolal jsem: ale to není jen popírání křesťanství, to je popírání všeho nadpřirozeného, ba skoro popírání Boha. Dnes rozumím té domnělé křesťanské zbožnosti racionalistů. Táži se, není-li otevřená nevěra upřímnější a poctivější nežli toto Falschmünzerei? Tento způsob psaní přešel do časopi-

sectva, denních listů, feuilletonů, románů. Jakožto představitel tohoto zbožně se tvářícího racionalismu v krásné literatuře může býti pokládán rakouský povídkář Petr Rosegger. I toto písemnictví je „Falschmünzerei“, jelikož sladkou úctou a láskou ke Kristu ničí pravého Krista. U nás tak psal, ale s větší úctou ke Kristu, Svatopluk Čech. Kristus vtělený Syn Boží, vykupitel, zakladatel církve, učitel určitých pravd mizí a na místo něho nastupuje ideál moderního humanitního člověka, pravidelně hodně sentimentálního. I tato literatura je velmi nebezpečná. Ovšem je méně vinna. Hlavní vinu mají racionalističtí bohoslovci.

Zdálo by se, že návratem od osobních smýšlenek k dějepisným pramenům nastane obrát také v pojmání Krista. Nestalo se. Odtud tolik zmatků ve výkladech o Kristu. Nelze jeho osobnosti přirozeně vyložit ani při bájení. Ještě méně lze vyložit přirozeně Krista podle dějepisných pramenů neřkuli podle evangelií. Ale nechť racionalistický Kristus je jakýkoliv, jen když to není Kristus nadpřirozený. Jest to divadlo bolestné, píše kat. badatel o tomto předmětu, když vidíš, jak tisícové s velikou pílí a učeností hledají Krista, ale nenalezají ho. Nalezli sice už tisíce různých Kristů, ale ani jeden neobstál. Jeden se sice nabízí všem, zářivý jako slunce, svítící lidstvu po dva tisíce let, Kristus evangelií, ale před tímto jediným zavírají oči. Je to jako s vírou v Boha. Tisíce filosofů hledá prý Boha. Každá hvězda, každý lupen jim volá: klekni a klaň se mu, ale oni klanějí se každé domněnce o původu světa, jen božského tvůrce nevidí. A tak, jako volní myslitelé hlásají náboženství bez Boha, máme nyní křesťanství bez Krista. Kdyby dnes slovo Kristus zmizelo ze světa, dí nejmodernější německý protestantský bohoslovec, mé křesťanství by zůstalo nedotčeno. Odkud tento naprostý odpor proti Kristu? Odkud to, že tisícové podléhají tomuto vlivu? Materialistický směr doby. Racionalisté otevřeně to přiznávají. Renan dává v úvodu životopisu Kristova, že činil-li Ježíš zázraky, jeho kniha je bludná. Harnack, Pfleiderer, Jülicher a všichni ostatní mluví podobně. Není nic nadpřirozeného a proto nepřiznáváme Krista jinak nežli jako člověka. Ale pak je zjevem navysvětlitelným! Ať si! Není nic, co se vymyká z přirozeného běhu přírody. Ale pak vlastně popíráte Boha! Popíráme jen, že někdo mimořádně zasahuje do dějin světa. Ale pak vznik, trvání a působení křesťanství nelze vysvětliti. Ať si! Nám je jisté, že se vše dělo a děje přirozeným vývojem. Materialistický názor na přírodu je poslední příčina boje proti Kristu, jako u rozhodných materialistů — dnes zovou se monisté — je příčinou boje proti Bohu. Poněvadž tento názor je v lidu silně rozší-

řen, nalézá v něm také popírání Krista kyprou půdu. V ústech a perech socialistů mění se toto popírání v čiré bezbožectví a rouhačství.

* * *

Předvedl jsem vám některé hlavy racionalismu a uvedl, co praví o Kristu, narysoval jsem směr moderní racionalistické bohovědy protestantské. Uvedl jsem cizí rozumáře, hlavně francouzské a německé, vynechav české. České rozumářství není nežli odvar rozumářství cizího, hlavně německého. Nám je Kristus začátek a konec, obsah všeho křesťanství, takže bez něho křesťanství vůbec není. Kdo na Krista sahá, sáhá na křesťanství. Kdo Krista bere lidu, je v našich očích největší škůdce duší. Je nepřítel Boží, a to největší, nebo ničí největší dílo Boží: vtělení Syna Božího a vykoupení lidstva, pro něž byl poslán. Je nepřítel lidí, nebo je vede k ztracení. Sv. Jan dí: V tomť se ukázala láska Boží k nám, že Syna svého jednorozeného poslal Bůh na svět, abychom živi byli skrze něho (1. Jan 4, 9). A jinde: To pak jest život věčný, aby poznali tebe, jediného pravého Boha, a toho, jehož jsi poslal, Ježíše Krista (Jan 17, 3.). Moderní svět zavrhuje právě tyto dvě věci: pravého Boha a pravého Krista.

Nás racionalismus nezmate. Nechť snižují význam Kristův a cenu evangelii, Kristus jest a zůstane nejsvětější zjev v dějinách lidstva. Dítě v jeslích a muž na kříži je, zvolal kdysi biskup Brynych, větší dobyvatel nežli Cyrus, Alexandr, Žižka, Napoleon. A on žije dosud a dobývá duši. Všecky mocnosti světa se zvedly, aby jej vyhnaly z království světa, ale nejlepší duchové se k němu hlásí dál. Každý, kdo se modlí, kdo po dokonalosti touží, k Bohu se přiblížití žádá, upírá zraky ke Kristu. V té míře, v které se svět od Krista odvrací, odvrací se od zbožnosti, od ideálů dokonalosti, od Boha a obrací se k hmotě a světskosti. Kristus žije ve světě a oblažuje jej dechem Božím. Ale také trestá. Vlastně svět sám se trestá, když ducha Božího zavrhuje. Jako Kristus je největší a nejsvětější zjev dějin, tak evangelia jsou největší a nejsvětější kniha lidstva, nebo na ně padá lesk z božské osoby Spasitele.

To je náš Kristus, v něhož věříme, jejž milujeme a od něhož očekáváme spásu a život věčný.

XVIII. Pán Ježíš podle racionalistů.

Největším odpůrcem křesťanství byl v posledních dobách a je dosud racionalismus neboli rozumářství. Má mnoho stupňů. Je rozumářství mírné a rozumářství až bezbožecké. Všecky stupně rozumářství,

mirného i hrubého, popírají a vášnivě potírají zázraky. Podle nich zázrak nikdy se nestal, nebo vše se děje jen a jen přirozeně.

Rozumářství vzniklo hlavně ze dvou příčin: z reformace a hmotářství. Reformátoři Luther, Calvin a ostatní měnili všelijak víru. Jejich učedníci si řekli: Co mohl Luther, můžeme i my. I měnili víru dále. Ještě věřili v Písmo, v Krista bohočlověka, v zázraky, ale každý podle svého rozumu. Odtud jméno rozumářství. Tu vznikly ve vědě, hlavně v Německu, hmotářské proudy. Měly také různé stupně. Všem společné bylo: není nic nadpřirozeného, svět není od Boha řízen, nýbrž ve světě se vše vyvíjí jako v stroji. Člověk je kolečko tohoto stroje. Hmotáři zvedli boj proti všemu nadpřirozenému, zvláště proti zázraku. Protestanté, t. j. následovníci reformátorů, těmto proudům podlehl. Přijali zásadu: nic nadpřirozeného není, zázraky se nedějí. Obrátili ji na sv. Písmo, na Krista, na svátosti. Vznikla pověstná kritika sv. Písma. Vše nadpřirozené, všechny zázraky byly z něho odstraňovány. Z Krista stal se pouhý člověk. V Německu proslavil se v té věci dr. Straus, ale jeho těžká učenost činila jeho spisy nezáživnými. Chytřeji to navlékl Renan. Udělal podle Strause z Krista libivý román a ten šel světem.

Rozumářství vniklo také k nám. Mělo různá jména, na př. osvícenství, svobodomyslnost, realismus, nyní se mu říká pokrokovost, volná myšlenka, nejhorší jeho zjev je bolševictví, to jest důsledný socialismus.

Dnes vede rozumářství boj hlavně proti Kristu, jak v něj věříme my katolíci, též pravoslavní, mnozí anglikáni a někteří protestanté. Poněvadž rozumáři mají zásadu, že nic nadpřirozeného není, musí Krista vyložití přirozeně. Pracují o tom s nesmírnou pílí. Podívejme se, k čemu za 100 let dospěli. Naše úvaha má přispěti k tomu, abychom se nedali rozumářstvím zmásti, vidouce, jak předělávají Písmo, podání, dějiny. Spasitel nám k tomu požehná.

* * *

Tři věci musí rozumáři podle své nauky, že nic nadpřirozeného není, přirozeně vyložití: 1) podivuhodný život Pána Ježíše, 2) vznik církve Páně, 3) evangelium sv. Jana a listy sv. Pavla. O to se také úsilovně pokoušejí. Vymyslili již na sta výkladů, ale žádný ani jim nevyhověl, neřku-li vážné bohovědě a poctivým dějinám. Dnes má převahu výklad, jež uvedu.

1) První úkol rozumářů byl, vylíčiti život Pána Ježíše přirozeně. Písmo líčí jeho početí z Ducha sv., jeho narození, vypravuje, jak se prohlásil za Mesiáše a Syna Božího, jak své božské poslání potvrzoval zázraky, jak se na něm naplnila starozákonní

prorocství, jak umřel na vykoupení světa a vstal z mrtvých. To jsou věci nadpřirozené. Rozumáři je podle své zásady, že nic nadpřirozeného není, škrtili. Kristus podle nich je přirozený syn Josefa a Marie, narodil se přirozeně, měl bratry a sestry, o jeho mládí se nic neví, nežli že jako dvanáctiletý jinoch zůstal v chrámě, zázraků nečinil, jeho rodina byla proti jeho počínání, jež měla za nerozumné, z mrtvých nevstal. Toto škrtnutí šlo lehce. Udělala se přes tyto zprávy evangelistů prostě čára. Hůře bylo vyložití, co pohnulo mladého muže z Galileje, vydávati se za Mesiáše, a vyložití, co vedlo apoštoly, že jej měli za velikého proroka, Mesiáše a Syna Božího. I lid žasl nad jeho slovy a skutky. Tohle se nedalo škrtnout, nebo pak by z Krista vůbec nic nezbylo a křesťanství by bylo živé dítko, jehož nikdo nezrodil. Výklad rozumářů je zdělán dovedně, ale může vyhověti jen čtenářům povrchním a v náboženství lehkým. Takových je bohužel mnoho. Patří k nim zvláště rozumáři sami.

Co pohnulo mladého muže, aby vystoupil jako Mesiáš? Národ úpěl pod panstvím cizince Heroda a ještě více pod krutou vládou římských místodržících. Při takových poměrech rozpomínal se živě na Mesiáše, jenž podle proroků bude velikým králem, přinese mír a blahobyt, pozvedne národ nade všechny národy. Ježíš znal svaté Písmo. Pojímal je s upřímností prosté, věřící duše. Všecek se pohroužil do myšlenek mesiánských. Toto tiché snění plnilo duši jeho útěšným klidem. Přemítaje, odkud blaživý klid plyne do jeho duše, připadl na myšlenku, že on je ten Mesiáš, jenž přinese mír a pokoj. Tato myšlenka se v něm upevňovala a nakonec úplně jej pronikla. (Všimněte si, jaký tu činí rozumáři nesmyslný skok.) Tu slyšel o Janu, jak káže na Jordáně. Šel jej poslechnout. Žasl, slyše Jana kázati, že se království Mesiášovo blíží, že Mesiáš již žije, že je větší nežli on, Jan, že se mají všichni pokáním na jeho příchod připraviti. Ježíš byl kázáním velice vzrušen, neboť souhlasilo s jeho myšlenkami. Dal se pokřtít. Úkon křtu roznítil jeho city tou měrou, že viděl u vytržení holubici nad sebou a slyšel hlas Boží: Tys můj milý syn. To není podle rozumářů skutečná událost, nýbrž něco, co viděl a slyšel Kristus v mysli při vytržení. (I to je ovšem tvrzení nesmyslné.) To prý utvrdilo Krista v domnění, že je Mesiáš. Veliké rozčilení hnalo jej na poušť, aby se tam uklidnil a uvažoval, co má počítí. Že je Mesiášem, byl si již jist, ale nebyl rozhodnut, jak má vystoupiti? Má býti hlasatelem míru? Má vystoupiti jako politický Mesiáš a slíbiti lidu moc, slávu, blaho? To jest to pokušení ďábelské, o němž vypravuje evangelista. Nebyla to skutečnost, nýbrž vnitřní prožívání. Rozhodl se, že bude kázati o království Božím, jež přišlo, o Bohu, jenž není jen velebný a hrozný, nýbrž také ne-

konečně dobrotivý, otec všeho stvoření, zvláště lidí, o lásce k bližním. Nebude horliti pro spravedlnost fariseů, která jest prázdná vnějškost, pýcha, tvrdost, nýbrž pro spravedlnost srdce, pro pokornou zbožnost, pro soustrast s ubohými.

Tak se rozhodl a tak činil. (Všimněte si, že jeho ideál Mesiáše byl v odporu s názory celého národa. To je přirozeně nemožné.) Vydával se za proroka a Mesiáše, ale světské pocty odmítal, nebo měl o Mesiáši jinou představu nežli lid, farisei svedený. Nechtěl zrušiti Zákon, ani zavést nějaký zákon nový, nýbrž Starý obnovit v čistotě. Jeho kázání mělo veliký úspěch. Podařilo se mu několik šťastných přirozených uzdravení, v rozmanitých příhodách osvědčil duchapřítomnost, pevnost, dobrotu. Učedníci z toho učinili zázraky. Probuzená obraznost davu přidávala k nim divy nové a nové. Z Krista stal se v mysli lidu veliký divotvůrce.

Ale brzy se věc obrátila. Fariseové na něho zanevřeli, že neplnil jejich přemrštěné předpisy, lid byl zklámán, nebo Kristus nesplňoval jeho názory o Mesiáši světském. Nastal proti němu boj tajný a veřejný. Kristus trval na svém, že je Mesiáš, káral fariseje, vyčistil chrám, žádal viru v sebe, stupňoval ji do té míry, že jeho následovník musí pro něho obětovat svazky pokrevní, ano i život, koral slavný vjezd do města na oslátku, aby ukázal, že je kníže pokoje, proroky předpověděný. (Všimněte si, že takové požadavky přesahují hranice lidskosti. Rozumářům to nevadí.) Ale stále jasněji viděl, že podlehne. I rozpomenul se na proroctví, že Mesiáš bude trpěti a tak dá výkupné za své bratry. (Zase nemožný skok u člověka, mimo to odporuje tomu, co rozumáři dosud o Kristu tvrdili.) Při poslední večeři naznačil svou smrt lámáním chleba a vylitím červeného vína. Jiného významu tento obřad nemá. (Zde máte prosté škrtnutí Nejsv. svátosti, ač je v evangeliích a v církvi od počátku). Tušení se vyplnilo. Jidáš jej zradil, Petr zapřel. Před veleradou rozrušilo jej jeho mesiánské vědomí do té míry, že ohlásil svůj brzký příchod na oblacích nebeských. I byl pro rouhání odsouzen k smrti a zemřel na kříži. Nebyl Mesiášem, jak jej očekávali Židé, ani jak jej pojímá církev, není Synem Božím ani prostředníkem mezi Bohem a lidmi, ale vlil do starých náboženských představ ideály lidskosti a myšlenku o Bohu jako Otci. Tak je králem království Božího, tak Mesiášem slovem i příkladem.

To je Kristus podle rozumářů. Věci, jež se nedají přirozeně vyložit, škrtili anebo předělali. Z toho, co zůstalo, sestavili uvedený román. Kristus je v něm trochu snílek, trochu blázen, trochu reformátor, trochu chytrý štváč, ale věc je sestavena tak, aby jeho osoba působila dojem milý, někdy i vznešený, aby povrchní čtenář

neznamenal, že je to fantasie. Kristus evangelií a dějin je zcela jiný: Když rozumáři tuto smýšleninu vydávají za Krista z evangelií a dějin, je to klam. Kdo na tento románec pohlédne blíže, shledá, že je psychologicky vůbec nemožný. Člověk s takovým sebeklamným vědomím se hodí leda do bájky. Odborníci ukazují na protiřeči, bludy, nemožnosti toho románu. Já od toho upouštím.

2) Druhá věc, kterou bylo rozumářům vysvětliti, totiž přirozeně vysvětliti, jest založení církve.

Písmo vypravuje o zmrtvýchvstání Páně, o tom, jak se vzkříšený Kristus zjevoval apoštolům, jak je poslal kázat do celého světa, jak vstoupil na nebe, jak apoštolové kázali o Kristu, že je slíbený Mesiáš a Syn Boží, jak křesťané tuto víru vyznávali. To se rozumářům nehodilo, neboť to jsou nadpřirozené věci a oni mají zásady, že nic nadpřirozeného není, zvláště že není zázraků. Ale vznik církve je skutečnost, které nelze škrtnouti. Musili tedy věc vysvětliti. Slyšte, jak to činí.

Strašná smrt Pána Ježíše byla pro apoštoly a ostatní přívržence překvapením. Z počátku byli poraženi, ale jejich víra v milého mistra jen se zatřásla. Za nějaký čas se zase probudila. Vrátili se do Galileje. Každé místo jim připomínalo mistra, co tam mluvil, činil. Mnohé skutky měnily se při tom v zázraky. Tak obraz Pána Ježíše v nich ožil a s ním jejich víra v něj. Tento obraz zázračně vyšňořený zaujal jejich mysl víc a více a vedl je až k vytržení mysli, že to, co si mysleli, měli za skutečnost. V tomto opojení ujaly se v nich tři myšlenky: Kristus vstal z mrtvých, byl povýšen do nebe, tento nebeský Kristus přijde co nevidět v oblacích soudit živých a mrtvých.

Opojení mysli je takové, že se vmyslili zpět do doby po smrti Páně a že viděli v ní Krista vzkříšeného. U žen to bylo snadné, nebo jsou hysterii přístupnější. U Petra vznikl klam z bolesti, že svého mistra zapřel. Při obecném rozčilení učedníků přicházely takové halucinace na všechny. Učedníci, jdoucí do Emaus, vzpomínali na Ježíše, vzpomínkami se rozrušili, upadli do halucinace. Výsledek byl, že Krista viděli, s ním mluvili, s ním šli. Apoštolové, učedníci a ženy byli pohromadě, vzpomínali na Krista, rozčilovali se vzpomínkami a výsledek byl, že jej viděli, jak vstoupil, a slyšeli, jak mluvil. V takové halucinaci vzniklo v nich také proměnění Páně na hoře Tabor a posilnilo je ve víře, že Kristus vstal z mrtvých a vstoupil do nebe. Co takto sami věřili, vypravovali jiným jako skutečné události. Mnozí jim uvěřili. Svá slova podírali výroky starozákonních proroků, kteří předpověděli, že Mesiáš bude trpět, vstane z mrtvých a bude oslaven.

Osoba Kristova rostla v mysli věřících zázračně. Kristus byl víc nežli Mojžiš, David, Eliáš. Vznikly legendy o zázračném jeho početi a narození. Do evangelií přišly podle rozumářů později. Z Krista člověka stal se Kristus Bůh-člověk. Sv. Petr věřil v prvním kázání prý o božství Páně ještě neurčitě, ten Petr, který řekl: Ty jsi Kristus, Syn Boha živého, ale vývoj církve k této víře spěl. Domnělé zmrtvýchvstání byla hlavní myšlenka apoštolů a prvních věřících. To si mysli o velikonocích. Velikonoce s památkou na zmrtvýchvstání staly se základem církve. Podle rozumářů se zmrtvýchvstání nestalo, ale apoštolové v ně věřili jako v skutečnost vlivem svých halucinací, ostatní přesvědčili svou vírou a výroky proroků.

To je druhá část románku. Je mnohem méně povedená nežli prvá. Zde nebylo možno vyškrtnouti vše, co se nehodí, nebo církev Kristova vznikla, vznikla v Jerusalemě, vznikla tím, že Kristus Pán vstal z mrtvých a s učedníky se po 40 dní stýkal, velikonoce jsou od počátku její hlavní svátek. To jsou skutečnosti, jichž nelze popřít. Rozumáři dlouho si nevěděli rady, pokoušeli se o rozmanité výklady, ale žádný nebyl možný. I utekli se k halucinacím. Ani tento výklad se jim nelíbí. Není divu. Přijmouti, že všechny ženy, všichni apoštolové, všichni učedníci byli po 40 dní v stálém opojení mysli, že toto opojení bylo vyvoláno vzpomínkami na umučeného Krista, že se stupňovalo k halucinacím, takže nikdo z nich nedovedl rozeznati vidění od skutečnosti, přijmouti tyto věci u mužů tak střízlivých, jakými učedníci byli — to jest i pro rozumáře věc nechutná. Ale nemají jiného výkladu. Ke všemu přistupuje ještě zjev přirozeně nepochopitelný, míním proměna, jež se stala s apoštolý. Kde se vzala jejich moudrost, kde jejich odvaha, kde jejich pevnost až k smrti? A trvaly jejich halucinace až do smrti?

3) Třetí věc, kterou musí rozumáři přirozeně vysvětliti, jest osoba sv. Pavla a evangelium sv. Jana.

Písmo vypravuje nadpřirozené obrácení sv. Pavla, jež se stalo na cestě do Damašku. Nic nadpřirozeného podle rozumářů není. Změnili tedy událost v halucinaci, v nějaký prudký vnitřní zážitek. To šlo snadno, jen se sv. Písmo trochu předělalo. Svatý Pavel měl mnohé boje se Židy, kteří hlásali, že Starý zákon zůstává v platnosti. To převrátili rozumáři tak, že první církev byla v zajetí židovských názorů, že sv. Pavel ji z nich vytrhl a učinil z ní církev světovou. Zamlčují, že nezávaznost Starého zákona prohlásil apoštolský sněm jerusalemský, na němž příslušné rozhodnutí učinil sv. Petr. Poněvadž sv. Pavel objasňuje hluboce božskou bytost Kristovu, Práví rozumáři, že on obožení Kristovo dokonal. Petr v první církvi učinil prý z Krista bytost božskou, Pavel druhou božskou osobu

vtělenou a přiřkl jí dílo vykoupení, jak mu učí katol. církev. To je asi tak moudré, jako kdyby někdo řekl: Čelakovský popisuje přírodu, on ji tedy stvořil. Nauku sv. Pavla o vzkříšení Páně přecházejí mlčením. Sv. Pavel píše o zmrtvýchvstání Páně jako o skutečné události a zdůrazňuje je. Píše Korintanům, že velikonoce bez skutečného vzkříšení nic nejsou, vypočítává jim zjevení vzkříšeného Pána, volá, že by bez vzkříšení byla jejich víra marná a že by apoštolové byli křiví svědkové (1. Kor. 5, 3). Taková svědectví vykládati halucinací nejde; proto rozumáři raději o nich mlčí. Škrtnout v listech Pavlových nelze, nebo jejich původnost je nade vší pochybnost zjištěna.

Největší obtíže působí rozumářům evangelium sv. Jana apoštola. Zde nepomohlo škrtnání ani předělávání, nebo celé evangelium líčí Krista jako věčné Slovo vtělené a ukazuje, že si byl Kristus svého Božího synovství vědom. Tu byla dobrá rada drahá. Pomohli si tak, že řekli: Víra v božství Pána Ježíše se už vžila. Když vznikaly proti ní různé bludné výklady o osobě Páně, podjal se sv. Jan úkolu, čeliti jim a viru křesťanů vědecky obhájit. Podle rozumářů neličí evangelium svatého Jana Krista jak žil, nýbrž jak v něj tehdy křesťané věřili. Tehdy byly prý již na vrcholu vývoje, nebo Kristus u sv. Jana jest si vědom, že je vtělený Syn Boží. To prý v prvních evangeliích ještě není. Tážeme se: A co sv. Jan? Věřil také tak? Či jen tak psal? On přece Krista znal a tři léta s ním žil. V prvním případě by byl v nepochopitelném klamu, v druhém by vědomě klamal. Tohoto důsledku se mnozí rozumáři lekají a proto raději popírají, že čtvrté evangelium je od sv. Jana, ač vědí, že toto počínání je neudržitelné.

* * *

Vyložil jsem krátce, jak mluví a piší rozumáři a pokrokáři o Kristu. Podle nich byla pravda o Kristu po dva tisíce let skryta. Oni ji odkryli. Oni rozlišili, co je víra a co skutečná dějinná událost, oni ukázali, jak se víra v božství Krista vyvinula. Apoštolové, sv. Otcové, dějepisci, všichni veleduchové minulých křesťanských dob, také veškerá církev východní a západní nerozuměli nic, byli nevědečtí, nekritičtí, teprve oni přiložili na Krista měřítko vědecké a odkryli dvoutisíciletý blud. Jak si počínají, jsme viděli.

Nedejme se klamati ani učeností, s kterou vystupují, ani svůdnými a zbožnými frásami o ideálu, lidskosti a zbožnosti, jichž o Kristu užívají, ani kritikou evangelií, vycházejících z předpokladu, že není nic nadpřirozeného. Základ víry křesťanské je víra v božství Pána Ježíše. Kdo tu ničí, ničí Krista a křesťanství vůbec, ovšem

jen u sebe a u těch, kteří se dají od něho svést. Zásada rozumářů, že není nic nadpřirozeného, je bludná. Každý nový zázrak ji vyvrací a potvrzuje božství Páně. Opustiti víru v Krista, Syna Božího pro uvedené románky, bylo by věru lehkomyšlností. My vyznávati budeme do smrti: To jest život věčný, aby poznali tebe, jediného pravého Boha, a toho, jehož jsi poslal, Ježíše Krista (Jan 17, 3.).

XIX. Mesiánské vědomí Kristovo.

Řekl jsem, že se novější slovesnost zabývá neobyčejně osobou Pána Ježíše. Jedna z otázek, která je na popud rozumářů velmi přetřásána, týká se mesiánského vědomí Páně. Oč při ní jde? Rozumáři se táží: Měl-li Kristus mesiánské vědomí, t. j. měl-li se za Mesiáše, Vykupitele? Nejrady by všichni odpověděli, že neměl. Mnozí skutečně všemožně usilují, aby to prokázali. Chápete proč. Že Pán Ježíš není vtělený Syn Boží, je pro ně odbytá věc. Vyplněná proroctví a divy, zvláště zmrtvýchvstání volají ode dvou tisíc let: jest jím. Ale rozumáři mají lehkou odpověď. Pravi jednoduše: Nikdy se nestal zázrak! Zázrak je vůbec nemožný. Zázraky biblické jsou zbájené přirozené události. Po té stránce nadpřirozené náboženství je odbyto.

Avšak zbývá Kristus Vykupitel. Od počátku je základní naukou křesťanství, že Kristus je Mesiáš, že svou smrtí nás vykoupil, t. j. že učiniv spravedlnosti Boží zadost za naše hříchy, vrátil nám posvěcující milost neboli nadpřirozený stav, jehož cílem je blažené patření na Boha. Hle, nauka číře nadpřirozená. Jak ji odstraniti? Veškeré vzdělané a ušlechtilé lidstvo ctí Krista jako nuže nejvyšší moudrosti. Rozumáři to vědí. Jsou proto ve veliké nesnázi. Měl-li se Kristus při své nedostižné moudrosti a svatosti za Mesiáše, zajisté jím byl a základní nauka křesťanská o vykoupení je pravá. Oh, kdyby mohli říci, že se za Vykupitele neměl! Vítězně by nám volali: Bláhovi! Máte Pána Ježíše za Vykupitele, a on sám se za něho neměl! Nauka o vykoupení je smyšlenka prvních křesťanů, zvláště sv. Pavla. (Sv. Pavel totiž ji zvlášť pěkně a hluboce vykládá.) Smyšlenkou jsou proto svátosti a vše nadpřirozené vůbec. To by jásali: Není nadpřirozeného náboženství! Byla by to ovšem smutná radost. Byla by to radost slepých a hluchých, kdyby se radovali, že celý svět oslepl a ohluchl.

Úsilí rozumářů se nedaří. Pán Ježíš měl mesiánské vědomí. Měl plné vědomí, že je Vykupitel, od prvního okamžiku veřejného vystoupení. Zdůrazňuji, že je měl plně hned od počátku. Činím tak

proto, že mnozí rozumáři praví, že se v něm teprve vyvíjelo. Úplně vyvinulo se v něm prý teprve v době před smrtí. Vědí, že snaha ukázati, jakoby Kristus vědomí mesiánského vůbec neměl, je marná. Jako důkaz uvádějí, že před lidem jako Mesiáš nevystupoval.

Promluvíme tedy o mesiánském vědomí Pána Ježíše. Maje zřetel k vývodům rozumářů ukáží tři věci: a) Jak Pán Ježíš měl plné mesiánské vědomí od počátku, avšak z důležitých příčin opatrně s ním vystupoval. b) Jak toto vědomí před učedníky a lidem opatrně, ale důsledně projevoval. c) Jak za ně, nenaleznuv pochopení, umřel. Božský Vykupitel požehnej slovům mým.

* * *

1) Měl-li Pán Ježíš mesiánské vědomí hned od počátku? Hle první otázka.

Na Jordáně káže sv. Jan Kř. Zástupové hrnou se k němu. Který je obsah jeho kázání? Čiňte pokání, nebo Mesiáš a jeho království se blíží. Jsem podle Isaiáše jeho andělem neboli předchůdcem a připravuji mu cestu. Káže tak určitě a jasně o Mesiáši, že se ho velerada dává zvláštním poselstvím tázati, je-li Mesiášem on. Jan vyznává, že jím není, ale dokládá, že ten, jenž přijíti má, jest už uprostřed lidu. Táži se: Jsou to slova mesiánská? Jsou. První stránka sv. Písma ohlašuje Pána Ježíše jako Mesiáše.

Čtěme dál. Pán Ježíš přichází k Jordánu a Jan ho vidí. Jak ho pozdravuje? Ejhle Beránek Boží, který snímá hříchy světa. Všimněme si zvláště slov: Který snímá hříchy světa. Jan nemluví řečí rozumářů, kteří užívají též frázi o vykoupení, a velmi dojemně, ale dávají mu moderní humanistický, přirozený smysl, jemuž mimo to nelze ani rozuměti. Jan mluví jadrně po katolicku: Ježíš sejme se světa hříchy, t. j. vykoupí jej. Zdráhá se pokřtiti Krista pravě, že sám by měl býti od něho pokřtěn. Pán naléhá, i pokřtí ho. Co se děje při křtu? Nebe se otvírá a hlas Boží praví: Tentof jest můj můj milý Syn . . . O tom, znamená-li jméno Syn Boží o Kristu v Písmě vždy skutečného Syna Božího, lze se někdy příti. Ale zcela jisté je, že vždy znamená Mesiáše. Táži se: Mluví-li Písmo o Kristu jako Mesiáši? Mluví, a to hned na počátku.

Pokračujme. Pán Ježíš je na poušti pokoušen. Oč jde pokušiteli? Slyšel, že Kristus je zván Synem Božím, což vždy, jak jsem pravil, znamená aspoň Mesiáše. I vyzvídá pokušením: Jsi-li Syn Boží, proměň kamení toto v chleba. Jsi-li Syn Boží, spusť se s cimbuří chrámového. Ví, že Mesiáš je ohlášen jako divotvůrce. Odtud jeho výzva. Ví též, že je ohlášen jako veliký ničitel říše ďáblovy a jako budovatel království Božího. Proto ho vyzývá: pokloň se mi, dám

ti království světa. Po třetí se táži: Je tohle mesiánské? Je tu řeč o Kristu jako Vykupiteli? Je.

První stránky Písma ohlašují tedy Pána Ježíše jako Mesiáše. Rozumáři odpovídají, že to nejsou skutečné události, nýbrž vnitřní zážitky Páně, vidění, obrazy fantasie. Avšak tím mesiánského vědomí u Krista nevyvracují, nýbrž spíše je potvrzují. Vždyť podle nich nejde o to, co pravil o Kristu sv. Jan, Bůh, ďábel, nýbrž co on sám vniterně zažil. Podrážejí si tedy sami nohy. Pomáhají si tím, že praví: Tyto sny a citová vzrušení Pána Ježíše, jimž se oddával, jsou první základ, z něhož mesiánské jeho vědomí vzniklo. Táži se: Víte-li o nějakých takových snech Páně? Znáte-li jedinou řádku Písma, která by pro ně svědčila. Nevíte a neznáte. Není jich. Rozumáři obviňují první křesťany, že zbájili život Páně, ač pro hrozné obvinění nedovedou uvést jediného důvodu, ale sami bájí, jak se jim právě zdá.

Než proč se Pán Ježíš neohlásil lidu slavně a důrazně sám jako Mesiáš? Ano, proč se tím tajil? Toť hlavní trumf rozumářů. Odpovídáme: Netajil se. Byl v projevech mesiánských opatrný, ale to bylo nezbytné.

Netajil se. Ondřej volá k Šimonovi: Nalezli jsme Mesiáše (Jan 1, 41), a Pán se nevzpírá. Filip dí: Ty jsi Syn Boží, ty jsi král israelský (Jan 1, 49), a Pán neopovídá: Mýlíš se, nejsem jím. Syn Boží a král israelský byla jména pro slíbeného Mesiáše, Židům běžná. Démoni, jež z posedlých vyhání, poznávají ho a prohlašují za Mesiáše. Pán uložil jim mlčeti, nechtěje přijmouti od nich svědectví anebo máje jiné důvody k tomu, ale nedí: Nejsem jím. Činití ze zákazu nevím jaké podezřívavé důsledky, je násilně vkládati do něho, co v něm není. Pán Ježíš netajil tedy učedníkům, že je Mesiáš, ani v prvním okamžiku, kdy si je volil.

Netajil se ani před lidem úplně. Důkazem je jméno Syn člověka, které si s oblibou dával. U sv. Matouše přichází 32krát, u sv. Marka 14krát, u sv. Lukáše 25krát, u sv. Jana 11krát, úhrnem 82krát. Vždy si je dává Spasitel sám. V ostatních spisích Nového zákona přichází jen třikrát. Jméno to je mesiánské. Každý poněkud v Písmě obeznalý Israelita věděl, že je z proroka Daniele a že tam značí budoucího Mesiáše (Dan. 7, 13. n.) Mesiánskou povahu tohoto jména přiznávají také rozumáři. Pán Ježíš mesiánský význam jeho stále stupňoval. Tak vyznal od počátku přede vším lidem, že je slíbený Mesiáš.

Proč volil právě toto jméno? Proč nevolil jméno Kristus, t. j. pomazaný, jméno pro Mesiáše nejobvyklejší, proč ne syn Davidův, kníže pokoje, král israelský? Tu jsme u druhé věci, že se totiž

netajil, ale že si vedl v mesiánských projevech opatrně. Jméno Syn člověka nemělo národně politického zabarvení, ostatní jména je měla, naznačující Mesiáše jako národního hrdinu a politického osvoboditele. Školou rabínskou byl původní číře náboženský význam Mesiáše zkažen. Mesiáš, jehož hlásala, nebyl Mesiáš Písma, vykupitel z hříchu, nýbrž národně politický osvoboditel, slavný a nádherný obnovitel trůnu Davidova, muž, jenž podrobí svět národu israel-skému. Tato představa Mesiáše přešla lidu v krev a tuk. Táži se: Mohl-li Pán Ježíš při takovém stavu věci vystoupiti hned otevřeně a rozhodně jako Mesiáš? Nebylo to možné. Pomyslete, co by se stalo, kdyby byl prohlásil: Jsem Mesiáš, ale jiný, nežli jak si ho představujete; jsem Mesiáš, který umře za hříchy světa. Měli by ho za odpadlíka od Zákona anebo za blázná. A kdyby takového výkladu nepřidal? Ó, tu by ho, uvěřivše v něho, učinili vůdcem vzbouření a vedli do války s Římany. Však i přes všecku opatrnost byl nejednou v takovém nebezpečí. Proto bylo třeba, aby lid, zvláště sbor apoštolský, byl dříve zbaven klamného ponětí o Mesiáši. To však byla práce nad pomyšlení těžká. Který národ vzdá se snadno zakořeněných ideálů, třebas bludných? Víte, že se na osudném mesiánském předsudku národa ztroskotala na konec jeho víra v Krista.

Přehledněme nyní, co jsem dosud řekl. Měl-li Pán Ježíš vědomí, že je Mesiáš? Měl-li je hned od počátku? Projevoval-li je? Odpovíte zajisté: Ano. Měl je a také je projevoval, ale opatrně.

2) Pokročme dále. Vizme jak Pán Ježíš své mesiánské poslání rozvíjel a jak mu rozuměli učedníci a lid.

Jan Kř. kázal, že království Boží, t. j. království Mesiášovo je blízko. Pán Ježíš navazuje na jeho slova, ale ohlašuje je zcela jinak. Káže, že Syn člověka již přišel, že přišel s nebe a že se do něho zase vrátí (Jan 3, 1. n.; 32 a j.). Nad Synem člověka otevře se nebe a andělé budou sestupovati na něho (Jan 1, 51). Syn člověka má důstojnost od Isaiáše předpovědnou (Is. 61, 1; Luk. 4, 18. n. a j.): hlásá evangelium o království Božím (Mar. 1, 38; Luk. 4, 34. a j.) volá do něho hříšníky (Mat. 9, 13), hledá ztracené syny israelské, aby je zachránil (Mat. 15, 2. a j.). Ze všech řečí vyznívá vykoupení, ale jiné, nežli národně politické, vykoupení z hříchu, jak mu učí kat. církev od počátku. Syn člověka přišel zachránit duše. Plní vůli Boží, ale mluví z vlastní moci, s nevídanou moudrostí a silou. Není podroben Starému zákonu, nýbrž opravuje jej (Mat. 5, 1. n.). Vzpomeňte na velikolepé kázání na hoře, na slova: Slyšeli jste, že bylo řečeno starým, ale já pravím vám . . . Syn člověka má důstojnost, že kdo ho tupí, dopouští se rouhání (Mat. 12, 32.

a j.). Syn člověka přijde jako soudce na konci věků soudit svět (Mat. 13, 37. n.).

Aby Syn člověka své božské poslání potvrdil, činí divy, které byly předpověděny o Mesiáši. Žáci Janovi se ho táží, je-li on ten, jenž přijíti má. Odpovídá slovy proroka Isaiáše: Slepí vidí, kulhaví chodí, malomocní se očišťují, hluší slyší, mrtví vstávají z hrobu, chudým zvěstuje se evangelium (Mat. 11, 2. n.: Luk. 7, 88. n.). Odpověď je nepřímá, ale tak jasná, že každý jí rozuměl. Spasitel zakončil své vyznání významnými slovy: Blahoslavený, kdo se nepohorší nade mnou. Rozumíte zajisté, co znamenají, a víte, že se splnila jen málo. Pohoršili se nad ním. Pohoršili se na Mesiáši, jenž byl nepatrný a nechtěl zasednouti na stolec Davidův.

Těchto několik ukázek stačí zajisté s dostatek na důkaz, že Pán Ježíš vystupoval od počátku jako Mesiáš. Než jak chovali se apoštolé a lid? Apoštolové měli týž předsudek jako národ. Vzpomeňte na svrchu uvedená slova Ondřeje a Filipa. Jak pozdravili Pána? Jako Mesiáše krále. První opravdivé vyznání víry v Krista jako Mesiáše učinili po utišení bouře na moři. Poklonili se před ním a řekli: Ty jsi v pravdě Syn Boží (Mat. 14, 33). Od té doby, zdá se, věřili pevně. Ovšem dával si s nimi Pán zvláštní práci, činil je svědky svých divů, vykládal jim tajemství Boží zevrubněji nežli lidu. U Cesarey Filipovy podrobil je pak zkoušce. Obstáli skvěle. Odpověděli na otázku, zač ho mají lidé: Jedni za Jana Kř., jiní za Eliáše, jiní za Jeremiáše anebo za jednoho z proroků. Kým pravíte mě býti vy, tázal se mistr? Petr odpověděl jménem všech památnými slovy: Ty jsi Kristus, Syn Boha živého (Mat. 16, 13. n.). Kristus znamená Mesiáše. Věřili tedy pevně, že je Mesiáš. Vzdali se tím také už obecného předsudku? Nikoliv. Věřili v něho očekávajícíce, že se králem israelským ještě učiní. Pán Ježíš byl zatím spokojen, ano blahoslavlil Petra za jeho vyznání a slíbil mu prvenství v církvi. Pán Ježíš tedy vyznání přijal a odměnil.

Než lid? Lid nevěřil. Pozoroval divy, žasl nad mocí slova, viděl, že se vše hodí na Mesiáše, ale jedno chybělo. Ježíš Nazaretský nebyl novým Davidem, jenž divem anebo s mečem v ruce drtí nepřitele a klade ho k podnoží Israele. Je veliký prorok (Luk. 7, 16), více nic. Někdy volají někteří, překonání jsouce skutky Páně: Není-liž tento syn Davidův (Mat. 12, 23)? Některé uzdravení vyznávají ho tak. Někdy jsou na chvíli stržení celí zástupové (Jan 2, 23; 7, 12; Mat. 16, 13. n.). Po nasycení na poušti chtějí ho provolati králem, t. j. národně politickým vůdcem za svobodu (Jan 6, 14. n.). Ale jakmile Kristus odmítá, není Mesiášem, nýbrž jen prorokem. Jak mohl za takových poměrů Pán Ježíš vystoupiti s dů-

razem jako Mesiáš? Jedině v Samaří to bylo možné, aniž Samařští neměli židovského předsudku o Mesiáši jako o světském bohatýru. Tam Spasitel vystupuje také zřejmě jako Mesiáš a obyvatelé věří v něho (Jan 4, 39.).

Vidíme tedy, že Pán Ježíš rozvíjí své mesiánské poslání, že apoštolové věří v něho jako Mesiáše, ale s nadějí, že se ještě za krále prohlásí, že lid byl nakloněn, ano někdy i stržen k víře té, že však své víry pozbýval, když Kristus nevystupoval jako světský král. Mohl-li Pán Ježíš více učiniti, aby osvědčil své mesiánské vědomí a poslání? Sotva. Řeknete-li, že se v něm mesiánské vědomí poznenáhla vyvíjelo? Ne. Bylo v něm vždy stejně. Jen na venek projevoval je zřejměji a zřejměji. Tak mu bylo nezbytně jednati, neboť musil učedníky a lid pro pravé mesiánství vychovávat.

3) Tak se věci měly drahnou dobu. Však čas minul a okamžik vykupitelské smrti se blížil. Bylo nezbytné, aby apoštolové byli poučeni, jak Mesiáš své dílo provede, a aby i lid o tom zvěděl, ať uvěří čili nic. Pán Ježíš nastoupil tento těžký úkol. Celá poslední část evangelii směřuje k tomu cíli.

Apoštolové mají uvěřiti, že se vykoupení stane utrpením a smrtí. Božský mistr ukazuje jim na proroctví, která předpovídají utrpení Mesiášovo. Aby je poučil, že říše Mesiášova nezačne skvělým činem vojenským, vypravuje jim podobenství o zrně hořčičném. Aby poznali, že království mesiánské je království duchovní, v němž budou všichni lidé, uvádí rozmanitá podobenství o vinici, svatbě, poli. Apoštolové nechápou. Petr v době krásného svého vyznání odporuje myšlence o utrpení tou měrou, že se mu dostává vážného pokárání (Mat. 16, 23.). Na hoře Tábor Bůh dal svědectví Pánu Ježíši slovy: Tentof jest můj milý Syn . . . A dodal: Toho poslouchajte. Sloupové proroků, Mojžíš a Eliáš, svou přítomností dosvědčovali, že Pán Ježíš je ten, o němž předpovídali. Mluvili s Kristem o utrpení a vykupitelské smrti jeho. Vyvolení z apoštolů uvěřili, že Kristus je Mesiáš, ale že bude trpěti a umře, nechápali. I přes toto veliké svědectví při smrti Páně se zmátli. Jakob a Jan hádají se v poslední chvíli, kdo z nich bude v budoucím království větší. Smrt Páně zmátla všechny. Ještě po zmrtvýchvstání se těší, že nyní nastane slavné panování. Mistr jim vykládá proroky, ale chápou jen, že Mesiáš musil trpěti. Že by neměl zříditi světského království, nechápou ani tehdy. Věřili v Krista Mesiáše, věřili také, že musil umřít, ale svých předsudků se nevzdali.

A co lid? Pán Ježíš projevoval své mesiánské poslání i před lidem stále určitěji a jasněji. Mluví k němu, že kdo za něho a jeho evangelium dá život, jej najde, že kdo se za něho a jeho slova

bude stydět, za toho se bude stydět Syn člověka, až přijde v slávě Otce svého s anděly (Mar. 8. 34. n.). Opět mu káže, že kdo ho vyzná před lidmi, toho vyzná Syn člověka před anděly nebeskými, a že kdo ho zapře před lidmi, ten bude zapřen před anděly Božími (Luk. 12, 18. n.). A také již neskrývá svých divů, jako tu a tam dříve, kdy nepřišla ještě hodina jeho (Jan 7, 6), nýbrž koná je se skvělostí přede všemi, i farisei, zákoníky a kněžími, ano i v chrámě. A vždy žádá pak víru v sebe, dovoláváje se jich jako svědectví pro své božské poslání (Jan 9, 3. n.; 10, 25. n; 14, 10 a j.)

Mnozí z lidu řekli: To je Kristus. Jiní odpovídali, řkouce, že Kristus nemůže být z Galileje (Jan 7, 40.). I nastal rozkol v lidu o Kristu. Ale věřících přibývalo. Ani hrozba fariseů, že bude vyloučen ze synagogy, kdo ho vyzná jako Mesiáše, nepomáhala (Jan 9, 22.). Hnutí je tak mocné, že se velerada sešla a nařikala: Necháme-li ho tak, všichni uvěří v něho (Jan 11, 48.). „Kristus je Mesiáš“ stalo se krátce před utrpením Páně všeobecným heslem v lidu (Mat. 27, 17, 22; Jan 10, 42; 11, 28, 45.). Pán Ježíš vystupuje tedy i před lidem s pravým pojmem Mesiáše (Mat. 10, 38. n.; 20, 10. n.; Luk. 17, 24. n. a j.) a mluví k němu o vykoupení skrze smrt. Připomínám jen podobenství o dobrém pastýři, jenž dává život za ovce své. Bylo srozumitelně mesiánské. Ale marně, lid mu nerozumí. Věří, že je Mesiáš, avšak žádá neméně, aby Mesiáš zaujal trůn Davidův. Nastal vjezd Páně do Jerusalema. Musil se stát, poněvadž byl předpověděn. Ale Pán Ježíš konal je tak, aby svou pokorou nejen nezesílil bludných předsudků Židů, nýbrž je potíral. Marně. Právě nyní dozrálo osudné překroucení Zákona a vydalo zhoubné ovoce. Před vjezdem stalo se uzdravení slepců u Jericha, kteří k němu volali jako k synu Davidovu, a dříve již senační vzkříšení Lazarovo. Tyto divy byly hlavním popudem k projevům, jež při vjezdu nastaly. Lid volá: Hosanna Synu Davidovu. Požehnaný, jenž se běře jako král je jménu Páně. Slyšíte osudný předsudek? Proto byl Spasitel při vjezdu tolik vážný a smutný. Nadšené pozdravy politickému Mesiáši zahlaholily také Jerusalemem. Tu se usnesla velerada: Zemře. Že vjezd je mesiánský, doznávají i rozumáři. Kristus zjevil se tu jako slíbený Mesiáš král, ovšem král duchovní. Předsudek věc osudně zvrátil. Za několik dní stojí Pán Ježíš před soudem jako svůdce lidu, před Římany jako povstalec proti římské vrchnosti, před Židy jako falešný Mesiáš. Pilátovi odpovídá: Mé království není z tohoto světa (Jan 18, 36), veleradě: Jsem Mesiáš, jsem Syn Boží, jenž sedí na pravici Boží a přijde zase na oblacích nebeských (Mat. 26. 63 a j.). Odpovědne hlásá nadpis na jeho kříži: Jesus Nazarenus, Rex Judeorum.

Římané tomu rozuměli: Chtěl býti králem židovským, Židé: Chtěl býti Mesiášem, ale nebyl jím, neboť se nestal Mesiášem králem. Lid čekal nejprve s napětím. Když se Pán Ježíš neprohlásil za krále, dohrál v očích národa svou úlohu. Čím větší bylo očekávání, tím větší bylo zklamání. Čím větší naděje, tím větší nenávist a opovržení. Byl patrně svůdce. Kdyby byl pravý Mesiáš, byl by zasedl slavně na trůn Davidův.

Člověk, jenž uvažuje o těchto věcech, je do hlubiny duše rozrušen pomyšlením, jak jediný falešný předsudek je s to, aby zatěmnil ducha. Tento strašlivý vliv mají předsudky dodnes. Vzpomeňte na hesla o věčné hmotě, o věčném vývoji, o klerikalismu, o Husovi jako reformatoru a českém hrdinovi, o socialismu jako společenském ústrojí budoucnosti a j. Aby nás Pán Bůh při zdravém rozumu zachovati ráčil.

*   *   *

Výsledek naší úvahy má býti odpověď na otázku: Měl Kristus vědomí, že je Mesiáš? Měl je od počátku? Odpověď jest: celé evangelium od začátku až do konce volá: Ano. Sám Harnack vyznává v svých dějinách věrouky proti odporným míněním: Tato stránka evangelií snese nejostřejší zkoušku. (Har. Dogmg. 62.) Ano Pán Ježíš měl se za Mesiáše, ale ne podle výkladu rabínského, nýbrž za Mesiáše, jak proroci jej předověděli. Oním nemohl býti. Jako nemohl sestoupiti s kříže, když na něj volali: Sestup, a uvěříme, tak nemohl vyhověti bludným názorům lidu. Byl Mesiášem podle plánů Božích. Jest oním Kristem, který byl poslán od Boha, aby svou smrtí vykoupil lidstvo z hříchu. Kdo má milost od něho zjednanou, má účast v tomto vykoupení a bude dědicem království. Ne ovšem království, jak Židé o něm snili, ale království věčného, tisíckrát skvělejšího. Kriste Vykupiteli, zachovej nás v své milosti.

XX. Bludné názory o Mesiáši.

Ukázal jsem minule, že Pán Ježíš měl mesiánské vědomí. Uvedl jsem důkazy, že se hned na počátku veřejného vystupování ohlásil za Vykupitele, že poznenáhla sice, ale důsledně na své mesiánské poslání ukazoval, že je před lidem, zvláště před učedníky rozvíjel, že za ně konečně umřel. Proč je rozvíjel poznenáhla a proč za ně umřel, když přece celý národ Mesiáše očekával? Také na tuto otázku jsem odpověděl. Mezi Mesiášem, jak ho Bůh zaslíbil a jakým byl Kristus, a mezi Mesiášem, jak ho tenkrát pojímal lid, byl odpor. Pán Ježíš byl Vykupitel duší, lid čekal Mesiáše národně politického.

Proto bylo třeba, aby se Pán Ježíš všemu vyhýbal, co by jej označovalo jako Mesiáše v bludném pojetí, aby toto bludné ponětí opravoval a pravé ponětí uplatňoval. To byl úkol těžký, jelikož bludné ponětí o Mesiáši s lidem takřka srostlo. Mimo to lichotilo jeho národní ješitnosti a v době úpadku bylo kotvou, na niž se chytal. Spasiteli se podařilo, vzbuditi v apoštolích pevnou víru v své mesiánské poslání, ale z předsudků se nevybavili leč až po zmrtvýchvstání a seslání sv. Ducha. Lid uvěřil v Krista jako Mesiáše potud, že byl odhodlán jíti za ním, postaví-li se v jeho čelo jako vojenský vůdce. Dal to na jevo hlavně slavným vjezdem do Jerusalema, jež Kristu připravil. Ale když Pán Ježíš této příležitosti k vzbouření neužil, přestal věřiti v něho jako v Mesiáše. Bídna smrt Páně jej teprve utvrdila v přesvědčení: Oklamali jsme se.

Otázka mesiánského vědomí Páně se dnes přetřásá s horečnou dychtivostí. Mesiánství Páně je nejčasovější otázka dne. Pro věřícího křesťana je ovšem odbyta. Ale nemůže se jí vyhnouti, poněvadž rozumářský protestantismus právě z této stránky útočí na základy křesťanské víry. Bez užitku není v tom smyslu, že dává příležitost, osvítiti zevrubněji tuto stránku osoby Páně podle námitek z nejmodernější vědy, jak víte, vědy velmi sebevědomé. A tak se k otázce o Kristu Mesiáši vrátíme. Minule mluvili jsme více o skutečnosti, že se Kristus za Mesiáše vydával. Dnes rozebereme obsah slova „Mesiáš“. Ihned vzniká několik otázek. Je tu otázka: Co rozuměl slovem Mesiáš Starý zákon? Co rozuměli jím Židé? Zdaž byli Židé, kteří měli o Mesiáši pravý pojem? Leccos jsme si již příležitostně o těchto věcech uvedli. Dnes věnujeme jim zevrubnější pozornost. Božský Vykupitel nám požehná.

* * *

1) První otázka jest: Co znamená Mesiáš podle zákona Starého? Můžeme se při tom dívat na Starý zákon jako na knihu číře dějepisnou. Probíral jsem už mesiánská proroctví. Proto odpovím na otázku krátce. Odborníci praví, že nauku Starého zákona o Mesiáši lze vyjádřiti slovy: Mesiáš bude Davidem neboli synem Davida, synem člověka, sluhou Božím, Bůh s námi, jeho říše pak královstvím Božím.

David. Poslední muž, na nějž přešlo zaslíbení z ráje, byl David. Bůh mu slibuje, že jeho Království bude věčné. Dávno odpočíval David v hrobě a stále ještě prohlašuje proroctví, David, syn Davidův bude věčně panovati. (Ez. 34, 23. n.; 37, 21. n.; Jer. 23, 5. n.; 30, 8. n.; 33, 15. n.; Os. 3, 5; Am. 9, 11.) Však dědictvím jeho nebude jen Israel, nýbrž všichni národové. On nahradí starou

úmluvu, uzavřenou jen s Israelem, úmluvou novou pro všechny a Starý zákon novým královstvím mesiánským. Národové budou přicházeti k domu Hospodinovu na Sioně, aby se učili od něho cestám Božím, nebo ze Sionu vychází Zákon a z Jerusalema slovo Páně. (Is. 2, 2. n.; Mich. 4, 1. n.) Celý okršlek zemský bude naplněn známostí Hospodinovou. (Is. 11, 9.) Syn Davidův bude vládnouti v spravedlnosti, v pokoji, v milosrdenství, v požehnání. Všichni národové budou se mu klaněti a jemu sloužiti, v něm také budou požehnáni (Žal. 71). Netřeba podotýkati, že v těchto místech není řeč o světském panství anebo národní výlučnosti. Povaha jejich jest: Jeden Bůh, jedno lidstvo, sloužící jemu, všeobecná láska mezi všemi lidmi a národy. Nanejvýš připustiti lze, že mnohá z těchto proroctví zdůrazňují slávu domu Davidova a Israele s ním. Avšak správné jest, když se dí, že proroctví o Davidovi a Synu Davidově ukazují skvělou, oblažující stránku Mesiáše a jeho království.

Služebník Boží. Mesiáš si získá vládu a slávu tím, že bude za lidstvo trpěti a za ně umře, aby učinil zadost za jeho hříchy. Je to hlavně Daniel a Isaiáš, kteří zdůrazňují tuto stránku. Podle nich služebník Boží bude od Hospodina vyvolen, pomazán, všemi dary Ducha sv. opatřen, bude učitelem, prorokem, divotvůrcem a spasitelem, avšak nikoliv toliko spasitelem Israele, nýbrž spasitelem všech. On bude světlem národů do končin země (Is. 46, 6 a j.). Jak se to stane? Utrpením. Toto utrpení je líčeno, jak známo, velmi podrobně. Rovněž podrobně, jasně a určitě je líčeno, že je vezme na sebe pro nás, že ponese naše hříchy, že pro ně bude proboden. Tak podle úradku Božího vykoupí lidstvo a přivede je k spravedlnosti. Všichni národové budou se mu klaněti a on usedne, vstav zmrtvých, na pravici Boží. (Is. 53, 4. n.; Žal. 21, 17. n.; Žal. 15, 10. n. a j.) V těchto přčetných proroctvích je Mesiáš líčen, hlavně pod jménem ,sluhy Božího, služebníka Hospodinova, jako duchovní vykupitel všeho lidstva, vykupitel z hříchů, obnovitel spravedlnosti a na konec jako král nebe a země. Nemusím zajisté podotýkati, že skvělost syna Davidova je v plném souhlasu s ponížením služebníka Božího, neboť utrpení a smrt byly cestou k vykoupení lidstva a k věčné slávě Mesiášově; ostatně byl Mesiáš veliký i v ponížení.

Syn člověka. Mesiáš je Syn člověka. Syn člověka přijde jednou v oblacích nebeských soudit, aby nastoupil věčnou vládu mesiánského království Božího, jež získal vykoupiv lid utrpením, smrtí a zmrtvýchvstáním. Toť smysl proroctví Danielova o synu člověka (Dan. 7, 9. n.). Víte, že Kristus přijal toto jméno a že ho s oblibou o sobě užíval. Že Synem člověka je u Daniele míněn Mesiáš, nepřipouští pochybností.

Emanuel. Mesiáš je zván Emanuel, Bůh s námi. V přemnohých proroctvích je ohlašováno, že Bůh sám přijde, aby spasil lid svůj. (Žal. 2, 2. n.; Is. 7, 14; Is. 9, 1. n.); podle druhého žalmu bude to Syn Boží, podle Isaiáše narodí se z Panny. Proroctví ta souhlasí zajisté s nesmírnou důstojností, kterou Daniel přisuzuje Synu člověka.

Království Boží. Mesiáš zřídí království Boží. Slovo království Boží znamená v řeči sv. Písma toto: Bůh má královská práva na zemi a vykonává je, svět pak je uznává. Království Boží neboli nebeské království je říše, která je od Boha řízena a jemu se podrobuje. Slova Páně: „Přijď k nám království tvé“, znamenají: Hospodine, utvrď v nás svou vládu. Poměr království Božího k Mesiáši je: Mesiáš jako služebník Boží utrpením a smrtí je založí, jako Syn Davidův bude v něm králem, jak Syn člověka přijde jednou v slávě ho soudit, jako Emanuel (Bůh s námi) bude spravovati svou říši v duchu a moci Boží, neboli jinými slovy: říše Mesiášova bude veskrze říši Boží. Bůh s námi a království Boží znamená věčně totéž.

Dal jsem kratičký přehled o tom, co znamená Mesiáš v Starém zákoně. Nyní se táží: Má starozákonní pojem Mesiáše povahu světskou či duchovní, národní či všelidskou, politickou či nepolitickou? Odpovíte zajisté: Má povahu duchovní, všelidskou, nepolitickou. Lze namítnouti, že mezi proroctvími jsou některá, která se zdají svědčiti o národním a politickém povýšení israelského národa a zvlášt domu Davidova skrze Mesiáše. Námitka je správná. Jsou taková proroctví. Poukázal jsem na to, mluvě o Mesiáši jako Davidu. Lze jim sice podložit duchovní smysl, ale není toho třeba. Lze si zcela dobře mysliti, že by byl vyvolený národ, kdyby byl přijal Mesiáše, dosáhl v království mesiánském na zemi zvláštní cti a zvláštního požehnání. Avšak to nemění nic na jasné a nesporné pravdě, že Mesiáš Starého zákona je Mesiáš duchovní, vykupitel z hříchů, král víry a milosti, vládce Boží.

2) To stačíž na otázku: Co rozuměl Starý zákon slovem Mesiáš? Nyní odpovězme na druhou otázku: Co rozuměli slovem Mesiáš Židé v době Kristově? Odpověď je dvojí: byl tu pojem farisejsko-rabínský a tak zvaný apokalypticko-eschalogický.

a) Mesiáš školy farisejsko-rabínské. Po návratu ze zajetí vznikla u Židů bohověda farisejsko-rabínská, která v době Kristově dosáhla největšího rozkvětu. Máme ji tak, jak napsána byla po Kristu, ale není pochyby, že obsahuje věrně rabínskou nauku dob před Kristem. Nahlédněme do ní! Co shledáme? Váha prorockých spisů upadá, váha zákona Mojžíšova neboli Thory stoupá. Rabíni napočítali v Zákoně 613 předpisů a položili veškerou důležitost na ně. Učinili tak snad z dobrého úmyslu, aby svůj lid, obklopený pohanstvím,

uchránili vlivů pohanských, ale překročili míru. Následek byl osudný. Všechn náboženský život byl položen do lásky k Zákonu. Základem bohoslužby přestává býti modlitba s oběťmi a stává se čtení Zákona, Thory. Nábožnost nezáleží již ve vnitřním duchovním životě, nýbrž v zevním plnění všech předpisů. V Zákoně je všecko zjevení, které Bůh dal lidstvu a které mu vůbec mohl dáti. Knihy prorocké jsou věc pozdější a vedlejší. Knihy Zákona byly již před stvořením světa a budou věčně trvati, kdežto vše ostatní pomine. Co plyne z této nauky? Že zákon Mojžíšův není příprava na zákon Nový, není jeho předobraz, jenž pomine, až Nový zákon nastane, nýbrž že Starý zákon obsahuje již vykoupení a dává všelidskou spásu. Mimo něj není nic a nic nebude. Když Adam hřešil, nabídl Bůh národu israelskému na Sinaji úmluvu lásky. Israel ji přijal zákonem Mojžíšovým a tak se vykoupil z hříchu. Uctěním zlatého telete Israel zmařil sice úmysly Boží, ale věrným plněním zákona lze zase nahraditi, co tehdyž bylo ztraceno. Jiného vykoupení není. Není vnitřního ospravedlnění, není vykupitelského zadostučinění. Všecka spása záleží jedině a na věky v zachování Zákona. V zevním plnění Zákona je také všeliká dokonalost.

Dokonale spravedlivý je, kdo vyplnil všechny předpisy Zákona. Dostatečně spravedlivý je, kdo denně, týdně, ročně, za celý život vyplnil přes polovinu předpisů. Podle toho také národ je buď dokonale anebo dostatečně spravedlivý, když jako celek, jako souhrn všech osob naplňuje všechny anebo většinu předpisů. Spravedlnost je číře zevní, právní pojem. Nějakého vykoupení jako zadostučinění za hříchy a vnitřního nadpřirozeného obnovení není. Jaký význam má pak Mesiáš? Bude-li vykupitelem? Nikoliv. Není ho třeba. Vykoupení dáno je zákonem. Co tedy bude? Bude nejdokonalejší plnitel Zákona. Všecky předpisy, které Zákon obsahuje a které k němu kde který rabín přidal, bude plniti s naprostou dokonalostí a věností, takže se mu v tom žádný rabín nevyrovná. Mesiáš, jenž by kázal mravní obnovu a nikoliv zevní plnění maličerných příkazů, který by jeden jediný z nich opominul, jenž by hlásal nějakou pravdu, jdoucí přes zákon Mojžíšův, jenž by neuznal spravedlnost fariseů a rabinů za pravou, ano snad vinil je dokonce i z hříchu, takový Mesiáš by byl sám sebou a jistojistě zrádce na nejsvětějším, rouhač, falešný Mesiáš. Když tedy Pán Ježíš dovolil uzdraviti nemocného, utrhnouti klas v sobotu, když opominul některé obmytí, n. př. při jídle, když jednal přátelsky s celníkem, dal sám patrný a neomylný důkaz, že je spojencem Belzebuba.

Co učiní Mesiáš, až přijde? Vykoupení není třeba. Jaký bude tedy jeho úkol? Zřídí mesiánské království. V okamžiku, kdy celý

národ bude plněním zevních předpisů Zákona dokonale spravedlivý, zjeví se Mesiáš jako odměnitel této věrnosti. Co učiní? Utvrdí svým příkladem u Židů na věky věrnost v Zákoně, zapudí nepřátele, přinutí všechny národy k úctě Zákona, obnoví Davidovo a Šalamounovo království na zemi, ale v neskonale větším lesku. Jerusalelem bude hlavou všech měst světa. Bůh postaví v něm na sebe hory Karmel, Tábor, Sinai. Pak zřídí na něm chrám, viditelný všemu světu. Odtud bude Mesiáš vládnouti všem národům. Říše římská, která vznikla jedině pro hříchy Israele, bude ztroskotána. Všichni Židé světa sejdou se v zaslíbené zemi. Ostatní národové budou jen proto na světě, aby Mesiáši a Židům sloužili. Mesiáš bude neskonale krásný a kypěti podivuhodnou silou životní. Každý muž bude dvakrát tak vysoký jako Adam, jenž byl sto loket velký. I pidimužáci mezi nimi dosáhnou hlavou cimbuří chrámového. Ženy budou denně roditi, ovšem bez bolesti. Žádný hrozen nedá méně nežli třicet sudů vína. Obilí bude jako palma a dávati bude mouku již semletou, ani pečené holuby nebudou chyběti. Kdo do příchodu Mesiáše bude již Židem, bude tohoto blaha účasten; jiný nikoliv.

Řekneš snad: Jak je možno, že národ, který zajisté vynikal nábožností, zapomněl na svá proroctví a vytvořil si mesiánské království světské, ba hmotařské? Námitka je správná. Nedobře by pojímal sny o mesiánském království, kdo by jim upřel náboženský podklad. Byl tu. Ani mesiánské poslání Israele mezi národy nechybělo. Vše bylo jen převráceno. Při vši světskosti mesiánského království tanul všemu rabínskému židovstvu jako vzácný plod, jež Mesiáš přinese, na mysli sen, že bude „Zákon“ ode všeho lidu dokonale plněn, od pohanů pak uznán a ctěn. A poněvadž Židům dokonalá vláda Zákona a vláda Boží bylo totéž, spojovali s mesiánským královstvím představu: tehdy bude na celém světě vládnouti Bůh, ovšem ze Sionu, skrze ně jako své miláčky a vyvolence, zahrnuté rozkošemi. Mesiánské království rabínsko-farisejské má tedy náboženský podklad a také je myšleno jako universální, všesvětové. Tu probleskuje náboženský duch izraelský a slyšeti je ohlas mesiánských proroctví. Poněvadž Mesiáš přijde, až celý národ bude věrně zachovávatí Thoru, chápeme horlivost jeho pro Zákon, stupňující se u fariseů a rabínských přívrženců až k fanatismu. Nezachování nejnepatrnějšího zevního příkazu vzdalovalo totiž vyplnění luzného snu. Odtud pochází též přeplnění Zákona novými příkazy anebo zostření a přemrštění starých. Stupňování jha, jímž se Zákon tak stával, mělo jaksi vynutiti příchod Mesiáše. Odtud také nesmírná horlivost Židů v proselytství. Získání jediného pohana Zákonu urychlovalo příchod mesiánského království. Odtud však

také úžasná nenávisť proti křesťanům, kteří hlásali nejen, že Zákon přestal, nýbrž všechno proselytství mezi pohany strhli na sebe. Náboženský a vesmírný rys mesiánské myšlenky, od proroků tolikrát zdůrazňovaný, je zachován, ale zvrácen. Podotýkám ještě, že podle rabínské školy je Mesiáš pouhý člověk. Bude králem národa, ale zároveň nejlepším a nejposlušnějším synem velerady. Jeho království bude národní, t. j. židovské, ale všesvětové, poněvadž si podrobí svět.

Tak se vytvořil pojem Mesiáše vlivem farisejsko-rabínské školy a ovládl národ. Veliká většina národa spojovala s pojmem o Mesiáši: boj proti nepřítelům Zákona, vítězství Zákona v lidu israelském, panství lidu nad národy, spojené s rozkošnictvím, bohatstvím, slávou, tělesným zdravím, silou a krásou. Tak mluví všechna rabínská slovesnost, tak Josefus Flavius, Philo, všichni. Jak Pánu Ježiši bylo s tímto pojmem o Mesiáše bojovati, víte z evangelií.

A nyní otázka: Je-li rabínský Mesiáš totožný s Mesiášem Starého zákona? Není. Služebník Boží, syn člověka, Emanuel zmizel. Zůstal jen Syn Davidův, ale jeho sláva se změnila v národně politické panství nad světem. Zákon jako náboženský podklad zůstal, ale jen, aby dal pozemskou a hmotářskou moc, slávu, rozkoš.

b) Kratince se zmíním o Mesiáši apokalypticko-eschatologickém. Vznikl v době asi 200 let před Kristem ze spisů s přemrštěným mysticismem. Poněvadž byly psány podle vzoru sv. Písma anebo měly názvy spisů starozákonních, zovou se apokryfy, podvrhy Starého zákona. V nich je líčen Mesiáš s počátku podle rabínské školy. Ale když naděje na vyplnění bláhových snů mizely, přeložily příchod Mesiáše a jeho říše na konec nynějšího světa, takže mesiánské království znamená jiný, nový svět, zemi přetvořenou. V nynějším světě vládne satan a jiné Bohu nepřátelské moci. Svět mesiánský bude jedině pod vládou Boha a Mesiáše. Mesiáš tento je veskrze nebeský. Žije v nebi, přijde soudit, svět bude obnoven, z věrných zřízeno bude mesiánské království. Toto mesiánské království souhlasí úplně se sny farisejsko-rabínskými. Zbožní Židé budou vládnout všem národům, pohané budou jich na kolenou poslouchati, všem hříšníkům uřiznou bez milosti krky. Israel bude šťasten. Smyslná dobra oblejí jej. S nebe bude na zem spuštěn nový Jerusalems, který stál před hříchem v ráji a v nebi byl uschováván. Bude nesmírně velebný a krásný. Všichni Židé budou na vozích z větrů přeneseni do něho. Věž chrámová sahati bude až do nebe. S rosou sestoupí zdraví a nemoci se vzdálí. Radost bude na celém světě. Šelmy přijdou sloužit lidem. Země bude úžasně úrodná. Jeden vinný kmen dá tisíc hroznů, jeden hrozen

tisíc bobulí, jedna bobule tisíc sudů vína. Lidé budou ve věku tisíci let ještě jako chlapi. Zbožní budou zahrnuti bohatstvím. Všecky rozkoše, po nichž zatouží, budou je blažiti.

Však dosti o tomto Mesiáši. V lidu nenabyl nikdy velikého významu. Byl mu příliš vzdálen. Co podával luzného, sliboval také Mesiáš rabínský. A rabínský Mesiáš nebyl posunut až na konec světa, nýbrž byl očekáván již na tomto světě, a brzy. Proto lid věřil v Mesiáše rabínsko-farisejského. Že ani Mesiáš eschalogický neměl téměř nic z Mesiáše Starého zákona, netřeba podotýkati. Jen Synu člověka u Daniele je mu trochu podoben, avšak není z lidí; je přetvořen na bytost číře nadzemskou a přijde Bůh milý ví kdy.

3) Zbývá otázka, žil-li v lidu také Mesiáš starozákonní, či vymizela-li paměť jeho úplně? Vzpomeňte na modlitbu kněze Zachariáše, když po narození Jana Křt. nabyt řeči. Jak je v ní líčen Mesiáš a jeho království? Podle proroků. Co přinese lidu? Vysvobození od nepřátel, ale též svatost, spravedlnost, spasení. Duchovní stránka převládá. Podobné ponětí o Mesiáši vyznívá z proroctví starce Simeona při obětování Pána Ježíše v chrámě. Z toho jde, že mezi Židy byli tací, kteří nebyli sice prosti světských předsudků, ale v Mesiáši viděli především muže Božího. Kdyby tomu tak nebylo, nebyl by sv. Jan mohl býti pokládán za Mesiáše, neboť z Mesiáše rabínského mnoho na sobě neměl. Přes převahu kterou nabyt Zákon, zbožní Židé čítali v prorocích, uvažovali o nich, očisťovali podle nich pojem Mesiáše od rabínských znetvoření. Však pod vlivem Mesiáše jako Davida, jako světského krále zůstali přec. Slovo Páně: Mé království není z tohoto světa, stačilo jim na důkaz: Ježíš Nazaretský není Mesiáš.

* * *

Hle, Mesiáš Starého zákona, Mesiáš rabínsko-farisejský, apokalské měly vrch a názory zbožných Israelitů byly aspoň pod jejich lyptický, Mesiáš zbožných Israelitů. Do světa, v němž názory rabínlivem, vstoupil Ježíš. Mezi své přišel a svoji ho nepoznali, dí sv. Jan. Nepoznali ho, neboť přišel jako Mesiáš jiný, nežli jakého očekávali. Hříchy minulosti se na nich vymstily. Hesla fariseů byla svůdná, ale nebyla pravdivá. Končím prosbou: Bože dej, ať světlo pravdy nám svítí. Nedej, aby lákavý blud nás oklamal a svedl z cesty pravdy tvé. Nedej, aby ovládli lid falešní Mesiášové, zaslepující jej hesly o pokroku, svobodě, blahobytu, moci a slávě. Jen v pravdě tvé je spása. Buď nám Emanuelem. Veď nás a doveď tam, kde světlo tvé jasně svítí na věky.

XXI. Kristus Mesiáš pravý.

Vykládal jsem minule obsah slova Mesiáše uváděje, co znamenalo podle Starého zákona, co podle školy farizejsko-rabínské a co podle nauky apokalypticko-eschatologické. Podle Starého zákona byl Mesiáš zvěstován jako David, služebník Boží, syn člověka, Emanuel neboli Bůh s námi, zakladatel království Božího. Smysl je: Mesiáš jako služebník Boží utrpením a smrtí vykoupí lidstvo z hříchu, jako David dostane v dědictví Israele a všechny národy, jimž bude slavně vládnouti, jako Emanuel bude Bohem a bude s lidem svým přebývat, jako syn člověka po násilné smrti a po zmrtvýchvstání dojde na trůn mesiánského království a přijde soudit. Jeho království bude království Boží, t. j. duchovní s Boží vládou, od lidí uznávanou. Některá proroctví obsahují vyvýšení národa israelského a domu Davidova. Právil jsem, že netřeba jim vždy podkládati duchovní smysl. Jsou totiž podmíněná. Lze si mysliti, že by se nějaké povýšení Israele a domu Davidova bylo stalo, kdyby byl Mesiáš od nich uznán a přijat.

Podle školy farizejsko-rabínské služebník Boží zmizel z představy o Mesiáši úplně. Zřídka odvážil se rabin obrátiti proroctví o utrpení a smrti na Mesiáše. Podle ní vykupoval zákon Mojžíšův i nebylo vykupitele třeba. Syn člověka jako bytost nadpřirozená a všennárodní zmizel též. O Emanueli nelze vůbec mluvit, nebo rabínský Mesiáš byl pouhý člověk. Zbyl jen David, ale je změněn na národního a světského hrdinu. Jméno království Boží zůstalo, ale z duchovní říše stalo se světové panství židovské. Bůh bude v něm sice pánem, jelikož zákon jeho, jímž na věky je zákon Mojžíšův, bude vládnouti, ale vše to se stane k oslavě národa židovského. Blaženost, kterou Mesiáš přinese lidu, je svrchovaně světská. Škola apokalypticko-eschatologická ličila hmotařskou slávu Židů, kterou jim Mesiáš přinese, jako škola rabínská, ale učinila z Mesiáše bytost nebeskou, jež přijde teprve až na konci světa. Tu ze Starého zákona zbyli jen Emanuel, ale Emanuel, jenž není synem člověka, a království Boží, avšak národně politické a epikurejské.

Na konec jsem se zmínil, že i v době Kristově byli Židé, kteří měli názor o Mesiáši podle Písma, že však i oni byli pod vlivem obou škol, hlavně školy farizejsko-rabínské. Nedovedli si mysliti Mesiáše bez představy velkého krále, vykoupení hříchů brali národně politicky a jako dokonalé uplatnění zákona Mojžíšova. Mesiáš trpitel byl jim nepochopitelný, království Boží, jež není z tohoto světa a židovské, zdálo se jim beze smyslu. Tento vliv rabínské školy nebyl arci u všech stejný, ale úplně bez něho byl málokdo.

Dnes si řekneme, jak rozuměl slovu Mesiáš Pán Ježíš. Věc je nám známa. Také byla o ní už řeč. Ale dnes promluvíme o ní vzhledem k názorům uvedených škol, čímž nabude nového světla. Božský Mesiáši, požehnej naši rozpravě.

* * *

1. První otázka, kterou si klademe, je: Jaký je poměr Pána Ježíše k názoru o Mesiáši školy farizejsko-rabínské? Starší škola rozumářská mezi protestanty hlásala, že se Kristus Pán vydával za rabínského Mesiáše. Činila tak z neznalosti rabínské slovesnosti. Soudila: názor rabínský ovládal veřejnost, všichni mesiášové, kteří tehdy vystoupili, jej měli, Kristus nemůže nebýti synem své doby... ergo! Máte zde nejčastější hřích moderní vědy: nedělá soustavu podle skutečnosti, nýbrž vymyslí si ji nejprve a pak podle ní vykládá skutečnost. Když slovesnost rabínské školy vešla ve známost, ukázal se mezi ní a Kristem takový odpor, že vykládati jeho slova a činy podle rabínského Mesiáše, přes všechno násilí jim činěné, stalo se nemožné. Tu a tam najde se ještě některý opozdělec, který činí z Krista aspoň z části přívržence Mesiáše rabínského, ale nebývá již brán vážně. (Ed. v. Hartmann, Pfleiderer.) Ostatním rozumářům bylo se s bolestí vzdáti oblíbeného výkladu, že dějiny podléhají zákonům vývoje jako příroda a že proto Kristus byl nezbytně synem své doby.

Mám-li ukazovati široce, že Pán Ježíš nesdílel rabínského názoru o Mesiáši? Nosil bych zbytečně sovy do Athén. Když sami rozumáři to přiznávají, můžeme se spokojiti. A tak se jen věci dotknu. Pán Ježíš mluvil o zákonu Mojžíšově zcela jinak nežli rabíni. Kristu Pánu nebyl ani věčný ani vrcholem dokonalosti, zvláště nebyl podle něho vykupitelský, neboť Pán Ježíš řekl, že přišel jej naplnit. Říci tohle o Zákonu, jenž rabínům byl věčný, nezměnitelný, svrchovaně dokonalý, jenž každého kdo jej plnil, vykupoval, takže jiného vykoupení vůbec není, říci dokonce, že je dovoleno uzdraviti nemocného v sobotu, že vynechati některé mytí při jídle nebo jindy je dovoleno: bylo rouhačství, nad které nelze si většího mysliti, a stačilo svrchovaně, aby Kristus byl nenáviděn až k smrti jako smělý rušitel věci nejsvětější, Zákona, aby obviněn byl, a to s přesvědčením fanatiků, že je syn Belzebuba. Pomíjím, že se Pán Ježíš dovolával proroků více nežli rabínská škola dovolovala, že předpověděl a jako nezbytnou prohlásil svou smrt, věc podle rabínských názorů nemožnou, ano bláznivou, že řekl: království mé není z tohoto světa a j. Důkaz, jenž bije přímo do očí, jest, že Pán Ježíš byl pronásledován právě od přívrženců školy farizejsko-rabínské

a že byl od ní pronásledován proto, že zamítl její názor o Mesiáši, postaviv proti němu názor jiný. To byla příčina jeho smrti.

2. Otázka druhá: Který je poměr Pána Ježíše k názoru o Mesiáši školy eschatologické? Učiniti z Krista rabínského Mesiáše, rozumářům se nepodařilo. Tím houževnatěji obhajují mínění: Kristus byl Mesiáš eschatologický. Pán Ježíš hlásal prý brzký konec světa a sebe prohlašoval za toho, jenž pak přijde na oblacích nebeských. To prý je Mesiáš školy eschatologické. Mnozí nespokojují se tím, že vykládají mesiánské projevy Kristovy eschatologicky, mnozí vykládají tak celý veřejný život Páně. Jako důvod uvádějí: Nepřijmete-li celý život Páně v tomto smyslu, padne váš eschatologický Kristus vůbec. Buď byl Kristus přívržencem eschatologické školy, a pak se to jeví nezbytně v celém jeho životě; není-li tomu tak, nenáležel k ní vůbec. Přiznáváme, že toto buď anebo je oprávněné, ano že je nezbytné. Ale tím racionalisté sami dokazují, že Pán Ježíš přívržencem školy eschatologické nebyl. I když se některý mesiánský výrok dá eschatologicky vyložit, na příklad že syn člověka přijde v oblacích nebeských, celý život Páně je s eschatologickou školou v naprostém odporu. Z toho pak jde, že se takový výrok nesmí v jejím smyslu vykládati, nýbrž že se musí vykládati v tom smyslu, jenž plyne ze života Páně a z jeho názorů mesiánských.

Pravím: Celý život Páně je v naprostém odporu s naukou eschatologické školy. Co hlásala tato škola? a) Učila, že tento svět je ovládaný mocnostmi zlými, že je úplně zkažený, a to nejen mravně, nýbrž i fysicky, že proto jeho náprava je vůbec nemožná. Musí tedy býti zničen. Co hlásá Kristus? Kristus hlásá blahou zvěst. Zlé mocnosti budou potřeny, hříšníkům se nabízí milosrdenství, zarmouceným a trpícím útěcha. Kristus je optimista, má blažený klid, šíří radostivost, kam vkročí. Je nesmírně vážný, ale raduje se ze života a přináší tuto radost jiným, takže se škaredohlídští fariseové nad tím i horší. b) Škola eschatologická prohlašuje tento svět a život za nic, za mátohu, za bezcenné živoření, bez spojení se světem nadpřirozeným, nadzemským, bez vztahu k světu a životu budoucímu. A Kristus? Hlásá zrovna opak. Také on ovšem učí, že poslední cíl náš je na věčnosti, ale on oceňuje náležitě život vezdejší. Zvláště ukazuje, jak Bůh i v tomto životě působí v nás dobré a jak věčnost závisí na životě časném. c) Škola eschatologická neučila dokonalosti a pokroku v ní, nehlásala potřebnost vnitřního povznášení k Bohu a obrození. Ani v mesiánské její říši není vnitřního spojení s Bohem a duchovní obnovy v něm. Škola ta jen čekala, až přijde a přinese Židům hmotařské blaho. Kristus hlásal: Buďte dokonalí, jako Otec váš v nebesích dokonalý jest. d) Eschatologická

škola líčí s rozkoší, jak Mesiáš rozdrtí pohany a vyvýší Židy. Ježíš miluje všechny lid, pracuje pro něj, ujímá se ubohých, umírá za hříšníky, hlásá také spásu pohanů. e) Eschatologická škola je národně politická a vidí blaho ve světských statcích. Kristovo království je všeobecné, duchovní, mravně vznešené. Rozumáři, aby tuto propast překlenuli, přiostrují slova Páně, jež se eschatologicky dají využít-kovati, a výroky opačné zeslabují. Co se nedá nijak srovnati, prohlášují za podvrhy a vsuvky. Ale všechno úsilí je marné. Propast nedá se překlenout.

Vizme příklad. Eschatologisté musí dokázati, že se Kristus neměl Mesiášem za svého života, nýbrž že jím bude teprve, až přijde v oblacích s nebe soudit. Aby to dokázali, musí vykládati všechny výroky Páně v tomto smyslu. Některé, když se vytrhnou ze souvislosti, lze tak vyložit, ale u jiných je to naprosto nemožné. Jan Kř. dává se tázati, je-li Kristus ten, jenž přijíti má. Už otázka sama může se týkati jen Mesiáše pozemského. Ale i kdyby mysli na Mesiáše eschatologického, odpověď Páně ukazuje na přítomnost. Její smysl je: Ano přišel, nebo se vyplňuje, co Isaiáš předpověděl, slepí vidí, kulhaví chodí... Vyslancům velerady oznamuje Jan, že Mesiáš je už na zemi. Slova jeho jsou naprosto neeschatologická. Petr vyznává: Ty jsi Mesiáš, Syn Boží, mistr ho za to chválí a káže apoštolům, aby o tom mlčeli. Samaritánci, jež ví, že přijde Mesiáš, zvaný Kristus, dí otevřeně, že tímto Mesiášem je on. Žena uvěřila a rozhlásila to v městě. Samarští přijali Pána a uvěřili také. Slepečku od narození, jež uzdravil a jenž se ho před veleradou tak pěkně zastal, objevil, že jest Mesiášem. Slepec uvěřil a klaněl se jemu. Když pak Židé Krista obklopili a žádali, aby jim zřejmě řekl, je-li Mesiášem, odpověděl: Mluvím vám to a nevěříte, a poukázal na své skutky jako na svědectví. Před Kaifášem vyznal tak pod přísahou. Tato místa ukazují nad slunce jasněji, že se má za Mesiáše tak, jak žije. Ovšem dí též, že přijde na oblacích nebeských soudit svět, ale to bude ukončení jeho mesiánského poslání. Tu budou souzeni ti, kteří v něho, jak na zemi žil a působil, nevěřili, a odměnění ti, kteří v něho uvěřili a jeho nauku zachovávali.

Námahy rozumářů, učiniti z Krista Mesiáše eschatologického, je práce lidí, kteří cihlami z vody chtějí vystavěti dům. Škoda práce, času a peněz; ale to je osud bludu a hříchu: staví na písku,

3. Třetí otázka jest: Jak pojímal Mesiáše Pán Ježíš? Odpověď jest: Jak byl v Starém zákoně předpověděn. Obraz ten nebyl ovšem dokonalý, nebo byl to jen předobraz. Pán Ježíš jej zdokonalil, doplnil, dobudoval. Pamatujte se, že jsme vyjádřili obsah slova Mesiáš v Starém zákoně několika jmény. Vizme, jak je pojímal Spasitel.

Mesiáš zřídí království Boží. Jak pojímal Kristus království, jež založí? Jako království duchovní. Jen káže, že se království Boží blíží. Proto mají všichni činit pokání. Při tom ukázal na Krista. Kristus poroučí učedníkům, vysílaje je do kraje, aby kázali podobně (Mat. 10, 7). Sám káže, že se již přiblížilo, i žádá, aby všichni činili pokání a věřili evangeliu (Mar. 1, 14; Mat. 4, 17). Ihned činí divy a dává také učedníkům moc zázraků, aby všichni viděli, že království Boží už přišlo. Pakli Duchem Božím vymítám duchy zlé, volá, přišlo k vám království Boží (Mat. 12, 28). Hle, volá opět k fariseům, království Boží je ve vás (Luk. 12, 21). O světské říši nikde ani stopy. Kdo se stane jeho členem? Kdo přijme jeho evangelium a dá se pokřtiti na odpuštění hříchů. Křest jest znovuzrození z Ducha sv. Kdo je pokřtěn, má žítí podle přikázání jeho evangelia. Království Boží žádá tedy vnitřního obrození. Toto obrození musí býti dokonalé. Kdo nemiluje království Božího a jeho spravedlnosti nade všechno, kdo položí ruku na pluh, ale ohlédne se, totiž po starém životě, kdo není odhodlán opustiti pro ně otce a matku, ba i život za ně dáti, nehodí se ke království jeho. Nezačne velkolepým činem vojenským, ani nespadne náhle s nebe, nýbrž bude zrnem hořčičným, jež sice vzroste, ale s námahou. Židé, neuvěřili-li, budou z něho vyňati. Všichni národové světa se přihlásí do něho a budou přijati. Ale to vše jest jen začátek, příprava. Konečné království Boží je v nebi a dovršeno bude na konci světa po obecném soudu, při němž Mesiáš bude soudcem. Bude záležeti na spravedlivých, kteří uvidí Boha tváří v tvář, budou svítit jako slunce. Toto konečné království bude ovšem též duchovní. Spasitel užívá někdy pro své království obrazu o svatbě, o hodech, ale poněvadž mluví v podobenství, chápe každý, že to jsou jen obrazy. Spasitel přizpůsobuje se tu způsobu východanů, kteří milují obraznou řeč, ale mluví tak, že nemohli obrazům jeho rozuměti jinak nežli duchovně. Království své jmenuje životem věčným u Boha a v Bohu.

Pán Ježíš, mluvě o svém království, má hlavně na zřeteli království nebeské po soudu, na ně obrací zrak a mysl svých posluchačů. Ale zároveň jasně učí, že se začíná na zemi, že zde roste, zde uzrává. Soud je žeň, kdy nastane sklizeň pro věčnost. Zde začíná a roste vírou, nadějí, láskou, milostí, dobrými skutky, plněním přikázání, vůbec spojením s Bohem. Pak se toto spojení dokoná a dá věčný život s blažeností.

To jest království Kristovo. Je totéž, jak v Starém zákoně bylo naznačeno, ale nyní je vybudováno.

Jiné jméno Starého zákona pro Mesiáše je Syn člověka. Kristus si je s oblibou dával. U Daniele znamená především věčného soudce

a knížete království Božího. Spasitel si je dával, aby ukázal na své Božské poslání mesianské, ale vyhnul se světským a bludným představám rabínské školy. Tím nehlásal eschatologického Mesiáše, neboť spojuje s názvem své vykupitelské dílo. Jako syn člověka přináší evangelium, jako syn člověka odpouští hříchy, jako syn člověka zdůrazňuje svůj zákon proti zákonu Starému, jako syn člověka hledá hříšníky, aby je zachránil, jako syn člověka je chud, bude trpět, bude zrazen od lidu a od fariseů vydán, vstane z mrtvých, krátce jako syn člověka vykoná vykoupení. Tak to jde celým evangeliem. Potom přijde v slávě soudit, aby odměnil věřící a zavrhl nevěřící v něho. Je na pohled prostý, ale je onen syn člověka, jenž podle Daniele má nebeskou důstojnost Mesiáše. Racionalisté marně se namáhají učiniti z Krista Mesiáše eschatologického, který přijde teprve na konci světa. Právě okolnost, že si Pán Ježíš tak často a při důležitých činech dával jméno syn člověka, ukazuje, že chtěl říci: Já jsem syn člověka, Danielem předpověděný, ale já jsem jím už nyní. Proto zdůrazňoval. Teď musíte ve mne věřit, abyste nebyli zavrženi, až přijdu v oblacích nebeských. Proto hrozil, když nechtěli věřit: Uvidíte ho pak. Posluchači vycífovali hrozbu: běda vám potom, zůstanete-li nyní zatvrzeli proti mně a mé nauce.

Třetí jméno je David nebo syn Davidův. Tomuto jménu se Kristus vyhýbal. Přijal je sice též, ale jména syn člověka užíval raději. Víte proč. Židé dali mesiánským proroctvím, známým pod jménem Davidovým, význam národně politický. Neprávem, nebo ač byla dána pod skvělými obrazy královské moci a slávy, měla smysl duchovní anebo aspoň podmíněný. Spasitel nemohl živiti tyto bludné sny, zvláště když předvídal, že národ ho nepřijme a že se tedy ani podmíněčná proroctví o slávě Israele nesplní. Úplně se názvu nemohl vyhnouti, poněvadž byl předpověděn jako potomek rodu Davidova a jako ten, jenž zaujme na věky trůn Davidův. Když tedy lid ho pozdravuje: Hosanna synu Davidovu, když se mu slepý klání pod tímto jménem, přijímá je. Ale nikdy sám se tak nezve a potírá domnění, že Mesiáš znamená pouze potomstvo Davidovo a světskou vládu.

Zbývá jméno sluha Boží. V Starém zákoně znamená toho, jenž utrpením a smrtí vykoupí lidské hříchy. Pán Ježíš zval se v témž smyslu Spasitel. Jako vykupitel z hříchu byl andělem ohlášen Panně Marii (Mat. 1, 21). On sám uvádí jako cíl svého života: Syn člověka přišel, aby hledal a spasil, co bylo zahynulo (Luk. 19, 10; Mat. 18, 11). Který je hlavní dojem, jejž máme, čtouce sv. evangelia? Kristus chce potíráním hříchu přiváděti k Bohu. Vzpomeňte, kolikrát řekl nemocným, uzdravuje je: Odpouštějí se hříchyvé tvoji, jdi

a nehřeš již a p. Avšak nejen to. Isaiáš předpověděl, že Mesiáš bude raněn pro naše nepravosti. Pán Ježíš pojímá za hlavní účel svého života, učiniti božské spravedlnosti zadost za hříchy světa, aby nám pro jeho zásluhy mohly býti odpuštěny a aby posvěcující milost mohla nám býti vrácena. To jest nejvlastnější význam Mesiáše, Vykupitele. A tyto dvě myšlenky: učiniti zadost za hříchy a dáti život, t. j. nadpřirozený život milosti opakuje opět a opět. Myšlenka první vyznívá ze všech míst evangelia, kde Kristus ukazuje, že musí trpěti, aby se naplnilo Písmo. Míni hlavně proroctví Isaiášovo, že vezme nepravosti naše na sebe. Krásně je vyslovuje u sv. Jana: Jako Mojžíš povýšil hada na poušti, tak musí povýšen býti syn člověka, aby nikdo, jenž v něho věří, nezahynul, nýbrž měl život věčný, neboť tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby nikdo, jenž v něho věří, nezahynul, nýbrž měl život věčný. Vždyť Bůh neposlal Syna svého na svět, aby soudil svět, nýbrž aby spasen byl svět skrze něho (Jan 3, 14 n.) Slova čelí přímo proti eschatologům, jimž Mesiáš byl jen soudcem. Jinde se zve dobrým pastýřem, jenž dává život za ovce své (Jan 9, 11). Ukazuje tu v podobenství, že vykoupí lid smrtí. Jinde opět: Syn člověka... přišel, aby dal život svůj na vykoupení za mnohé (Mat. 20, 28; Mar. 10, 45). Tyto myšlenky byly před utrpením stálým námětem hovoru. Při poslední večeři pak řekl: Totoť jest tělo mé, které se za vás vydává; totoť jest krev má, která se vylévá za vás na odpuštění hříchů. Popíratí tuto vykupitelskou stránku v životě Páně, znamená zamhouřiti oči před sluncem a říci: Nesvíti. Říci, že teprve sv. Pavel uvedl tuto myšlenku do křesťanství, je blud. Sv. Pavel je hluboce rozvedl, ale nevymyslíl. Racionalisté, nemohouce zřejmých slov Páně překroutiti anebo popřítí, praví, že to jsou pozdější vsuvky, které se dostaly do evangelií vlivem Pavlovým. Co na to odpovíte? Řeknete: To už není jen blud, to už je zatvrzelost. To znamená popíratí základní pravdu evangelií. Druhá myšlenka, vrácení nadpřirozeného života, plyne z první. Spasitel zdůrazňoval ji často. Vzpomeňte na zaslíbení Nejsv. svátosti. Několikrát opakoval, že tento nebeský pokrm dává život, že kdo těla jeho nepřijímá, nemá života v sobě. Míněn je nadpřirozený život posvěcující milosti. Pravdu má vynikající bohovědec, jenž obšírně pojednává o Kristu jako vykupiteli dí: Kdo Krista jinak pojímá, stojí mimo evangelia a mimo celé křesťanství.

Pán Ježíš pojímal tedy význam Mesiáše zcela jinak nežli škola rabínská a eschatologická. Pán Ježíš pojímal Mesiáše v duchu Starého zákona, jak byl v něm od Boha slíben. Všecka mesiánská proroctví se na něm vyplnila. A co v nich bylo napověděno, doplnil.

Židům zůstal cizí. Marně ukazoval na proroctví, jež se na něm plní, marně činil divy; lid byl zaslepen Mesiášem rabínským.

* * *

Končím. Rozumáři mluví také o spasiteli a vykupiteli Kristu, ale ve zcela jiném smyslu. Kristus podle nich je vykupitel asi tak jako filosof a vědec, jenž přinesl nové myšlenky a přispěl k rozvoji společnosti. Nedejme se jejich nabubřelými frázemi másti. Jejich počínání je neméně osudné nežli nauka rabínské a eschatologické školy. Béře lidu, jenž se dá svést, možnost zbaviti se hříchu a posvětití milostí. Náš Kristus je Kristus evangelii, Mesiáš od Boha slíbený, jemuž všichni proroci svědectví vydávají, Kristus prvotní církve, Kristus církve dodnes. Není jiného jména, v němž bychom mohli spasení býti. Tento Kristus spasí také nás a přijme do vlastního, nebeského svého království mesiánského.

XXII. Domnělý vznik a rozvoj mesiánského vědomí v Kristu.

Dobrých dvacet let se přetřásá v táboře svobodomyslného křesťanství otázka, jak Pán Ježíš dospěl k mesiáskému vědomí. Sta spisovatelů usilují o to, aby ji rozluštili. Dosud se jim to nepodařilo. Věřící křesťan odpoví na otázku snadně. Připomene si slova Písma: Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby nikdo, kdo v něho věří, nezahynul, nýbrž měl život věčný (Jan 3, 16), anebo památný výrok Janův: A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi (Jan 1, 14). I řekne si s církví: Pán Ježíš je věčný Syn Boží a vtělil se na ten účel, aby nás vykoupil. Proto ovšem věděl, že je Mesiášem. To věděl nezbytně od počátku pozemského života zrovna tak jasně jako na jeho konci. Také věděl hned od počátku, jak se vykoupení stane. V této vědomosti rostl totiž tak, že co s počátku jen věděl, za dobu života ještě prožil. Proto pro věřícího křesťana otázky, jak Kristus Pán dospěl k tomu, aby se měl za Mesiáše, vůbec není.

Hlasatelé svobodomyslného křesťanství, vzdavše se víry v Krista jako ve vtěleného Syna Božího, vidí v této otázce největší záhadu v životě našeho Spasitele. S počátku se pokoušeli dokázati, že Pán Ježíš vědomí mesiánského vůbec neměl. Avšak pokus selhal. Celé Písmo svědčí proti nim. Jsouce nuceni připustiti, že se Pán Ježíš za Mesiáše měl, tvrdí, že k mesiáskému vědomí dospěl poznenáhla. Z tohoto předpokladu si učinili článek víry. Soudí takto: Jako se každý člověk vyvíjí podle svých schopností a darů pod

vlivem prostředí, v kterém žije, i Kristus nezbytně se tak vyvíjel. Poněvadž od narození mesiánského vědomí mít nemohl, patrně se v něm vyvinulo. Zrovna tak i celé křesťanství je přirozený stupeň ve vývoji lidstva. Avšak tím na hlasatele této nauky nalehla povinnost, vyložit z Písma, jak Kristus Pán k mesiánskému sebevědomí dospěl. Nevyloží-li to, nemá jejich nauka ceny, jsouc holým výmyslem. Přes dvacet let se o to snaží, ale bez výsledku. Jako se nepodařilo vývojovcům dokázat, že křesťanství je přirozeným stupněm lidského vývoje, tak se jim nepodařilo vyložit, jak Pán Ježíš dospěl k mesiánskému vědomí.

Nauka svobodomyslných křesťanů zplodila neskonale mnoho zlého. Jest jednou z příčin moderní nevěry. Není-liž tedy žádoucno, abych se aspoň kratince o této věci zmínil? Nebude to bez užitku. Poznáme sílu slov apoštolů: My jsme uvěřili a poznali, že jsi ty Kristus, Syn boží Jan (6, 70). Kristus nám požehná.

* * *

Svobodomyslné výklady, jak Pán Ježíš dospěl k mesiánskému vědomí, lze rozdělit na tři skupiny: rozumářskou neboli racionalistickou, na svobodomyslně protestanskou a na konservativně protestantskou.

1) Skupina rozumářská. Podle ní dospěl Pán Ježíš k mesiánskému vědomí sebeklamem. Jak vznikl v něm tento osudný sebeklam? Kristus vlivem své hluboké zbožnosti, hnán okolím, omámen úspěchem, sváděn vlastní živou obrazností, nořil se v myšlenku, že jest Mesiášem, tou měrou, až v ni uvěřil. Jakožto nejvýznačnější představitel rozumářské skupiny uvádí se Arnošt Renan. Podle něho se vývoj Kristův udál asi takto:

Základ náboženského rozvoje u Pána Ježíše bylo živé vědomí synovství Božího. Kdežto Židé vidí v Bohu pána a v sobě sluhy, měl Pán Ježíš vědomí, že Bůh je jeho otec a on jeho syn. Slovo syn Boží znamená tu asi tolik, jako když my řekneme, že jsme dítkami Božími. Zdálo se mu, jakoby Bůh žil v něm a on v Bohu, takže mezi nimi byl stálý přímý styk vnitřní. Toto vědomí milostiplného synovství naplňovalo ho štěstím a toto štěstí zase pudilo jej, aby je připravil i jiným. Proto učil, že Bůh jest otec, a naváděl lidi, aby se k němu jako dítky obraceli. V tomto synovství Božím záleží království Boží, od proroků předzvěstované. Původcem toho království míru a lásky je Kristus prvních let, let plných slunného klidu a štěstí, kdy na Krista nepůsobil leč uvedený vnitřní styk s Bohem. To je první stupeň vývoje v Pánu Ježíši. Třeba si jej mysliti jako poznenáhly rozvoj a ne jako něco od počátku daného a ukončeného.

Tu přišel osudný obrat. Království Boží, záležející ve vnitřním synovství Božím, dostalo v mysli Ježíšově tvar skutečnosti, změnivši se v obraz království pozemského, v němž Bůh je sice králem a Ježíš je podstatou duchovní, ale Ježíš je království skutečné. Kdo způsobil v Kristu tento obrat? Kázání sv. Jana Kř., horoucí očekávání Mesiáše u lidu a rozvoj vlastního nitra. Vzniklo v něm přesvědčení, že on jest povolán, aby mesiánské království založil. Síla jeho přesvědčení plynula hlavně z vědomí, že je syn Boží a vykonavatel vůle nebeského svého Otce. Poněvadž je povolán, aby mesiánské království založil, stane se také jeho vládcem. Hle, Mesiáš-král v plném významu slova byl vytvořen. S nadšením dává se do díla, aby je provedl. Připravujte se, mesiánské království již nastává, káže chodě od dědiny k dědině. To je druhý stupeň vývoje v Pánu Ježíši.

Domníval se, že království Boží nastane hřívě, jako zázrakem. Ale zklamal se. Vedle malého počtu přívrženců našel v straně farisejské a v lidu na ní závislém protivníky. Čím více se obraz mesiánského království v něm ujasňoval a čím jasněji o něm kázal, tím příkřeji stavěla se strana fariseů proti němu. Uráželo ji, že Kristus nemá o zákonu Mojžíšově jejich názorů, zvláště pak, že fariseům v své říši nevykázal postavení, které si připisovali. Již se chystali, aby ho zkazili. Pán Ježíš poznal, že jeho dílu hrozí nebezpečí. Pozbyl tím vědomí svého mesiánského úkolu? Ne, nýbrž přišel k přesvědčení, že jej provede utrpením, smrtí a vzkříšením. Či neprorokovali tak Isaiáš a David? Prorokovali. Přijde tedy po smrti jako slavný Davidův syn člověka a založí království Boží. Umřel, dokládá Renan, a s ním byl pochován na věky i Mesiáš.

Jak byl takový omyl u Krista možný? Poněvadž Pán Ježíš byl snilek, náboženský přemrštěnec, halucionář. Odtud jeho nadšení, budící úžas, a zase strašná duševní stísněnost spojená s ouzkokostí, odtud jeho vášnivé výbuchy v přemrštěných kázáních, chorobná nedůtklivost, střídající se měkkost a tvrdost, odtud jeho jednání poslední doby, vybočující z hranic rozumnosti. Dosud dodává Renan, podrážejte tím sám sobě nohy, se nestalo, aby duševní porucha měla rozhodující vliv na dějiny lidstva.

Tak skupina rozumářů. Není dvou, kteří by ve výkladech o vývoji mesiánského vědomí u Krista souhlasili, ale u všech najdete ohlasy z Renana.

2) Skupina svobodomyšlných protestantů. Je velmi četná. Náleží k ní jména, která dělají mnoho hluku na světě. Připouští, že Pán Ježíš měl mesiánské vědomí. Ale odporuje Renanovi řkouc: Ty praviš, že Pán Ježíš počátečním úspěchem pozbyl

své duševní rovnováhy a okolnostmi jsa hnán dospěl k chorobné podrážděnosti, jež není již přičetná? Odporuješ si. Sám líčíš, jak nejlepší, co máme v nitru, děkujeme jemu. Sám zveš Krista geniem, člověkem kolosálních rozměrů, jenž stojí na vrcholu lidské velikosti, jenž je na všechny věky nedostižný, jež všechna století velebiti budou jako největšího z lidí. Mesiánské vědomí takového muže nemohl býti pouhý přelud chorobného ducha. Kristus byl skutečně Mesiášem. Nesmíme ovšem mysliti na Mesiáše v duchu apoštolů a kat. církve. Jak tedy? Kristus byl od přírody duch mimořádně nadaný, povoláný k tomu, aby v náboženském rozvoji člověčenstva byl jedním z velikých činitelů. Co byl Dobner pro české dějiny, Dobrovský pro slavistiku, Jungmann pro českou řeč, Puchmajer pro umění básnické v malém českém národě, to byl Kristus v náboženském rozvoji celého lidstva. Podle svobodomyšlně protestantské skupiny je Kristus při vši své velikosti pouhý člověk, jeho mesiánství čistě lidské. Proto mesiánské vědomí nemohlo se s ním zroditi, nýbrž nezbytně se vyvinulo. Jak? Tento směr proti Renanu bojuje, ale Renana opisuje, liše se jedině v tom, že praví: mesiánské vědomí Kristovo nebyl přelud, nýbrž Pán Ježíš byl Mesiášem skutečně, ovšem ve smyslu právě uvedeném.

Slyšme mluvčího této školy. Pán Ježíš byl ve velmi něžném a živém spojení s Bohem, tak že se měl za jeho syna. V duši jeho vznikla touha, pro Boha, svého milovaného Otce, vykonati něco velikého, zvláště toužil, aby v jiných vzbudil blažené vědomí Božího synovství, jaké měl sám. Bezděky připadl tak na myšlenku: Proč jsem na světě? Jaký je můj úkol? Synovství Boží, jehož si byl tak živě vědom, mu pravilo, že má jistě nějaký úkol zvláštní. To nebyly přeludy, to se rodilo z duše genia, povoláného býti světloňosem v rozvoji lidstva. Však v čem tento úkol záleží? Lid toužil po Mesiáši. Také Kristus se tázal: Kdo jím bude? Kdy přijde? Jaké dílo provede? Tyto myšlenky, vzniklé v jinochu, zrály, až časem vydaly květ v otázce: nejsem-li já od Boha povolán k úkolu Mesiáše, a dozrály v přesvědčení: ano, toť můj životní úkol. Ani to nebyl přelud, nýbrž rozvoj plynoucí z Kristovy bytosti přirozeně. Vše se dělo dosud jen v nitru Kristově. Tu se stal křest jeho v Jordáně. Zdá se mu, že slyší hlas s nebe: Tento jest můj milý syn, v němž se mi zalíbilo. Nyní ví: ano, jsem Mesiáš. Křest v Jordáně znamená obrat v životě Pána Ježíše. Než jak měl svůj úkol začíti? Vychován jsa jako všichni Židé jeho doby v ponětí, že Mesiáš bude národně politický hrdina a skvělý panovník světové říše, nahlížel, že jest se mu státi vůdcem odboje proti Římanům. Ale k tomu ho jeho synovství Boží ani veškerý vniterný život

nijak nenudil. Jak tedy má svůj úkol pojmouti a začít? Mladému Mesiáši nastaly kruté vnitřní boje. Na poušti je probjoval. Troji pokušení ďábelské není skutečná událost, nýbrž obraz vnitřních bojů nevědoucího, jak má své mesiánské povolání pojmouti. A výsledek bojů? Mesiáš duchovní. Zvláště třetí pokušení, v němž mu ďábel nabízí všechna království světa, je důkazem, že se Pán Ježíš dlouhým vnitřním bojem vyzul z představ Mesiáše rabínsko-farisejského a pojal jej duchovně, mravně. Království Mesiášovo bude v lidských srdcích, bude duchovní a mravní, čiré náboženské. V tom duchu také veřejně působil. Nepřátelství fariseů přivádí ho časem k myšlence, že mu bude trpěti a umříti. Ale tím můj úkol nebude zkažen, nýbrž naopak k cíli doveden. Patrně mají pravdu proroci, kteří líčí Mesiáše jako muže bolesti a jako syna člověka, jenž přijde v slávě s nebe, aby zřídil království mesiánské. To se na mně vyplní.

Tak skupina svobodomyšlných protestantů. Jak se liší od školy rozumářské? Rozdíl záleží v tom, že co Renan líčí v Kristu jako přelud člověka, hnaného do chorobné výstřednosti, prohlašují oni za skutečnost, za přirozený rozvoj genia, vyvoleného k tomu, aby byl světloňosem v náboženském pokroku lidstva. Než táži se: Nebyl-li i podle tohoto výkladu Pán Ježíš obětí klamu? Byl. Stal se Mesiášem ve smyslu této skupiny, ale nikoliv podle názorů, které sám o Mesiáši měl. Že se přívrženci této školy v podrobnostech rozcházejí, že co jeden tvrdí, druhý popírá, a co některý pokládá za nerozum, jinému zdá se výborné, netřeba podotýkati.

3) Skupina konservativně protestantská. Skupina ta náleží též k svobodomyšlnému křesťanství i třeba ji lišiti od protestantů věřících v Krista jako vtěleného Syna Božího. Skupina konservativní zve Krista synem Božím a Mesiášem s nebe, ale myslí jen na poslání od Boha, nikoliv na skutečného Syna Božího. Rozhodně vystupuje proti všem pokusům, vyložiti mesiánské vědomí Páně podle zásad rozvoje. Tvrdí, že se vědomí Božího synovství a mesiánství nedá takto vysvětliti. O vědomí synovství Božího nelze říci, kdy vzniklo, ani vzniklo-li náhle zasáhnutím Božím nebo vnitřním prožíváním poznenáhlu. Jen tolik je jisté, že bylo s celou bytostí Kristovou spojeno, z něho s organickou nutností vyplynulo. Před křtem bylo dovršeno. Při křtu vědomí synovství Božího stalo se spolu vědomím mesiánským. Jakým způsobem? Poněvadž výklady neuspokojují, je výsledek opět: nevíme. Nepřátelství fariseů a odvrácení lidu od něho přivedlo jej na myšlenku, že se na něm vyplní proroctví o utrpení a smrti Mesiáše. Přijal ji s toužou ochotou, s kterou se podroboval ve všem vůli Boží. Tak skupina třetí.

4) Vyložil jsem kratince, jak hlasatelé liberálního křesťanství vykládají vznik mesiánského vědomí Krista. Jaký jest váš dojem? Že výsledek veliké mnoholeté práce jsou povídačky. Nahlédneš upřímně do sv. Písma a ztroskotají se jako budovy z karet. Učiňme několik pokusů.

a) Pokušení ďáblovu prý nebyla událost, nýbrž těžké vnitřní boje. Je to pravda? Všichni evangelisté je líčí jako událost. O nějakých vnitřních bojích nevědí nic. Naopak jde z jejich vypravování, že Pán Ježíš odbýval pokušitele se svrchovaným klidem. b) Pán Ježíš dospěl prý teprve vnitřními boji k pojmu Mesiáše politického. Táži se: Kde je o tom v Písmě jediné slovíčko? Kde je nejmenší pokyn, že by si Pán Ježíš kdy představoval Mesiáše po rabínsku a fari-sejsku? Není ho. c) Odkud mají evangelisté zprávu o pokušení Páně? Patrně od Pána Ježíše. Co z toho jde? Že pojal Pán Ježíš vnitřní boje jako skutečné potýkání s ďáblem? Že se stal obětí roz-bouřené obraznosti? Táži se: Odpovídá-li evangelický Kristus těmto představám? Odporuje jim každým rysem. d) Nepřátelství Židů vzbudilo prý v Pánu Ježíši ke konci veřejného působení představy o Mesiáši trpícím. Nepravda. Dávno, dříve nežli se fariseové a jejich strana postavili veřejně proti Kristu s úmyslem zničit ho, mluvil Pán Ježíš o svém utrpení. Hned na počátku se zmínil, že přijdou dnové, kdy ženich od nich (t. j. od učedníků) bude odňat (Mar. 2, 20; Mat. 9, 15; Luk. 5, 34). Poté poukázal na Jonáše právě, že jako Jonáš v rybě on musí býti tři dni v zemi (Mat. 12, 39), mluvil o chrámu těla svého, že jej ve třech dnech opět zdělá (Jan 2, 19 n.), o tom, že syn člověka musí jako had na poušti býti povýšen (Jan 3, 14), o tom, že dává své tělo a svou krev za pokrm a že se vrátí k Otci do nebe (Jan 6, 48 n). Pán Ježíš naznačoval v době, kdy provázel jeho kroky úspěch a všechen lid k němu lnul, že bude Mesiášem utrpením a smrtí. Pravda jest toliko, že tuto věc, i pro apoštoly nepochopitelnou, odkrýval opatrně, jelikož bylo mu je k tomuto ponětí o Mesiáši vychovati. Víte, jak těžký to byl úkol. e) Den narození mesiánského vědomí je prý křest v Jordáně. A důkaz? Buď žádný anebo takovýto: Pán Ježíš měl se od křtu v Jordáně za Mesiáše, tedy v něm tenkrát mesiánské vědomí propuklo. To jest asi takový důkaz, jako kdyby někdo, jenž slyší známého mluvit po prvé francouzsky, řekl, že jeho přítel v této chvíli nabyl znalosti franc. jazyka. Křest Páně znamená něco jiného. Křtem vystoupil Pán Ježíš veřejně jako Mesiáš, t. j. dal své poslání jiným najevo. Události při křtu nebyly pouhé vnitřní zážitky a vidění Kristovy, neboť sv. Jan Kř. vypravuje je jako svědek, jenž vše viděl (Jan 1, 26 n). Celá událost, vypravovována od evangelistů, má zřejmý ráz

události skutečné. K čemu hlas a obraz holubice, nežli aby byl slyšen a viděn, píše i liberální kritik. Křtem nezačalo mesiánské vědomí, nýbrž veřejné mesiánské působení. Vzpomeňte si ještě, jak sv. Jan Krista hechtěl pokřtiti, jak na něj poukázal slovy: Ejhle Beránek Boží, který snímá hříchy světa, ukazuje zároveň, že Kristus vykoupí lid z viny svou smrtí. f) Svaté vychování a vlastní vlohy vzbudily prý v Kristu vědomí synovství Božího. Při dvanáctiletém Kristu v chrámě bylo již plně vyvinuto. Od té doby mísí se k němu prvky mesiánské. Při křtu propukly ve vědomí mesiánské. Tak se z vědomí synovství Božího vyvinulo vědomí mesiánské. Táži se: Kde je o tom v Písmě i písmenka? Nikde. Vše je vymyšlený román. Však ještě něco. V chrámě se nazval dvanáctiletý Ježíš synem Otce svého v nebesích. Ale i podle svobodomyslného bohosloví znamená u Krista Syn Boží a Mesiáš totéž. Jestliže se tedy dvanáctiletý Kristus nazval Synem Božím, měl již mesiánské vědomí. Či znamenají řečené názvy vždy totéž v celém Písmě, jedině v tomto jediném případě nikoliv? Dále: Jak přišel Pán Ježíš v dvanácti letech k podivuhodnému vědomí synovství Božího? Mohl-liž všechno to prožiti, totiž přirozeně, co o tom svobodomyslní bohoslovci vybájili? Vynikající učenec nazývá jejich výklady atentátem na zdravý rozum. g) Kristus byl prý nakonec podle Renana chorobně vášnivý, nedotklivý, přemrštěný v kázáních, vůbec výstřední. Táži se: Je tohle Kristus z evangelií? Věru není. Právě tehdy byl velebný svým klidem, trpělivostí, láskou.

Dnes lze právem říci, že všechny pokusy vyložit, jak mesiánské vědomí v Kristu vzniklo a se rozvíjelo, jsou fantasie, jichž Písmo nepřipouští. Ze sterých výkladů ani jeden neobstál. Co z toho plyne? Že v Kristu vybájeného vývoje nebylo. Otevři kteroukoliv stránku Pisma, co shledáš? Kristus jeví se v něm s plným vědomím synovství Božího a mesiánství; po nějakém vývoji ani stopy. Mnozí to přiznávají. Ale proč potom vymýšlíte své domněnky? Odpovídají: Protože bez přirozeného rozvoje přirozený Kristus není možný. Táži se: Můžete-li si mysliti větší kapitulaci svobodomyslného křesťanství?

Ke všemu přidejte, že jsme úplně pominuli, co vypravují evangelisté o početí a narození Pána Ježíše. Co tu svědectví pro božský původ Páně! Co tu jasných zpráv, že se v Pánu Ježíši narodí a narodit Mesiáš! Rozumáři musí odkázati vše to v řiši pověřčivých legend, jelikož každá z těchto zpráv jejich románky poráží. Vážný badatel, jenž pročetl svobodomyslné výklady o vývoji Krista, pravil: Stokrát raději věřím v zázraky Pisma nežli v románové výmysly této vědy. Apoštol by řekl: My jsme uvěřili a poznali, že jsi ty Kristus, Syn Boží.

* * *

Tolik o vzniku a rozvoji mesiánského vědomí u Krista podle svobodomyslného křesťanství. Jeho výklady selhaly. Mesiánské vědomí Páně nedá se podle písma přirozeně vysvětliti. Jen jeden výklad je možný, ten, jež dává církev. Bůh od věčnosti pojal úmysl, že, zhřeší-li Adam, pošle Syna svého na zem jako Vykupitele. Druhá božská osoba přijala úkol, v čase skrze sv. Ducha se vtělila a narodila z Panny Marie v těle lidském. Kristus jest vtělený Syn Boží, jenž přišel nás vykoupit. Odtud jeho plné vědomí Božího synovství a též mesiánského úkolu. Sv. Písmo jiného výkladu nepřipouští. To jest také nauka sv. apoštolů. Tak věřili, tak kázali. Tak věřili první křesťané. Tak hlásá církev od počátku. Žel, stokráte žel, že svobodomyslné křesťanství, ač samo bezcenné, tolik zhoubně působí na miliony, oslabujíc jejich život z víry. My se nedejme zmásti. My pamatujme na slova sv. Jana: Víme, že Syn Boží přišel a dať nám smysl, abychom poznali pravého Boha a my jsme v pravém (Bohu), v jeho Synu, Ježíši Kristu; to jest pravý Bůh a život věčný.

XXIII. Božské vědomí Pána Ježíše. (Všeobecně.)

S jménem Kristus pojí se jména Mesiáš a Syn Boží. O Kristu jako Mesiáši jsem mluvil. Vyložil jsem, že se Pán Ježíš měl za Mesiáše, že se měl za Mesiáše v duchu starozákonních proroctví, že si mesiánské vědomí přinesl s nebe. Jsou to pravdy zřejmé. Zabývali jsme se jimi proto déle, že hlasatelé přirozeného křesťanství je popírají a svými spisy mnoho zlého mezi křesťany působí. Kdo viklá na viře, že Kristus jest Spasitel světa, jenž utrpením a smrtí vrátil lidstvu nadpřirozený stav milosti, viklá na základech křesťanství. Bez této víry není křesťanství.

Neméně důležitý je článek víry, že Kristus je Syn Boží. Všechn boj protikřesťanský směřuje konec konců proti božství Páně. Rozumářská kritika Písma, popírání zázraků, výklady o mesiánském vědomí Páně, jež jsem přednesl, praktické odkřesťanování společnosti, vše je jako dobývání okolních tvrzí, jež směřuje k dobytí tvrze hlavní. Rozumáři bojují proti božství Pána Ježíše otevřeně. Pravi, že Kristus byl pouhý člověk, a odkrytě prohlašují vše nadpřirozené za pověru a báji. Svobodomyslní protestanté chodí v křesťanském taláru. Piší o Kristu často způsobem, že kdo není prohlédavý, řekne: Aj, jaká krása, zbožnost a úcta! Lišáci! Při tom očišťují pilně křesťanství ode všech přívěšků, pověr, bájí, až dostávají „podstatu“ jeho. V této podstatě křesťanství nezbylo rovněž

nic nadpřirozeného. Zvláště z ní vylučují každou věroučnou pravdu a božství Kristovo. Nikdy prý Kristus nehlásal určité věroučné pravdy, nikdy se prý nenazval Synem Božím. Jejich Kristus je náboženský genius, ale nikoliv Syn Boží. Konservativní liberální protestanté píší a mluví o božství Pána Ježíše, ano nadšeně je také obhajují. Než jak mu rozumějí? Jest jejich Kristus věčný Syn Boží, soupodstatný Otci? Ne, je tvor, jenž se podstatně neliší od jiných lidí. V čem záleží tedy jeho božství? Těžko říci, nebo tu konservativci mluví v temných frázích. Jednou dí: Bůh byl zvlášť v Kristu; po druhé: vůle Boží, jež chtěla naši spásu, od počátku se s ním spojila; po třetí opět něco jiného.

Všichni odpůrci božství Páně tvrdí: Kristus se za Syna Božího nevydával, ani vydávati nechtěl, Kristus neměl vůbec vědomí nějaké vyšší bytosti. Synem Božím učinili ho poznenáhlu věřící.

Tak stojíme před úkolem, ukázat božství Pána Ježíše. Učiníme tak přihlížejíce k nauce a námitkám odpůrců. Dnes poukáží na některé všeobecné projevy synovství Božího u Krista. My věříme, nicméně voláme s apoštoly: Pane, přidej nám víry (Luk. 17, 5), myslice nejen na sebe, nýbrž i na jiné, zvláště slabověrné.

*   *   *

Hlasatelé přirozeného křesťanství přiznávají, že Kristus měl při vši pokoře a střízlivosti vyšší vědomí, ale tvrdí: za nadlidskou bytost, neřku-li za Boha, se neměl. Kristus choval se číře lidsky a nepřekročil nikdy hranici, jež dělí člověka od Boha. Bůh byl před jeho duší touže velebnou, nadpozemskou, od nás nekonečně vzdálenou bytostí, jako před duší jiných lidí. Vše mimořádné a nadpřirozené v životě Pána Ježíše se vysvětluje z jeho mesiánského vědomí. Byl si vědom, že je pouhý člověk, ale zároveň si uvědomoval, že posláním mesiánským je nade všechny lidi povznesen.

Podívejme se poněkud na vyšší sebevědomí Páně, od rozumářů přiznané, není-li mnohem víc, není-li vědomím vyšší bytosti, ano vědomím božským.

1) Vizme, jaké vědomí měl Pán Ježíš vzhledem k jiným tvorům. Káraje nevěru Židů, poukazuje na Ninivetské, již uvěřili Jonáši, a na královnu ze Saby, jež přišla slyšet moudrost Šalamounovu. Obojí řeč končí slovy: Hle, více než Jonáš jest tuto (Mat. 12, 41. n.), více než Šalamoun jest tuto (Luk. 11, 31. n.). Pán Ježíš měl se tedy za víc, nežli byli Jonáš a Šalamoun. Po proměnění na hoře Tábor dal apoštolům na srozuměnou, že jest více nežli Mojžíš a Eliáš. Apoštolové to poznali ostatně při proměnění sami (Mat. 17, 3. n.). Jinde prohlašuje sebe za víc nežli byli proroci a králové

Star. zákona, kteří si přáli viděti Mesiáše, a neviděli (Luk. 10, 25), anebo že nejmenší v jeho říši je víc nežli Jan Křt., jež nazval největším mezi proroky (Mat. 11, 9). Sám David, osobnost v očích Židů nejskvělejší, hledí k němu, ačkoliv je jeho syn, jako sluha k svému Pánu (Mat. 22, 45). Však nejen nikdo z lidí nemůže mu býti postaven na roveň, on jest i nad anděly. Po postu na poušti dává si od andělů sloužití (Mat. 4, 11), na jediné slovo z jeho úst pošle mu Otec dvanácte pluků andělů k ochraně, andělé jsou vůbec jeho sluhy stejně jako sluhy Otcovými (Mat. 31, 41; 16, 27. a j.), na jeho pokyn shromáždí všecko lidstvo před jeho obličejem (Mat. 13, 41; 24, 31 j.). Mluvě o tom, že nikdo neví soudného dne, jmenuje nejdříve anděly, pak sebe, poté Otce, sebe mezi nimi a Otcem, takže on je v řadě hned po Otci, oni teprve po něm (Mar. 13, 32). Učedníky napomíná, aby nenazývali nikoho otcem a sami si nedávali říkatí mistře, dokládaje: Jeden je mistr váš Kristus, jeden Otec váš v nebesích (Mat. 23, 8). Uvádí dvě vlastnosti rovnocenně vedle sebe, dáváje jednu sobě, jednu Bohu. Hle některé příklady o vědomí Páně. Kristus klade v nich sebe nad všechny proroky, nad anděly, hned po Bohu vedle něho. Zdaliž je pravda, že se Pán Ježíš v ničem neměl za bytost vyšší nežli lidskou?

Vizme, jaké měl Pán Ježíš vědomí vzhledem k Bohu. Učedníci měli o Bohu pojmy, jaké jim podával Starý zákon. Pán Ježíš se jim přizpůsobuje. Co činí? Staví se vedle Hospodina a přenáší výroky Písma o něm na sebe. Hospodin je jediný choť národa israelského. Obraz ten byl všem běžný. Pán Ježíš zove se jediným ženichem svých. (Mar. 2, 19). V Starém zákoně se národ zval vždy jediné národem Hospodinovým, nikdy Mojžišovým, Davidovým. Pán Ježíš zove společnost těch, již uvěří v něho, církví svou (Mat. 16, 18). Jako v Starém zákoně Hospodin je přirovnán ptáku oblétajícímu své hnízdo (Is. 31, 5), tak řekl Kristus o sobě, že chtěl shromáždit syny israelské jako slepice shromažďuje kuřátka pod křídla (Mat. 23, 37). Jako v Starém zákoně mluvil Hospodin, že posílá proroky, tak Ježíš dí: Aj, já posílám k vám proroky a moudré a učitele zákona (Mat. 23, 34 a j.). Jako Hospodin dal Mojžišovi ujištění: Já budu v ústech jeho, totiž Aronových (2. Mojž. 3, 15), tak řekl Kristus k učedníkům: Já vám dám výmluvnost a moudrost, kteréž veškerí protivníci vaši nebudou moci odolati (Luk. 21, 15). Proroci začínali řeč: Toto praví Hospodin, Kristus mluví: Já pravím vám. Starý zákon byl dán od Hospodina a proto nikdo nemohl bez jeho vůle na něm něco měniti. Hospodin byl pánem Zákona. A hle, Kristus prohlašuje sebe rovněž pánem jeho, opravuje jej vlastní moci: Řečeno bylo starým, ale já pravím vám; nazývá se

dokonce pánem věci největší, soboty, pravě: Pánem zajisté jest Syn člověka i soboty (Mat. 12, 8). Stavěti se nad Zákon, aj, toť byla řeč neslýchaná, nad niž Israelité žasli řkouce, že učí jako moc maje (Mar. 1, 22). Hle, některé příklady vědomí Páně vzhledem k Bohu. Pán Ježíš obrací rčení Starého zákona o Hospodinu na sebe, jakoby Hospodin a on stáli na rovni, a vystupuje jako Pán Zákona.

Spojte nyní obojí vědomí: Pán Ježíš, podle přiznání přítele i nepřitele vzor pokory, staví se nad proroky a anděly vedle Boha anebo hned po něm, on vede si stejně jako Hospodin Starého zákona. Uvažujte o tom a otažte se: Je-li tohle vědomí lidské? Je-li pravda, že se Kristus neměl za víc nežli za člověka nad jiné povzneseného? Vaše odpověď bude zajisté jiná nežli tvrzení rozumářů.

2) Avšak ještě nejsme u konce. Pozorujte vědomí Kristovo z jiné stránky. Vizte, čeho Kristus od lidí žádá a co od nich přijímá.

Především žádá víry v sebe. Kárá nedostatek víry v sebe u Židů pravě, že proto budou vyloučeni z mesiánské říše, naopak zase víra v něho otvírá pohanům království Boží, pro víru v svou osobu uzdravuje nemocné, aby vzbudil víru v sebe, činí veliké divy. Řekneš: O, víry žádali také proroci. Není nic divného, když Kristus, poslaný od Boha na zemi jako prorok, žádá víry v sebe, třebaš byl pouhý člověk. Odpovídám: To jest pravda. Avšak proroci žádali víry jen v své poslání, kdežto Pán Ježíš žádá víry v svou osobu. To jest nesmírný rozdíl. U proroků předmět víry bylo to, co lidu jménem Božím ohlašovali, u Krista předmětem víry má býti osoba jeho. Vizme některé příklady. Praví, že nikdo nevstoupí na nebe leč skrze něho, který s nebe sestoupil (Jan 3, 13. n.). Blahoslavi toho, kdo se nad ním nepohorší (Mar. 11, 6. n.), t. j. kdo se ve víře v jeho osobu při utrpení nepomate. Jinde dí: Toto jest dílo Boží, abyste věřili v toho, jehož on poslal (Jan 6, 29). Nedi: v to, čemu učí, nebo tomu, kdo je od Boha poslán, nýbrž v toho, t. j. v něj, v jeho osobu, že jest tím, zač se vydává. Neuvěří-li svět v něho, bude souzen z hříchu (Jan 16, 9). Zase dí, že učedníci mají věřiti v něho tak, jako věří v Boha. Věříte v Boha, i ve mne věřte (Jan 14, 1). Ano kdo věří v něho, věří v Boha. Kdo věří ve mne, nevěří ve mne nýbrž v toho, který mne poslal (Jan 12, 44). Kdo nevěří v něho, nemá ani víry v Boha (Jan 5, 37. n.). Kdo se za něho stydí, za toho se bude styděti Syn člověka, až přijde v slávě své (Mar. 8, 38). Táži se: Je-li vědomím lidským, žádati víru v sebe, činiti svou osobu předmětem víry a na této víře činiti spasení závislým? Vždyť taková víra, netýká-li se Boha, je modlářství!

Pán Ježíš žádá poté lásku. Nedostatek lásky k němu vyčítá Židům, od apoštolů žádá, aby se jí vyznamenávali. Řekneš: Nuž, lásku může žádati každý. Pravda. Ale poslyš, jakou lásku žádá Kristus. Dí: Kdo miluje otce nebo matku více nežli mne, není mne hoden (Mat. 10, 37). Ba on vyřkl i slovo: Jde-li kdo ke mně a nemá v nenávisti otce svého a matky své i manželky i dítek a bratrů i sester svých, ano i života svého, nemůže býti mým učedníkem (Luk. 14, 26). Divná řeč! Smí-li takhle mluvití pouhý člověk? Nesmí. Příkázání dí: Miluj bližního jako sebe. Opět učí, že kdo ho zapře, aby zachoval život, ztratí jej; kdo jej ztratí pro něho, jej najde. (Mat. 10, 37. n.). Slovo ještě divnější. Pán Ježíš tu žádá lásku, kterou máme milovati Boha. Zase dí: Komu se nedostává lásky k němu, tomu se tím samým nedostává lásky k Bohu (Jan 7, 42). Kdo nenávidí jej, nenávidí také Otce jeho (Jan 15, 23). Jaká úžasná pýcha, jaké rouhačství, kdyby tohle mluvil člověk!

Pán Ježíš žádá náboženskou úctu. Co chvíli čteme, že některý učedník nebo nemocný nebo prosebník padl před ním na tvář, klaněje se mu, a že on projev přijal. Řekneš: Takové projevy úcty jsou u východanů zvykem. Odpovídám: Jsou, ale jen tehdy, nemají-li náboženského rázu. Jakmile je někdo koná jako projev na světský, nýbrž náboženský, patří jen Bohu. Když hejtman Kornelius padl na tvář před Petrem a klaněl se mu, tuše v něm vyšší bytost, odmítl apoštol úctu, řka: Vstaň, i já také jsem člověk (Skut. 10, 26). Nábožensky klekali Israelité jen v chrámě před Hospodínem. Jde tedy o to, byla-li úcta, prokazovaná Kristu, náboženského rázu čili nic. Světského rázu nemohla vůbec býti, poněvadž se světské klanění prokazovalo jedině králům od poddaných, pánům od otroků. Kdyby se Pán Ježíš vydával za Mesiáše v duchu rabínském, totiž za světského osvoboditele národa od panství římského, mohl by projev klanění míti světský ráz. Takového případu v Písmě není. Úcta, projevovaná Kristu, byla náboženská. Když žena kananejská, pohanka, anebo někteří malomocní se mu klaněli, ctili v něm vyšší tajemnou moc. Než připusťme, že jejich projev nebyl ještě číře náboženský. Ale když se mu Židé, přemožení silou jeho osoby, nauky a divů, v prachu koří jako Mesiáši nebo Synu Božímu, máme projev úcty jistotně náboženský, byť nebylo s ním spojeno přesvědčení ve věčné božství Páně. Tak se mu klaněl slepý od narození po uzdravení, nebo Kristus žádal od něho víru v sebe jako Syna Božího (Jan 9, 35. n.), tak Jarirus tak Petr po zahrnutí ryb, tak učedníci po utišení bouře anebo když k nim přišel přes moře. V pravdě, ty jsi Syn Boží (Mat. 14, 33), zvolali uchvácení bázní,

•

úctou, podivem. Takového klanění nesměl by Kristus, jsa pouhý člověk přijmouti. Když je přijímá, dává na jevo božské vědomí.

Shrňme řečené: Kristus žádá víru v sebe a tuto víru na roveň s vírou v Boha, žádá lásku až k smrti, takže zapříti ho znamená ztratiti život věčný, přijímá náboženskou úctu klanění. Táží se opět: Zdaliž je pravda, že vědomí Páně nepřekročovalo v ničem vědomí lidského?

3) Však ještě nejsme u konce. Pán Ježíš měl vědomí vyšší moci. Jeví se u něho v tom, že si byl vědom moci, činiti divy a odpouštěti hříchy. Zázraky jsou vždy znamením božské moci. Moc divučinění může ovšem dostati i prostý člověk, ale pozorujte, jak ji měl Pán Ježíš. Čtete evangelia i poznáte, že je mezi Kristem a divotvůrci lidskými veliký rozdíl. Pán Ježíš konal vše, co chtěl. Jeho moc nikdy neselhala. Nikdy nemusil ničeho nechat, co provésti chtěl, nikdy nic trpěti, co nechtěl. Byl svrchovaným pánem nad nemocmi, smrtí, přírodou, lidmi, okolnostmi. Kristus z evangelii jeví se s vědomím neohraničené moci nad přírodou, lidmi a ďábly. K tomu přidejte, že Pán Ježíš koná divy z vlastní moci. Něco podobného nevidíte ani u apoštolů ani u jiných svatých. Apoštolové konají dlouhé modlitby, aby vyprosili uzdravení, anebo jednají z vyššího vnuknutí. Divu nekonají nikdy svým jménem. U Krista je moc divučinění jako osobní vlastnost. Koná divy svým jménem. Připisuje-li je někdy Otci, činí to tak, aby bylo patrné, že tato moc je také jeho. Avšak ještě něco. Divotvůrce nemůže svou mocí dáti moc divučinění jiným, neboť ji přijal sám jen pro určité případy jako zvláštní osobní milost. Kristus svým jménem dává ji apoštolům. Nemocné uzdravujte, mrtvé křiste, malomocné očisťujte, zlé duchy vyhánějte, di k učedníkům. (Mat. 10, 8). A učedníci radostně ohlašují svému mistru, že i zlí duchové jich byli v jeho jméně poslušni. (Luk. 10, 17), ovšem v míře, v které jim tuto moc dal. Apoštolové po odchodu Páně vykonávají mnohé divy jménem Ježíše Nazaretského. Co se divotvoření týče, měl Pán Ježíš vědomí moci, která se rovná všemohoucnosti a která plyne z jeho osoby.

Pán Ježíš odpouštěl hříchy. Tuto moc může dostati od Boha také člověk, ale Kristus odpouštěl hříchy svým jménem a připisoval si tuto moc zcela zvláštním způsobem. On dí: Syn člověka přišel, aby dal život na vykoupení za mnohé (Mat. 20, 28). O své krvi praví, že se vylévá za mnohé na odpuštění hříchů (Mat. 26, 28). Co plyne z podobných výroků, tolik hojných? Že Pán Ježíš pokládal svůj život za výkupné, které učiníc Boží spravedlnosti zadost, odpuštění hříchů vůbec umožní. Může-li takhle smýšleti člověk? Nemůže. Ani šílenec by nepřipad na takovou myšlenku. Jen ten,

kdo si byl vědom, že je víc než člověk, víc než anděl, víc než všeliký tvor, krátce jen Bůh, jenž se vtělil na vykoupení lidstva, mohl mít vědomí, že jeho smrt je pro celý svět spasitelská.

Konečně vzpomeňte si na slova Pána Ježíše, kterými ohlašuje, že přijde na konci věku soudit živé i mrtvé. Nebude jen přítomen, nýbrž provede soud. Otec nesoudí nikoho, ale veškeren soud dal Synu, aby všichni ctili Syna, jako cti Otce (Jan 5, 22), praví u sv. Jana. Není tedy jen zástupcem, který vykonává ortel Boha otce, nýbrž bude samostatným soudem. Čeho je k tomu třeba? Znáti skutky miliard lidí, a nejen skutky zevní, nýbrž i nejtajnější myšlenky. Zdaliž to někdo může bez vševědoucnosti? Táží se: Prohlásiti se za soudce na věčném soudě je také vědomí lidské?

Když uvážíte, co jsem řekl o divech, odpuštění hříchů a soudu, vyznáte zajisté, že Pán Ježíš měl vědomí božské.

* * *

Předložil jsem vám některé všeobecné projevy Písma Ježíše o synovství Božím. Ukázal jsem, jaké vědomí měl vzhledem k tvorům a Boha, co od jiných požadoval a co přijímal, jak měl vědomí moci, činiti kdykoliv divy, odpouštět hříchy, souditi svět při posledním soudu. Již z těchto všeobecných projevů jest jasno, že měl vědomí božské. Kdyby ho neměl, bylo by nám říci s Renanem, že se stal obětí šílenství. Při tom uvažte pokoru Páně, jeho nevýslovný klid a jeho podivuhodnou moudrost. Vyložiti tyto projevy Páně po lidsku není možná. Každý takový pokus selhal. Rozumáři si pomáhají tím, že mnohé výroky Páně škrtají jako nepravé. To však není výklad, to je libovůle. Než ani pak se výklad nezdařil. Ale řekni: Kristus — vtělený Syn Boží, poslaný na vykoupení lidstva, a všecko je jasné. To je víra církve od počátku. To jest i naše víra. Nepřejeme si nic, než aby Spasitel tuto víru v nás udržoval, rozmnožoval a v ní nám šťastně zemřítí dal.

XXIV. Božské vědomí Pána Ježíše.

(Podrobně 1.)

Uvedl jsem minule některé všeobecné projevy Pána Ježíše o sobě. Viděli jsme, že by jich žádný tvor bez šílenství, aneb bez rouhačství nemohl učiniti. Soudili jsme tedy právem, že Pán Ježíš měl vědomí božské. Nyní pojednáme o božském vědomí Páně podrobněji.

Hlasatelé přirozeného křesťanství ochotně připouštějí, že se Pán Ježíš zval Synem Božím, ale popírají význam, jež my slovu dáváme. Na východě užívá se slova syn ve velmi rozšířeném smyslu. Kdo

byl pomazán olejem, slul syn oleje, kdo odsouzen k smrti, syn smrti. I věcem dáváno toto jméno. Šíp zván byl syn luku nebo toulů, vymlácené zrno pšeničné syn mlatu. V mravním smyslu zváni byli žáci proroků jejich synové, lidé zlí synové Belialovi nebo synové zatracení, učedníci Páně synové Ježíšovi. Sv. Písmo mluví podobně.

Podle tohoto širšího významu slova syn mělo také rčení syn Boží smysl kolikery. Syny Božími sluli často andělé, spravedliví lidé, všichni Israelité, zvláště pak králové. Zvali se tak pro užší spojení s Bohem. Samosebou se rozumí, že jméno to dáváno očekávanému Mesiáši. On bude Kristus, t. j. pomazaný Hospodinův, on jeho vyslanec, on král králů, on první zástupce Boží. Jemu tedy náleží jméno syn Boží více než králům, ba víc než andělům. V době Kristově bylo jméno syn Boží pro Mesiáše obvyklé. Jde to i ze samých evangelií, kde syn Boží znamená najednou Mesiáš. Rozumáři z toho činí hned důsledek: syn Boží je totéž co Mesiáš. Mesiáš, jehož tehdy Židé očekávali, je pouhý člověk; proto se Pán Ježíš zval synem Božím jen ve smyslu mravním, hlavně pro své vroucí vnitřné spojení s Bohem.

My jim odpovídáme: Ne tak zhurta, pánové. Když slova syn Boží bylo užíváno rozmanitě, sluší se podívat, v jakém smyslu ho užíval Pán Ježíš o sobě. Židé měli rabínské představy o Mesiáši, představy bludné. Pán Ježíš pojímal Mesiáše zcela jinak. Snad pojímá i jméno syn Boží v jiném smyslu nežli Židé jeho doby. Oč tedy jde? Stanoviti, v jakém smyslu si Pán Ježíš přikládal jméno syn Boží. To jest náš úkol. Běřeme jej na sebe ne proto, že bychom měli nějaké pochybnosti o osobě Kristově. Ne. My díme s apoštoly: A my jsme uvěřili a poznali, že ty jsi Kristus, Syn Boží (Jan 6, 70). Ale rozumáři hlásají, že Pán Ježíš pravého božského vědomí neměl, jejich smělá tvrzení nalézají u přemnohých ohlasu, i chce si otázku objasniti. Povedeme si poctivě. Rozumáři škrtají z Písma, co jim překáží, anebo si jeho výroky upravují. Jim jde o to, odstranit vše nadpřirozené. Nám jde o Boží pravdu. Víme, že nejlépe uctíme Krista, když o něm řekneme upřímnou pravdu. To chceme. Pán Ježíš nám požehná.

* * *

Pravíme tedy, že Pán Ježíš nazývá sebe Synem Božím, nikoliv ve smyslu mravním, v němž se každý spravedlivý, ano každý rozumný tvor může zváti synem Božím, nýbrž že sebe tak zve ve smyslu zcela zvláštním, takovém, v jakém si žádný tvor toho jména dáti nemůže a nesmí.

1) Už způsob, jak dával jméno Syn Boží sobě a jiným, to ukazuje. Sobě dává je v čísle jednotném, právě vždy „můj“ Otec,

učedníkům a jiným lidem nikdy. Jediné je místo, kde dí náš Otec. Když apoštolové ho prosili, aby je naučil modlití, pravil k nim, aby říkali: Otče náš. Ale marně rozumáři na ně stále ukazují, držíce se ho jako tonoucí stébla. Každý vidí, že „apoštolové“ mají se tak modlití. Sám se tak nemodlí. Výslovně dí: Tak budete vy se modlití (Mat. 6, 9). Aby o tom nebylo pochybnosti, dodává na konci Otčenáše: Jestliže odpustíte lidem hříchy jejich, odpustí i vám Otec nebeský hříchy vaše (Mat. 6, 14). Slova ta se nemohou týkati jeho, neboť Kristus byl bez hříchu. Toto rozlišení mezi můj Otec a váš Otec provádí Pán Ježíš tak důsledně, že je činí i tam, kde mluví k Bohu společně s apoštolý a kde bychom očekávali náš Otec. Po proměnění kalicha při poslední večeři dodal: Pravím vám, od této chvíle nebudu pít z tohoto vinného kmene až do onoho dne, kdy jej budu pít s vámi nový v království Otce mého (Mat. 26, 29). Nebo: A já pošlu na vás toho, jehož Otec můj zaslíbil (Luk. 24, 49). Miní sv. Ducha. Zase: Pojdte požehnání Otce mého a vládněte královstvím připraveným vám od ustanovení světa (Mat. 25, 34). Zde všude očekávali bychom, že řekne: budeme ho pít v království Otce našeho. Tak by mu bylo nezbytně mluvití, kdyby se měl za syna Božího v témže nebo podobném smyslu, v kterém i apoštolové byli synové Boží. Když tedy i v takových místech činí přesné rozlišení mezi můj Otec a váš Otec, je patrné, že se má za Syna Božího způsobem zvláštním, jediným, od synovství apoštolů a ovšem i od ostatních lidí zcela odlišným. Jakým? Měl se za Syna Božího skutečného, takového, jenž má touž božskou přirozenost jako Otec. V celém Písmě není jediného místa, kde by se Pán Ježíš zval Synem Božím ve smyslu mravním.

2) Však touto všeobecnou úvahou se nespokojíme, nýbrž projdeme život Pána Ježíše podrobně, přihlížejíce, jak své božství projevoval. Činil tak postupně. Víme proč. Bylo mu lid, zvláště učedníky k této víře připravovati. Proto rozvíjel na venek své božství poznenáhlu, podobně jako své mesiánství.

Pomijím početí a narození. Zastavuji se při prvním slově, které je v Písmě zaznamenáno jako jeho slovo. Znáte událost dvanáctiletého Krista v chrámě. Mistři zákona žasnou nad dotazy a odpověďmi jinochovými. Venku dvě polekané duše hledají ztraceného syna. Synu, proč jsi nám tak učinil, propuká dlouho tajená úzkost matčina. To všecko jsou známé události. Nám jde o odpověď jinochovu. Pravil: Co jest, že jste mne hledali? Zdaliž jste nevěděli, že já musím býti v tom, co jest Otce mého? (Luk. 2, 49). Památné slovo. Rozumáři je dlouho buď škrtali anebo všelijak oslabovali. Dnes je připouští a soudí z něho, že vědomí synovství Božího bylo

tenkrát již v Kristu uvědomělé, že aspoň první jeho stupeň byl rozvit. Někteří přiznávají, že bylo rozvinuto úplně a dokonale, že si tedy Kristus v dvanáctém svém roce byl plně vědom zcela zvláštního, jediného synovství Božího. Však takové přiznání má své důsledky. Tážeme se: Když si byl dvanáctiletý Ježíš plně vědom, že jest Synem Božím zcela zvláštním,, jediným způsobem, odkud se v něm toto synovství vzalo? To matka při výchově, druhové při hře, učitelé Zákona v synagoze probudili v dítěti mimořádné vědomí Božího synovství tou měrou, že v dvanáctém roce bylo vyspělé? V duchu rozumářů musíte pohlížeti na P. Marii jako na obyčejnou ženu a ne jako na omilostněnou Matku Boží. A to způsobili lidé, kteří sami o takovém synovství Božím nevěděli, jelikož pohlíželi na poměr mezi Bohem a člověkem jako na poměr Pána a sluhy? Či snad dospěl Pán Ježíš k svému vědomí vlastním přemítáním, nábožným snilstvím? Ať uvažujete o věci jakkoli, vždy narazíte na nepřekonatelné překážky. Zjev dvanáctiletého jinocha, podle zdání syna tesařova, nechodivšího asi ani do školy, který k úžasu mistrů vykládá Písma a má se za Syna Božího ve smyslu zcela zvláštním, nikde u nikoho se nevyskytujícím, zjev takového jinocha není přirozený. Svolejte všechny vychovatele a otažte se jich, souhlasí-li s povahou dítěte, se zkušenostmi vychovatelství, s rozvojem lidské duše, všichni vám odpovědí: Nikoliv! Sami rozumáři jsou důkazem, že božské synovství Pána Ježíše nelze přirozeně vysvětliti. Desíletí se již namáhají, aby je vyložili rozvojem, okolím, výchovou, reflexí, ale bez úspěchu. Dnes jsou tam, kde začali. Upřímnější z nich přiznávají, že stojí před tajemstvím.

Pán Ježíš měl patrně plné vědomí synovství Božího proto, že byl Syn Boží skutečný. Dvě okolnosti to ještě potvrzují. Jeho odpověď matce není dětská. Není-li v ní nic nadpřirozeného, tajemného, je dokonce neuctivá. Nejednal-li Pán Ježíš z vyššího vědomí, zůstav v chrámě, nejednal správně a jeho odpověď by byla snad i víc nežli neuctivá. Když se díváme na slova podle odvěkého výkladu církve jako na projev božského vědomí, jejich nesrovnalost mizí. Syn Boží, jenž měl matce a pěstounu dáti pokyn o své božské bytosti, mluvil, užívaje uvedených slov, správně, neboť je v nich pokora a velebnost zároveň, pokora v omluvě, velebnost v obsahu omluvy. To je první okolnost. Druhá záleží v protivě, které je slovo Otec, vyslovené od P. Marie a od Krista. P. Maria řekla: Otec tvůj a já, Kristus: Můj Otec. P. Maria poukazuje na synovství Pána Ježíše před světem. Sv. Josef je jmenován otcem, poněvadž mu tak říkali. Proti tomuto právnímu synovství staví Pán Ježíš synovství Boží. Proto třeba mysliti na Boží synovství skutečné. Smysl proti-

kladu jest: Jsem tvým synem, Maria, a vím, že Josef je od Boha mi daný zástupce otcovský; ale nad všelike pozemské synovství je mé synovství Boží.

Rozumáři odpovídají: K čemu mysliti hned na skutečné synovství Boží; stačí zvláštní synovství Boží ve smyslu mravním. Námitku nelze připustiti, i když pomíneme otázku, kde se vědomí synovství Božího v Kristu vzalo. Uvažte. Jestliže by průměrně vychované dítě nedalo odpovědi, kterou dal Pán Ježíš, jak lze ji přičísti omílostněnému jinochu, jenž vyniká nábožností do té míry, že se má s živým citem až za syna Božího? To je nemožné. Takový jinoch mimořádně svatý neostavil by matky a nedal jí podobné odpovědi. Jiní rozumáři namítají, že Pán Ježíš přijal od Boha již jako dítě poslání mesiánské, snad v nějakém vidění nebo v nějaké extasi, a že v chrámě učinil první projev svého povolání. Co odpovíme? Řekneme, že námitka je příliš hledaná. Také je proti Písmu. Evangelista výslovně podotýká, že Pán Ježíš začal své mesiánské poslání v mužném věku třiceti let (Luk. 3, 23; Mat. 4, 17 a j.). V chrámě projevil Pán Ježíš ostatně ne vědomí mesiánské, nýbrž své Boží synovství.

Shrneme-li, co jsme řekli, máme: Pán Ježíš projevil již v dvanáctém roce vědomí božského synovství, nad nímž sama Maria užasla. Sv. Lukáš dí, že neporozuměli slovu Páně. Jistě projev ten je takový, že nelze ho měřiti mírou přirozenou.

3) Uplynulo bez mála dvacet let. S nebe zazněl nad Kristem při křtu hlas: Tento jest můj milý Syn, v němž se mi dobře zalíbilo. Na poušti pokušitel, jsa v nejistotě, je-li Pán Ježíš Syn Boží, činil pokusy, aby z něho vylákal přiznání. Posedlí prohlásili ho za Syna Božího, apoštolé vyznávají tuto víru, nechápajíce ovšem ještě plného jejího významu, zázraky Páně budí úžas. Půda byla na tolik připravena, že Spasitel mohl poodkrýti veliké tajemství své bytosti. Stalo se tak v rozmluvě s Nikodemem. Zastavme se u ní. Stala se v prvním roce veřejného působení Páně.

Nikodem byl vzdělaný farisej, člen velerady, který se nestavěl proti Kristu nepřátelsky. Obě příčiny uschopňovaly jej, aby lépe nežli ostatní, i nežli učedníci, vnikl do tajemství osoby Kristovy. Mistře, pravil, víme, že jsi od Boha vyšel jako učitel, neboť nikdo nemůže činiti těch divů, kteréž ty činiš, není-li Bůh s ním (Jan 3, 2). Vyznal Krista jako proroka. Ale chtěl se patrně dovědět více. Nejspíše se domníval, že by Kristus mohl býti slíbený Mesiáš. Znal zajisté proctví a viděl, jak se na Pánu Ježíši plní; ale prostý vnějšek Páně jej mátl. Vyzvídá tedy. Jeho slova obsahují skrytě otázku: Věřím, že jsi od Boha, pověz, co jsi, vyslov se o sobě zevrubněji. Pán

Ježíš farisea, hledajícího pravdu, neodmítl. Vznikl památný rozhovor. Spasitel odpověděl slovy: Nenarodí-li se kdo znova z vody a Ducha sv., nemůže vejíti do království Božího. Nikodem nechápe, jak se má znovuzrození stát, neboť nevěděl nic o křtu, ale porozuměl zajisté, že království Boží, o němž Pán Ježíš mluví, je království mesiánské, že jest nějaké tajemné obrození, kterým se do něho vstupuje, a že Pán Ježíš to vše zřídí. Co z toho usoudil? Pochopil, že Pán Ježíš se prohlašuje za Mesiáše. Tak na zřejmé vyznání Nikodemova, že je prorokem, a na skrytou otázku, zač se vydává, odpovídá Pán: jsem Mesiáš.

Však Pán Ježíš se tím nespokojuje. Učenému a bystrému učiteli Zákona, proti sobě nezaujatému, mohl nadhoditi více. Tak i učinil. Nikodem se táže, jak se znovuzrození stane. Pán Ježíš se vyhnul přímé odpovědi a pravil: Mluvím k vám věci pozemské a nevěříte; kterak uvěříte, povím-li vám věci nebeské? Co tím chce říci? Věci nebeské jsou věci nadpřirozené, jako tajemství Boží, svátosti a pod. Smysl slov Páně, obrácený na obrození, o němž se rozhovor vedl, jest: jak mám ti vykládati věci tajemné o milosti sv. Ducha, kterou se člověk při křtu stává dítkem Božím, když nevěříš věci pozemské, t. j. takové, jež se dějí na zemi. Věcmi pozemskými myslí zajisté sebe, svou nauku, své divy, vyplněná proroctví. Chce říci a také hned to praví i zřejmě: Dříve musíš věřit ve mne, jehož vidíš a slyšíš. A nyní mu naznačuje, kdo je. Nejprve, že je bytostí nebeskou, poté, že je skutečným Synem Božím.

Bytostí nebeskou. Dí: Co jsme viděli, to osvědčujeme. Kde to viděl? V nebi, neboť mluvil o věcech nebeských a o patření na ně. Praví to i výslovně: Nikdo nevstoupil do nebe, leč jen ten, jenž s nebe sestoupil, totiž Syn člověka, jenž jest v nebi. Vstoupiti na nebe znamená, znáti patřením věci nebeské. Smysl slov je tedy: Syn člověka je v nebi, kde patří na věci nebeské, s nebe sestoupil na zem. Nikodem ovšem rozuměl, že Pán Ježíš mluví o sobě. Těmito slovy se prohlásil za bytost nebeskou, za bytost, jež v nebi žije a s nebe přišla.

Když vedl takto farisea po vyznání, že je prorokem, k poučení, že je Mesiášem, a dále že je bytostí, jež sídlí v nebi a s nebe přišla, naznačuje mu přímo, že je skutečným Synem Božím. Praví, že Bůh dal jednorozeného Syna svého, aby nikdo nezahynul, jenž věří v něho. Při tom zdůrazňuje s velikou silou, že k spáse je nezbytná vira v tohoto jednorozeného Syna Božího, jenž po vůli Boží sestoupil s nebe na vykoupení lidstva. Kristus se tu zove jednorozeným Synem Božím a činí se tu náboženským předmětem víry. Nežádá jen, aby bylo věreno jeho slovům, nýbrž žádá víry v sebe

jakožto jednorozeného Syna Božího. I svou vykupitelskou smrt naznačil, poukázav, že Syn člověka musí být povýšen, jako Mojžíš povýšil hada na záchranu uštknutých.

Shrňte: Pán Ježíš se vydává za nebeskou bytost, říká, že je od Boha, svého Otce, poslán na svět na vykoupení lidstva, žádá víru v sebe, v svou osobu jako v Syna Božího, praví, že jeho smrt bude pro všechny vykupitelská, zdůrazňuje, že bez víry v něho není spása. Táhá se: Lze tuto mysliti na pouhé mravní synovství Boží? Nikterak.

Někteří vykladači myslí, že poslední slova nejsou od Krista, nýbrž od evangelisty. Za důvod uvádějí, že by Pán Ježíš před fari-seem hned na počátku neodkryl velikého tajemství. Důvod je slabý. Nikodem byl nejen dost vzdělaný, nýbrž byl takové milosti i hoden. Ostatně nepochopil hned všechn dosah slov Kristových. Nevěděl o Trojici a vtělení druhé božské osoby, ale pochopil, že se Kristus jmenuje Synem Božím ve smyslu zcela zvláštním, a vytušil nějaké veliké tajemství, o němž bystrý jeho duch mohl uvažovati dále. Mimo to učinil Pán Ježíš brzy podobný projev před učedníky. Proč by ho neučinil před učeným a upřímně smýšlejícím fariseem? Než i kdyby slova byla od evangelisty, zůstávají nicméně důkazem skutečného synovství Božího, neboť jsou napsána podle řeči Pána Ježíše, jež v pravdě měl.

Toť obsah památné rozmluvy Páně s Nikodemem.

* * *

Tři věci jsem vám uvedl: Pán Ježíš oslovoval Boha vždy můj Otec, kdežto o jiných nikdy tak neučinil. Z toho jde, že jeho synovství Boží je jiné nežli mravní synovství ostatních. Dvanáctiletý Ježíš v chrámě projevil synovství Boží způsobem, že na synovství pouze mravní nelze mysliti. Nelze na ně mysliti při obyčejném, dobře vychovaném dítěti, nerci-li u dítěte mimořádně omilostněného a svatého. V rozmluvě s Nikodemem naznačuje Pán Ježíš nepochybným způsobem věčné, skutečné, nebeské své synovství Boží. Pán Ježíš měl vědomí synovství Božího a to synovství podstatného. Nedával si jméno Syn Boží jen ve smyslu mravním, jak činili Židé a východané, nýbrž ve smyslu věčném.

Tuto víru vyznáváme se všemi křesťanskými církvemi od počátku, pokud se neodklonily od apoštolské nauky k rozumářství. Nevěříme na slepo. Díme s apoštoly: A my jsme uvěřili a poznali, že jsi ty Kristus, Syn Boží! Pane, voláme, zachovej nám na přimluvu svaté Panny tuto víru, neboť je od tebe a jen v ní je spása. Zachovej nám ji živou a radostnou, abychom žijíce podle ní, poznali veliké tajemství plně a dokonale ve věčné blaženosti.

XXV. Božské vědomí Pána Ježíše.

(Podrobně 2.)

Vykládám o božském vědomí Páně. Rozumějme dobře. Nepodávám důkazů z Písma, že Pán Ježíš je Syn Boží. Kdybych se spokojil tímto důkazem, měl bych snadný úkol. Stačilo by k tomu několik prvních řádek z evangelia sv. Jana. Rozebral bych památný jeho začátek: Na počátku bylo slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo. Pak: A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi. Naši moderní odpůrci dobře vědí, že sv. spisovatelé líčí Krista jako Syna Božího. Proto útočí na božství Ježíšovo jinak. Práví: co jsou vám vaše důkazy platné! Ukazují jen, že křesťané věřili v božství Kristovo v době, kdy kolem osoby Kristovy vznikly již legendy. O to jde, měl-li se sám Kristus za Syna Božího. My pravíme, že neměl. Teprve křesťané učinili z Krista Syna Božího a vpravili svou víru do evangelii. Podle nezkažených evangelii měl se Pán Ježíš za člověka jako jiní lidé. Nad lidi měl se povznesena jen živým svým vědomím mravního synovství Božího, k němuž pak přistoupilo vědomí mesiánské. Chceme-li tedy mluvit o božství Páně přihlížejíce k moderním svobodomyšlným proudům, jest nám ukázati, že Pán Ježíš měl božské vědomí a je také projevil. Tuto cestu jsme v předešlých úvahách nastoupili.

Hlasatelé přirozeného křesťanství popírají božské vědomí Páně, poukazujíc na to, že se Pán Ježíš projevoval jako člověk. Zvlášť uvádějí, že je tomu tak u prvních tří evangelistů. My připouštíme: Pán Ježíš byl pravý člověk. Měl vše, co patří k lidské přirozenosti. Proto žil také jako člověk. Ale díme: Souditi z toho, že měl „jen“ lidské vědomí, je úsudek křivý. Z toho, že u člověka vidíme jen tělo, nenásleduje, že nemá duše. Projevil-li Pán Ježíš ještě jiné vědomí, vědomí božské, měl patrně vědomí dvojí, lidské a božské. Projevil-li je dostatečně, třeba je přijmouti. Rovněž připustíme odpůrcům, že lidská stránka je u Krista v popředí, ano že je tomu tak i podle vůle prvních tří evangelii. Ani není jinak možno. Kristus se narodil jako dítě, do třiceti let na venek svého božství neprojevil, leda v chrámě P. Marii a Josefovi, při veřejném působení mluvil lidskými ústy, jev se očím ve všem jako člověk, na konec i umřel. Kdo tedy líčí řeči a skutky Páně, jako synoptikové, nezbytně mnoho vypravuje z lidského života Páně. Božství je smyslem nedostupno. Božství třeba usouditi a věřiti. V nebi uvidíme i lidství i božství Páně, nebo pak budou oči rozumu otevřeny pro věci nadpřirozené. To na zemi není. Proto důvod odpůrců je bezcenný. Pánu Ježíši bylo projevit božství na tolik, aby lid, zvláště apošto-

lové uvěřili, že je Syn Boží. Učinil-li tak, učinil dost. Mimo to víme, že mu bylo v té věci jednati opatrně, jelikož bylo třeba lid k této víře připravit.

Pán Ježíš své božské vědomí projevoval. Uvedl jsem o tom již některé důkazy. Pokračuji v nich také dnes. Věnujeme pozornost dvěma událostem. Výsledkem naší úvahy budiž, abychom vyznali pevně a nadšeně s Petrem: Ty jsi Kristus, Syn Boha živého (Mat. 16, 16). Spasitel nám požehná.

* * *

1) Nedlouho po památné noční rozmluvě Pána Ježíše s Nikodemem projevila Spasitel své božství před učedníky. Podotýkám, že je to sv. Lukáš, tedy synoptik, který nám příslušnou událost vypravuje. Také sv. Matouš ji pojal do svého evangelia a podává výrok Páně, o němž jde, skoro týmiž slovy jako sv. Lukáš. Matouš je také synoptik. Událost se stala v první době veřejného působení Páně. Pán Ježíš poslal 72 učedníků po dvou do dědin a měst, aby kázali, že se přiblížilo království Boží. Zároveň dal jim moc uzdravovat nemocné. Učedníci šli. Když se vrátili, vypravovali svému mistru s radostí, jak dobře se jim dařilo, zvláště, že i zlí duchové se jim poddávali. Spasitel zaplesal v Duchu sv., promluvil hlasitě a s pohnutím modlitbu, v které děkoval Otci a jej velebil, že co skryl moudrým a opatrným, zjevil maličkým. Poté řekl: Všecko jest mi dáno od Otce mého, nikdo neví, kým jest Syn, leč jedině Otec, a kým jest Otec, leč jedině Syn a komu by chtěl zjevit. (Luk. 10, 22. n). Pak dodal: Blahoslavené oči, které vidí, co vy vidíte. Neboť pravím vám, že si mnozí proroci a králové přáli viděti, co vy vidíte, a neviděli, a slyšeti, co vy slyšíte, a neslyšeli (Luk. 10, 24). Toť událost, při které Spasitel před učedníky nadzvedl roušku se své tajemné bytosti. Rozeberme ji poněkud.

Že Pán Ježíš má moc činiti divy, viděli jeho učedníci na své oči a těšili se z toho. Že by také sami mohli obdržeti podobnou moc, na to se zajisté neodvážili mysliti. A nyní se ukázalo, že se na jejich misijní cestě stala skrze ně uzdravení, zvláště že mohli vymítati zlé duchy. Jejich radost byla veliká. Věděli ovšem, že dostali tuto moc od svého mistra. Odevzdati takovou milost jiným je zrovna tak nemožné, jako je nemožné odevzdati jiným své vědomosti, ano řečená nemožnost je neskonale větší, neboť jde o dar nadpřirozený. Jen Bůh, který je pánem nad přírodou, může nad ní dáti zázračnou moc. Když tedy Pán Ježíš mohl moc činiti divy dáti jiným, měl ji zcela zvláštním způsobem. Učedníci to zajisté chápali a jejich úcta ke Kristu vzrostla. I uznal božský mistr za vhodné, povědět jim

něco o své osobě. Dí k nim: Všecko jest mi dáno od Otce mého. Podle souvislosti je smysl: Vy se radujte, že jste mohli vymítati duchy a divíte se, jak jsem vám mohl takovou moc dáti. Nedivte se. Všecko je mi dáno od Otce. Mám všecku moc vůbec jako on sám. Později, až odevzdá před odchodem se světa apoštolům trojí svůj úřad: učitelský, kněžský, pastýřský, řekne k nim: Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi (Mat. 28, 18). Dnes jim to napovídá. Nyní se táži: O jakém vědomí mluví slova: Všecko je mi dáno od Otce? I mnozí rozumáři přiznávají: Spasitel projevuje tu vědomí, že má všemohoucnost, všecku moc jako Otec, tedy moc rovnou všemohoucnosti Boží.

Ještě významnější je další slovo. Od Otce má netoliko jeho všemohoucnost, od něho má také božské poznání. Jak praví o sobě? Nikdo neví, kým je Syn, leč jedině Otec, a kým je Otec leč jedině Syn a komu by chtěl Syn zjevití. Smysl je: nikdo neví, nepoznává, neproniká, kým neboli co jest Syn, jaká je jeho bytost leč jedině Otec. On jediný poznává bytost Synovu. A naopak nikdo neví, nepoznává, neproniká bytosti Otcovy, jedině Syn. Jaké poznání přisuzuje si tu Pán Ježíš? Totéž, které má Otec. Jsou jediné dvě bytosti, které se navzájem dokonale poznávají: Bůh a on. Kdo poznává Boha tak, že poznáním vyčerpává v něm vše poznatelné, že ho poznává měrou, kterou Bůh poznává sám sebe a ostatní svět, ten má poznání božské. Jaké vědomí projevuje tedy Kristus svými slovy? Vědomí božské, neboť praví, že má plné božské poznání. I zapřísáhlí rozumáři přiznávají, že ten jest smysl slov. Když sv. Jan napsal: Nikdo neviděl Otce; jednorozený Syn, který jest v lůně Otce, ho zjevil, jsou jeho slova ohlasem slov Páně.

Kristus je si tedy vědom, že má jako druhá božská osoba všechnu moc, kterou má Bůh, a božské požehnání. Táži se: Je tohle vědomí lidské? Vědomí člověka sebe více omilostněného? P. Maria byla vyvolena a omilostněna jako nikdo. Zdaž projevila někdy nedím takové, nýbrž aspoň podobné vědomí? Nikdy.

Učiňme ještě nějaké důsledky. Všemohoucnost anebo božské poznání nejsou vlastnosti Boží tak, jako vůle a rozum jsou vlohy v člověku. V Bohu je vlastnost a bytost Boží jedna a táž věc. Když tedy Pán Ježíš dí, že má všecku moc Boží, anebo že má požehnání Boží, následuje z toho, že má také bytnost Boží neboli že jest s Otcem soupodstatný. Tážeš se snad: Ale jak potom může Kristus říci, že je mu všecka moc „dána“? Je-li s Otcem soupodstatný, plyne jeho moc z jeho božské bytosti, i nepotřebuje, aby mu ji někdo dával. Odpovídám: Tak tomu také jest. Moc a vědomost Krista Pána, ovšem jako Boha, plynou z jeho bytosti, ale Syn Boží

nemá bytnosti své od sebe, nýbrž má ji od Otce, neboť jest z něho zrozen. Slovem „dáno jest mi všechno“ a slovem: Nikdo neví kým jest Otec leč jedině Syn, poukazuje Pán Ježíš na své božské synovství. Má všechnu moc a božskou vědomost, poněvadž věčným zrozením přijal, ovšem jako Bůh, celou bytnost svého Otce. Tyto důsledky plynou ze slov Pána Ježíše tak nezbytně, že i pohlaváři rozumářů jako Harnack a Loisy to přiznávají. Tážeš se překvapen: Tak připouštějí, že měl Pán Ježíš božské sebevědomí? Nikoliv, nepřipouštějí. Práví: Poněvadž místa u sv. Lukáše a Matouše ukazují, že Pán měl božské vědomí, ale takového vědomí míti nemohl, jsou řečená místa podvrhy, vsuvky, z doby, kdy osoba Kristova byla již obklopena legendami. Tak jednají vždy, když jim některé místo sv. Písma překáží. Důkazu nepodávají pravidelně žádného; pokoušejí-li se o nějaký, nemá ceny. Jejich důkaz záleží pravidelně v tom, že řeknou: Kristus nemohl býti Syn Boží a proto nemohl míti božské vědomí.

Lze se ještě tázati, pochopili-li učedníci celý význam slov? Asi sotva. Ale ze slov, že má všechnu moc od Boha, svého Otce, a že on jediný jej zná, vytušili, že Kristus je bytost vyšší. V tom byli utvrzeni slovy Pána Ježíše, kterými blahosлавil jejich oči, jež vidí, co si přáli viděti proroci a králi, ale neviděli. Později porozuměli ovšem, ale jakou měl Pán Ježíš práci, nežli se tak stalo. Jeho slova, jež jsme rozebrali, byla k tomuto poznání průpravou.

2) Ještě věnujeme pozornost události jiné. Je vám dobře známá. Miním dvojí Petrovo vyznání.

Z Israelitů, kteří slyšeli kázání Pána Ježíše a viděli jeho skutky, nebylo nikoho tajno, že jest něco vyššího. I zlovolní fariseové to připouštěli, vyhlašující ho za zaprodance ďáblova. Ale co Kristus v pravdě je, o tom nebyla shoda. Jedni jej měli za nového proroka, jiní za některého starého proroka, o nichž se domnívali, že se mohli zjevití a žítí po lidsku na zemi, jiní za slíbeného proroka, to jest Mesiáše, ovšem v duchu rabinském. Někdy, zvláště po mocném kázání nebo velikém divu, víra, že Kristus je Mesiáš, mocně v lidu propukala. Pán Ježíš užil takové příležitosti, aby se lidu projevil, co jest. Tak se stalo po nasycení lidu na poušti, divu velikém a vzrušujícím. Promluvil druhého dne k sběhlému lidu, že on jest pravý chléb, který s nebe sestoupil, že je vůle Otce jeho, aby kdo v něho uvěří, došel spasení, že on viděl Otce a jedině on, poněvadž jedině on je od Boha, že kdo v něho uvěří, bude spasen, že on jest živý chléb s nebe (Jan 6, 29. n). Poté zaslíbil Nejsv. svátosti. Víte, že se Židé pro tuto řeč a zvláště pro slova zaslíbení horšili a že mnozí učedníci ho opustili. Apoštolové zůstali mu věrni. Na

otázku, chtí-li ho též opustiti, odpověděl Petr: Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného a my jsme uvěřili a poznali, že ty jsi Kristus, Syn Boží (Jan 6, 69). Tento výjev je ze sv. Jana. Synoptikové (Mat. 16, 16. n; Mar. 8, 29; Luk. 9, 20) nemají zaslíbení Nejsv. svátosti, ale podobné vyznání Petrovo mají; o to nám běží. Stalo se u Caesarey Filipovy. Spasitel tázal se apoštolů: Kým praví lidé býti Syna člověka? I řekli jemu: Jedni Janem Křtitelem, jiní Eliášem, jiní Jeremiášem neb jedním z proroků. Dí jim Ježíš: Vy pak kým mně býti pravíte? Odpověděl Šimon Petr: Ty jsi Kristus, Syn Boha živého. A Ježíš odvětviv řekl: Blahoslavený jsi Šimone, synu Jonášův! neboť tělo a krev nezjevilo to tobě, nýbrž Otec můj, jenž jest v nebesích (Mat. 16, 13. n).

Toto dvojí vyznání Petrovo je druhá událost, které věnujeme pozornost. Co z ní plyne?

Především jest jisté, že Petr vyznal Pána Ježíše jako Mesiáše. Sám Kristus to potvrzuje, když přikázal dvanácti po druhém výjevu u Caesarey Filipovy, aby nikomu neříkali, že je Mesiáš (Mat. 18, 20). Ale tázati se lze, myslel-li Petr na Mesiáše rabínského, jež si Židé představovali jako člověka. Bezpečně můžeme odpovědět, že nikoliv. Pán Ježíš se po dvě léta namáhal, aby tuto představu o Mesiáši zvrátil a ukázal, že Mesiáš je bytost vyšší, nebeská, původu božského. To vše Petr slyšel. Proto opravil zajisté svůj názor o Mesiáši. Snad měl Krista ještě za obnovitele světského království židovského, ale za pouhého člověka ho jistě neměl. Řeč Pána Krista k Židům, že přišel s nebe, aby lidi vedl k nebi, že on a víra v něho dává věčné spasení, utvrdila ho ve víře v božský původ Pána Ježíše znova. Židé, ano i učedníci právě proto se řečí Pána Ježíše pohoršili a opustili ho, že se prohlásil za nebeskou bytost, jež se jim dá za pokrm. Když tedy apoštolové setrvali a Petr vyznal: Ty jsi Kristus, ty jsi Mesiáš, ty jsi Syn Boží, vyznal víru v Mesiáše jiného, nežli byl Mesiáš rabínský, v Mesiáše vyššího, s nebe přišlého. Ani Petr nepochopil ještě Kristovo božské mesiánství v plné míře, ale tušil je. Jest to patrné z toho, že Pán Ježíš ho za jeho vyznání blahoslaví. Tolikrát byl již od posedlých, lidu, učedníků nazván Mesiášem, a nikdy jich za to nechválil. Patrně nezvali ho Mesiášem v pravém smyslu. Petra blahoslovil. Patrně vyznal víc nežli oni.

Petr přidal: Ty jsi Syn Boha živého. Jaké synovství Boží je v jeho slovech obsaženo? Jistě ne pouze mravní. Pán Ježíš je Petru jistě Synem Božím aspoň v tom smyslu, v kterém je mu Mesiášem. Však pozorujme rozhovor druhé události podrobněji. Učedníci praví, že lid má Krista za některého z proroků, tedy za člověka. Petr dí:

Ty jsi Kristus, Syn Boha živého. Slova Petrova jsou protiklad a mají smysl: Lid bloudí, ty nejsi jen syn člověka, ty jsi víc, ty jsi Syn Boha živého. Nezbytně plyne, že Petr měl Krista za skutečného Syna Božího, ať už pravdu tu plně chápal čili nic. Pán Ježíš Petra za jeho vyznání nejen blahoslaví, nýbrž dodává, že to nemá ze sebe, nýbrž z osvětlení, jež mu dal Otec nebeský, Bůh. K čemu by bylo třeba osvětlení, kdyby Petr měl na mysli jen mravní synovství Boží? Dodatek Páně má jen tehdy smysl, jestliže Petr vyznal víru v Krista jako skutečného Syna Božího, ať, jak jsem podotkl, v tom okamžiku vlivem osvětlení pochopil dokonale věčné synovství Boží Kristovo čili nic.

Není tedy pochyby, že Petr v obou vyznáních projevil víru v Krista jako Mesiáše a aspoň zavnutě víru v pravého Syna Božího. Později pojal tajemství dokonale. Svůj druhý list začíná slovy: Těm, kteří s námi dosáhli téže víry drahocenné skrze spravedlivého Boha našeho a Spasitele Ježíše Krista (Pet. 1, 1.). Rozumáři se dlouho pokoušeli vyložit vyznání Petrovo tak, aby se zdálo, že v něm tato víra není obsažena. Ale nyní mnozí od těchto pokusů upustili. Vyznávají, že v něm je víra v Krista jako vyšší, božskou bytost, ale podle obvyklého prostředku, kterým si pomáhají, prohlašují místo za zkomolené pozdější úpravou. To jest sice radikální prostředek, ale libovolný. Takovým způsobem se pravda nehledá, nýbrž ničí.

To jest druhá událost, kterou jsem vám předložil. Pán Ježíš mluví už velmi zřetelně. Nedbá, že se lid a učedníci pohoršují, neopravuje svých slov ani jich neodvolává. I apoštoly byl hotov propustiti, nepřijmou-li jich. Když je přijali, blahoslaví Petra za jeho vyznání, dodává, že svou víru má z osvětlení Božího. Projevil tedy vědomí, že jest Syn Boží skutečný. Z pohoršení lidu a učedníků, jakož i z těžkostí, aby apoštolové uvěřili, chápeme, jak opatrně si musil při odhalování své bytosti vésti.

Tak se táži na konec: Mají-li hlasatelé přirozeného křesťanství pravdu, tvrdíce, že se Kristus měl jen za člověka a že, abych užil slov Renanových, nikdy mu nepřišla na mysl rouhavá myšlenka, že je věčným Synem Božím? Nemají, leda že z Písma škrtnete všechny projevy Pána Ježíše o jeho synovství Božím. Ale tak směli nejsme. My s Petrem a církví od počátku vyznáváme: Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.

*   *   *

Předvedl jsem vám dvě události: Jak se Pán Ježíš projevil učedníkům, přisoudiv si všecku moc a božské poznání, a jak sv. Petr dvakrát vyznal mesiášství a synovství Boží Kristovo. Nemějte mi

za zlé, že se tak podrobně zabývám výklady o božství Páně, a přemáhejte nudu, kdyby ve vás z nich vzešla. Jednáme o nejpálčivější otázce doby, i není neprospěšné, všestranně si ji osvětliti. A pak jednáme o Kristu, našem drahém Spasiteli, jež všichni z toho srdce ctíme a milujeme. P. Maria sledovala zajisté s vroucností každý jeho pohyb, pohled, slova, skutek. Každé dobré slovo o něm bylo jí jako med sladké. O, žehnej nám svatá patronko, aby naše úvahy rozmnožily úctu a lásku k Synu tvému. Chceme jimi planouti jako ty, abychom se jako ty jednou z Krista věčně radovali.

XXVI. Božské vědomí Páně.

(Podrobně 3.)

Poněvadž se Pán Ježíš jevil zrakům jako člověk, bylo třeba, by své božství projevil. Každý zajisté nahlíží, že mohl tak činiti jen poznenáhlu. Nejdříve bylo mu učením a divy přesvědčiti lid, že jest vyšší bytost, od Boha na zemi poslaná. Potom musil jej připravovati, že jest pravý Syn Boží. Vlastně šlo o to, přesvědčiti apoštoly a dáti jim dostatečné důvody, aby víru tu mohli jednou s úspěchem kázat, jelikož oni byli vyhlédnuti za nástroj k založení církve. Divy Pán Ježíš ukazoval, že je od Boha pověřený vyslanec. Divy jsou neomylná pečeť, že mluví pravdu, neboť Bůh nemůže ověřiti divy jako svého vyslance muže, jenž se za něho vydává, ale není. Jakou bytostí Pán Ježíš je, musí naznačiti slovy, neboť divy samy sebou nám to nepraví. Způsob, jak Pán Ježíš konal divy, zvláště okolnost, že tuto moc mohl dáti také jiným, ukazuje sice, že má divotvorství mírou zcela zvláštní, ale ani to by nestačilo na důkaz, že je Syn Boží, kdyby nějak nepřidal, že má všelikou moc od Boha proto, že jest oběma společná, z téže božské bytnosti vycházející.

Že Pán Ježíš dokonale přesvědčil o svém pravém synovství Božím apoštoly, vidím z toho, že tuto víru kázali jako základ, na němž církev stojí. Tato jediná skutečnost ukazuje nad světlo-jasněji, že Pán Ježíš vědomí božského synovství měl a projevoval.

Sledovali jsme hlavní tyto projevy Páně od počátku až do druhého roku veřejného působení. Uvedl jsem projev Pána Ježíše v chrámě před P. Marií a Josefem, významný projev obsažený v noční rozmluvě s Nikodemem, znamenitým fariseem a učitelem Zákona, projev před učedníky, obsahově podobný projevu před Nikodemem když se vrátili za své misionářské cesty, dvojí projev Petrův, první po zaslíbení Nejsv. svátosti, když Židé a učedníci odešli, a druhý u Casarey Filipovy, kde za odměnu Pán Petra

blahoslavlil a slíbil mu prvenství. Těchto několik projevů, spojených s divy, zvláště se zmrtvýchvstáním, stačilo by úplně na důkaz, že se Pán Ježíš měl a vydával za Syna božího. Však jsou ještě jiné. Uvedu z nich některé. Staly se v Judsku. Shrnu ty, které si obsahově jsou podobny v první část, v druhé části poukáži na poslední řeči Páně ve večeradle a slavnostní vyznání pod přísahou před veleradou. Nemohu si mysliti velikolepějšího a důraznějšího ukončení všech projevů nad výstup: Zapřisahám tě u Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li Kristus, Syn boží (Mat. 26, 63). Ukončím jím také své výklady o božském vědomí P. Ježíše.

*   *   *

1) Pán Ježíš začal své působení v Galilei. Vykládači zovou tuto dobu Galilejským obdobím veřejného působení Páně. I v této době chodil do Jerusalema, zvláště na velké svátky, a projevoval své božství. Činil tak hlavně prakticky, totiž zázraky; ale příležitostně připojil k nim také pokyny o své osobě.

Tak zašel v druhém roce do Jerusalema na slavnost velikonoční a uzdravil člověka, který byl 38 roků nemocný a marně čekal u rybníka Bethesdy, aby, až se voda pohne, někdo ho do ní pustil. Zázrak pohoršil Židy, poněvadž se stal v sobotu. Pán Ježíš se bránil, právě k nim: Otec můj dosavad dělá, i já dělám. Smysl obrany je: Bůh posvětil sobotu, že ustal od stvoření, ale je přece stále činný; proto některé práce jsou dovoleny i v sobotu. Židé hleděli ho usmrtiti. Sv. Jan udává dvě příčiny: že ruší sobotu a že nazval Boha svým Otcem, čině se rovným Bohu (Jan 5, 18). Spasitel odpověděl jim delší řečí. Jest celá mocným projevem božského vědomí Páně; uvedu z ní některé věty: Amen, amen pravím vám. Cokoli činí Otec, to činí podobně i Syn, neboť Otec miluje Syna a ukazuje mu všechno, co sám činí . . . Jako Otec mrtvé křísí a oživuje, tak i Syn, koho chce oživuje . . . Amen, amen pravím vám: přichází hodina, kdy mrtví uslyší hlas Syna Božího, a ti kteří uslyší, živi budou, neboť jako Otec má život sám v sobě, tak dal i Synu, aby měl život sám v sobě, a dal mu konati soud, poněvadž je Syn člověka (Jan 5, 19. n.). Smysl je patrný. Otec Kristův je Hospodin, tvůrce světa. On ukazuje Synu všechno, poněvadž Syn je věčné poznání Otcovo. Syn, Pán Ježíš, může všechno činiti podle libosti, i mrtvé křísiti, jako Bůh, poněvadž je všemohoucí. Tato všemohoucnost plyne z jeho bytosti, jelikož má jako Otec život v sobě, jež přijal věčným synovstvím neboli zrozením z Otce. Takový život je život božský a pramen všelike moci. Jak vidíte, přikládá si Kristus moc činiti divy zcela zvláštním způsobem,

totiž jako moc, která plyne z jeho všemohoucnosti. Proto divy Pána Ježíše jsou důkazem nejen božského poslání, nýbrž i důkazem pravého synovství Božího. Židé dobře rozuměli. Nastalo mocné vření v lidu, které fariseové obrátili proti Kristu. Avšak ještě nepřišel čas. Pán Ježíš chtěl ještě mnohými jinými skutky projevit své poslání a božské synovství; proto se uchýlil do Galileje. Tam učinil veliký div rozmnožení chlebů na poušti a zaslíbil pak v Kafarnaum Nejsv. svátost. Lid a mnozí učedníci tohoto božského projevu nesnesli a opustili Pána; apoštolové obstáli. Minule uvedl jsem vyznání Petrovo, které jejich jménem učinil.

Nastala slavnost Stánků. Vidíme Krista s apoštoly zase v Jerusalemě. Vede v chrámě mocné a pohnutlivé rozhovory s farisei, kteří na něho doráželi. Dříve volal: Mým skutkům věřte! Teď už se s takovou vírou nespokojuje; teď žádá rozumové pochopení a uznání svého božství. Sv. Jan podává obsah rozhovoru v 7. a 8. hlavě svého evangelia; uvedu něco ze slov Pána Ježíše. Řekl k fariseům: Vy jste zdola, já shora. Vy jste z tohoto světa, já nejsem z tohoto světa. Kdo jsi ty, táží se fariseové? Vůbec to, co vám mluvím, odpovídá Pán. Smysl je: Jsem to, zač se vydávám. Pokračuje: Mluvím ve světě to, co jsem slyšel od Otce. V další řeči zdůrazňuje opět, že mluví, co slyšel a viděl u Otce. (Jan 8, 23). Židé nerozuměli, dodává evangelista, že mluví o Bohu, svém Otci, a že si přikládá věčné synovství zrozením. Proto řekl jim to jasněji. Právil: Bude-li kdo zachovávat slova má, neumře na věky. Židé se horšili a řekli: Abraham umřel i proroci a ty praviš: Bude-li kdo zachovávat slovo mé, neokusí smrti na věky. Zdaliž jsi ty větší nežli otec náš Abraham, který zemřel? Kým se činiš? Pán Ježíš odpověděl: Abraham, otec váš, zaplesal, aby viděl den můj. I viděl a radoval se. Smysl je: Zaplesal, když dostal zaslíbení, že uvidí mé narození. Viděl je v předpeklí; snad zjevením nebo jiným způsobem. Židé řekli: Padesáte let nemáš a Abrahama jsi viděl? Ježíš řekl: Amen, amen pravím vám: Prve než Abraham byl, jsem já. Židé chápali se kamení, aby ho ukamenovali. Teď rozuměli, že si přičítá věčnost. Dí: „Jsem“, ne „byl jsem“. Jsem jest slovo pro věčnost nestvořenou. Kdo „byl“ před Abrahamem, mohl býti stvořen a zachován živ. Kdo „jest“, je nestvořen, nebo je vždy, je věčný. Židé chápali nyní, že i prve, když mluvil o Otci, že ho viděl, slyšel, od něho přišel, mluvil o sobě jako o pravém Synu Božím.

V uvedených právě rozhovorech nazval se Pán Ježíš také světlem světa (Jaa 8, 12). V Písmě je nejednou světlem zván Bůh. Slunce, jež dává světlo, jest zajisté vhodný obraz pro Boha, pramen du-

chovního světla. Pán Ježíš, soudíc podle celé řeči, prohlašoval se uvedenými slovy za bytost božskou, ale toto slovo nevzbudilo tehdy odporu. Uplynul nějaký čas. Pán Ježíš znovu je opakoval. Nazval se světlem a vyzýval lid, aby věřil v něho a tak chodil ne ve tmě, nýbrž ve světle. Tenkrát vzbudilo jeho slovo asi odpor, nebo Pán Ježíš odešel a skryl se před Židy. Bylo to v době po slavném vjezdu do Jerusalema, tedy v době, kdy většina uvěřila v něho jako Mesiáše. Vidíme, že v Mesiáše byli ochotni věřit. Proč ne ve světlo? Poněvadž chápali, že se Kristus činí bytostí božskou. Ale čas ubíhal. Zbývalo málo dní. Pánu Ježíši bylo se nezbytně projevit, ať se stane co stane. Proto pravil opět: Kdo věří ve mne, nevěří ve mne, nýbrž v toho, který mne poslal, a kdo vidí mne, vidí toho, který mne poslal. Já jako světlo přišel jsem na svět, aby nikdo, kdo věří ve mne, nezůstal ve tmě. (Jan 12, 44.). Zde světlo a Bůh nebo Syn Boží je zřejmě totéž. Nedlouho před tím při vzkříšení Lazara řekl k Martě: Já jsem vzkříšení a život, kdo věří ve mne, byť i umřel, živ bude, a každý kdo žije a ve mne věří, neumře na věky (Jan 11, 25). Bůh je světlo, dárce života. Kristus rovněž. Pán Ježíš se nedlouho před tím prohlásil zřejmě za bytost téže postavy s Bohem. Když děl: Skutkům věřte, abyste poznali a uvěřili, že Otec jest ve mně a já v Otci (Jan 10, 38), nemínil nějaké mravní spojení, nýbrž jednotu, která jest mezi božskými osobami, jednotu podstaty. Židé rozuměli, neboť jinak nebyli by na něho chápali kamení.

Také moderní rozumáři chápou, že se v rozhovorech s farisei Pán Ježíš činí bytostí božskou. Odpovídají: Řeči ty jsou jen u sv. Jana. Výmluva neoprávněná. Neoprávněná, poněvadž sv. Jan je svědek veskrze hodnověrný. Nepravdivá, poněvadž i u synoptiků znamáme v době, do které padají tyto řeči, zdůraznění synovství Božího. Všichni tři vypravují z této doby podobenství o vinaři, jehož syn byl od dělníků usmrcen (Mat. 21, 33. n.; Mar. 12, 1. n.; Luk. 20, 9. n.). I nejprostší posluchač rozuměl, že sluhové pánovi jsou proroci, od Boha posaní, syn pánův Kristus, Syn Boží. Sami rozumáři to uznávají. Nemohouce podobenství jinak vyložit, utíkají se k oblíbené pomoci z nouze, škrtají je z Písma, prohlašují je za pozdější vsůvku.

Fariseové ovšem chápali, neboť se ihned usnesli, že Krista usmrtí. Pán Ježíš se jim už nevyhnul, nýbrž položil jim otázku, která mohla jim ještě v poslední chvíli otevřít oči. Otázal se: Co se vám zdá o Kristu? Čí jest syn? Řkou jemu: Davidův. On řekl jim: Kterak tedy nazývá jej v Duchu Pánem, pravě: Řekl Pán Pánu mému: Sed na pravici mé, dokavadž nepoložím nepřátele tvých za podnoží nohou tvých (Mat. 22, 42. n.). Smysl je vám znám. Kristus, t. j. Mesiáš,

je synem Davidovým, a to přirozeným, nebo jest z jeho pokolení. Měl by proto zváti Davida svým pánem. Ale David dí v prorockém duchu: Řekl Pán, t. j. Hospodin, k Pánu mému, t. j. ke Kristu Mesiáši. Nazývá tedy David Krista svým pánem, a to týmž způsobem, kterým zove Pánem samého Boha. Je tedy Kristus ještě synem vyššího Otce nežli Davida. Koho? Synem Božím. Je Synem Božím přirozeným, jako podle člověčenství je přirozeným potomkem Davidovým. Rozumáři snaží se všemožně, aby místo vyložili jinak, ale bez úspěchu. Kristus, jenž je Pán Davidův a sedí na pravici Boží, je Syn Boží.

Přehlédněte, co jsem uvedl. Kristus připsal si všemohoucnost, plynoucí z jeho bytosti, jelikož má život v sobě jako Bůh. V rozhovorech s farisei a před smrtí svou řekl, že je s nebe, že byl před Abrahamem, že jest světlo světa, t. j. Bůh, že kdo vidí jej, vidí Otce, že víra v něho dává vzkříšení a věčný život, že Otec je v něm a on v Otci, že je Pán Davidův. Táže se: Projevil-li Kristus vědomí božské čili nic? Projevil. Kdyby tak byl neučinil, nebyli by se Židé chápali kamení a nemusili by hlasatelé přirozeného křesťanství opravovati Písmo a škrtnuti v něm.

2) Druhá řada projevů, o nichž se zmiňuji, jsou: řeči Páně na rozloučenou při poslední večeři a slavné vyznání před Kaifášem.

Řeči Páně na rozloučenou jsou dojemné a velebné zároveň. Dojemné, poněvadž Pán Ježíš mluví pod dojmem smrti, jež ho očekává, mluví s neobyčejnou srdečností a láskou. Velebné, poněvadž odkrývá velebnost své bytosti jako nikdy. Úryvky z těchto řečí čtou se o nedělích po Velikonoci. Uvedu z nich jen některé věty. Spasitel dí: Kdo vidí mne, vidí i Otce. Já jsem v Otci a Otec ve mně (Jan 14, 9. n.) Ze slov jde, že Otec a Syn jsou jedna bytost. Opět: Všecko, cožkoli má Otec, mé jest (Jan 16, 15.). Všecko, co jest mé, jest tvoje (Otcovo), a co jest tvé, jest moje (Jan 17, 10.). Zde vyslovena je soupodstatnost bytosti Boha Otce a Krista. Duch sv. (jejž pošlu vám), z mého vezme. Tu je vyslovena soupodstatnost sv. Ducha s bytostí Kristovou, jakož že i z něho vychází. Opět: Kdo nenávidí Otce, nenávidí i Syna (Jan 15, 23), kdo miluje Otce, miluje i Syna (Jan 16, 27). Jindy mluvil opačně, že kdo nenávidí nebo miluje jej, nenávidí nebo miluje Otce. Zde k soupodstatnosti přistupuje myšlenka, že zájmy Otce i Syna jsou tytéž. Když pak Spasitel takovými slovy odkryl před apoštoly hlubiny své bytosti, obrátil se k Otci velebnou modlitbou, v níž mimo jiné řekl: Nyní oslav mne ty, Otče, u sebe slávou, kterou jsem měl u tebe, prve nežli svět byl (Jan 17, 5). Slovo Páně je zajisté jasné. Pán přičítá si věčnou, božskou slávu. V čem záležela? Nelze na nic jiného mysliti nežli na věčné synovství druhé božské osoby. Nyní obdrží tuto slávu, kterou měl

dosud jen jako Bůh, také jako člověk. Rozumáři nemohou popírat, že tomu tak. Jak si pomáhají? Praví, že to nejsou slova Páně, nýbrž slova spisovatele evangelia; evangelista slova Páně na rozloučenou v tomto smyslu upravil. Marná výmluva. Dejme tomu, že sv. Jan nepodává řeči tak, jak Pán Ježíš mluvil. Jejich obsah je nicméně správný, neboť jsou v nich zachyceny projevy Kristovy o sobě. Co sv. Jan podává, řekl Kristus jindy několikrát. Tak je vytáčka bezcenná.

Ještě téže noci, v které tato slova byla mluvena, stál Kristus před soudem velerady. Odsouzení k smrti bylo dávno usneseno. Když křiví svědkové nepodali k němu látky, soud nastoupil cestu zaklínání. Židovské právo ji dovolovalo. Nejvyšší kněz povstal a položil pod přísahou Kristu otázku: Zapřisahám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li Kristus, Syn Boží. Pán Ježíš odpověděl: Ty jsi řekl. A dodal: Avšak pravím vám: Od tohoto času uzříte Syna člověka seděti na pravici Boží a přicházeti v oblacích nebeských (Mat. 26, 63. n.). Nejvyšší kněz roztrl roucha svá a řekl: Rouhal se! Všichni zvolali: Hoden jest smrti. Poněvadž ortel smrti směl býti pronesen teprve druhého dne po začítí procesu, byl soud ráno opakován. Otázky a odpovědi byly podobné, zvláště otázka ke Kristu, je-li Syn Boží, byla opakována. Poté byl Pán Ježíš veden k Pilátovi. Odůvodňovali požadavek smrti poukazem na židovský zákon, že musí zemřít, kdo se činí Synem Božím (Jan 19, 7). Podotýkám, že jsou to synoptikové, a to všichni tři, kteří vypravují tento průběh soudu.

Zde máte přísežné soudní vyznání, kterým se Pán Ježíš prohlašuje za Mesiáše a Syna Božího a za ně umírá. Zdaliž rozumáři skloní svou šíji aspoň zde a vyznají, že Kristus měl a projevil vědomí božího synovství? Nikoliv. Mají dogma: není nic nadpřirozeného, neřku-li Syn Boží vtělený, a tomu dogmatu podrobují všecko. Řekneš: Ale jak mohou odpirati svědectví tak jasnému? Hledí se mu vymknouti dvojím směrem. Jedni praví: Evangelisté upravili soudní výjev podle víry svých vrstevníků, kteří už věřili v božství Páně. Druzí praví: Pán Ježíš prohlásil se toliko za Mesiáše a proto byl odsouzen. Syn Boží je toliko jiné jméno pro Mesiáše. Prvním netřeba odpovídati. Škrtati z Pisma, co se nelíbí, je důvod příliš laciný. Ani druhá vytáčka nezasluhuje vyvrácení. Nicméně podotýkám: Jak ukazuje slavný vjezd Páně do Jerusalema, byl lid ochoten uznati v Kristu Mesiáše. Proč by ho tedy odsuzoval k smrti, že se činí Mesiášem? Na to nebyl žádný trest vůbec, neřku-li trest smrti. Kristus byl odsouzen pro rouhačství, že se činil Synem Božím. Říci o sobě „jsem Mesiáš“ nebylo rouhačství. Rouhačství se dopouštěl

a hoden byl smrti, kdo se činil Bohem anebo si přivlastňoval božskou vlastnost. Ten potupuje pravého Boha. Jest jen jeden Bůh, učil Zákon; kdo se činí Bohem, svádí k uctívání falešného božstva. Odtud odsouzení. Prohlásiti se za Mesiáše bylo by jen tehdy rouhačstvím, když by někdo s pojmem Mesiáše spojil pojem božské bytosti. Židé tak nečinili. Jim byl Mesiáš podle rabinské školy pouhý člověk. Ale Pán Ježíš tak činil. Odtud naléhání soudu, aby se vyslovil, je-li Syn Boží. Nestačilo mu přiznání, že se vydává za Mesiáše; chtěl přiznání druhé. Pán Ježíš je nejen dal, nýbrž přidal, že bude seděti po pravici Boží a přijde v oblacích souditi svět. Teď roztrhl Kaifáš roucho své. Teď měl, co chtěl, zřejmé rouhání. To vše jest tak jasné, že žádné překrucování na tom nic nezmění. Kristus byl odsouzen a umřel, poněvadž se vydával za skutečného Syna Božího.

Shrňte opět, co jsem řekl. Uvažte projevy Páně v řečích na rozloučenou. Pán Ježíš několikrát zdůraznil svou soupodstatnost a jednotu v bytosti s Otcem a žádal za slávu, kterou měl u něho před stvořením světa. Uvažte projev před Kaifášem v noci a ráno. Táži se: Pravda-li, že Pánu Ježíši ani na mysl nepřišla myšlenka Božího synovství? Pravda-li, že ho nikdy neprojevil? Zrovna opak je pravda. Pán Ježíš projevil své božské vědomí, nejprve opatrně, pak stále zřejměji a rozhodněji, na konec se vši možnou určitostí. Že to nebylo jen vědomí mravního synovství, rozumí se samo sebou. Za to, že někdo nazve Boha svým otcem, nezasluhuje odsouzení pro rouhačství. Vždyť říkáme denně: Otče náš, jenž jsi na nebesích. Rovněž ne za to, když se nazve jeho synem. Říci: Bože, jsem tvým věrným a poslušným synem, není neúcta, nýbrž zbožné předsevzetí, jehož nelze dost a dost doporučiti.

*   *   *

Tolik o božském vědomí Pána Ježíše. Velerada volala na Krista: Rouhal se! Velekněz roztrhl z rozhořčení nad urážkou Boží své roucho. My s apoštoly a prvními křesťany a celou církví padáme uctivě na kolena věřice. My snažíme se roztrhnouti srdce své lítostí, abychom byli prosti hříchu a hodni přiblížiti se k Spasiteli svému. Spasitel častěji opakoval, že činí, co viděl a slyšel u Otce. My se snažíme plniti, co on nám zvěstoval, aby se na nás vyplnilo jeho slovo: Bude-li kdo zachovávat slovo mé, neumře na věky. Pak s důvěrou před smrtí řekneme: Bože, oslav mne u sebe slávou, kterou nám Syn tvůj slíbil. Uvěřili jsme, že jest Kristus, Syn Boha živého, a snažili se následovati ho. A zavřeme tělesné oči v naději, že oči ducha uvidí Krista v jeho slávě.

XXVII. Božství Páně.

(Narození.)

První tři evangelisté se jmenují synoptikové. Jméno pochází od slova synopsis, obrys, nárys. Matouš, Marek a Lukáš napsali totiž obrys neboli nárys života Páně; nevyličili ho zevrubně na všechny strany, nýbrž narýsovali jej v hlavních liniích. Sv. Jan neměl v úmyslu psáti znova celý život Pána Ježíše, nýbrž doplňoval synoptiky a vyličil podrobně božskou stránku Páně. U synoptiků vystupuje Kristus v popředí jako člověk, u sv. Jana jako Bůh. Proč věnoval sv. Jan pozornost právě této stránce? V jeho době se dřívější poměry změnily. Apoštolové byli kromě miláčka Páně mrtvi, pokolení, které znalo Krista Pána anebo se stýkalo s těmi, kteří ho znali, vymíralo. Víra, plynoucí z přímého živého styku s apoštoly a nepotřebující jiného odůvodnění nežli jejich slov, ustoupila víře uvažující, reflektující. Následek byl větší rozmach samovolného mudrování. Jsou lidé, kteří mají vždy své zvláštní myšlenky a hledí je uplatnit. Mezi křesťany byli také. Řečený obrat zplodil spoustu sektářů, kteří věru, že Kristus je Bůh-člověk, začali kritisovati, podle různých filosofických systémů vykládati, ji pochopitelnou činiti. Tak se stalo, že jednou zkomolili člověčenství Pána Ježíše, jednou jeho božství. Poněvadž synoptikové člověčenství vyličili s náležitou důkladností a důrazností, vyložil sv. Jan hlavně božství Páně.

Už jsem se zmínil, že právě proto rozumáři nechtěli evangelium Janovo uznati. Říkali: U synoptiků je Kristus pouhý člověk, proto evangelium sv. Jana je nepravé. Když jim katolíci ukázali, že božství Páně lze i u synoptiků dokázati a že ani radikální škrtý rozumářské nepomáhají, upustili od rozlišování mezi synoptiky a sv. Janem. Našli si totiž zatím vhodnější východisko. Říkali: Všichni evangelisté popisují Krista ne jak žil, nýbrž jak v něho křesťané padesátých let počali věriti. Když jsem vykládal o mesiánském a božském vědomí Pána Ježíše, bral jsem doklady také ze synoptiků a častěji výslovně na to upozorňoval. Pokládám tudíž za zbytečné, vyličovati zvlášť, že i Kristus synoptiků je pravý Bůh. Jestliže se dnes přece vracím k synoptikům, činím to jedině proto, abych se zmínil o narození a dětství Pána Ježíše, které jsme dosud úplně pominuli. Hle, panna počne, zvěstoval Isaiáš, a porodí syna, a jméno jeho nazváno bude Emanuel, (Is. 7, 14.) t. j. Bůh s námi. Pravím: I z narození a dětství Pána Ježíše lze souditi na jeho mesiánství a božství, ačkoliv nemínil je tenkrát ještě plně projevit. O tom promluví. Spasiteli, požehnej nám.

* * *

1) Narození Páně vypravují dva evangelisté: Matouš a Lukáš. Sv. Matouš uvádí rodokmen Pána Ježíše a jeho narození asi proto, aby čelil pomluvám od fariseů šířeným; sv. Lukáše vedl asi jeho vyvinutý badatelský smysl. Poslední příčina u obou byl ovšem sv. Duch, ale poněvadž Bůh užívá druhotných příčin, hledáme i tyto.

Znáte vtělení, narození a mládí Páně. Svátky vánoční předvádějí z toho každý rok všecy významné okamžiky. Víte, že tu Kristus vystupuje hlavně jako člověk. Kdo je víc člověkem nežli dítě? A Spasitel se rodí v jeskyni, odpočívá v jeslích, je obřezán a představen, prchá do Egypta, rozvíjí se jako každé jiné dítě. Sv. Pavel líčí toto pokoření Pána Ježíše slovy: Zmařil sám sebe, přijav způsobu služebníka tím, že se stal podobným lidem a ve vnějším zjevu svém byl shledán jako člověk (Fil. 2, 7.). Avšak když si vzpomenete na některé zjevy, které vtělení a narození Páně provázejí, vyznáte: Příchod Páně na svět je nadpřirozený. Vy vyznáte ještě víc. I příchod člověka může býti nadpřirozený. Vy vyznáte: Pán Ježíš se i tu, kdy se ukazuje jako člověk a ubohé nemluvně, již projevil jako Mesiáš a Syn Boží. Toto projevení je zakryté, neboť Pán Ježíš chtěl se projevit teprve při veřejném vystoupení; ale lze je přece poznati. Osoby, které při tom byly zúčastněny, nepronikaly plností tajemství, ale tušily z něho mnohé. Nám, kteří se na události díváme ve světle projevů, které Pán Ježíš potom o sobě učinil, jsou ovšem jasné. Proberme je poněkud.

2) Anděl zvěstuje Zachariášovi narození syna. Má ho nazvati Jan. Slovo Jan znamená asi tolik jako dítě milosti. Z jeho narození bude radost. Proč? Poněvadž bude veliký před Pánem a mnohé k němu obrátí. On předejde před ním, on připraví mu lid hotový (Luk. 1, 16. n.). Kdo je ten Pán, před nímž Jan přijde a jemuž připraví lid? Patrně Mesiáš. Víme, že předchůdce Páně byl předzvěstován. Židé doby Kristovy, zvláště ze školy rabínské, měli za jistou pravdu, že před příchodem Mesiášovým přijde Eliáš (Mat. 4, 5. n.; Sir. 48, 10 n.). V evangeliích je o tom často zmínka. Jméno Eliáš nemusí značiti proroka samého, ač Židé mysleli asi na příchod skutečného Eliáše, nýbrž může znamenati muže v duchu Eliášově. Anděl řekl skutečně k Zachariášovi, že Jan předejde Mesiáše v duchu a moci Eliášově. Táže se: Jakého přesvědčení nabyl Zachariáš nezbytně z andělova zvěstování? Že jeho syn bude předchůdcem Mesiášovým. Zachariáš slovům andělovým také tak rozuměl. V chvalozpěvu, který promluvil, když po narození dítěte nabyl řeči, praví to zřejmě. Dí o Janu, že bude zván prorokem Nejvyššího, že mu bude připravovati cestu. Nejvyššího nazývá Pánem, přinašečem spásy, lůnem milosrdenství, vycházejícího s výsosti, světlem (Luk. 1, 76. n.).

V ústech Israelity jsou to jména pro Mesiáše. Když pak dospělý Jan počal své dílo na Jordáně, kázal v témže smyslu. Hlásal pokání, anof se království Boží přiblížilo, ohlašoval, že přichází Pán a Bůh (Mat. 3, 3; Mar. 1, 1. n.; Luk. 3, 4.; Jan 1, 23.).

Po šesti měsících stalo se zvěstování P. Marii. Slova andělova jsou známa. Mezi jiným praví Gabriel, že se její syn má zváti Ježíš, že bude slouti Synem Nejvyššího, že Bůh mu dá trůn Davida, otce jeho, že bude panovati na věky, že jeho království nebude konec. Praví, že Duch sv. sestoupí na ni a moc Nejvyššího ji zastíní. Proto bude její syn zván Syn Boží (Luk. 1, 28. n.). Zřejmý smysl těchto slov je, že Ježíš bude Mesiášem a to Mesiášem duchovním. Méně zřejmě, ale přece pochopitelně je v slovech naznačena jeho osoba. Bude panovati na věky a jeho království nebude konce. Zdaž slova ta ukazují na vyšší bytost? Ukazují. Vyšší původ je naznačen také tím, že se početí stane nadpřirozeně, z Ducha sv. Na božskou bytost ukazují slova: Syn Nejvyššího, Syn Boží. Proč mu dává anděl tato jména? Že bude svatý? Nikoliv. Proč tedy? Pro původ ze sv. Ducha. Proto, že sv. Duch zastíní P. Marii, bude zván Syn Boží, vykládá anděl. Ale kdo je Syn Boží původem svým, je syn skutečný. My jsme syny Božími skrze posvěcující milost pouze přijatými ve smysle mravním, poněvadž nejsme jimi původem, nýbrž posvěcením. Když později Bůh poučil sv. Josefa o tom, co se s P. Marií stalo, řekl mu, že její syn je z Ducha svatého, že spasí lid svůj od hříchů jejich. A evangelista přidává: Toto všechno se stalo, aby se naplnilo, co bylo pověděno od Pána skrze proroka řkoucího: Aj, panna počne a porodí syna a nazvou jméno jeho Emanuel (Mat. 1, 20. n.). Emanuel znamená „Bůh s námi“. Při řečeném proroctví nazván je syn panny též Podivný, Rádce, Bůh, Silný, Otec budoucího věku, kníže pokoje (Is. 9, 6.). Ze slov andělových k P. Marii zní ohlas slov Isaiášových. Evangelista pak přímo ukazuje, že se jich nejen týkají, nýbrž že se vyplnila. Že je tu tedy řeč o Kristu jako o Mesiáši, je patrné. Že se tu naznačuje dosti zřejmě také božská bytost jeho, plyne z názvu. Pán Ježíš je skutečně Bůh s námi, nebo jako vtělená druhá božská osoba sestoupil Bůh mezi nás a zůstával mezi námi nejprv viditelně, pak tajemně ve Svátosti.

3) Další událost je návštěva P. Marie u Alžběty. Je známa. Dítě Alžbětino zaplesalo, Alžběta, naplněna jsouc sv. Duchem, blahoslavila P. Marii jako požehnanou mezi ženami a pravila: Odkud mi to, aby matka Pána mého přišla ke mně. P. Maria proslovila v prorockém nadšení chvalozpěv Magnificat. Pozorujte, že Alžběta nazývá P. Marii Matkou Pána svého. Zove tedy dítě P. Marie, ještě nenarozené, Pánem, svým Pánem. Co znamená toto slovo Pán?

Pouhou zdvořilost? Nemožno. Ani řeč řecká ani aramejská nepripouští, aby dítě bylo zváno Pán, Kyrios, byť to byl syn královský. V našem případě je vůbec nemožné, aby Alžběta uctívala dítě P. Marie jako svého Pána ve smyslu přirozeném, občanském. Slovo Pán má tu patrně význam zcela jiný. Později uvidíme, co znamenají slova Pán, Kyrios, Jahve neboli Adonaj. Nemůže být pochybnosti, že slovo Pán v ústech Alžběty, mluvící z vnuknutí sv. Ducha, má smysl náboženský a rovná se slovu Bůh. V několika verších přichází na našem místě slovo Pán čtyřikrát. Vizte jeho význam. P. Maria dí: Aj, já dívka Páně. Zde Pán znamená Bůh. Alžběta zve P. Marii Matkou Pána svého a blahoslaví ji, že uvěřila, co jí bylo řečeno od Pána. Zde po prvé slovo Pán znamená Pána Ježíše, po druhé Boha. P. Maria volá: Velebí duše má Pána neboli Hospodina. Zde Pán neboli Hospodin znamená Bůh. Tudíž třikrát znamená slovo Pán tolik co Bůh, jednou znamená Pána Ježíše. Je tu tedy slovo Pán bráno zřejmě ve smyslu Bůh, bytost Boží i o Kristu.

4) Kristus Pán se narodil. Anděl zvěstuje narození pastýřům. Praví mimo jiné: Dnes narodil se vám Spasitel, t. j. Kristus Pán (Luk. 2, 10). P. Maria při Magnificat řekla: Zplesal duch můj v Bohu, Spasiteli mém. Miní patrně Krista. Pán Ježíš je tu zván Spasitel, Pán Bůh. Myšlenka „Bůh-Spasitel“ opakuje se, jak patrně, ustavičně.

Následuje obětování dítěte v chrámě. Kmet Simeon bere je na ruce a praví k Bohu mimo jiné: Viděly oči mé spásu tvou (t. j. Krista), kterou jsi připravil před očima všech národů, světlo k osvícení pohanů a k slávě lidu svého (Luk. 2, 30. n.). Ježíš je spása neboli Spasitel, je Světlo, je Sláva lidu israelského. To jsou výrazy, kterými zbožný Israelita opisoval jméno Boží. Pán Ježíš, jak víme, jich užil, aby učedníkům odkrýval své Boží synovství, sv. Jan evangelista užívá jich opět. Vzpomeňte na začátek jeho evangelia, kde říká, že přišlo na svět Světlo, že Kristus je Světlo ze Světla. Zbožný Israelita se bál vysloviti jméno Boží. Věřil pověřivě, že vyslovení pravého jména Božího přitahuje jako čarodějnou mocí Boha na zemi. Mimo to zakazovalo druhé přikázání vyslovovati je marně, a on se bál, aby se mu to nepříhodilo. Proto jméno Boží opisoval slovy: Nejvyšší, svatý, král králů a p.; často užíval k tomu i slov všeobecných jako Světlo, Hlas, Výsost a p. .

To všechno jsou události, v nichž se projevovala božská bytost Pána Ježíše. Jsou zakryté, ale ohlašují dostatečně, že přijde a přišel Bůh-Mesiáš. Pravím zakryté, poněvadž se projevy děly jen v ohraničeném kruhu lidí a poněvadž se staly vždy od jiných, ovšem nadpřirozeně, buď vnitřním osvícením anebo nebeským poselstvím. Zdaž rozuměly tyto pozemské osoby celému tajemství vtělení a chápali

dokonale bytost Ježíšovu? Jistě ne. Snad ani P. Maria nevěděla hned všechno, ačkoliv byla zajisté jako nejvíce zúčastněná nejvíce osvěcena a svou moudrostí nejhloběji vnikala v tajemství. Že dostatečně ohlašují Boha-Mesiáše, je zjevné každému, kdo je obeznámen se smýšlením a řečí národa židovského z oné doby.

Pak všechny projevy přestávají. Pán Ježíš žije jako jiné dítě. Teprve když je mu dvanácte let, projevuje se znova. Projevy z doby narození byly od jiných; na pouti projevil se sám. Jako když mlhami padne ostrý paprsek na předmět, tak se na okamžik projevem dvanáctiletého Ježíše v chrámě osvítila jeho božská bytost. Sama P. Maria byla překvapena. Přišel tak náhle a neočekávaně. Poté do třicátého roku opět úplné mlčení. Tu zazní na Jordáně hlas Jana Křtitele, ohlašující příchod Mesiáše. Všeliké tělo uzří spásu Boží. Přijde, jenž před ním byl, jemuž není hoden rozvázati řeménky u nohou, jenž bude křtíti v Duchu sv. Již ho pozdravuje: Ejhle Beránek Boží, který snímá hříchy světa. A učedníkům svým, žárlivým na učedníky Páně, vykládá, že Pán Ježíš je shůry, že jest nade všechny, že bude svědčiti o tom, co viděl a slyšel (totiž v nebi), že ho Otec miluje a všechno dal do jeho ruky, že kdo věří v Syna, má život věčný, kdo však neuvěří v něho, neužije života (Jan 3, 31. n.). V slovech Janových máte celou řadu svědectví, že Kristus je Mesiášem, že sejme hříchy se světa, že je s nebe, že viděl Boha, že je věčný. Hlas s nebe: Tentof jest můj milý Syn, v němž se mi dobře zalíbilo (Luk. 3, 21. n.; Mat. 3, 16. n.; Mar. 1, 9. n.), dává jeho svědectvím božskou pečeť. Potom se Kristus sám odhaluje jako Syn, jejž Otec poslal na svět a jenž s ním je jedna bytost, zvolna, ale stále víc a více, až za přísežné vyznání před soudem umře.

Táži se nyní: Dávají-li synoptikové svědectví o mesiánství a božství Pána Ježíše? Zajisté. Všecky události a výroky, kromě toho, co Jan vykládal žárlivým svým učedníkům, jsou ze synoptiků. A to jsem uvedl jen mládí Páně. Marek dokonce začíná své evangelium slovy: Počátek evangelia Ježíše Krista, Syna Božího. Někteří rozumáři pak přiznávají, že christologie Lukášova souhlasí zřejmě s christologií Janovou.

5) Jest zcela jasné, že celý popis početí a narození Páně je nadpřirozený, a poněvadž jej vypravují dva synoptikové, že je nadpřirozený podle synoptiků. Však jest dogma rozumářů, že není nic nadpřirozeného. Kterak zachráni svůj svěhlavý článek víry? Celé vypravování se škrtne. Je nadpřirozené, je tedy nepravdivé; tak pryč s ním. Ale co s druhými svědectvími synoptiků? Řekne se: přizpůsobili se víře křesťanů, kteří si z Krista učinili Syna Božího.

Obojí předpoklad je úplně libovolný. Staré přísloví dí: gratis asseritur, gratis negatur, bez důvodu tvrdíš, bez důvodu mohu popírat. Avšak odpovězme něco na druhý předpoklad.

Mysleme si s rozumáři, že by se apoštolé a podle nich také evangelisté odhodlali, líčiti Krista podle víry, která mezi křesťany v době, kdy svá evangelia psali, vládla. Víra v božství Pána Ježíše byla tenkrát i podle přiznání rozumářů všeobecná. Položme si dvě otázky: Jak by evangelisté líčili život Pána Ježíše? Jak své vyvolení? Podle evangelií, jež nám zachovali? Jistě nikoliv. Kristus byl by líčen od nich hned od počátku v plném, zářivém světle jako Bůh, lidské by ustoupilo do pozadí, božské vstoupilo v popředí. Obraz Krista byl by nakreslen barvami prudkého nadšení, kterým se víra prvních křesťanů vyznamenávala. My však vidíme zrovna opak. Právě u synoptiků vystupuje lidské v Kristu do popředí, takže si rozumáři z toho ukuli zbraň proti božství Páně. Pohledte, jak si odporují. Stále jsme slyšeli, že evangelisté líčí Krista jako člověka, a nyní zase piší prý podle víry prvních křesťanů, nadšených pro Krista Boha! A jak by líčili sebe? Jako lidi, kteří Krista poznali, radostně se k němu přidali, v jeho božství, skvěle projevované, jistě věřili. A jak líčí evangelisté apoštoly a učedníky? Jako lidi, kteří byli plni farisejských predsudků, přicházeli k víře zvolna a namáhavě, často upadali do pochybností. Tři léta trvala výchova apoštolů, a jak málo chápali Krista. Smrt jeho zmátla všechny. To není obraz víry prvních křesťanů, hotové, ucelené, nadšené, to je těžký vývoj k ní.

Tyto dva důvody jsou přesvědčující. Třetí neméně přesvědčivý důvod záleží v tom, že synoptikové opisují božství Páně slovy, jak bylo u Židů zvykem opisovati jméno Hospodinovo. Tak by věru nečinili, kdyby vypisovali nadšenou víru v božství prvních křesťanů, nýbrž psali by plnými výrazy a otevřeně. Mezi křesťany židovského ukrývání jména Božího vůbec nebylo.

Jaké důvody mají rozumáři pro své pomlouvačné tvrzení, že se evangelisté přizpůsobili víře křesťanů, ačkoliv věděli, že historický Kristus je jiný? Žádné. Činí z lidí, na jejichž počestnosti není ani stínu hany, podvodníky úplně bez důvodu, jedině proto, aby hověli své nevěrecké zatvrzelosti, že není nic nadpřirozeného.

* * *

Aj, panna počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emanuel. Vtělení se stalo o vánocích. První křesťané slavili hlavně svátky velikonoční, zmrtvýchvstání, poněvadž se v něm božství Páně jeví nejskvěleji. Evangelisté, kteří by psali podle víry prvních křesťanů,

byli by asi narození Páně vůbec vynechali, jelikož se tu Pán Ježíš jeví hlavně jako člověk. Časem křesťané obrátili pozornost i na svátky vánoční, nejprve na zjevení Páně jakožto svátek pro povolání pohanů zvlášť významný, pak i na narození Pána Ježíše. Poníženost božského Vykupitele jim nepřekážela, poněvadž i v událostech při narození probleskuje jeho božství. Nám Syn Boží v jeslích je zvlášť milý. Až přijdou vánoční svátky, pospíšíme k betlemu a pokloníme se s vírou prvních křesťanů zrozenému Mesiáši, vyznávající s apoštolem: A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi. Podoba dítěte nebude nám překážeti, nýbrž učiní, že s tím větší důvěrou k němu přilneme. To dítě v jeslích nám řekne: Doufej, Bůh tvůj je Bůh lásky a milosrdenství. Nepřišel jako na Sinai za hromu a blesku, nýbrž usmívá se na tebe jako pachole a vztahuje po tobě milostné ručky. My mu odpovíme: Vítej, Mesiáši, Synu Boží! Věříme v tebe, doufáme vše od tebe, milujeme tebe.

XXVIII. Božství Páně.

(Víra učedníků po zmrtvýchvstání.)

Racionalismus neboli rozumářství počalo boj proti sv. Písmu asi před 150 lety. Už dříve vládlo, ale obracelo se proti nadpřirozené víře vůbec. Nadpřirozenou vírou je křesťanství. Nevzniklo přirozeně z přirozeného poznání světa, z přirozeného usuzování, že je Bůh, že sluší ho ctíti, že se dobré odměňuje a zlé tresce, nýbrž bylo mimořádně zjeveno skrze Pána Ježíše, vtěleného Syna Božího. Vtělení Syna Božího jest událost, která se vymyká z přirozeného řádu; je nadpřirozená. Pán Ježíš potvrzoval své poslání divy. Také div je zjev nadpřirozený, jelikož je od Boha učiněn ne podle přirozeného pořádku, nýbrž mimo něj. Náboženství od Krista zjevené uděluje skrze svátosti milost, má Nejsv. svátost oltářní. To vše jsou věci nadpřirozené. Přirozeně může voda obmýti tělo. Obmyje-li při křtu duši od hříchu, působí nad své síly, nadpřirozeně.

Rozumářství vědělo, že sloupem křesťanství je kat. církev. Proto obrátilo své zbraně hlavně proti ní. Protestantské sekty slevovaly totiž slabošsky a vypouštěly pravdu za pravdou. Katolická církev neslevila v ničem. Stála jako skála na Písmě a apoštolském podání. Odpovídala rozumářům: Vaše popírání všeho nadpřirozeného je bez ceny. Sv. Písmo a apoštolské podání potvrzuje vše, co o Kristu věříme.

Rozumáři poznali, že křesťanství neodstraní, anebo lépe, že z křesťanství neučiní víru pouze přirozenou, dokud neodstraní nadpřirozené z Písma. A tak asi před 150 léty počali boj proti sv. Písmu.

Za tuto dobu vymyslíli šest velikých soustav, podle nichž odstraňovali z Písma vše nadpřirozené. Ale žádná se neosvědčila. Dnes vládne tak zvaná soustava vyvojová. Její hlavní zásada je: Víra v Božství P. Ježíše se vyvinula. Pán Ježíš se měl za Syna Božího jen v smysle mravním, nikoli skutečném. Proto ani první křesťané neměli ho za pravého Syna Božího. Víra v božství se vyvinula později, asi v době, kdy psána byla evangelia. Divy Páně jsou přirozené události, které se časem proměnily v události nadpřirozené. Když se to stalo, změnila se také víra v Krista, náboženského genia, ve víru v Krista, vtěleného Syna Božího.

Vykládal jsem vám o božském vědomí Pána Ježíše. Viděli jste, že i tato šestá soustava na odstranění nadpřirozeného má slabé nohy. Bude opuštěna, jakmile bude vynalezena nová. Proto i důsledek, že se víra v božství Páně u křesťanů teprve vyvinula, je sám sebou falešný. Než nespokojíme se pouhým důsledkem, ale nahlédneme do pramenů. Je jich hojně. K evangeliím přistupují skutky a epištoly apoštolské. Dnes se podívejme na nejprvnější věřící, na víru apoštolů a učedníků z doby od zmrtvýchvstání do nanebevstoupení. Dále do zadu nelze jíti. Slovo Tomášova: „Pán můj a Bůh můj“ (Jan 20, 28) podají nám o ní skvělé svědectví. Pane Ježíši, požehnej nám!

* * *

1) Dílo vykoupení chýlilo se ke konci. Pán Ježíš volá: Dokonáno jest! Otče, v ruce tvé poručím ducha svého. Nakloniv hlavu, umřel. Co se dělo mezi těmi, kteří uvěřili v Krista jako Mesiáše a Syna Božího? Byli zmateni. O apoštolích, kteří tuto víru měli a mnohokrát projevili, víme, že byli jako omráčeni. Tím hůře bylo zajisté u ostatních učedníků a u lidu. Smrt mistrova přišla náhle a neočekávaně. Zklamání bylo zajisté nesmírné. Viděli jsme, že se ani učedníci nevyzuli z předsudků o Mesiáši jako slavném králi. Ale skličenosť netrvala dlouho. S touž náhlostí, s kterou přišla smrt, přišlo zmrtvýchvstání. Apoštolové při první zprávě váhali. Zdálo se jim, že ženy, které ji přinesly, pozbyly rozumu. Ale hrob prý je prázdný! Spěchají k němu, vyšetřují vše. Jan první uvěřil. Brzy zjevil se Pán Petrovi, večer učedníkům jdoucím do Emaus, poté hned všem mimo Tomáše, jenž nebyl přítomen. Nebylo pochybnosti: Pán Ježíš vstal z mrtvých. Radostná naděje zmocňuje se všech. Tomáš nevěří. Přesvědčují ho, dovolávají se prázdného hrobu, svých očí a uší. Marně. Tak byl zklamán a tak se vzdal vši naděje, že zvolal: Neuzřím-li v rukou jeho rány hřebův a nevpuštím-li prstu svého na místo hřebů a nevložím-li ruky své v jeho

bok, neuvěřím. (Jan 20, 25). Týden poté, když zase všichni byli pospolu a Tomáš mezi nimi, přišel Pán Ježíš mezi ně zavřenými dveřmi a pozdraviv je slovy „Pokoj vám“, pravil k Tomášovi: Vlož prst svůj sem a viz ruce mé, a vztáhni ruku svou a vpusť v bok můj; nebudiž nevěřící, nýbrž věřící. Tomáš odpověděl: Pán můj a Bůh můj. Pán Ježíš řekl mu: Že jsi mne uviděl, uvěřil jsi; blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili (Jan 20, 26. n.). Všichni apoštolové věřili zase jako dříve, nyní zajisté ještě pevněji.

2) Jaká byla tato víra, víme. Věřili v Krista jako Mesiáše a Syna Božího. Snad neměli o jeho synovství ještě pojem zcela jasný, ale viděli jsme, že věřili v Krista jako bytost vpravdě a skutečně božskou. Totéž, ba více vyjadřují slova Tomášova: Pán můj a Bůh můj. Nejmenuje Krista jen Synem Božím, jako Petr při slavném vyznání u Caesarey Filipovy, nýbrž zove ho prostě slovem Bůh. Mimo to klade před slovo Bůh slovo Pán. Pán můj a Bůh můj. Pán Bůh, řecky Kyrios ho theos, hebrejsky Elohin Jahve bylo vlastní jméno, kterým Israelité jmenovali Hospodina. Tomáš dává tedy Kristu totéž jméno, jež Mojžíš, David, proroci, celý národ dávali Hospodinu, který stvořil svět, jemuž přinášeli oběti, jemuž se klaněli. V slovech Tomášových máme tudíž takové vyznání božství Ježíšova, že většího a zřetelnějšího Israelita nemohl vůbec dáti. Pán Ježíš vyznání přijal blahoslavě všechny, kdož uvěří podobně.

Rozumí se samo sebou, že víra Tomášova byla víra všech apoštolů. Rozumáři chápou váhu slov: Pán můj a Bůh můj. Pokoušeli se prohlásiti místo za podvržené. Ale není to možné. Pomáhají si všelijak. Obyčejně se utíkají k halucinaci. Učedníci měli halucinaci, že viděli Pána. Tomáš nevěřil. Týden potom je mezi nimi a halucinace se opakuje. Tomáš víděl Krista jako tajemnou bytost s jizvami na rukou, mohou a v boku. Přemožen pohnutím volá řečená slova. Nejsou vyznáním víry v božství Pána Ježíše, nýbrž bezděčným projevem citu před velikou a tajemnou osobností milovaného mistra. I nyní prý mohl by křesťan, třebaš nevěří v božství Páně, zvolati v náboženském pohnutí k Pánu Ježíži: Ty jsi Pán a Bůh můj. Co odpovíme? O halucinaci pomlčím. Může-li někdo z obdivu nebo oddanosti k jinému člověku říci: Ty jsi Pán a Bůh můj, o to se rovněž nemíním přiti. Ale to vím, že žádný věřící Israelita nemohl říci k člověku: Jahve Elohin. Nikdy by nedal vlastní jméno pravého Boha, Boha jediného, všemohoucího Hospodina, tvůrce nebe a země, pravím: nikdy by ho nedal člověku. A jak je vyslovil Tomáš? Z hlubiny duše své, s vírou, jejíž velikost a vroucnost zrovna cítíme. Tomáš v tu chvíli věřil v Krista jako Boha. S ním věřili stejně ostatní apoštolové a učedníci.

Otažme se, jaký význam má zmrtvýchvstání Páně na víru učedníků v božství Páně. Rozumáři rádi by nám namluvili, že v halucinacích o vzkříšeném mistru jsou první zárodky k pozdějšímu obožení Pána Ježíše. Marné pokusy. Víme, že Pán Ježíš ji v učednících za veřejného svého působení připravoval, budil, upevňoval. Víme, že apoštolové několikrát ji vyznali, třeba snad o božství Páně neměly pojmy zcela jasné. Víme, že Kristus tuto jejich víru schvaloval a za ni je blahoslavlil. Tu víru tedy dávno měli. Smrt Páně jí mocně otřásla. Nezničila ji. Pán Ježíš předpověděl své zmrtvýchvstání. Kdykoliv mluvil zřejmě o svém utrpení a své smrti, přidal vždy, že třetího dne vstane z hrobu. Čekali tedy. Jen Tomáš, zdá se, pozbyl vši naděje. Byli zmateni, poněvadž nevěřice, že by jejich mistr mohl trpěti, proroctví o zmrtvýchvstání nevalně dbali. Nyní si na ně vzpomínali. Víme to z řečí učedníků jdoucích do Emaus. Ale víra jejich, zdá se, nebyla silná a živá. Náhlá smrt Páně byla ranou tak strašlivou, že ji omráčila. Tažme se: Co by se stalo, kdyby Pán Ježíš nebyl vstal z mrtvých anebo nebyl jim o tom nic zjevil? Byli by zklamáni, jako Tomáš, a vrátili se domů k svému zaměstnání. Jejich víra, Kristem pracně vzbuzená, vzala by za své. Řekli by si, snad s bolným povzdechem: Věřili jsme tak jistě a pevně! Než hle, byl to přece omyl. Kdo by to byl řekl! Činil takové divy! Byl tak svatý! Ale zmrtvýchvstání nastalo. Viděli mistra vzkříšeného, mluvili s ním, dotýkali se ho. Co se stalo? Jejich dřívější víra nejen ožila, nýbrž stala se nyní pevnou a jistou na vždycky. Učedníci dívali se na zmrtvýchvstání nejen jako na veliký div, ano snad na tuto stránku jeho ani mnoho nemysleli, pro ně bylo zmrtvýchvstání slavným, jistým, ukončeným potvrzením víry v Krista jako Syna Božího a Mesiáše. Bylo jim jasné: Nyní začíná království mesiánské. Jaké bude, ještě nevěděli, ale že počíná, věděli. Zmrtvýchvstání bylo poslední pečetí, posledním potvrzením všeho, co Kristus o sobě řekl a učedníci to chápali. Krásné slovo Tomášovo: „Pán můj a Bůh můj“ jest překypujícím výrazem této víry učedníků, víry navždy upevněné. Kdykoliv otevrou ústa, aby hlásali Krista, začnou zmrtvýchvstáním jeho.

Táži se: Zdaliž mají pravdu rozumáři, že víra v božství Páně mezi křesťany na počátku nebyla, nýbrž že se později vyvinula? Apoštolové a učedníci byli přece první věřící. Rozumáři melou své: Není nic nadpřirozeného, není zmrtvýchvstání, nejsou divy, Pán Ježíš neměl božského vědomí; proto nemohli učedníci této víry mít, nýbrž musela se později nějak vyvinouti. Řekneme: Ale evangelia svědčí o opaku. Odpovídají: Právě proto sluší je oprávit. Není nic nadpřirozeného, proto třeba všechny tyto věci z nich odstraniti. Hle, předsudek nevěrecké filosofie, jenž zastíňuje oči.

3) Vraťme se k slovům sv. Tomáše. Mají ještě jiný pozoruhodný význam. Záleží v tom, že ukazují víru učedníků v Krista ještě pod jiným zřetelem, totiž pod zřetelem všemohoucnosti.

Zajisté jste si všimli, že se modlitby naše končí pravidelně: Skrze „Pána“ našeho Ježíše Krista, nebo jenž jsi živ a „kraluješ“, totiž Kristus, nebo podobně. Je to dědictví po apoštolicích. Již v posledních hlavách evangelií, pak ve Skutcích a listech spojeno je pravidelně se jménem Ježíš jméno Pán. Tak to zůstalo v církvi dodnes. Odkud to? Když učedníci důsledně tak jednají a církve od té doby následuje jejich příkladu, má to zajisté vážný důvod. Tak tomu i jest. Apoštolové poukazují tak na božskou vládu a moc Pána Ježíše.

Už jsem pravil, že rčení „Pán a Bůh“ „Jahve Elohim“ je vlastní jméno, kterým Israelité jmenovali Boha. My překládáme slovo Jahve slovem Pán anebo starším slovanským Hospodin. Slovo Pán, Hospodin praví o Bohu, že má vládu, moc, panství. Přísluší mu tedy se zřetelem na jeho všemohoucí vladařství na zemi i na nebi. Jako Pán byl Mesiáš v Starém zákoně ohlášen. Bude mít duchovní vládu nad celým světem, bude mít nad ním božskou moc, vykoupí celý svět a bude soudit celý svět. Bude Pán, Hospodin, Jahve. Ěsaiáš dává mu toto jméno výslovně. Píše: Jahve, Hospodin, Pán sám přijde a spasi nás (Is. 35, 4.).

Tato představa se vlivem rabínské školy ztratila. Z duchovního vladaře stal se národněpolitický vůdce, z Jahve pouhý člověk. Bylo třeba, aby Pán Ježíš obnovil pravý pojem o Mesiáši. Víme, jak těžký to byl úkol. Obnovoval jej také skrze jméno Pán. Nahledněte do evangelií. Je bouře na moři a Pán Ježíš klidně spí. Budí ho. Jedni volají: Pane, hyneme, jiní: Mistře, není-liž tobě nic do toho, že hyneme? (Mat. 8, 25.; Mar. 4, 38.). Zde slovo Pán má význam ještě pouhé úcty. Brzy bude jinak. Pán Ježíš líčí, jak se v soudný den mnozí před ním budou vymlouvat. Řeknou: Pane, Pane, zdali jsme neprorokovali jménem tvým? (Mat. 7, 22.). Tak řeknou k němu jako k soudci světa. Je-li zde slovo Pán také jen pouhou zdvořilostí, pouhým projevem úcty? O, nikoliv. Dáno soudci má význam mnohem větší. Jindy Pán Ježíš napomíná apoštoly, aby nezvali nikoho otcem a sebe ne mistry, ani mají jen jednoho Otce, totiž Boha, a jednoho mistra, jej (Mat. 23, 8. n.). Mistr je zde tolik jako vůdce, Pán. Pán Ježíš klade tu slovo mistr a Otec na roveň vedle sebe. Spasitel koná divy nad přírodou a nad ďábly. Moc nad přírodou a ďábly kladli Israelité zvlášť vysoko. Při proměnění na hoře Tábor uctívají Krista kromě Boha Otce Mojžíš a Eliáš, velicí představitelé Starého zákona. Pán Ježíš odhaluje vždy víc a více svou bytost, opakuje často, že je jedno s Otcem, že koná všechno, co koná Otec, že Otec

mu dal všecku moc. Před veleradou přidává k přiznání o svém božím synovství, že uvidí Syna člověka seděti na pravici Boží a přicházeti v oblacích nebeských. Takovými projevy pojem Mesiáše se opravoval. Mesiáš stával se tím, čím byl předpověděn: knížetem duchovním s božskou mocí. Pán Ježíš stával se v očích apoštolů bytostí, jež má moc nad ďábly, přírodou, vším, jež může vše, co chce. Tím ovšem slovo Pán dostávalo jiný význam. Stávalo se jménem pro všemohoucí božskou moc Ježíšovu. Tak bylo před zmrtvýchvstáním. Učedníci věřili ve všemocnost svého mistra. Tu přišla náhlá jeho smrt. Jak se neměli otrásti až do hlubin duše? Jejich mistr, jenž všecko mohl, podlehl! Ale již hlaholí jim duši: Vstalt jest. Nemýlili se. Kristus, jenž přemohl smrt, je Pán a Spasitel, je Pán a Bůh, je Jahve Elohim, je Hospodin, jenž vodí hvězdy a moři vykazuje hranice. Slovo Tomášovo „Pán můj a Bůh můj“ vyjadřuje tuto víru. Slovo Pán znamená Syna Božího se zřetelem na božskou všemohoucnost jeho. Nebýti zmrtvýchvstání, víra v moc a vládu Ježíšovu by byla zmizela. Zmrtvýchvstání ji utvrdilo navždy.

4) Pán Ježíš tuto noc po zmrtvýchvstání ještě zdůrazňuje. K Marii Magdaleně pravil: Vstupuji k Otci svému a Otci vašemu, k Bohu svému a k Bohu vašemu (Jan 20, 17.). Já vstupuji, praví, já, totiž z vlastní moci. Vstoupiti vlastní mocí do nebe může ovšem jen ten, kdo vlastní mocí z hrobu vstal. Jdu k Otci svému. Víme, proč zvlášť praví, že Bůh je jeho Otcem, kdežto o apoštolích užívá množného čísla. Víme, co to znamená. Naznačuje, že jest Synem Božím zcela jinak nežli oni. Učedníkům do Emaus jdoucím vykládá, že musil utrpením vejíti do své slávy (Luk. 24, 26.). Do své slávy, di. Opět myšlenka moci a velebnosti. Na den vzkříšení dává apoštolům moc odpouštěti hříchy. Přijměte Ducha sv.; komu odpustíte . . . (Jan 20, 22.) Táž myšlenka božské moci. Ve jménu mém, praví hned zase o věřících, budou zlé duchy vymítati, novými jazyky mluvit, hady bráti, a jestliže by co jedovatého pili, neuškodí jim; na nemocné budou ruce vzkládati, a ti se uzdraví (Mar. 16, 17.). Opět myšlenka moci a vlády. Na konec řekne slavnostně: Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. Jdouce tedy, učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha sv., učíte je zachovávat všecko, co jsem přikázal vám; a aj, já jsem s vámi po všechny dni až do skonání světa (Mat. 28, 18.). Pán Ježíš si tu přičítá moc v pravdě božskou. Ano víc. Pán Ježíš staví se jako rovný mezi Otce a sv. Ducha. Slovy: Aj já s vámi jsem . . . připisuje si všudypřítomnost moci, t. j. že vždy a všude skrze ně učiní, co bude chtít.

Nyní chápeme, proč slovo apoštolů: Skrze Pána našeho Ježíše Krista a p. má zcela jiný význam nežli dříve, proč apoštolé činí

divy jménem Pána našeho Ježíše Krista, žádají víru v Pána našeho Ježíše Krista. Vyslovují tím božskou moc Kristovu. Isaiáš napsal kdysi: Jahve, Pán sám přijde a spasí nás. Slovo apoštolů „Pán Ježíš“ znamená: Už přišel.

Proč Pán Ježíš zdůrazňoval před apoštoly svou svrchovanou moc a vládu? Zajisté proto, že tak byl Mesiáš zvěstován a že tato moc náleží k božské bytosti. Ale měl zároveň psychologický důvod. Apoštolové byli prostí, bojácní, nesebevědomí. Bylo nezbytně třeba, aby nabyli vědomí, že podnikají sice dílo nad všecky lidské síly, ale že je s nimi ten, jenž je Pán, Jahve. Mohl jim ovšem při sestoupení sv. Ducha dáti sebevědomí. Ale Bůh je Bůh pořádku. Ustanovil druhotné příčiny, a proto působí skrze ně. Duch sv. je posílil, ale tehdy, když byli již připraveni.

Na konec se táží: Jak věřili učedníci v době po zmrtvýchvstání do nanebevstoupení o Kristu? Že jest Bůh a Pán, pravý Bůh s božskou mocí. O Kristu slova: Bůh, Hospodin neboli Pán, Mesiáš, Syn Boží, Syn člověka znamenají totéž. V Tomášově rčení „Pán můj a Bůh můj“ je obsažena víra v plnost božství a plnost božské moci Pána Ježíše. To neoddisputují rozumáři celého světa.

* * *

Pán můj a Bůh můj! Krásné a významné slovo. Je v něm obsažena nejen všechna víra, nýbrž také hluboká vroucí láska. Sv. Tomáš je vyslovil zajisté nejen s duší plné víry, nýbrž také se srdcem pohnutým velikou vroucností. Tak věřili apoštolové a učedníci, tak se připravovali na seslání sv. Ducha, tak se uschopnili k apoštol-skému úřadu. I my je říkáme. Hodí se dobře za střelnou modlitbu. I my jimi vyjadřujeme svou víru. A také naše srdce při tom bývá pohnuto. Nechť nikdy neumře na našich rtech a v našem srdci. P. Maria, vidouc tento obrat u apoštolů, radovala se zajisté a žehnala jim. Matko Boží, nechť tvé požehnání utvrdí i v nás oddanost ke Kristu, abychom v životě i v smrti vyznávali s vírou a láskou o Kristu: Pán můj a Bůh můj.

XXIX. Božství Páně.

(Vira prvních křesťanů v božství Páně.)

Víra v božství Pána Ježíše se vyvinula, pravi nejnovější článek víry rozumářů. Pánu Ježíši nepřišla prý nikdy na mysl rouhavá myšlenka, činiti ze sebe Syna Božího. Apoštolové a učedníci v něm neviděli rovněž nic jiného nežli vynikajícího učitele lidu. Viděli jsme, co na těchto tvrzeních je pravdy. Také křesťané věřili prý

z počátku pouze v Krista člověka. Teprve legendy, jež brzo ozdobily život Páně nadpřirozenými skutky, učinily z něho prý božskou bytost. Sv. Tomáš svým krásným slovem „Pán můj a Bůh můj“ ukázal nám víru nejprvnějších věřících, apoštolů a učedníků. Byla to víra v božství Páně.

Počátek církve klade se na den sestoupení sv. Ducha, kdy první tři tisíce byli pokřtěni. Právem mohli bychom začítí teprve od této chvíle svou zkoušku o prvotní víře křesťanů. Ale my jsme začali ještě dříve. My jsme začali hned s nedělí, se dnem slavného z mrtvýchvstání a s nedělí poté. Dále už nelze přece jíti. Slova „Pán můj a Bůh můj“ obsahují víru v Krista jako Boha a to pod zřetelem k všehomoucnosti. Řčení Pán Bůh, Jahve Elohim, bylo vlastní jméno Boží. V ústech Israelity, který víry v jediného Boha žárlivě ostříhal, znamená vyznání božství, nad které si nelze přáti lepšího. Vyznání Tomášovo bylo vírou všech apoštolů a učedníků. To se rozumí samo sebou. Mimo to je na snadě tato domněnka. Tomáš pozbyl vsí naděje, kterou v Krista skládal. Apoštolové mu domlouvali: Vstal z hrobu, naše naděje není marná, je Mesiáš a Syn Boží. Tomáš nevěřil, ale radostná víra všech přece na něho působila. Řekl si snad: Ovšem kdyby bylo pravda, že vstal z mrtvých, uvěřil bych, že je Mesiáš a Syn Boží. Tu se ukázal Kristus apoštolům znovu a stal se známý výjev s Tomášem. Tak asi věc se měla. Apoštolové měli touž víru jako Tomáš. Když Pán káral nevěru Tomášovu, chválil tím víru ostatních.

Nyní pohlédneme na víru prvních křesťanů, co se týče božství Páně. Dále netřeba pak už jíti, neboť rozumáři sami praví, že v době, kdy evangelia byla psána, víra v božství byla všeobecná. Podle nich evangelisté vložili do evangelií víru svých souvěkovců. Vznik synoptických evangelií kladou dnes do let šedesátých a sedmdesátých. Ani to není správné, ale vyznáváme, že se polepšili, slevivše dobrých padesát až sto let. Tak netřeba se nám ptáti leč po víře křesťanů prvních let. Křesťané ti věřili se sv. Petrem: Není jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom měli spasení býti (Skut. 4, 12). Božský mistře, požehnej nám.

* * *

1) Tážeme se tedy: Co věřili první křesťané o Pánu Ježíši? Máme o jejich víře výborný pramen. Skutky apoštolské, sepsané sv. Lukášem. Skutky apoštolské vypravují řeči a skutky hlavně dvou apoštolů, sv. Petra a Pavla, jež sv. Lukáš mnohokrát provázel na cestách. Obraz o Kristu, který nám skutky podávají, je tedy obraz, jak jej kreslili lidu knížata apoštolští Petr a Pavel,

misionáři nejčilejší a kazatelé nejmocnější. Skutky apoštolské se končí prvním uvězněním sv. Pavla v Římě, které se stalo r. 58 nebo 59. Jistě nestalo se později r. 60tého. Skutky apoštolské dělí se na dvě části. V první ličeny jsou osudy mladé církve za prvních dvacet let, tedy asi do roku padesátého, v druhé osudy církve v letech padesátých. První část Skutků je nepoměrně delší. Z té budeme čerpati. Dostaneme obraz víry v Krista, kterou měli první křesťané od smrti Páně do roku padesátého, tedy v době asi prvních 15. až 20ti let. Při tom věnujeme zvláštní pozornost době po seslání sv. Ducha.

2) Co věřili tedy první křesťané o Kristu? Každý uhádne napřed, že věřili v jeho božství. Proč? Poněvadž věřili to, co jim apoštolové hlásali. A co hlásali jim apoštolové? Patrně to, co vyznal jejich ústy sv. Tomáš. Tak tomu i jest. Pozorujme, jak Petr káže. Vizme jeho první kázání. Za posluchače má Židy domácí a Židy příšlé ze všech končin sv. země na svátky do Jerusalema. Má-li hned vpadnouti dveřmi do domu a hlásati božství Páně? To by nebylo moudré. Myšlenka Židům nejbližší byla myšlenka mesiánská. Petr vhodně začíná s ní. Na jisto tedy věz veškeren dům israelský, volá přesvědčivě, že Bůh učinil Ježíše i Pánem i Vykupitelem, toho Ježíše, kterého jste ukřižovali (Skut. 2, 36). Podobně čteme ve všech řečích. Jejich hlavní obsah je: Pán Ježíš je Mesiáš v Starém zákoně slíbený.

Avšak pouhé tvrzení nestačí. Třeba novou pravdu také náležitě odůvodniti. Jak dokazuje Petr své tvrzení? Poukazuje na divy Pána Ježíše. Avšak nedovolává se divů, jichž nikdo neviděl, jež by konány byly někde v cizině. Ne. Poukazuje na divy, které činil mezi nimi, mezi jeho posluchači. Volá: Ježíše Nazaretského, muže osvědčeného u vás od Boha mocnými skutky a divy i zázraky, které Bůh činil skrze něj mezi vámi . . . (Skut. 2, 22). Praví: Kterého osvědčil u vás. Nejsou tomu ještě dva měsíce, co byli mnozí z jeho posluchačů sami svědky těchto divů. Svatý Petr jim je připomíná. Divy Páně byly tedy události dobře známé a nikoliv legendy a pohádky. Pohádky začínají: Byl jednou jeden král, anebo: Byl kdysi kdesi velký les. Sv. Petr mluví jinak. Toho muže jste ukřižovali, který u vás činil divy a zázraky, o nichž dobře víte, je smysl jeho důvodů. Však to není hlavní důvod. Hlavní důkaz ještě přijde. Toho Bůh vzkřísil, pokračuje Petr, my všichni jsme toho svědky (Skut. 2, 22). Uvádí zmrtvýchvstání Páně patrně jako pečeť, jež všecky dřívější divy potvrzuje. Je tedy Kristus pravý Mesiáš, od Boha slíbený a poslaný. Než proč umřel? Jedině proto, že velerada ho odsoudila? Nikoliv. On umřel, vykládá kníže apoštolský v řečích následujících dní, aby nás svou smrtí vykoupil a tak vešel do slávy

svého mesiánského království (Skut. 2, 36; 4, 27; 16, 38; 13, 13). Dvě myšlenky jsou tu: vykoupení utrpením a sláva Vykupitelova. Pán Ježíš Kristus je učiněn Pánem a Mesiášem. Byl jím ovšem již dříve, ale tenkrát byl na venek prostý. Teď je v slávě, teď je Pánem a Mesiášem v té velebnosti a moci, v které byl od proroků zvěstován.

Myšlenkou mesiáskou učinili apoštolové začátek. Zrovna tak si vedl božský mistr na zemi. Myšlenka mesiáská byla snažší, i začal od ní, postupuje k myšlence těžší, k svému synovství Božímu. Apoštolové ho následují. Synovství Božího dotekl se Petr již při kázání o Letnicích. Po uzdravení chromého od narození mluví k udivenému lidu: Proč se divíte a na nás hledíte, jako bychom byli učinili svou mocí neb silou, aby tento chodil. Bůh... otců našich oslavil Syna svého Ježíše, kterého vy jste vydali... Původce života jste zabili (Skut. 3, 12). Vám poslal Bůh, vzbudiv Syna svého, jej nejprve (Skut. 3, 26). Podobně modlili se křesťané, když Petr a Jan šťastně vyvázli ze soudu před veleradou (Skut. 4, 22, 30). Když komorník královny etiopské, kterého jáhen Filip poučil o Kristu, pravil: Aj, tu je voda, co zabraňuje, abych nebyl pokřtěn, řekl Filip: Věříš-li z celého srdce, může to býti. On odpověděl: Věřím, že Ježíš Kristus je Syn Boží (Skut. 8, 36. n.). Když Šavel, pronásledovatel mladistvé církve, byl náhle obrácen, káže ihned v synagogách, že Ježíš je Syn Boží (Skut. 9, 20). Užívá o něm slov žalmu: Můj Syn jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe (Skut. 13, 33), slov, která připisují budoucímu Mesiáši pravé božství.

Čo je tedy hlavní obsah prvních kázání apoštolských? Že Pán Ježíš je Mesiáš a Syn Boží. K tomu poji se myšlenka, kterou vyjadřuje sv. Petr v čtvrtém svém kázání k lidu: Není v nikom jiném spásy, neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom měli spasení býti (Skut. 4, 12), a v řeči po přijetí pohanského setníka Kornelia do církve, kde dí, že skrze jméno Pána Ježíše dostanou odpuštění hříchů všichni, kdo v něho věří (Skut. 10, 43), později opět, že Kristus je soudce živých a mrtvých (Skut. 10, 42).

Táži se tedy: Jak věřili první křesťané o Kristu, kteří na základě takových kázání přijali křest? Že Pán Ježíš je od Boha slíbený Mesiáš, že je pravý Syn Boží, že přišel na svět, aby nás vykoupil, že tak učinil utrpením a smrtí, že vstal z mrtvých a vešel do slávy své, že má všelickou moc, že přijde soudit živé i mrtvé. To jsou hlavní pravdy o Kristu, které máme také my. Křesťané, kteří v první době po Letnicích přijali křest, věřili v Krista jako my. Apoštolové kladli též značný důraz na to, že Kristus byl člověk. Bylo toho třeba, jednak že ho všichni viděli jako člověka, jednak proti škole

eschatologické, která měla Mesiáše za bytost čiře nebeskou. Ale při tom božství Páně je náležitě zdůrazněno.

3) Podal jsem vám přímý důkaz o víře prvních křesťanů ze Skutků apoštolských. Jest ještě jiný, nepřímý, ale jistý. Je též velmi zajímavý.

Pamatujete se, že jsem se minule zmínil o přívlastku Pán, jež církev připojuje k slovu Ježíš. Počátek k tomu učinil sv. Tomáš slovy: Pán můj a Bůh můj. Rovněž se pamatujete, jak Pán Ježíš zdůrazňoval po zmrtvýchvstání svou moc. Skutky apoštolské píší důsledně Pán Ježíš, též prostě Pán, nebo náš Pán, náš Pán Ježíš Kristus. Není snad stránky, kde byste nenalezli toho přívlastku. Kdo tedy před křesťany vyslovil slovo Pán, náš Pán, naznačil tím Krista a každý mu rozuměl. Pán stalo se vlastním jménem Ježíšovým již u prvního pokolení křesťanského, u toho, které náleželo mezi vrstevníky Páně.

Tušíte zajisté, jakou tahle věc má důležitost, neboť jsem poukázal poněkud již minule na význam slova Pán. Dnes všimněme si ho poněkud blíže.

Slovo Pán znamená u nás zdvořilůstku. Zvyk ten byl již u Židů, Řeků a jiných národů. Někdy slovo Pán je pouhou zdvořilůstkou, na př. když je dáváme sobě rovnému. Někdy znamená též úctu a podřízenost, n. př. když je dáváme představenému. V Skutcích tohoto významu nemá. V Skutcích má smysl náboženský. Co znamená? Tu musí dáti odpověď zvyk doby.

Pohanští Řekové oné doby dávali jméno Kyrios svým bohům, naznačující skrze ně jejich božskou moc a vládu. Když si někdo vybral jednoho z bohů za zvláštního svého ochránce, maje v jeho moc zvláštní důvěru, zval ho svým pánem. Když se římscí císařové prohlásili za bohy, přijali jméno pán, dominus. Jméno to bylo důkazem, že císař žádá anebo přijímá božskou úctu. Když tedy křesťané Krista zvali Pánem, dávali na jevo, že jej mají za Boha v témže smyslu jako Řekové a Římané, ovšem za Boha jediného a pravého. Dávající mu to jméno, stavěli ho proti falešným pánům (kyrios) Řeků, zvláště proti falešným pánům (dominus) Římanů. Slovo Pán Ježíš bylo protestem proti pohanské pověře.

Odkud vzali křesťané tuto věc? Jedině ze zvyku pohanského, vlastně proti němu? Ne. Křesťané nechodili pro náboženské myšlenky k pohanům. Křesťané čerpali z Písma a z apoštolského podání. Z Písma vzali jméno Pán. Vlastní jméno Židů pro Boha bylo Jahve. Ale Židům po babylonském zajetí bylo tak svaté, že ho nikdy nevyslovovali. Než přece chtěli volati k svému Bohu. Co učinili? Dali pod souhlásky jiné samohlásky. Židé, píšíce, psali jen souhlásky. Pod souhlásky slova Jahve dali samohlásky slova Adonaj

a vyslovoval je tak. Adonaj znamená Pán. Slovo Adonaj stalo se ovšem tímto způsobem vlastním jménem pro Boha místo Jahve. Bůh israelský slul tedy místo Jahve, t. j. já jsem, který jsem, Adonaj t. j. Pán. Řecký překlad Starého zákona zvaný Septuaginta, vzniklý někdy v III. stol. před. Kr., má důsledně všude místo Jahve Adonaj, Pán. Odtud vzali křesťané zvyk zváti Krista Pánem. V Skutcích apoštolských přichází jméno Kyrios 110 krát. Asi 40 krát znamená přímo Boha, asi 40 krát přímo Krista, asi 30 krát Boha nebo Krista, takže nelze s jistotou rozsouditi, koho z nich. Uvedu příklad. Kde Skutky vypravují založení křesť. obce v syrské Antiochii, čteme, že tam přišli v době, kdy sv. Štěpán byl ukamenován, křesťanští uprchlíci, že tam hlásali Pána Ježíše, že Pán byl s nimi a že se mnozí obrátili k Pánu. Na prvním místě je Pánem Kristus, na druhém Bůh, na třetím buď Ježíš anebo Bůh. Slovo Pán, dávané stejně Bohu jako Kristu, znamená tudíž, že křesťané měli Krista za pravého Boha. Na některých místech je to zvlášť patrné. Když čteme v Skutcích apoštolských, že Pán Ježíš uzdravil skrze Petra chromého od narození, že Pán Ježíš ranil a obrátil Šavla, že jménem Pána Ježíše učedníci konali divy, křtili, že Pán Ježíš dává spasení, že sv. Štěpán odevzdává svého ducha Pánu Ježíši zrovna tak, jak jej Kristus odevzdal svému Otci, že Pán Ježíš jest původce života, Pán všeho světa: mluví Skutky o Kristu jako o Bohu, neboť mu dávají božské vlastnosti.

Jako tedy Jahve neboli Adonaj byl Tvůrce a Pán, jest jím také Kristus, jest všemohoucí Bůh. Skutečně křesťané byli zváni jako ti, co vzývají jméno Ježíš, co se klanějí Pánu Ježíši. Proč? Poněvadž každý věděl, že vzdávají Kristu božskou úctu. Když s počátku křesťané ze židovstva chodili ještě do chrámu a účastnili se bohoslužby, lišili se od Židů tím, že vzývali vedle Boha Starého zákona a též na místo něho Krista, dávajíce mu touž náboženskou úctu. Jen ten může podle nich býti spasen, kdo věří v Pána Ježíše, kdo vzývá jméno Pána Ježíše. Sv. Pavel musí, aby mohl dojiti odpuštění hříchů a přijetí do církve, vzývati jméno Pána Ježíše (Skut. 22, 16). Svatý Štěpán v smrti odevzdává duši Pánu Ježíši a prosí za ty, co ho kamenují, k Pánu Ježíši, aby jim čin nepokládal za hřích. Při volbě nového apoštola modlí se apoštolové: Ty, Pane, který znáš srdce všech, ukaž, kterého z těchto dvou jsi vyvolil (Skut. 1, 24). To jest vzývání Boha.

Skutky apoštolské svědčí zřetelně, že křesťané z nejprvnější doby, dávajíce důsledně Kristu jméno Pán, označovali jej jako Boha, a to se zřetelem jeho svrchovaného panství na nebi a na zemi, se zřetelem všemohoucnosti.

Dvoji tento důkaz, který jsem uvedl, je tak pádný, že rozumáři stojí bezradní. Jejich vývojová soustava se hroutí, jako když foukne do domu z karet. Co tedy? Nezbývá, nežli posunouti Skutky do pozdější doby, a to tak, že vše je přizpůsobeno víře druhého a třetího pokolení křesťanského. Ale marné pokusy. Skutky apoštolské jsou bezvadným svědectvím víry prvních křesťanů.

Kterak apoštolové a učedníci přišli k tomu, aby kázali víru v Krista jako Mesiáše a Syna Božího? Poněvadž jim Kristus nařídil, aby hlásali lidu a svědčili, že on jest ten, jenž byl od Boha ustanoven soudcem živých i mrtvých (Skut. 10, 42). Uvěřili Kristu i hlásali, co uvěřili. Poslední příčina jejich víry a víry prvních křesťanů v božství Páně je, že se Kristus za Mesiáše a Syna Božího vydával a že apoštolové uvěřili. Každý jiný výklad je popírání a předělávání zřejmých fakt. Víru křesťanů v božství Pána Ježíše nelze vůbec jinak vysvětliti.

* * *

Není jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom měli spasení býti, hlásal sv. Petr po celém světě. A kdekoliv se hlásil nový věřící, byla víra v Krista jako Syna Božího a Spasitele základem, hlavním článkem. Jest dosud uhelným kamenem, na němž stojí křesťanství. Když tak často slyšíte a říkáte „Pán náš, skrze Pána našeho Ježíše Krista“, vyznáváte ji s církví. Uvažte, jaký význam měla ta slova v ústech prvních křesťanů, kdy kol kolem viděli zástupy model. Vyznávali tak: Jediný je Bůh, jediný Syn Boží za nás vtělený, Ježíš Kristus, Spasitel světa. Dnes není sice modlářských bůžků, ale za to se oslabila víra v Boha a Krista vůbec. Vyslovujme tedy řečená slova také uvědoměle jako první křesťané a budou vždy krásným vyznáním, záslužným před Bohem a před lidmi.

XXX. Patero důvodů o božství Pána Ježíše. (Lidově.)

Tři léta učil Pán Ježíš a potvrzoval své učení mnohými divy. Jaký byl výsledek? Někteří uvěřili a jejich víra byla tak pevná, že překonala i muka a smrt. Někteří se kolísali, brzy k víře, brzy k nevěře. Bůh je volal a oni volání pocífovali, ale agitace, námitky, světská péče símě Boží mařily. Někteří zůstali vůbec lhostejní. Byli příliš pohroužení do svých prací, obchodů, zábav, i pozbyli pro duchovní věci smyslu. Někteří Krista pronásledovali. Ovládly je pýcha, žárlivost, předsudky, bludy. Tak se vyplnilo slovo, které Pán Ježíš pronesl, když viděl víru setníka z Kafarnaum, jenž přišel

prosit o uzdravení svého sluhy, slovo: Mnozí od východu a od západu přijdou a stolovati budou s Abrahámem, Isákem a Jakobem, pšislušníci království však budou vyvrženi (Mat. 8, 11), nebo slovo, které pronesl Simeon, když blahoslavlil P. Marii: Tento jest postaven ku pádu a ku povstání mnohých (Luk. 2, 34). Ale Pán Ježíš si podmanil svět přece. Miliony jsou těch, kteří v něho věří a vyznávají jeho božství.

K těmto věřícím patříme také my. Nevěříme ledabyly, nerozumně. Naše víra je náležitě oddůvodněna sv. Písmem a podáním. Důvody z pramenů zjevení jsou hlavní. Takovými důvody jsou: že se na Kristu vyplnila všecka prorocství starozákonní, že se vyplnila prorocství, která on učinil, že jeho život byl svatý, že činil divy, že vstal z mrtvých a j. Vedle těchto hlavních důvodů uvádějí se důvody z rozumu. Nemají té váhy jako důvody z Písma a podání, ale jsou také přesvědčující a mnozí si je oblíbují. Na tyto důvody poukáží v dnešní úvaze. Vyberu z nich některé. Prosme: Pane Ježíši, posilni víru naši.

* * *

1) První důvod, že Pán Ježíš jest pravý Bůh a člověk, beru z jeho povahy neboli charakteru.

Ve vídeňské sněmovně žádali socialisté, aby byl ze škol odstraněn kříž. Starosta města povstal a tázal se jich, koho na jeho místo miní postaviti. Socialisté mlčeli. Nevěděli nikoho, kdo by se rovnal božskému Spasiteli a mohl zaujmouti jeho místo. Jest jen jeden ideál lidskosti, v kterém vše, co jest na člověku krásné a spanilé, je bez vady a uvršeno na nejvyšší stupeň, a tímto ideálem jest Kristus Pán. To zakoušejí velmi makavě umělci. Ani největší z nich se neodvažují říci, že dostihli Krista v obraze nebo soše. Snad jej tuší v mysli, snad jej mají v obraznosti, ale když jej chtí vytvořiti, štětec a dláto jim vypovědí službu. Jednou zobrazují v něm dojemnou mírnost, jindy neohroženou pevnost, opět jindy něžnou lásku, pak zase zanícené nadšení, ale zobraziti rysy povahy Kristovy, zobraziti je v souladu, který měly v jeho osobě, nedovedou. Není to možné. Jak mají zobraziti ctnosti Páně, které přesahují všecky meze? A v Kristu jsou v nedostižném souladu. Jak svatost, na které nepřátelé nemohli nalézt stínu, a spravedlnost, které dal Pilát svědectví, když pravil: Nenalézám na něm viny?

Než tu přichází Straus a jeho škola řkouc: O, my vyznáváme, že Kristus je ideál člověka, ideál mravnosti, ideál ctnosti, ideál svatosti. My připouštíme, že je dosud nepřekonaný vzor, první z prvních. Ale my popíráme jeho božství.

V době ariánského kacířství stál katolík na popravišti. Kat řekl k němu: Buď vyznej, že Kristus není Bůh, anebo ti utnu hlavu. Mučedník nepromluviv, položil hlavu na špalek. Tak by učinil také dnes mnohý a byl by to nejpádňější důkaz jeho víry v božství Krista. Kterého mučedníka se ptal soudce: Jak dokážeš, že Kristus je Bůh? Dovedu za tu víru umřít, odpověděl mučedník. Taková řeč má zajisté větší váhu nežli povídání Strausovo. Však odpovězme na uvedený výrok dr. Strause a jeho školy. Odpověď je věru lehká. Řekněme: Prohlašujete Krista za nejvyšší ideál člověka. Ale Kristus vyznal slavně před soudem, že Synem Božím je. Tím si odporujete. Buď mluvil pravdu, a pak je, zač se vydával, anebo pravdy nemluvil, a pak není vůbec ideálem člověka. Vaše řeč podobá se šprýmaři, který pravil: Tento člověk je nejhezčí muž v obci, jenže šilhá, je chromý a má hrb. Na takovou logiku my nic nedáme. My vyznáváme s Písmem a podáním, že Kristus je Syn Boží, a jeho svatost nám to zaručuje. Taková vznešenost povahy, jakou u něho vidíme, nesrovnává se s klamem. Ano, my tvrdíme, že takový soulad všech ctností není u pouhého člověka vůbec možný. Kdyby byl možný, byl by ho za tolik století někdo z těch, kteří si jej vzali za vzor, dostihli. Ale nikomu se to nepodařilo, ač mnozí vynaložili všechno usilí, aby se mu připodobili.

2) Druhý důvod, že Kristus jest Syn boží, беру z jeho nauky. Nauka Pána Ježíše je z veliké části nová, tedy jeho. Mnohé pravdy, které hlásal, nikomu ani na mysl nevstoupily, na př. nauka o rovnosti všech před Bohem, o synovství Božím, o lásce ke všem, i k nepřátelům. Mnohé nikomu ani na mysl přijíti nemohly, na př. tajemství o nejsv. Trojici, o vtělení a vykoupení, o svátostech, zvláště o svátosti oltářní. Nauka Kristova ovládla svět, ji vyznávali duchové jako Augustin, Tomáš Akv., Leibnitz, Bossuet, dodnes nebylo nad ni nalezeno nic lepšího. Staletí se o ní badá a nebyla ještě dobadána, stále je duchovním pokrmem milionů, zušlechťuje a vede mnohé k největší svátosti. Je možné, aby tato nauka byla plodem člověka? Není. Nikdy, co stojí svět, nic podobného se nestalo. Kristus a jeho nauka je zjev jedinečný.

Přišly doby sekt a nevěry. Nastal urputný boj proti katolické církvi, Písmu, Kristu a křesťanství vůbec. Veliká část vědy, mnohé university, mocné strany a spolky se spojily a vytáhly proti Kristu do boje. Leckde postavil se v čelo této armády stát, peněžní velmoc, soustředěná v rukou židovských a svobodomyšlných, neskrlila miliony, leckde užívalo toto vojsko násilí. My jsme tento boj po převratu dosti citlivě zakusili. Než hle, proti všem těmto odpůrcům Kristus vítězí. Materialism, pantheism, rozumářství, přírodní vědy,

státní moc, nic ho neporazilo. A jak vítězí? Mečem, policií? Ne, silou pravdy a milosti. Není tohle div? Jediný člověk je moudřejší a mocnější nežli tato armáda nepřátel se všemi vymoženostmi pokroku. Jak jej vysvětlíte? Jest jen jeden výklad: Ježíš je to, zač se vydával, vtělený Syn boží, věčná pravda, dárce milosti. Proto pevně věříme v božství Pána Ježíše. Nejsme tak prostoduší, abychom víru spásy opustili pro nauku sekty, jež dnes je a zítra pomine, nebo pro měnlivé nauky filosofů. V staré knize, psané s prostomyslnou názorností, jsem četl, že kralevic přišel do cizí země a viděl tam hejno hus. Nikdy těch zvířat neviděl a divil se jim. Pasačka mu je vychvalovala, jaké mají vzácné peří, jaké veliké vejce snášejí, jak jejich maso je chutné. Kralevic byl husami tak nadšen, že dal pasačce za ně své království. Trochu divoké podobenství, ale vhodné. Tak moudře bychom jednali, kdybychom Boží pravdu dali za bludné výmysly lidské.

3) Třetí důvod беру z toho, že křesťané po 2000 let víru v božství Pána Ježíše vyznávají.

Císařové římsí si dávali jméno divus, božský. Lid jim skutečně vzdával úctu, která náleží Bohu, stavěl jim oltáře a chrámy. Ale tento lid stejně klidně snesl, když jeden z císařů rozkázal, aby vzdávali božskou úctu jeho jízdeckému koni, a když mu zasvětil oltář. Jak to myslil lid se svou úctou vážně, viděti z toho, že potají skládal na své božské císaře potupné písničky, a když se mu protivili, také je vraždil. Nikdy neměli lidé člověka za pravého Boha. Co si dal bláznivý Hanno Kartaginský, omámený slávou, práce, aby vrány, straky, papoušky, špačky naučil říkati: Hanno je Bůh. Marně, ať to roznesli kamkoliv, nikdo nepřišel, aby se mu klaněl jako Bohu. Ale sotva vyšla hvězda nad Betlemem, klečí před nemluvnětem tři králové a vzdávají mu božskou úctu. Totéž učinili již dříve pastýři. Sotva vyslal Pán Ježíš četu svých apoštolů do světa, uznávají tisíce na západě a na východě, severu a jihu větu: Věřím v Ježíše Krista, Syna Božího, za nás vtěleného z Marie Panny, klanějí se mu, žijí podle jeho nauky a přikázání, umírají v mukách, nežli by ho opustili. To trvá a opakuje se po celou dobu, co žije církev Kristova. Každý kříž tuto její víru zobrazuje, každá mše sv. ji představuje. Prohlásíte všechny ty křesťanské učence, mučedníky, vyznavače, světce, ty zástupy lidu za pošetilce nebo za oběť klamu? Pak se vzdejte také víry v Boha a lidstvo, nebo pak vše je nesmysl a klam.

Když Napoleon žil ve vyhnanství na ostrově sv. Heleny, vyučoval pro zábavu dcerušku generála, který s ním sdílel vypovězení. Učil ji též katechismu a podle něho též, že Pán Ježíš je Syn Boží. Generál, smýšlením voltairián, se tomu smál. Napoleon, duch zajisté

geniální, nedal se mýlit. On v své samotě přemýšlel mnoho o víře. Měl k tomu příležitost, neboť učil dcerušku generálovu katechismu. Jednou vznikl mezi nimi asi tento rozhovor: Generál: Kristus není nežli geniální člověk, snad geniálnější nežli Cyrus, Alexander, Caesar, ale nic víc než člověk. Napoleon: Nikoliv; mezi nimi a Kristem je nesmírný rozdíl. Oni byli velicí v rozbíjení, vraždění, Kristus veliký v stavění a oživování. Počinání oněch bývá vlastní lidem, jednání tohoto vlastní Bohu. Chápete to? Ne-li, lituji, že jsem vás učinil generálem. Generál: Kristus je učitel lidstva jako Konfucius, Zoroastr, Mohamed. Napoleon: Nikoliv. Kristus činil věci, které jsou vlastní Bohu, působení těchto mužů bylo přímo lidské. Bylo ohraničeno na jejich život a dobu. Úctu si zjednali, že rozplameňovali náruživosti, užívali šťastně politiky a násilí. Kristus očekával vše teprve od své smrti. Co o své smrti předpověděl, se vyplnilo. Může býti jeho učení výmyslem lidským? Ne. Vše na něm mě překvapuje, jeho duch mě přesvědčuje, jeho pravda mě přemáhá, jeho velikost mě poráží. Uznávám v něm více nežli člověka, více nežli učeného muže; uznávám ho za toho, za koho se vydával.

4) Čtvrtý důvod беру z kouzla osobnosti Kristovy.

Kristus vítězí nad srdci lidskými. Čím to činil a činí? Doktorským diplomem? Krásou těla? Plamennou výmluvností? Bohatstvím nebo královskou hodností? Ne, je to něco jiného. Co tedy? Ach, kdo to uhádne! Dí k rybářům: Budete loviti lidi, a oni opustí své sítě. Pohlédne na ženu hříšnici, a z Magdaleny se stává světice. Dí: Kdo za mne život položí, najde jej, a tisíce pro něho umírají. Kde je výklad tohoto kouzla tvé osobnosti, Pane? Slyšme zase Napoleona, jak mluví k svému generálu Bertandovi. Dí asi takto: Kristus žádal lásku, celé lidské srdce. Co se jemu zdařilo, nedovede žádný mocnář světa: totiž připoutat k sobě láskou až k smrti. V tom vidím důkaz o jeho božství. Alexander, Cyrus, Hanibal byli velicí mužové a dobyli velikých vítězství, ale dobyti srdcí a lásky všech, to nedovedli. Jejich zbraň nebyla láska. Ale Kristus promluví obyčejné lidské kázání, a tisíce srdcí se mu otvírají. Páska, jež je k němu váže, je silnější nežli páska příbuzenství, světější nežli svazek mezi otcem, matkou a dětmi, je to páska veliké, až k smrti se obětující lásky. Mohamed byl voják, Hus fanatik, Luther sprostý vášnivce. Lásku nelze vynutiti. Ale království, v němž Kristus nad miliony panuje, je království lásky. Všichni jeho praví následovníci cítili tuto lásku v svých srdcích. Sv. apoštolové, Maria, Josef, Štěpán, všechny ty zářící hvězdy na nebi církve jsou velicí láskou Boží. Proto budí lásku a požehnání. Mohamed, Hus, Luther budi nenávisť, vedou k bojům a fanatismu. Kristus vede k lásce. Památka svatých

jsou prameny, jimiž se na lidstvo vylévá láska. I já hleděl jsem si získat lásku svých vrstevníků. Podařilo se mi sice rozplameniti tisíce, že šli do ohně smrti, ale vždy bylo třeba mé přítomnosti, mého hlasu, mého pohledu. Myslím, že jsem tuto moc měl jako málokteří. Ale lásku k své osobě v srdcích vojinů zvěčniti, té moci nemám. Kde jsou nyní moji přátelé? To jest osud velkých lidí: upadnou v zapomenutí. Ludvík XIV. byl sotva mrtev a dvořané o něm vtipkovali; nemohl jim více poroučeti, byl mrtvolou. Ten osud stihne i mne. Brzy se řekne: Napoleon je mrtev. Nelichotím si, že mne stihne jiný osud, nežli který stihl Ludvíka XIV. Jaká to propast mezi pomíjejitelnou velikostí lidí a nepomíjející velikostí Kristovou. Oni jsou zapomenuti, nikdo se jich více nebojí, nikdo jich neposlouchá, žijí leda v dějinách a jsou ctěni leda jako vynikající osobnosti. Kristus žije, káže, je milován a uctíván ještě v této době po celém světě, není mrtev, žije v milionech srdcí jako Bůh. To je pro mne nezvratným důkazem, že Ježíš nebyl pouhým člověkem, nýbrž že byl, zač se vydával.

K těmto slovům velikého válečníka sluší přidati, že se křesťané Kristu nejen klanějí a jej milují, nýbrž že ho také následují, že ho následují v těžkých ctnostech, že se mu hledí připodobiti. To je neskonalé více. Křičeti: Mohamed, Hus, Luther! a rozpalovati se nadšením, obyčejně nenávistným, není těžké, to dovede i obyčejný náruživce světa, ale následovati Krista v poslušnosti, čistotě, pokoře, lásce bliženské a v jiných ctnostech, ó, k tomu třeba více. A tisícové tak činí. O velikém mudrci starověku, Aristotelovi, napsal Rousseau, že nedovedl ani obrátiti lidi, kteří bydlili v jeho ulici, t. j. obrátiti tak, aby následovali jeho nauku. Nauka Kristova je pravidlem života u milionů, a to života krásného. Věru, není-li Kristus Syn Boží, svět je hádanka.

5) Ještě jeden důvod. Ten jest: Kristus obnovil svět a stále jej obnovuje.

Nic není těžšího, nežli napravit zkaženého člověka nebo zkaženou společnost. Je to skoro jako v přírodě. Snadněji vypěstuješ nový strom, nežli napraviš strom nahnílý.

Ke knězi přišla žena plačíc: Velebný pane, pomozte mi. Co se stalo? táže se kněz. Žena mu ukázala krvavé rány. To jsem utržila od svého syna, lkala. Když se uklidnila, vypravovala, že byl dobrým dítětem, trochu prudkým a divokým, ale jinak hodným, až ho špatná společnost zkazila. Nelze ho polepšiti? tázal se kněz. Ach, velebný pane, ty rány jsou výsledek mého polepšování. Nesnese ani napomenutí laskavého, nerci-li přísného. Tak si naříkala žena. A Kristus zbloudilce obrátil. Syn klesal hloub a hloub, až se z něho stal

surovec. Jednou řečený muž v své surovosti zohavil kříž. Tu se s ním stala změna. Neměl od té doby pokoje. Něco ho v nitru žralo, lekalo, mučilo. Potlačoval to, zaklínal to, marně. Utopím se, řekl. Dříve však, snad vlivem výchovy z mládí, zašel do kostela. Tam byla právě misie. Kostel byl plničký, duch víry a nábožnosti vanul jeho prostory. Také on jej pocítil. Kazatel mluvil o obrácení a pokání. Užil jako příkladu sv. Pavla. Vyličiv případ, zvolal: I k tobě, hříšníku, volá Kristus: Šavle, Šavle, proč se mi protiviš. Poté ukazoval lásku Srdce Ježíšova, jež nechce smrti hříšníka, nýbrž by živ byl a blažen. To byla chvíle, kterou si Bůh vybral, snad pro ty slzy a rány matčiny, aby se dotkl srdce zoufalcova.

Tisícové šli více nebo méně cestou tohoto muže, ale obrátili se. Kdo to učinil? Kristus. Vždy jen on, vždy jen milost od něho zasloužená. Často ji vyprosila hříšníkovi P. Maria, anděl strážný, některý svatý, ale vždy ze zásluh Páně. Tak obnoven byl starý pohanský svět. Padly modly, padlo sobectví, padlo otroctví, padl státní absolutismus, padly cirkusy s divokými šelmami a gladiatory, padly chrámy necudnosti, jiný svět vznikl z těch, kteří měli v srdci Krista a vyznávali ho životem. To jest největší mravní div, jaký se stal, co obývá pokolení Adamovo na této zeměkouli. Dává svědectví: Kristus je Bůh. A tento div se opakuje vždy, když křesťanská společnost poklesne. Obnovuje se skrze Krista. Neučiní-li tak, zahyne.

* * *

Uvedl jsem patero důvodů na důkazy, že Pán Ježíš je Syn Boží, za nějž se slavnostně před veleradou prohlásil. Jeho povaha, jeho nauka, dvoutisíciletá víra v něho, kouzlo jeho osobnosti, obnova světa, jím způsobená, nás v této víře potvrzují.

Prosíme Boha, aby nám dal v této víře žiti a umřítí. A ty, božský Spasiteli, přijmi náš dnešní projev víry v tvé Boží synovství a milostí svou nás povzbuzuj, abychom v té víře žili a šťastně umřeli.

XXXI. Božství Páně. (Psychologicky.)

Křesťanství spočívá na pravdě, že Pán Ježíš je vtělený Syn Boží a vykupitel. Kdo této pravdy nepřijímá, není vpravdě křesťanem. Jemu jsou svátosti pouhým obřadem, nebo člověk nemůže ustanovit, aby křest uděloval posvěcující milost a činil dítkem Božím nebo aby rozhřešení ničilo v duši vinu a chléb se měnil v tělo Páně. Není-li Kristus Synem Božím, padá podstatná stránka křesťanské nauky, totiž její nadpřirozený rys. Rozumáři jej také popírají.

Protože pravda, že Kristus je Syn Boží, má takovou stěžejní důležitost, zabezpečil ji Bůh pevnými důvody. Nejprostším a zároveň nejmocnějším důkazem této pravdy je zmrtvýchvstání Páně. O tom jsme zevrubně uvažovali.

Jsou ještě jiné důkazy. Nemají té váhy, kterou se vyznamenávají důkazy v předešlých statích uvedené, ale mnozí si je oblíbují. Proto jich nechci pominouti. Uvedu jeden. Za podklad mohou sloužiti slova sv. Pavla: V něm (v Kristu) přebývá všechna plnost božství tělesně (Kol. 2, 9.). Božství zvelebilo Kristovo člověčenství tak, že se Pán Ježíš jeví v dějinách lidstva jako zjev jedinečný, mimořádný, jako nevystižitelný ideál člověka. Tato jedinečná ideálnost je taková, že je Kristus buď největší hádankou světa anebo tím, za koho se vydával a za koho jej církev má, vtěleným Synem Božím. Přiznáš-li jeho božství, ihned se v něm všechno krásně vysvětluje. Zastánci tohoto důkazu praví, že se nemusí dovolávat zázraků Pána Ježíše, jelikož on sám je největším divem. Z tohoto psychologického důkazu uvedu některé myšlenky. Spasitel nám požehná.

* * *

1) Pohledme na charakter Pána Ježíše.

Všichni lidé tvoří jeden lidský rod, jeden lidský typ. Každý je člověkem. Je mnoho milionů lidí, ale nejsou ani dva, kteří by byli úplně stejní. Kdyby dva lidé byli úplně stejní, nemohli by býti dva, nýbrž musili by splynouti v jedno. Proč se liší lidé? Protože každý má něco zvláštního, co ostatní nemají. Vše, čím se jeden člověk od ostatních liší a co tvoří jeho zvláštní osobnost, jmenujeme jeho individualitou, někdy také jeho povahou nebo charakterem. Zpravidla vidíme, čím znamenitější osobnost, tím ostřejší má rysy. Sokrates, Mojžíš, sv. František Ser., Napoleon — aj, jaké to ostře vyhraněné osobnosti! Proto je lze snadno charakterisovati perem, štětcem, dlátem. Stačí zachytiti vlastnost, která u nich vystupuje rázovitě na venek. Každý člověk má nějaké určité barvy, jisté světlo a stíny. Každý má svou individualitu, která se jeví v převládání určitých vlastností a rysů, třeba sejevily na venek málo zřetelně.

Pán Ježíš je v lidských dějinách osobností aspoň tak významnou jako Sokrates, Mojžíš, sv. František, Napoleon. Jaká jest jeho individualita, jako jeho povaha, jeho charakter? Které význačné rysy ji tvoří? Převládal u něho rozum nad citem či cit nad rozumem? Byl mužem více energickým či více trpným? Je mu vlastní řevnivost a horlivost či tichost a mírnost? Je melancholikem nebo sanguinikem? Je člověkem více myslivým či více mužem činu? Je více aristokratem či demokratem? Je více samotářem či více osobou společenskou?

Je více vážným učitelem či prudkým agitátorem? Anebo snad nemá význačného charakteru? Jak je potom možné, že nabytí vlivu na celá tisíciletí jako nikdo, co svět světem stojí?

Stojíme před hádankou. My její obtíž příliš necítíme, ale zeptejte se malíře, sochaře, spisovatele, psychologa. Řekne vám, že je nerozlučitelná. Slavnému Leonardu de Vinci se třásla ruka, když měl malovati tvář Ježíšovu. Jaký výraz měl jí dáti? Evangelia mu pravila: výraz vznešený. Ale jaké by měl míti rysy, nevěděl. Odtud je taková různost v pojetí. Jeden malíř namaloval Krista jako snílka, jiný dal mu tvář skoro dívčí, opět jiný vyobrazil ho jako horlivého proroka, Munkačy dal mu ostré rysy, pronikavý pohled, silné obočí. Je to Ježíš, jak ho známe z evangelií? Není. Krista nelze obrazem charakterisovati, nebo nemá převládajících charakteristických rysů. Má všecky, všecko je na něm významné a stupňované, ale všecko tvoří podivuhodný celek, jednotu, harmonii. Pán Ježíš je všeobecně lidský, stojí nad každou dobou, nad každým místem, nad každou povahou, Pán Ježíš je ideál dokonalé, souladné lidskosti. Proto ho nelze dokonale ani vyličit ani zobrazit. Sokrates byl Řek každým coulem a na vše kolem sebe se díval jako Řek. Cicero byl skrz na skrz Říman a to Říman určité doby. Židé doby Kristovy měli určitý typ, byli na př. zuřivými nacionalisty zvláštního rysu. Pán Ježíš není ani Řek, ani Říman ani Žid. Miloval svou vlast, ale kázal dávatí daň císaři. Pracoval jen mezi svým národem, ale působil pro veškeré lidstvo. Žil v době řecké a římské filosofie, ale jeho učení nemá s ní nic společného. Ukončil minulá tisíciletí a začal novou dobu, ale není revolucionář, nýbrž naplnitel. Je pokorný až k zničení sebe, ale nikdy nebyl tak velebný a vznešený, jako v svém ponížení. Tak Bůh umírá, zvolal svobodomyšlný muž, čta utrpení Páně. Je tichý, mírný a dobrý jako holubice, ale zároveň pevný a mocný jako Bůh. Činí divy, že se mu Petr vrhá k nohám, ale při tom je tak milý a prostý, že se ho lid neleká, nýbrž k němu lne a jej vyhledává. Je chud, miluje chudobu a blahoslavi ji, ale má i mezi boháči přátele a navštěvuje je. Je nejsvětější a miluje hříšníky, věnuje se jim, jí s nimi. Je nejčistší a zachraňuje ženu hříšnici. Hlásá neúprosně spravedlnost a při tom je milosrdenství samo. Miluje samotu, ale žije ve světě a je milým společníkem. Žádá největší důvěru v Boha, ale pracuje sám do únavy.

Kristus Pán má krátce všecky vznešené vlastnosti, má je v neobyčejném, nedostižném stupni, ale všecky tvoří překrásný, souladný celek. Jak má býti možno, nakresliti jeho plný, pravdivý obraz? Ani vyličiti jej nelze úhrnem jako ucelený zjev. Vede se nám jako při pojmu o Bohu. Nedovedeme si jej představití, leč že jeho

jednotlivé vlastnosti uveličujeme a spojujeme v celek. Pán Ježíš je krátce ideál nejdokonalejší lidskosti, svrchovaný ideál člověka, který má vše, všecko výrazně a vyvrcholeně, ale vše v nevyslovitelné harmonii. Proto dí sv. Otcové, že měl Bůh, tvoře člověka, Krista jako vzor před svou myslí. Je tak neskonale lidský, že je nám blízký, a přece cítíme, že stojí nad námi nade všemi nekonečně vysoko. Povaha Kristova je div, před nímž umělec, myslitel, psycholog stojí udiven a uchvácen, ale není schopen, plně jako celek jej zobraziti nebo vyličiti. Ideální lidskost nelze plně pojmouti omezenými našimi prostředky.

U P. Marie je to snažší. Čistota, panenství, tichost, láska, statečnost v utrpení, odevzdanost do vůle Boží jsou ctnosti, které na ní snadno vypočítáme a kterým, nyní jsou při vši přirozené a nadpřirozené dokonalosti prostě lidské, dovedeme se přizpůsobovati a je následovati. Ale u Krista? Je ovšem náš hlavní vzor a učitel všech ctností. Také P. Maria se jím u něho učila. Ale hned cítíme, že v míře, jak je měl on, jsou nám nedostupny. Kterak spojití jeho pokoru s jeho velebností? jeho dobrotu s jeho přísností? jeho zachovávaní zákona s jeho liberálností? jeho styky s boháči? jeho samotářství s jeho životem společenským? jeho spravedlnost s jeho milosrdenstvím? jeho důvěru v Boha s jeho horlivostí? To je u nás nemožné. Svati si vybírali jednotlivé ctnosti, aby v nich Krista pokud možná dostihli. Ale nepodařilo se jim. Mnozí se pokořili, že se stali blázny pro Krista. Než je to líbezná a velebná pokora Kristova? Není. Mnozí horlili pro zákon Boží až k mučednické smrti. Než je to milostivé, vlídné, dojemné zanícení Kristovo? Není. Mnozí se zakopali do podzemních jeskyní. Je to vznešená uzavřenost Páně? Není. Mimo to chybí soulad celku, líbeznost, jakási nevyslovitelná prostota a lidskost v ctnostech a v dokonalosti, božsky krásná střední cesta a vyrovnanost.

Jak mohla vzniknouti taková povaha, takový ideál lidskosti? Myslitel a psycholog stojí před ní zaražen. Přichází Renan, mistr slohu a romanciér nad jiné dovedný, a dí: Tento div povahy Ježíšovy lze vysvětliti. Vznikl pod kouzelným vlivem galilejského nebe. Renan si zašel do Palestiny, aby pod kouzlem toho nebe vysvětliti přirozeně div povahy Kristovy. Nebe palestinské není tak kouzelné, jak Renan čtenářům namlouvá, ale pominěme to. Povedl se mu úkol? Napsal román, romanci nebo baladu, v níž se jeho fantasmie a slohové umění překonávají, než je Kristus jeho Kristus z evangelií. Není. Je to Kristus vybásněný. Zbaví-li se čtenář sugesce, kterou Renan čtenáře ovládá, shledá, že jeho Kristus je chodící kontradikce. Tento výraz je od rektora moskevské university, knížete Trubeckého

(Rusk. Mysl 1898 p. 86 n. březen.). Jednou bloudí Renanův Kristus jako naivní ignorant po březích genesaretského jezera, vymýšleje si vděčná podobenství pro lid, po druhé je ponurým rekem, jenž běře na sebe v Jerusalemě úlohu Mesiáše, podpirá ji podezřelými prostředky a rozjitřuje se až k činům nepochopitelným. Jednou je jeho Kristus absolutně čistý, svatý, charakter, neskonala láska, za- stánce spravedlnosti a pravdy až k smrti, po druhé předstírá klamné zázraky, vtírá se do rodu Davidova, dopouští se apoteosy sebe. Vezmi evangelia a poznáš: Renanův Kristus je přes kouzlo roman- tismu a předstíraného obdivu karikatura. Ani takový mistr nedovedl Krista vyložití přirozeně.

Tak zůstane každému, kdo jej má jen za člověka, hádankou, již nelze rozřešiti. Ale hned je vše jasné, řekneš-li: Kristus je vtělený Syn Boží.

Žádný člověk nemůže býti universálním ideálem lidskosti. Jinak se má věc, když se Bůh, absolutní dokonalost, vtělí. Tu chápeme hned, že v bohočlověku může býti sjednocena všechna dokonalost, jaké bytost lidská je schopna. Chápeme, že Bůh-člověk musí míti všechny lidské ctnosti, spojené v neskonale harmonii, že musí býti všestranným, ovšem jediným ideálem lidskosti. Chápeme, že v něm nepřevládá ani rozum ani cit, že pokora je vznešená a svatost po- korná, že milosrdenství a spravedlnost se sestersky objímají, že krátce všechny ctnosti, ač stupňované do nejvyšší míry, tvoří jeden obdivuhodný, nedostižný, harmonický celek. V něm, píše sv. Pavel o Kristu, je všechna plnost božství tělesně. Proto není ani Židem, ani Řekem, ani Římanem, proto je ideálem všech dob, všech lidí, všech míst, proto je tak vznešený a spolu každému tak blízký, dítěti i starci, muži i ženě, všem.

2) To je jedna část důkazu, jejž jsem nazval důkazem psycho- logickým. Druhá jeho část jej doplňuje. Uvedu z ní též některé myšlenky.

Zjev Pána Ježíše, pohlížíme-li na něj jako na pouhého člověka, je nevysvětlitelná hádanka. Tajemství jeho bytosti ještě stoupá, povážíme-li, že se nevyvíjel ani sám a že není ani plodem své doby. Obě tyto okolnosti pochopíme jen tehdy, když mu při- známe božství.

a) Vmysleme se do doby Kristovy. Lid israelský je ujařmen a vzdychá po Mesiáši králi, vojevůdci, osvoboditeli. S touto my- šlenkou vstává, pracuje, uléhá. Jerusalema je značné město. Má 100 tisíc obyvatel a všechna zařízení, jež tehdejší pokrok žádal, ovšem v míře omezené. V odlehlé krajině galilejské, v opovrženém Nazaretě, žije mladý muž. Je mu 30 let. Dosud se živil tesařením.

Do škol snad vůbec nechodil. Jednoho dne zanechá řemesla, opustí matku a započne obrovské dílo, o jakém se nikomu ani ve snu nezdálo. Zakládá království Boží na zemi. Proto shromažďuje apoštoly. Jako na povel se jich dostaví dvanáct a jdou za ním. Jeho království není nacionální, on nebrojí proti Římanům vůbec. Jeho království odporuje přímo politickému nacionalismu. Také s náboženskými představami lidu je v nesouhlase. Musí napřed vědět, že všude narazí. Ale tento mladý muž má nejen o velikosti svého díla plné vědomí, on si je také jist úspěchu. Nemá nejmenší nejistoty nebo kolísání. Hned prvního dne praví k Nathanaelovi, že od nyní uvidí nebe otevřené a anděly sestupující na něj (na Krista). Dává se zvát Synem Božím a králem israelským, za to i umírá. Mluví o církvi, již založí, ale až po smrti, bude pevná, že brány pekelné ji nepřemohou. Své království založí, až umře; potom přitáhne všechny k sobě. Plán jeho je od počátku hotový. Za tři léta vše uskuteční. Opakuje s jistotou, že jeho evangelium bude kázáno po vší zemi až do skonání světa. Dí k svým učedníkům: Jděte do celého světa . . . Lacordaire zvolal jednou v kázání: jen Bůh anebo blázen mohl takto mluvit.

Do třicátého roku tesařil. Potom vystoupil s hotovým učením. Učení to bude po tisíciletí nasycovati všechny duchy. Třetího roku umřel na kříži. Všichni velcí duchové se vyvíjeli, dospěli k cíli velikou prací, poznenáhlu, zpravidla také blouděním. Kristus nikoliv. Dí, že přijal své učení od svého Otce, učení hotové, plán církve hotový; také povahou je hotový. Není tohle div?

b) Ale snad je plodem doby. Aristoteles je dovršením filosofie starého věku. Nero je obrazem úpadkového Říma. Řekli jsme již, že Kristus nemá nic společného ani s židovským nacionalismem doby, ani s filosofií řeckou nebo římskou. Je zjevem naprosto novým, neobvyklým, ojedinělým, náhlým. Jak mohl tehdejší svět zplodit přirozeně takového muže? Není to možné. Jablonož neplodí hrušek. Vizme jeho lásku. Je lidská, je nám dnes jasná, ale víme, že je jedinečná. Láska starých dob nešla za hranice rodiny, města, země; i v těchto hranicích byla více egoismem nežli láskou. Kristus přinesl zcela nový názor lásky. Jeho zákon praví: Milovati budeš Boha nade všechno a bližního jako sebe. On jej také plnil a nebyl v něm od nikoho dostižen. Miluje Boha Otce, pro jeho chválu žije, ale miluje též všechny lidi, blízké i vzdálené, dobré i zlé, učedníky i nepřátele. Miluje je upřímně. Láska se jeví v odpuštění a v obětích. S kříže znělo: Otče, odpust jim . . . Je to slovo věkovitého významu. S ním začíná nová doba. Tento ideál lásky odevzdal lidstvu dědictví. Pochopí-li jej? Víte, že jeho církvi nikdy nechyběli

rekové lásky. Pro malé duše dodal: Cokoliv učiníte jednomu z nejmenších, mně jste učinili. Pravda podivuhodná, věčně úrodná. Co jsem řekl o lásce, sluší říci o Kristově pokoře, svátosti a jiných ctnostech. Totéž má platnost také o jeho zázracích. Zmíním se o nich hned zvlášť.

Snad se evangelisté smluvili, že vyličí svého mistra jako Bohočlověka. Sám Rousseau odpověděl, že spíše uvěří v božství Kristovo, nežli že se evangelisté smluvili. Apoštolové nemohli Krista vymysleti. Řekněte dnes čtyřem rybářům — však ne, řekněte čtyřem největším geniům, aby se smluvili a napsali nová evangelia, vymyslili osobnost, která by byla o tolik vznešenější a novější nade všemi vrstevníky, oč vznešenější a novější byl Kristus nad svými vrstevníky, osobnost, která by znamenala proti nynější době takový pokrok, jakým se stalo učení Kristovo proti době pohanské, osobnost, kterou by zdobily dosud neznámé nebo nedostatečně chápané ctnosti, osobnost, která by učila nové věrouce a mravouce, která by miliony nadchla k největším ctnostem a obětem jako Kristus. Táži se: Dovedou to? Nikoliv. Kdyby to bylo možné, dávno by to byli učinili. Pohané se o to pokusili. Obestřeli Apollonia z Tyany leskem božství. Chtěli vytvořit nového, většího Krista. Měli v evangeliích předlohu, než co vytvořili? Karikaturu.

Snad vymyslili apoštolové aspoň divy Páně? Teď je oblíbenou námitkou rozumářů, že křesťané obestřeli Krista zázraky a že je vzali evangelistové do svých evangelií. Odpovídám: To je tak nemožné, jako bylo nemožné vymysleti osobu Kristovu. Zázraky Pána Ježíše jsou v úplném souhlase s jeho povahou. V nich se jeví tak, jako v svém učení a jednání. Zázraky jsou zrcadlo jeho povahy. Jsou rozumné, milé, krásné, dobročinné zároveň, jsou prosty všeho šarlatanství. Ten, jenž poroučel vlnám, skrývá se, dokud nepřišel jeho čas, před farisei. Nikdy neužívá své moci k trestu. Jednou uschl na jeho slovo fík, ale to mělo hluboký význam. Kdo nemohl vymysleti povahu Kristovu a jeho nauku, nemohl vymysleti ani jeho zázraky. Na rozdíl od domnělých zázraků pohanských jsem poukázal jindy.

Snad vybájl Krista lid? Snad ho obestřel bájemí a mythy? Odpovídám: Také pověsti a mythy mají vždy povahu doby a národa. Řekové z Homerovy Illiady nebo Odyssei jsou vesměs Řeky a to Řeky určité doby a určitých názorů. Řekové národních písní chorvatských jako kralevič Marko a steří jiní mají všechny charakteristické rysy lidu a doby. Kdyby v evangeliích bylo něco z lidových pověstí a mytů, byly by obrazem lidu a doby. Lid israelský by učinil z Krista buď rabína, jakým byli Hillel, Gamaliel, Sammel z Talmudu, anebo bojovníka za svobodu proti Římanům. Takových

mesiášů zplodila doba Kristova skutečně několik. Jednoho z nich, Bar Kochbu, vyličil Vrchlický: Kristus evangelií nemá z toho nic. Není ani rabínem, ani světským bojovníkem, ani řeckým filosofem, je osobností novou, jedinečnou na světě, ideálem čisté lidskosti, prostým všech jednostranností časových, místních, plemenných.

Tento mladý muž, který se postavil svým učením proti celému světu židovskému a pohanskému, proti filosofii a theologii, proti nacionalismu, proti jeho lehkým mravům, který bez meče vypovídá mu boj a umírá na kříži, tento mladý muž strhuje za sebou Evropu, Asii, Afriku. Jeho duch dává otrokům svobodu, jeho duch staví kláštery panen, útulny pro dítky, nemocnice pro choré, jeho duch zakládá university a veškerou osvětu. Židovský a pohanský svět se proti němu vzbouří a koupá se v krvi jeho vyznavačů, než Kristus vítězí. On vládne dosud. Ani socialisté jej nepřemohou.

Není tohle hádanka? Je to víc, je to div, je to největší div světa. Ale řekni: Vtělený Syn Boží, a vše je jasné, vše pochopitelné. Vtělený Syn Boží nemusí se vyvíjet, on má vše z božské moudrosti. Vtělený Syn Boží může přinést nauku novou, věčnou, neomylnou. Vtělený Syn Boží může být ideálem lidskosti, může vstát z hrobu, může přemáhati svět.

* * *

To jest něco z důkazu, o kterém Napoleon ve vyhnanství často přemýšlel a mluvil.

Tážeš se snad, jak mohli evangelisté Krista vyličiti? Odpovídám: Jen tak, že prostě vypravovali, co mluvil a činil. Při tom je mimo to vedl sv. Duch.

K největším dramatikům světa náleží Calderon. V dramatu „Povýšení sv. Kříže“ má tento rozhovor mezi pohanem a křesťanem. Pohan se táže, křesťan odpovídá. Je v něm (v Kristu) filosofie? Ovšem, nebo je tvůrce všeho a zná proto příčiny všech věcí. Je v něm jurisprudence (právo)? Ovšem, nebo je nejvyšší zákonodárce. Je v něm medicina? Ovšem, nebo zná všechny léky pro život na zemi a na věčnosti. Je v něm bohosloví? Ovšem, nebo je jeho předmětem. Když se pohan diví, pokračuje křesťan: Všecko je v něm, hvězdářství, nebo řídí všechny hvězdy, hudba, nebo složil v soulad všechny živly, gramatika, nebo dal slovům zákony a je alfa a omega (první a poslední písmena v abecedě) všeho, rhetorika, nebo jedním slovem všecko vysloví a tím Slovem je sám, poesie, nebo mezi všemi jeho díly je rytmus a metram, měřictví, nebo měří svým ramenem všechny prostor, architektura, nebo postavil stavbu všehomíru, malířství, nebo dal světu barevnost. Tak líčí Calderon důmy-

slně Krísta-Boha jako pravzor všeho. Mohli bychom rozhovor doplniti. V něm je čistota, dobrota, spravedlnost, milosrdenství, láska, soucit a všechny lidské ctnosti. Prozářeny jsouce božstvím dosahují v ideálním souladu nejvyššího stupně. Pán Ježíš je vtělený Syn Boží. Proto je pravzor a ideál člověka, proto mohl říci o sobě: Já jsem cesta, pravda a život.

Končím prosbou: Kriste, synu Boží vtělený, zůstaň vůdcem světa, aby nechodil v temnotách bludů, nýbrž měl světlo pravdy. My za tebou půjdeme a nic nás od tebe neoddělí.

XXXII. Duch Kristův.

Život Pána Ježíše byl na pohled prostý. Spasitel vyšel z lidu, žil jako nezámožný řemeslník, nevíme, chodil-li do školy, vyšších škol jistě nenavštěvoval. Když mu bylo třicet let, vystoupil jako veřejný učitel, nazval sebe opatrně a poznenáhla, ale určitě a stále jasněji Mesiášem a Synem Božím, pravil o sobě, že jest jediným učitelem (Mat. 23, 10), že je světlo světa (Jan 9, 5), že je cesta, pravda a život (Jan 14, 6). Mysleme si, že by takto vystoupil a tak o sobě mluvil, ne prostý řemeslník, nýbrž nějaký slavný řečník, učenec, filosof, král. Co by se stalo? Svět by se mu smál. I nám by to bylo směšné. Kristus tak učinil, a nikdo se nesměje, u něho je nám to přirozené, samozřejmé. Přečteme evangelia a vyznáme: je tomu tak. Tak úchvatná je osobnost galílejského proroka. A není v ní napařování, pýcha, chlouba. Ne, Kristus je pokora sama, a přece podivuhodný dojem.

Uvedu dnes jednu příčinu tohoto zjevu. Jest jí duch Kristův. Nejsm arcí s to, abych velikost jeho ducha dolíčil. To nedovede nikdo. To je prostě nemožné. Uvedu některé rysy ducha Kristova za tím účelem, abychom jeho osobnosti více porozuměli a jí se v pokoře poklonili. Nemusím snad podotýkati, že mluvím o Kristu jako o člověku, totiž o lidské duši jeho. Spasiteli, požehnej nám!

* * *

1) Jako první rys ducha Kristova uvádím jeho vyspělost. Evangelisté vypravují mnohé podrobnosti z duševního života božského mistra, na př. jak jej ta která událost dojala, jak se divil, byl jat lítostí, plakal, se zachvěl a j., ale nikde neoznamují, že by byl přiveden někdy do rozpaků, že by byl s úsudkem svým otálel nebo odpověď oddálil na jinou dobu, že by byl o věci dříve uvažoval, některý výrok svůj opravil nebo odvolal. Někdy kladl sice otázky, ale ne pro sebe, nýbrž pro jiné, na př. když se otázel,

kteřé jest největší přikázání v zákoně, čí obraz je na penízi a pod. Každý člověk je někdy nějakým dotazem, zjevem, událostí překvapen a neví hned, co si má mysliti, co říci, jak jednati. U Krista se to nestalo ani jednou. Každý člověk se někdy omýlí. Není jediného, co svět stojí, jenž by nikdy nepochybil. Kristus se nezmýlí nikdy. Při této jediné převaze svého ducha nechová se pyšně, jako ten, jenž chce míti vždycky pravdu, nýbrž pronáší své úsudky prostě a klidně, jakoby se rozuměly samy sebou. Ale jsou tak určité a velebné, že se každý nezaujatý před nimi sklání.

Jaké otázky byly mu jednou dávány! Jaké léčky mu jimi nepřátelé kladli! Každého by uvedly v nesnáze. Kristus na ně odpovídá rázem, určitě a jasně. Učedníky matlo, že se má podle Písma před příchodem Mesiášovým zjeviti Eliáš. Zákoníci namítali: Kdyby Ježíš Nazaretský byl Mesiáš, musil by tu Eliáš už býti, ale on tu není. To byla záhada, na níž nevěděl nikdo odpovědi. Spasitel ji rozhrěšuje hravě. Předchůdce Mesiášův už přišel, muž v duchu Eliášově, totiž sv. Jan Kř., vlastní Eliáš přijde před příchodem Mesiášovým k věčnému soudu (Srov. Mat. 17, 10). Učedníci se táží, kdo bude větší v království nebeském. Mistr věděl jako znatel srdcí, že se pod otázkou skrývá ctižádost a žárlivost. Přivolal dítko, postavil je uprostřed nich a dal jim krásné poučení o tom, co vede do nebe a činí v něm velikým (Mat. 18, 1n). Čtenáři srdce poskočí, když ten výjev čte. Krásnou odpověď dostal sv. Petr, když se tázal, kolikráte má odpustiti svému bratru (Mat. 18, 21). Je vám známa. Vezměme některou záludnou otázku nepřátel. Fariseové přiložili si škrabošku úcty, lichotí Pánu, že je pravdomluvný a nedbá přízně lidské, táží se, sluší-li dávatí daň císaři. Aj, jak rázně odkryl Kristus jejich licoměrnost a jak pěkně odpověděl (Mat. 22, 16). Stokrát jsme událost čtli a vždy nás zase odpověď Páně mile překvapí. Saduceové, kteří nevěřili ve vzkříšení, kladou Kristu otázku, čí bude žena v onom životě, jež měla na světě sedm mužů, totiž jednoho po druhém. To byl jejich důvod proti zmrtvýchvstání a domnívali se, že ho nelze vyvrátiti. Spasitel je umlčel jak náleží. Privil, že ve věčném životě budou lidé jako andělé, t. j. nebudou se ženiti ani vdávati, pro vzkříšení uvedl slova Písma, že Bůh je Bůh živých a poukázal na praotce, o nichž každý věřil, že žijí (Mat. 22, 24n). Několik vět a hle, jaká v nich jasnost a určitost! Podobně odpověděl vždy. Když potom sám dal dotěrným mistrům zákona otázku, čí Syn bude Mesiáš, byli hrdí učenci se svou učeností v konci. Ani jeden nedovedl záhadu vyřešiti.

Vyspělost ducha Kristova jest věru jedinečná. Překvapuje klidem, bystrostí, původností, jasností.

2) Jako druhý rys ducha Kristova uvádím jeho **t v o ř i v o s t**. Vznešené a hluboké pravdy odívá v podobenství, jež k tomu účelu vymýšlí, látku k nim bere tu z události Starého zákona, všem známých, tu z přírody, jak ji každý viděl, tu z obecného života, jak se kolem něho jevil. Těchto podobenství je v evangeliích přes sedmdesát a všechna jsou názorná, že poutají, prostá, že jim každý rozumí, často nevýslovně krásná. Řinou se z jeho úst tak lehce, jako by je měl naučené, a jsou vždy případná. Nemluví v nich o zvířatech vůbec, nýbrž jmenuje hned lišku, vrabce nebo jiné, ne o stromech vůbec, nýbrž o vinném kmeni, fiku, hořčici, ne o penězích vůbec, nýbrž o drachmě, hřivně. Při tom volí takové zvíře, takovou rostlinu, takový předmět, aby jejich vlastnost souhlasila s pravdou, již vyslovuje. Vrabec je bezcenný a Bůh ho živí, církve se podobá hořčici, jež má malé zrno; ale z něhož je veliký strom. Tím dosahuje Kristus podivuhodné názornosti, pravdivosti a živosti, jež tak překvapuje a zajímá. Někdy je jeho řeč povídka, někdy přirovnání, jak toho pravda právě vyžadovala. Východané milovali tento způsob vyučování a mají proto rozsáhlé sbírky naučných povídek, podobenství, přirovnání, pořekadel. Znalci této slovesnosti přiznávají otevřeně, že žádná z nich, ač na nich pracovaly věky, nesnese přirovnání s podobenstvími a průpovídkami Páně ani tvarem, neřku-li obsahem. Připomeňme si některé příklady.

Vezměme podobenství o boháči a Lazarovi. Několik málo vět, a my vidíme takoruka očima bohatce, jak nádherně oděn labužnický hoduje, a ubohého Lazara, jenž by byl rád, kdyby mu dali drobty se stolu boháčova. V okamžiku se výjev mění. Vidíme boháče jak se trápí v plamenech, Lazara, jak odpočívá v lůně Abrahámově. Jaká přirozená názornost! Jaké hluboké pravdy, potěšitelné, káravé a výstražné! Dítka jim rozumí a myslitel je jimi poražen. Vzpomeňte na milosrdného Samaritána. Zase několik prostých vět — a celá událost vystoupila posluchačům živě před oči, nebo každý znal nebezpečnou cestu pustinou z Jerusaléma do Jericha a slyšel o přepadeních, jež se tam co chvíli děla. Jak mistrné je stupňování: kněz přešel, levita si zraněného nevšiml, Samaritán se ho ujímá. Každý posluchač, i nejzarytější nepřítel Samaritánů, musil vyznati a vyznal zajisté, že jednání Samaritánovo je láska k bližnímu a že tato láska žádá pomoci podle možnosti každému ubožáku, nechť je kdokoli. Vzpomeňte na marnotratného syna, pozvané na svatbu, ztracenou ovečku, rozsevače a jiné. Všude vidíte: několik málo vět, živou představu, výjevy ze života, krásné pravdy. Tak nikdo nikdy neučil a učit nebude. Jen vyšší moudrost Kristova mohla takto tvořit.

3) Jiný rys ducha Kristova je jeho šíře. Jeho vědomosti se týkají minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Jsou takové, jakých nikde jinde nevidíme. Kdosi se ptal, znal-li Kristus Kopernikovu soustavu o slunci a jeho oběžnicích, věděl-li, že naše země je kulatá, mohl-li by vynalézt parní stroj a pod. Otázky nepřislušné. Pán Ježíš nepřišel na svět jako učitel hvězdářství, zeměpisu, mechaniky, lučby, Pán Ježíš přišel na svět jako Vykupitel z hříchů a jako učitel pravd Božích. Mnohé pravdy, které zjevil, zasahují arci účinně do říše a poměrů společenských. Kdyby se zástupci těchto věd pravdami od Krista hlásanými řídili, bylo by ve světě o tisíce bludných nauk méně a pokrok lidstva nešel by tolika oklikami a bludišti, nýbrž byl by přímější.

Kristus měl živý smysl pro přítomnost. Znal dokonale přírodu, jež ho obklopovala. Viděl zbarvení nebes, znal znaky ohlašující povětrnost, pozoroval vzrůst a zrání plodů, pestrou krásu bylin a veselý život ptactva, všimal si dělníka na vinici a rolníka na poli, měl podrobnou vědomost o životě na jezeře, na horách, v městě a na venkově, o palácích boháčů a chýších prostého lidu, zajímala ho hra dětí, chování mimojdoucích, jejich obličej a pohyby, z nichž činil úsudky na jejich nitro, jeho zraku neušla chudá žena, jež skrytě hodila svůj groš do pokladnice, ani hrdé chování fariseů a jejich okázalé projevy zbožnosti. Krátce nic neunikalo jeho oku z toho, co se kolem něho dělo, každé maličkosti si všimal. Žil ve světě tak, jakoby jím byl cele zaujat. Než právě tomu nebylo tak. Kristův duch viděl vše, přemýšlel o všem, ale nic nerušilo jeho vnitřního spojení s Bohem. V této věci je vpravdě divem. Svati se uzavírali před světem, aby mohli žít nerušený duchovní život. Přes to žádný z nich nežil nedotčen světem. Na každého měl nějaký rozptylující, rušivý vliv. Kristus Pán se neuzavíral světu, pohyboval se v jeho ruchu a shonu, zažíval dojmy radosti, žalu, nadšení, pokleslosti, hříšnosti, upřímnosti, licoměrnosti, věrnosti, zrady, ale nic z toho jej neposkvrnilo, nic nerozptýlilo, nic nevyrušilo z cesty, kterou šel.

Vnímavost Páně pro přítomnost je taková, že se v jeho podobstvích a řečech jeví značná část veškerého soukromého a veřejného života doby.

Podobně objímal Kristus svým duchem minulost. Zbytečně bychom se tázali, znal-li dějiny národa egyptského, babylonského a jiných národů, kteří žili před ním, nebo to se ho týkalo leda nahodile. Kristus byl vyplnění Starého zákona, proto se jeho osoby týkají hlavně dějiny vyvoleného národa. Ty znal, ty se jevily před jeho duchem jako živoucí, v nich viděl ne holou dějepisnou látku, jak

se jí učíme ve školách, nýbrž dílo božské prozřetelnosti, která uskutečňuje své věčné úradky. Býti synem Abrahamovým není mu jen mítí slavného předka, nýbrž býti si vědom, že se k jménu velkého patriarchy a jeho druhů poji zaslíbení o vyvolení národa k dílu mesiášskému. Mojžíš a proroci nejsou mu jen slavní mužové, nýbrž mužové od Boha vyvolení, od Boha autoritou obdaření, sv. Duchem nadšení, vynikající představitelé myšlenky mesiánské. On zná podrobně nejen jejich slova a skutky, nýbrž jemu je jasný smysl a význam těchto řečí a dějů. On osoby ty vidí jako živoucí a jako mluvící. Aj, jak žasli učení zákoníci, když jim jako dvánáctiletý jinoch vykládal Písma, jich se dotazoval a jim odpovídal. Jak žasli lidé, když vykládal smysl prorockých výroků! Na hoře Tábor mluvil při proměnění s Mojžíšem a Eliášem jako s přáteli a dobře známými, jejich význam je mu dokonale znám. Dějiny Starého zákona jsou dějinami národa israelského. Ale to je jen slupka. Jádro jejich je myšlenka mesiánská. V nich se začíná a se rozvíjí. Právě po této stránce pronikal je Kristus jako nikdo před ním a nikdo za jeho doby. On jediný znal je po této stránce plně, jasně a neomylně. To také souhlasilo s jeho posláním.

Řekneš: Jak je to možné, když byl z venkovského města, do škol snad vůbec nechodil, zabýval se řemeslem? Odpověď jest v jeho slovech: Dříve než Abraham jsem já (Jan 8, 58). Jako Bůh byl vůbec vševědoucí a jako člověk přijal z božství všecku vědomost, která mu příslušela jako tomu, na nějž Starý zákon připravoval a v němž došel uvršení. Tuto vědomost měla jeho duše z patření na bytost Boží nebo z osvícení vlitého, zajisté z obojího tohoto pramene zároveň.

Duch Kristův proniká také budoucnost. Jeho lidská duše není vševědoucí. Vševědoucnost je vlastnost Boží, které stvořený duch mítí nemůže, ale Bůh mu může dáti světlo, kterým poznává i to, co může vědět jen vševědoucí. Tak bylo v míře svrchované u Krista jako člověka. Víte, jak pronikal srdce lidská a znal jejich smýšlení. Víte, jak předpověděl své utrpení, osudy Jerusalema a apoštolů. Proroctví mívají dva zvláštní rysy. Poněvadž oznamují věci budoucí, neznámé, mají pro posluchače jistou temnost a neurčitost. Posluchač jich nevidí tak jako prorok. To je první rys. Druhý záleží v tom, že při nich přítomnost a budoucnost splývají jaksí v jedno, to proto, že se před zrakem proroka děje v přítomnosti to, co se stane v budoucnosti. Spasitel zjevil své utrpení jasně; že učedníci nerozuměli, je jejich vina. Zkázou Jerusalema spojil se zkázou světa. Lze je v jeho slovech dobře lišiti, nicméně někteří, nepřihlížeje k řečenému rysu proroctví, je spojili a mysli, že konec světa přijde se

zkázou Jerusalema. To byla jejich chyba. Skutečnost poučila učedníky o smrti Páně a jejím významu, ona opravila také chybu těch, kteří spojovali příchod Páně k soudu se zkázou Jerusalema. Ten, jenž umřel na kříži, pravil apoštolům, aby šli do celého světa a učili všechny národy, on také řekl, že až bude povýšen, přitáhne všechny k sobě, on ujistil Petra, že bude skálou církve a že brány pekla proti ní nic nezmohou. To mohl říci jen Syn Boží, jehož lidské duši odhalovalo božství závoj z budoucích dějů. Kristova znalost minulosti, přítomnosti a budoucnosti jest zjev v dějinách jediný.

4) Další rys ducha Kristova jest jeho hloubka. Co se geniové lidstva napřemýšleli o Bohu, andělich, člověku, světu, věčnosti! Mnohým z nich se podivujeme. Než výsledek? Bloudění, nejistota, báje. Probíráti se tímto bludištěm působí zklámání, únavu, nechuf, soustrast, tíhu. Kristus zjevil taje božské bytosti jako nikdo před ním ani po něm. I kdyby nebyl naznačil, že na bytost Boží nazírá, usuzovali bychom to z jeho odhalení. Kdosi napsal, že mluví o božských věcech tak jasně, prostě a důvěrně jako dítě o předmětech rodného domku. Veliké tajemství nejsv. Trojice vyslovuje, když dí apoštolům, aby křtili ve jménu Otce, Syna a Ducha sv., když dí, že on a Otec jedno jsou, když praví o sv. Duchu, že z něho vezme a ohlásí jim. Vzpomeňte na nauku o vykoupení, o našem Božím synovství, o prozřetelnosti Boží, o Božím milosrdenství a Boží spravedlnosti, o svátostech, o jejich významu, o cestě k Bohu — co tu velebných tajemství, a jsou tak prostá, zřetelná a uspokojivá, že myslivý duch je jimi oslněn a vnímavé srdce uchváćeno. Rozvoj těchto pravd v církvi, nerozborných ve svém základě, je zjev úchvatný. Proč? Protože se v něm rozvíjí Duch Kristův. Dejte se do četby o vývoji českobratrství, jak jej podává Dr. Procházka, nebo o vývoji protestantismu, jak jej líčí Döllinger. Pocítíte nechutenství, že četby necháte. Dejte se do četby děl o vývoji katolické věrouky — a vy pocítíte duchovní rozkoš. Proč? Odhaluje se nám v něm duch Kristův. S úžasem řekněte: Jaký to byl duch, jenž věkům dal nový směr, po staletí je ovládá a neomylně se dál rozvíjí?

Při tom zasluhuji povšimnutí také některé na pohled nahodilé okolnosti. Kristus Pán odpovídal často na otázky, jak je přináší obyčejný všední život. Jeho odpovědi nemají však nic všedního, nýbrž každé jeho slovo jest hluboké a vznešené, každé vyplývá z jeho poslání a má význam pro veškerenstvo, pro čas a věčnost. I zde platí: Žil ve světě a pro svět, ale nežil ze světa, nýbrž z Boha. Podobný zjev nás poráží také u velikých duchů, zvláště u svatých, ale nikde tak, jako u Krista. Plato, Cicero, Napoleon, Augustin, sv. František měli všední chvílky, slova a skutky, Kristus Pán nikdy.

5) Zvláštní rys ducha Kristova jest také jeho naprostá původnost; jedině se opíral o Starý zákon. O filosofech, kteří žili před ním a za jeho doby, o školách, které ovládaly jeho vrstevníky, o sektách a stranách, na které se tehdejší obecnost dělila, není u něho ani stopy. Chci říci, že se z nich neučil, z nich nečerpal, že vůbec neměli na něho vlivu. Kristus je veskrze původní. Rovněž není u něho vývoje, jaký vidíme u Sokrata, Platona, Aristotele a u všech učitelů vůbec. Nikdo nikdy nebyl hned úplně vyspělý, nikdo, kdo by se neopravoval, nepokračoval, nevyvíjel. U Krista takového vývoje není. Jeho vědomí, že je Mesiáš a Syn Boží, jeho nauka, jeho vystupování jsou v prvním okamžiku, v němž jej poznáváme, stejné, vyspělé, ukončené, nezměnné. Jako dvanáctiletý jinoch vystoupil z ústraní a my vidíme, že je to též Ježíš, který jednou řekne: Já jsem cesta, pravda a život, já jsem vzkříšení a život, já jsem chléb života (Jan 4, 6n; 11, 25; 6, 51), a který vydá před veleradou o sobě svědectví. To jest zjev v dějinách lidstva jediný. Kristus jakoby přišel náhle z jiného, vyššího světa.

Jen o Starý zákon se opíral. To musil ovšem, nebo Starý zákon na něj připravoval. Jak jej pojímal? Jako knihy Boží. Sv. Písmo mu bylo slovo Boží, vnuknuté prorokům od sv. Ducha. „Psáno jest“ jest častý jeho důkaz. „Neslyšeli jste, že psáno jest“, praví jindy (Mat. 4, 4; 12, 3; Luk. 10, 26). Tím je každá pochybnost podle něho odstraněna, nebo slovo Boží je neomylné. Když odmítal na poušti pokušitele, odmítal ho slovy Pisma, když vyvracel rozumářství Sadueců a zevní překroucenou spravedlnost fariseů, užíval Pisma jako důvodu (Mat. 4, 4n; 9, 13; 12, 3n; 19, 4; 22, 31n). Jeho podobenství mají nejednou základ v Starém zákoně, z něho uvádí často příklady, když vyháněl lid z chrámu, nebo káral zákoníky, užíval slov Pisma, slovy Pisma se modlil, i jeho povzdech v opuštěnosti na kříži je ze žalmu (Mat. 7, 24; 21, 33; Luk. 12, 16; Mat. 6, 29; 10, 15; 12, 24 a j.). Kristus nejen sv. Písmo dokonale znal, nýbrž z něho také žil. Že mu přikládal božskou váhu, už jsem řekl. V té věci byl za jedno se všemi věřícími. Nicméně jest mezi nimi a jím veliký rozdíl. Kristus Pán přišel naplnit zákon. Fariseové mysleli, že toho není třeba, ano měli takové myšlení za zradu a rouhání. Podle nich byl Starý zákon sám vykupitelský a věčný. Pozbyli vědomí, že je předobrazný a přípravný. Mesiáše si představovali jako muže, který jim podmaní svět a zasype je všelikou pozemskou blažeností. Tato převrácenost byla poslední příčinou, že Krista nepoznali, zavrhlí a usmrtili. Nejhorší a nejosudnější je vždy pobloudění naučné.

6) Jako poslední rys ducha Kristova uvádím jeho všelidské stanovisko. Plynulo z účelu jeho poslání, že měl vykoupiti celý svět. Je synem svého národa, způsob jeho života, řečí, skutků souhlasí s prostředím, v němž se pohyboval, ale duch jeho není židovský, nýbrž všelidský. Tím se lišil od veškerého tehdejšího světa, ano i od proroků. Patriarchové a proroci smýšleli, mluvili a žili duchem doby a národa, Kristus nikoliv. Pracoval sice v Palestině, byl dán národu židovskému, přihlížel k potřebám země, ale je prost ohraničeného nacionalismu, jeho nauka je pro všechny, jeho osoba je ideální vzor pro každého. Všichni jsme děti jednoho Otce, všichni určeni pro touž blaženost, všichni užíváme týchž spásitelných prostředků, všichni jsme údy jeho mystického těla, on je jeho hlava. Řekl, že je poslán jen k pobloudilým ovčím israelským, ale poslední jeho slovo je: Jděte do celého světa a učte všechny národy. To je veliký div jeho osobnosti. Vyložiti lze jej tak, že byl vtělený Syn Boží.

* * *

Pohroužili jsme se do ducha Kristova a pozorovali některé jeho rysy. Jsem si vědom, že to, co jsem pověděl, je ubohý stín skutečnosti, ale mám na omluvu, že každý, nevyjímaje největších duchů, vyzná s prorokem a, a, a, t. j. jsem jako děčko, které má mluvit a dovede vysloviti sotva první písmeny abecedy. Před duchem Kristovým nezbývá nežli padnouti na kolena a říci s apoštolem: Pán můj a Bůh můj. Tys jediný, Kriste, nic nelze postavit tobě po bok, nikoho s tebou srovnávati. Klaníme se ti a prosíme v pokoře: Božský mistře, dej nám něco z ducha svého, abychom tě dovedli aspoň náležitě chápati, tobě se podivovati a klaněti. Ježíš Kristus dnes a zítra, jemu čest na věky.

XXXIII. Vůle Kristova.

Pán Ježíš byl Bůh a člověk v jedné bytosti. Toto tajemné a podivuhodné spojení božství a člověčenství se ovšem také projevovalo a působilo na vrstevníky. Spasitel žil mezi nimi jako jeden z nich a jim se připodobňoval. A přece byl zcela jiný nežli oni. Vše bylo v něm urovnané, bez vady, šlechetné, srdečné, při tom vždy vážné. Jeho tajemná osoba, jeho slova a skutky, jeho úcta k Bohu, soustrast s bližními, věrnost k přátelům budila u nepředpojatých, zvláště u učedníků oddanost a lásku, u nepřátel bázeň, že se neosmělili na něho sáhnouti, leč až je nenávisť úplně zaslepila. Všichni tušili v něm něco vyššího, nevyslovitelného, nepocho-

pitelného, dobří něco božského, zlí něco ďábelského. My ovšem chápeme, že osobnost božskolidská je něco jedinečného.

Mluvil jsem o duchu Kristově. Pozorujme dnes vůli božského Spasitele. Rozum a vůle jsou hlavní vlastnosti lidské duše a přednosti člověka. S vůlí spojujeme také citový život a mluvíme o srdci člověka. Ve vůli je mravní dokonalost člověka. Ovšem jí musí rozum dávatí zprávné poznání. Pozorujme vůli Pána Ježíše. Požehnej nám, božský Spasiteli, abychom bytost tvou poznali po této stránce a rozmnožili tak svou úctu a lásku k tobě.

* * *

1) Táži se: Co určuje cenu člověka? Dva přátelé, žijící na venkově, byli horliví čtenáři. Čítali hlavně knihy poučné a vážné. Aby ušetřili peněz, kupoval knihy jednou ten a po druhé onen. Potom si je navzájem půjčovali. Dnes vám nesu zajímavý spis, pravil mladší přítel k staršímu a podal mu tlustý svazek. Přítel dychtivě jej uchopil a četl: Velikáni lidstva. Takový spis jsem si dávno přál, pravil, hned se dám do čtení. Za čtrnácte dní jej zhltnu. Potom si o jeho obsahu pohovoříme. To si přeji, odpověděl mladší přítel, nebo mám o něm také své myšlenky. Starší druh dal se hned do čtení. Kniha obsahovala životopisy myslitelů, učenců, vynálezců, vojevůdců, zakladatelů náboženství, mužů a žen, které svět počítá mezi veleduchy. Za čtrnácte dní se přátelé sešli k obvyklé besedě.

Tak co říkáte spisu? tázal se mladší. Druh odpověděl: Důkladná a pilná práce, ale chybí v něm Augustin, Benedikt, Ignác z Loyoly, Tomáš Akv., František z Assisi, Xaver a j. Myslím, že to byli také geniové lidstva. Souhlasím, pravil prvý a dodal: Co soudíte o velikosti těch, jejichž životopisy kniha přináší? Druh odpověděl: Přiznávám, že něco velikého, nějaká mocná síla ducha nebo vůle v nich byla, ale . . . Mluvte, naléhal přítel, když se druh domlčel, tuším, že máte tytéž myšlenky jako já. Chtěl jsem dodat, dopovídal druh svou řeč, že ta velikost některých je povážlivá. U jednoho záleží v tom, že vymýšlel zbrklé nauky, u jiného, že v bitvách mnoho lidí povraždil, opět u jiného, že způsobil velikou revoluci; mnozí z nich hověli nízkým vášním. To se mi nezdá pravou velikostí. Úplně mé myšlenky, zvolal přítel. To je jen část velikosti, někdy dokonce i velikost ve zlém. Nastalo mlčení. Oběma přátelům tanula na mysli bezděky otázka: v čem záleží pravá velikost člověka? Také ji potom vyslovili, ale odpovědi hned nenašli. To musíme rozřešit, řekli si. A rozřešili. Uvažovali, nahlíželi do spisů, které o věci jednaly, pročetli některé životopisy svatých, nakonec došli k přesvědčení: cenu člověka určuje jeho poměr k Bohu.

Tak tomu v pravdě jest. Čím více se někdo připodobňuje Bohu, tím více se odráží v něm božská velikost. Čím dokonalejší je tento poměr, tím dokonalejší je poměr člověka k jiným lidem a k tvorstvu vůbec. Proto dí Kristus, že největším přikázáním je, milovati Boha nade všecko a bližního jako sebe, proto píše apoštol, že láska je svazek dokonalosti. K tomu dojdeme: Koho Bůh ctí, je veliký, koho nectí, není nic. P. Maria byla před světem prostou ženou z lidu a dnes je královnou nebe a země. Proč? Pro její poměr k Bohu. Proč? Poměr k Bohu určuje velikost člověka.

2) Obraťme to na Krista. Jaký je jeho poměr k Bohu? Dvě slova to praví, slova: Syn Boží. Lidská duše Kristova si byla toho synovství vědoma. Odtud její zbožnost, její naprostá oddanost do vůle Boží, její síla v křížích a strastech světa, její vytrvalost až k smrti na Golgotě, její neposkvrněná svatost.

Také lidé mívají vědomí Božího synovství. I v Starém zákoně se s nimi setkáváme. David oslavuje v žalmech otcovskou dobrotu Boží opět a opět. Líčí s překypujícím citem, jak ji zakusil a zakouší také sám na sobě. Měl se tedy aspoň nějakým způsobem za dítko Boží. Sluší říci, že celý Starý zákon není nežli oslava Božího milosrdenství, jež slíbilo Mesiáše, vyvedlo lid z otroctví egyptského, posílalo proroky, připravovalo vykoupení. Proto nemohlo ani jinak býti, nežli že mnozí, i když viděli v Bohu hrozného Hospodina, cítili, že jsou jeho vyvolenci a chovali se k němu se zvláštní důvěrou. Později vlivem farisejské školy tento poměr ustrnul a pozbyl důvěřivé srdečnosti. Za to v Novém zákoně velikolepě se vyvinul. Křest nás činí dítkami Božími, a my to víme. Denně říkáme k Bohu: Otče náš, a my víme, že jím jest. Mnozí cítí toto synovství Boží tak vroucně, že jest jim živým pramenem útěchy a radosti. Velebná svátost oltářní, úcta P. Marie, jistota, že jsou v pravé církvi Boží, toto blaživé vědomí v nich udržuje a množí. To vidáme i u prostých křesťanů! Jak mocné, živé a blaživé bylo toto vědomí u svatých! Jak se rozplývala jejich duše nábožností.

Než hle, všecko to je jako nic před vědomím synovství Božího, jak je vidíme u Krista. Jasně chápeme, že je mezi synovstvím Božím, jak je projevoval Kristus a jak svatí, podstatný rozdíl, že synovství Boží u svatých je jen odlesk, napodobenina synovství Božího u Krista, že mezi oběma je nějaká ohrada a propast, již nelze překročiti. Kristus dí o sobě: Nikdo nezná Otce leč Syn a komu by chtěl Syn zjeviti (Mat. 11, 28.). Kdo řekl kdy něco podobného? Nikdo. Nikodemovi vykládá Pán, že jen ten zná věci božské, kdo byl v nebi, je viděl a s nebe sestoupil (Jan 3, 1n.). Který světec mluvil takto o sobě? Žádný. Ve velekněžské modlitbě, již proslovil

po poslední večeři, mluvil o Bohu a o poměru svém k němu tak, že vědomí Božího synovství, jež projevuje, svědčí o Božím synovství zcela zvláštním, jediném. Uvedu aspoň její začátek: Otče, přišla hodina; oslav Syna svého, aby Syn tvůj oslavil tebe . . . Já jsem tě oslavil na zemi, nyní oslav mne, ty, Otče, u sebe slávou, kterou jsem měl u tebe, prve nežli svět byl (Jan 17, 1n.). Těmi slovy praví, že žil dříve, nežli se objevil na světě, ať dříve, nežli byl svět, t. j. že žil na věčnosti u Boha a že Bůh je jeho Otec. Nás naučil říkati k Bohu „Otče náš“, ale sám říkal k němu jediné Otče můj, k apoštolům mluví o svém otci a jejich Otci, ale nikdy o našem Otci, t. j. jako by byl Bůh stejně a rovně Otcem jeho a jejich. Tak nikdy nemluvil. Velebí Otce svého, že neuměli, t. j. prostí jeho učedníci v něho uvěřili a skrze něho divy činili. Před pyšnými tohoto světa to skryl. To jest: pýcha zastřela pyšným zrak, že Krista nepoznali, pokora pokorných přijala světlo. Tato a podobná svědectví ukazují, že vědomí synovství Božího bylo u Krista jedinečné, zcela jiné, nežli u zbožných lidí a světců. My víme proč: protože byl Kristus Syn Boží vtělený, tedy Syn Boží skutečný, přirozený. Proto mohl přinést na svět myšlenku: Bůh je náš Otec, myšlenku, jež blahodárně převrátila nazírání na Boha. Aby ji zavštípil do srdcí lidí, mluvil mnoho a krásně o dobrotě nebeského Otce, ukazoval ji na ptactvu, jež živi, na lilii, již odívá, na slunci, jemuž káže vycházeti nad dobrými a zlými. Proto řekl, že ani vlas nepadne s hlavy bez vůle Boží. Proto byla jeho mysl ustavičně s Bohem spojena a do jeho vůle odevzdána. Proto řekl, že se máme stále modliti (Luk. 18, 1.), t. j. býti s Bohem spojeni, abychom si byli Božího synovství jasně vědomí.

Kristus Pán byl dojemně zbožný. Bylo a jest stále mnoho zbožných lidí, sv. František z Assisi mohl prý setrvati v horoucím náboženském pohroužení celou noc a neříkati při tom nic než slova: Bože můj! Byli svatí, kteří se při modlitbě vznášeli od země anebo upadali do zanícení, v kterém neviděli, neslyšeli, necítili nic kolem sebe. A přece vidíme, že zbožnost Kristova byla větší, hlubší, srdečnější, ač neměla nic výstředního. My to chápeme. Jeho zbožnost vycházela z vědomí synovství Božího. To bylo jedinečné, i byla jedinečná také jeho zbožnost.

Kristus Pán byl svatý. Bylo a jest mnoho svatých lidí. Přemnozí z nich nikdy smrtelně nehřešili, přemnozí se i malých hříchů, jichž není nikdo prost, dopouštěli zřídka a jen bezděčně, přemnozí se očišťovali stále pokáním a rozněcovali sv. přijímáním. Panna Maria byla pro zvláštní výsadu Boží prosta každého hříchu a poklesku vůbec. Než hle, svatost Kristova je jiná, vyšší, dokonalejší. A Kristus

se nezavírá ani v klášteře ani netráví život v samotě na poušti, nýbrž žije ve světě jako jiní, vrhá se do jeho proudu, nechává jej na sebe působiti veškerou harmonií citů. A přece nedovedl mu na otázku: Kdo z vás může mně vinit z hříchu (Jan 8, 46.) nikdo nic vytknouti. Na jeho životě nebylo stínu. Když jej velerada chtěla obviniti, musela najmouti křivé svědky. O Pane, odkud tato tvoje svatost, že ani bláto světa nemohlo tě poskvřiti? Synovství Boží proniklo jej svatostí, jež plyne z druhé božské osoby. U Krista byla fysická a mravní nemožnost hřešiti. A on si toho byl vědom.

Ze synovství Božího plynulo vědomí mesiánské. Bylo dost velkých kazatelů, misionářů, reformátorů. Co je vedlo k této činnosti? První byli apoštolové. Prošli kázice celou známou zemí. Proč šli? Proto, že jim to jejich mistr poručil. Po nich šli jiní, sta a sta, a dosud chodí, hlásající Krista. Proč? Protože je církev posílá. Než proč přišel a kázal Kristus? Odpovídá sám: Pokrm můj jest činiti vůli toho, který mne poslal (Jan 9, 4.). Býti Mesiášem je úkol jeho života. Proto se druhá božská osoba vtělila. Proto všecka bytost Kristova byla proniknuta úkolem Spasitele. Byl vtěleným Synem Božím, aby vykoupil svět. Synovství Boží a úkol mesiánský jsou v něm jedna věc. Kdo kdy pojímal úkol učitele, kazatele, misionáře jako on? Nikdo, nebo nikdo nebyl tak poslán, jako on, nikdo neměl vědomí, že vykupuje lidstvo. Jiní mohli ustati v díle, on ne. Proto řekl: Mám býti pokřtěn křtem a kterak jsem tísněn, dokavad se nevykoná (Luk. 12, 50.). Miní křest smrti.

To jest vůle Kristova a plynoucí z ní vnitřní smýšlení vzledem k Bohu. Záleží ve vědomí Božího synovství a v tom, co mu toto synovství Boží ukládalo jako životní úkol. Chtěli je vyložit tak, jak se jeví u zbožných lidí; nepodařilo se jim to. Jest jen jeden výklad: Kristus má vědomí Božího synovství skutečného. Ano, Kriste, jsi Syn Boží skutečný. Tvá lidská duše to věděla. Odtud její láska, svatost, oddanost, zbožnost, všecek ten tvůj tajemný jedinečný poměr k Otci nebeskému. My se ti klaníme a prosíme: Synu Boží, učiň dítkami Božími také nás.

3) Poptáťme na vůli Kristovu vzhledem k lidem. Řekl jsem, že cena člověka plyne z jeho poměru k Bohu. Dodávám: z poměru k Bohu plyne poměr k lidem a tak doplňuje cenu člověka.

Jedinečná byla láska Kristova k Bohu, nebo to byla láska skutečného syna k Otci. Také láska Kristova k lidem je jedinečná. Nebyla to pouhá přízeň, záliba, přátelská oddanost, obětavost, jak je nalézáme u lidí. Bylo to vědomí: proto jsem přišel na svět, abych lidí spasil. Kristus věděl od počátku, že se to má státi utrpením a smrtí. Já jsem pastýř dobrý, pravil, který dává život za ovce své (Jan

10, 11.). Za všecky měl umřít, proto miloval všecky a miloval je až k smrti. Byla to synovská láska Boží obrácená na lidi, byl to jeho životní úkol na něj od Otce vložený. Proto miloval i své nepřátele a přál si, aby jim jeho krev přinesla spásu a blaženost věčnou.

Láska Kristova k Otci byla podrobena těžkým zkouškám, na př. v zahradě a na kříži. Zkouškám podrobena byla také jeho láska k lidem. Nemluvím o vrtkavosti lidu, o nepřátelství fariseů, vzpomínám jen na učedníky, které učinil svědky svých slov a skutků. Když sestoupil s hory proměnění, setkává se s náměsíčným, jehož učedníci nemohli uzdraviti. Proč? Jejich víra byla slabá (Mat. 17, 14.). Petr vyznal víru v něho jako Syna Božího a dostal za odměnu slib prvenství, než hle, brzy musí Pán téhož apoštola kárati, že nechápe poslání (Mat. 16, 22.).

Mistr mluví o nastávající své smrti a učedníci se hádají, kdo z nich bude první v mesiánském království. (Mat. 20, 20. n.). Tolik divů viděli, a při bouři pozbývají mysli, ano vyčítají mistru, že spí. (Mat. 8, 26). Filipe, musí vyčítati učedníku, tak dlouho jsem s vámi a ty mně ještě neznáš? (Jan 14, 9.). Pak přišlo utrpení. Jidáš jej prodává za 30 stříbrných, sám vede vojiny, již ho mají zatknouti, a označuje jej přátelským políbením. Učedníci se rozprchli a skryli, Petr jej zapřel. Jediný Jan měl odvahu postavit se pod kříž. To byly zkoušky. Ale Kristovy lásky nepodlomily. Na kříži modlil se v děsném utrpení žalm 21. Začíná slovy: Bože, můj Bože, proč jsi mne opustil, žalm bolestný, ale také plný důvěry v Boha a ukončuje své utrpení něžnými slovy důvěry: Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého. To byla zkouška jeho lásky k Otci a její veliké vítězství. S kříže v okamžiku největšího utrpení volá za své katany. Otče odpusť jim, neboť nevědí co činí. To byla zkouška jeho lásky k lidem a též její veliké vítězství.

Láska Kristova se vztahuje na všecky lidi, tedy i na nás. My ji zakoušíme každým skutkem, který nás činí účastny vykoupení, nejvíce u stolu Páně. Zbožným svatým přijímáním, při němž se mu zasvěcujeme, projevujeme nejlépe také svou lásku k němu.

S láskou souvisí soucit. Vzniká při pohledu na nějakou bídu bližního. Soucit Kristův s duchovními a tělesnými bédami je tak veliký jako jeho láska. Je to nesmírné milosrdenství jeho božského srdce. Vyličil je v podobenstvích o marnotratném synu, o ztracené ovci a drachmě. Pohled na nemocného vyluzuje mu povzdech soustrasti, pohřební průvod jej soucitně vzrušuje, u hrobu Lazarova pláče, malomocných se neštítí, nýbrž vkládá na ně ruce. Soucitná jeho láska se vztahovala především na duši, nebo duchovní bída

je větší nežli tělesná. Proto Srdcem Páně jde při skutcích milosrdenství touha, aby jeho divy uzdravovaly také duši, budily víru v něho jako vyslance a Syna Božího. Odtud jeho soucit s celníky, vyvrženci židovské společnosti, ale nikoli vždy zkaženými. Byl to smělý čin. Však mu vynesl výtku, že obcuje s hříšníky. Odbyl ji slovy, že nepotřebují pomoci zdraví, nýbrž nemocní a že přišel ujmouti se hříšníků (Mar. 2, 17). Jak rád odpouštěl hříchy! Lotr na pravici to zakusil, Petr na to nikdy nezapoměl, Marie Magdalena mu to odplácela oddaností až k smrti. Bolestně ho dojímala lhostejnost. Vizte jej na slavném vjezdu. Město září v lesku slunce, zástupové mu jásají vstříc a on pláče. Víte proč.

Soucit Kristův s bídami duše a těla měl nesmírný vliv: budil u křesťanů podobný cit. Svět pohanský, ztvrdlý v sobectví, spatřil najednou něco, co ho překvapilo jako věc nevidaná, něco, čemu dlouho vůbec nerozuměl, spatřil milosrdnou obětavou lásku bliženskou k opuštěným dětem, žebrákům, mrzákům, starcům, hříšníkům, zbloudilcům. Co křesťanův dostoupilo a dostupuje v soucitné lásce k duši až heroického stupně! To mají od Krista.

To jsou dva hlavní rysy vůle Kristovy: jedinečná láska Boží a plynoucí z ní láska bliženská. V ní je mravní velikost Kristova. Její fysický základ je jeho synovství Boží. Je nedostupná pro jiné, ale všem zářící jako vzor a zahřívající je svým kouzlem. Naše velikost záleží v tom, jak se v této dvojí lásce Kristu připodobníme. Tím bych mohl přestat, nebo nic většího, důležitějšího a významnějšího nelze o vůli Páně říci. Přece však se zmíním o některých jiných rysech.

4) Z lásky Kristovy k Bohu a k lidem vyplynulo jeho rozhořčení proti činům bezbožným. Urážky své osoby snášel klidně, urážky Boží a svádění lidu nikoliv. Právem, tu byl by klid zbabělosti nebo vadnou lhostejností. Proto káral přísně farisee, proto vyhnal prodavače z chrámu, proto učinil nejednu výtku učedníkům. Políbení Jidášovo snesl, na zapření Petrovo odpověděl milostným pohledem, ale když učedník nechtěl, aby mistr trpěl, ač to činil z lásky, zvolal na něj: Jdi mi s očí, satane, t. j. pokušiteli (Mar. 8, 33). Ale nezapomínejme, že rozhořčení Páně nemělo nic nezřízeného. Jeho hněv byl spravedlivý a zůstával plně pod vládou rozumu a vůle.

Z lásky Páně k Bohu a k bližnímu plynula čistota úmyslu. Kristus byl všecek oddán Bohu a dílu, které mu Bůh uložil. Proto byl u něho každý osobní, neřku-li světský úmysl vyloučen. Přál si, aby lidé v něj uvěřili, a činil vše, aby došli k této víře, ale lidské přízně nehledal. Nepřátelé jeho sami to uznali, když jej pokoušeli,

sluší-li platiti daň císaři. Pravit: Mistře, víme, že jsi pravdomluvný a nepatříš na osobu lidskou (Mat. 22, 16). Rovněž nehledal pohodlí, blahobytu, zdraví. Věděl, že umře, ale šel do Jerusalema, nebo přišla hodina jeho a vůle Boží rozhodovala. Nevděk lidí jej bolel, ale proto, že obsahoval zneuznání dobrodiní Božích. O uzdravených malomocných řekl: Nehledal se nikdo, jenž by vzdal chválu Bohu, jedině cizozemec tento (Luk. 17, 18.)? Nehledal cti své, nýbrž čest Boží (Jan 8, 50.).

Z lásky k Bohu a bližnímu plynula jeho horlivost pro spásu duší. Vše pro ni obětoval, vše snášel, i potupnou smrt vytrpěl. Ale byl prost fanatismu. Rovněž neužíval násilí. Želel nevěry, ale připouštěl ji, vytýkal jí, hrozil, že ji stihne zavržení, ale snášel ji. Plesal nad těmi, již uvěřili a vykoupení si osvojili. Tím se řídil.

Z lásky k Bohu a k lidem plynula jeho podivuhodná pokora. Nejen že volil prostý stav, nýbrž vyhledával chudé, nízké a vyvržené, odmítal světské pocty, myl učedníkům nohy, byl jako jeden z nich, potupně umřel. Kristus Pán trpěl pohany i tam, kde nemusil. Když jej před Herodem oblékali v potupný královský plášť, mohl jediným slovem své moudrosti nebo jediným divem své moci zahanbiti krále, vzbudit jeho podiv, sebe vyvýšiti. Neučinil to. Věděl, čeho je pyšnému světu třeba, a mlčel.

Přestávám na těchto rysech, ale poznamenávám, že jsou tak jedinečné jako jeho láska k Otci a k lidem. Co veleduchů se pokoušelo, aby je vyličili, ale nepodařilo se jim. Mají něco nadlidského, co se nedá vyličiti. Zvláště je velikým tajemstvím, jak tyto rysy, které nejednou jsou takové, že se navzájem vylučují, spojeny jsou v Kristu v nevystižném souladu. Horlivost často překročuje u lidí hranice lásky, pokora chybuje proti důstojnosti, soustrast mění se v slabost, dobrý úmysl stává se neústupností; u Krista vše je nesmírné a přece v souladu. Jen ten to, nedím, vyloží, ale alespoň pochopí, kdo vyzná: Syn Boží.

* * *

Pohlédli jsme na vůli Kristovu a na život z ní plynoucí. Co jsem řekl, je jako namalované slunce proti skutečnému. Je-li duch Kristův pro nás tajemstvím, je jím neméně, ano snad i více, jeho vůle a božské Srdce. V Kristu se snoubí to, co je obecně lidské, s tím, co je nadpřirozeně veliké. To jeho vrstevníci cítili. Odtud jejich důvěra jako k druhu a příteli, a zase úcta jako k bytosti vyšší. Toť tajemství jeho božské bytosti. To však jest jasné, že jedinečná, nevystihlá velikost Kristova plyne z jeho poměru k Bohu, určitě řečeno, z jeho Božího synovství. V poměru k Bohu záleží i naše velikost. Proto

i nás učinil Kristus dítkami Božími, sice jen přijatými skrze milost, ale přece dítkami. O, bychom si toho byli vědomi, bychom vždy smýšleli a jednali jako dítky Boha svatého, spravedlivého, milosrdného. Učme se od Krista. Čím více vzděláme srdce své podle Srdce jeho, tím více pocítíme blaživou důstojnost dítek Božích, tím oddanější bude naše láska k Bohu, tím krásnější náš život a tím větší naše oslava věčná.

XXXIV. Kristus pravý člověk.*)

Vykládal jsem delší dobu o božství Pána Ježíše. Ale Pán Ježíš je také pravý člověk. Proto třeba promluvit i též o jeho člověčenství.

Že Pán Ježíš je pravý člověk, dnes nikdo nepochybuje. Avšak přes to není zbytečné, promluvit o věci, a to ze tří důvodů. První je, že v minulých věcích bylo o tom pochybováno, druhý, že člověčenství Páně, chybně pojato, zplodilo mnohá kacířstva, třetí, že spojení božství a člověčenství lze správně pojmuti jen tehdy, máme-li o obou správné pojmy.

Divné jsou nauky bludařů, kteří pravili, že Pán Ježíš nebyl člověk jako my. Uvedu některé. Doketové neboli fantasté bájili, že Pán Ježíš vůbec skutečného těla neměl, nýbrž že vše, co se nám zdá na něm tělesné, bylo zdánlivé. Proto také skutečně netrpěl, ani z mrtvých nevstal; i nebude žádného zmrtvýchvstání. Šlo jim hlavně o popírání zmrtvýchvstání. Poněvadž názorným důkazem, že zmrtvýchvstání bude, je zmrtvýchvstání Páně, vymyslili si nauku, že Pán Ježíš neměl skutečného těla. Kdo nemá těla, nemůže ovšem ani umřít ani z mrtvých vstát. Jiní bludaři učili, že Pán Ježíš neměl svého těla z Marie Panny, nýbrž že si je s nebe přinesl a P. Marií pouze prošel. Podle jedněch měl tělo eterické, podle jiných skutečné, ale v nebi pro něho stvořené. Zdálo se jim nemožné, aby měl tělo vzaté z porušené naší přirozenosti. V tomto druhém tvaru byl řečený blud mnohokrát obnoven, tak v 4. stol. ve Španělsku, v stol. 7. a 8. v Syrii, v 16. stol. od anabaptistů. Divnému bludu učili ariáni. Pravili, že Pán Ježíš neměl duše lidské, nýbrž místo ní bylo Slovo, o němž mluví sv. Jan na počátku svého evangelia. Poněvadž podle nich Slovo nebylo Bohem, pravili, že Pán Ježíš trpěl podle těla a podle Slova, zastupujícího duši. Apollinaristé hlásali nejprve bludy ariánské, později je pozměnili v ten smysl, že Pán Ježíš měl duši

---

*) Přirozenost, natura, je v člověku vše kromě osoby. Užívám často místo tohoto slova — slova bytost, poněvadž se mi v češtině lépe hodí, ač značí vlastně víc. Myslím, že se čtenář nezmate.

životodárnou, ale že neměl duše rozumné. Zároveň děli, že tělo a božství Páně jsou téže podstaty.

Tak a podobně bylo v minulosti bájeno. Katolická nauka učí, že Pán Ježíš měl pravé tělo lidské a pravou lidskou duši jako jiní lidé, že byl tudíž pravý člověk, dále pak, že svou lidskou bytost přijal pravým narozením z P. Marie. Tato nauka obsažena je v slovech apoštolského vyznání: Jenž se počal z Ducha sv., narodil se z Marie Panny, a byla v pozdějších vyznáních zevrubně vyslovena. Tak se dí ve vyznání sv. Athanasia, jehož se užívá v kněžských hodinkách: Dokonalý člověk s rozumnou duší a lidským tělem.

Rozeberu krátce katol. nauku podle uvedených právě dvou vět. Pane Ježíši, požehnej nám!

* * *

1) První naše věta jest: Pán Ježíš měl pravé lidské tělo a pravou lidskou duši, i byl pravý člověk.

Měl pravé lidské tělo. Sám si je přikládal. a) Při poslední večeři řekl, ustanovuje Nejsv. svátost oltářní: Totoť jest tělo mé, které se za vás vydává (Luk. 22, 19), totoť jest krev má, která se za vás vylévá (Mar. 14, 24.). Když se po zmrtvýchvstání zjevil učedníkům a oni se děsili, jakoby se jim zjevil duch, vybízel je, aby se ho dotkli a přesvědčili, že má tělo a kosti. A ukázal jim ruce a nohy své (Luk. 24, 38. n.). Zvlášť ještě dodal, že duch nemá masa a kostí jako on. b) Že Pán Ježíš měl pravé lidské tělo, jest patrné dále z toho, co sv. Písmo vypravuje o početí, narození, životu a utrpení Páně. Ten Kristus, který spočíval v jeslích, rostl v jinocha a muže, chodil, jedl, spal, měl hlad a žízeň, cítil tělesnou bolest, prací se unavoval, měl zajisté tělo jako my.

Sv. Otcové, bojující proti uvedeným svrchu bludařům, rozvádějí tyto dva důkazy. Sv. Ignác muč., náležející k Otcům apoštolským, užívá proti kacířům své doby důvodu prvého. Vyčítá jim, že se zdržují eucharistie. Proč se zdržují? Pod záminkou, že v eucharistii není tělo a krev Páně, poněvadž Pán Ježíš žádného těla nemá. Hrozí jim, že zahynou, jelikož převracejí slova Páně. K druhému důvodu přihlížejí sv. Otcové, když vyličují, že se Pán Ježíš po 33 let jevil jako pravý člověk. Sv. Augustin k tomu dodává: Měl-li Kristus jen zdánlivé tělo, klamal, a klamal-li, není Pravda. Ale Kristus jest Pravda a proto jeho tělo nebylo zdánlivé.

Pán Ježíš měl lidskou duši. a) Sám si ji připisuje. Práví, že dává duši za ovce své, že nikdo neběře duše od něho, nýbrž že ji dává dobrovolně a že si ji zase vezme (Srov. Jan 10, 15. n.). Podobně často. b) Chová se při utrpení jako člověk s lidskou duší a Písmo

ho tak líčí. Pravi: Smutná je duše má až k smrti (Mat. 26, 38.). Nakloniv hlavu, vypustil duši (Jan 19, 30). c) Článek víry praví, že nás Pán Ježíš vykoupil utrpením a smrtí. Jen pravé tělo a pravá duše může umřít, t. j. jen tam, kde jsou spojeny a mohou být rozděleny, je smrt. Že Bůh nemůže ani trpět ani umřít, rozumí se samo sebou. d) Písmo přikládá Pánu Ježíši ctnosti, které jsou možné toliko u člověka s rozumnou duší. Uvádí, jak se podrobil a pil kalich utrpení, jak se ponížil až k smrti, jak nás miloval, jak byl zbožný, jak Bohu vděčný a j.

Sv. Otcové, bojující proti svrchu uvedeným bludařům, pronášejí mimo jiné tyto myšlenky. a) Vykládají, že Syn Boží, když se vtělil, přijal tělo duši oživené, často přidávají ještě zvlášť: oživené duši rozumnou. b) Vykládají, že Syn Boží přijal tělo skrze duši. Tímto oblíbeným rčením neučí, že Pán Ježíš přijal duši přímo a tělo si připojil skrze duši. Rozuměli dobře, že Syn Boží přijal tímž přímým způsobem duši i tělo. Sv. Otcové zdůrazňovali toliko proti bludařům pravdu, že Pán Ježíš měl duši lidskou a že duše je v člověčenství část vzácnější, jelikož dává tělu život a činí z něho bytost rozumnou. c) Jindy opět obracejí na Krista oblíbené tehdy heslo: Co není přijato, není uzdraveno. Heslo znamená: aby celý člověk byl vykoupen, posvěcen a od hříchu uzdraven, musil od Syna Božího přijat být celý člověk. Pán Ježíš, vyvozují ze svého hesla, měl celou lidskou bytost (kromě lidské osoby), aby svou duši dal za naši duši, svou krev za naši krev, své tělo za naše tělo. Nemohl by jich dát za nás, kdyby jich neměl.

Pán Ježíš je tedy pravý člověk, an má pravou duši a pravé tělo lidské. Jako pravý člověk je v Písmě také líčen. Mne chcete zabít, vyčítá Spasitel fariseům, člověka, který jsem vám mluvil pravdu? (Jan 8, 40.) S oblibou zve se synem člověka. Od sv. Pavla je zván člověkem jako Adam (1. Kor. 15, 21. n.). Sv. Matouš uvádí jeho rodokmen na důkaz, že je z pokolení Davidova. Sv. Jan dí: A Slovo tělem učiněno jest. Tělem znamená zde člověkem. Písmo vyjadřuje velmi často lidskou přirozenost slovem „tělo“. O Pánu Ježíši užívá slova v tomto významu velmi často. Sv. Pavel dí, že Kristus je z Israelitů podle těla (Řím. 9, 5.), že jest z pokolení Davidova podle těla (Řím. 1, 3.), sv. Petr, že byl usmrcen podle těla. Zde a v přemnohých jiných místech znamená tělo celou lidskou bytost. Že byl Pán Ježíš pravý člověk, plyne ze všech míst sv. Písma, kde se dí, že nás vykoupil jako člověk.

Však nosil bych dříví do lesa, kdybych pokračoval v důkazech sv. Písma. Spíše uvedu opět některé myšlenky sv. Otců. a) Rozepisují se o tom, že je velmi vhodné, aby, když zkáza přišla skrze

člověka, také spása přišla od člověka. Jindy zase, že je vhodné, aby ďábel, jenž nad člověkem zvítězil, byl zase od člověka poražen. Při tom se opírají o slova sv. Pavla, že jako skrze jednoho člověka přišla smrt, skrze jednoho člověka přišla též milost (Řím. 5, 15.). Myšlenka ta se jim patrně velmi líbila, nebo ji opět a opět opakují. b) Jindy píší, že Kristus, jsa podle slov sv. Pavla prostředníkem mezi Bohem a lidmi, musí býti spojen s oběma stranami, mezi nimiž prostředkuje. Tak i jest. S Bohem spojuje ho božství, s lidstvem člověčenství. c) Zase píší, že je velmi vhodné, aby Vykupitel lidstva byl člověkem. Proč? Aby mohl býti slovem a příkladem učitelem lidí. A Kristus svítí jimi všemu světu. Opět zdůrazňují oblíbenou myšlenku, kterou jsem již uvedl, že celý člověk padl a že tudíž celý člověk musil býti vykoupen. Domnívají se, že kdyby nějaká část lidské přirozenosti nebyla od Slova přijata, nebyla by vykoupena. Hle, jak Bůh vše řídí k dobrému. Bludy zašly, ale pěkné myšlenky, k nimž daly podnět, nám zůstaly.

Kristus Pán byl tedy pravý člověk s pravou lidskou bytostí, skládající se z těla a duše. Byl člověk jako my, jsa nám ve všem připodobněn, vyjma hřích. Sv. Pavel raduje se z toho, že máme velekněze, který zná naše slabosti a má proto s námi milosrdenství. To jest útěchou i nám. Mezi nesmírným Bohem a námi stojí dobrý Ježíš, který poznal život na světě ve všech jeho strastech na sobě a na jiných, stojí tu jako jeden z nás, jako náš bratr, který o své lásce, dobrotě, milosrdenství, trpělivosti k nám podal dojemné důvody. Věru, Bože, jest nám říci, krásně jsi vymyslel plán našeho vykoupení. Dals nám sebe v Kristu za Spasitele, přítele, bratra.

2) Druhá věta naše jest: Pán Ježíš přijal člověčenství z P. Marie pravým narozením. Jenž se počal z Ducha sv., narodil se z Marie Panny, říkáme v apoštolském vyznání.

Otevřme Písmo. Jak byl Spasitel zvěstován hned v ráji? Jako syn ženy (1. Mojž. 3., 15.). Jak od ostatních proroků? Jako potomek pokolení Davidova, jako syn panny (Žal. 88, 36. n.; Is. 7, 14.). A jak bylo jeho narození ohlášeno? Počneš a porодиš syna, řekl Gabriel k Panně Marii. Matouš končí rodokmen Páně slovy: Jakob zplodil Josefa, muže Marie, z kteréž se narodil Kristus (Mat. 1, 16.). Sv. Pavel píše: Když přišla plnost času, Bůh poslal Syna svého, učiněného z ženy (Gal. 4, 4.). A jak se modlíme v Zdrávasu? Říkáme k P. Marii: Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého. Slova jsou z pozdravení, kterým Alžběta přivítala matku Boží (Luk. 1, 42.).

Však zbytečně se šířím o věci jasné a známé. Otevřme raději opět spisy sv. Otců. Že všichni uvádějí Pána Ježíše jako pravého a skutečného syna P. Marie, rozumí se samo sebou. Činí tak podle

uvedených právě míst ze sv. Písma. Ale sv. Otcové oblibovali si, přidávati k věci své myšlenky. a) Píší, že bylo třeba napravit hřích, nejen člověkem, nýbrž člověkem, jenž zrozením pochází z rodu Adamova. Tak činí v něm Bohu zadost naše pokolení. Sv. Ambrož na příklad dí: „Z našeho vzal, aby za nás obětoval něco našeho.“ b) Opět vykládají, že Kristus člověk jsme my, že v něm jsme zmrtvých vstali, v něm nebe uchvátili. Maxim píše: V Spasiteli jsme všichni vstali z mrtvých, neboť v něm jest naše tělo a krev. Sv. Tomáš Akv. rozvádí důvod sv. Otců, že se sluší, aby zadostučinil ten, kdo hřešil, asi takto. Pravi: Spravedlnosti přísluší, aby Kristus vzal z porušené lidské přirozenosti to, čím mělo zadostučinění býti vykonáno. Důstojnosti lidské sluší, aby se vítěz nad ďáblem zrodil ze ženy v tom pokolení, které, a to skrze ženu, bylo přemoženo. Moc Boží lépe se ukazuje, když z porušené přirozenosti je vzato to, co má býti povzneseno k nejvyšší důstojnosti a ctnosti. c) Sám dodává sv. Tomáš ještě tyto důvody. Obojí pokolení mělo býti vykoupeno. Poněvadž se slušelo, aby se tak stalo skrze muže, bylo zase vhodné, aby se Spasitel muž narodil ze ženy a tak i vykoupení ženy bylo naznačeno. Tajemství vtělení bylo třeba jasně ukázati, ale to nebylo lze lépe učiniti nežli pravým narozením. Kdyby Bůh, vykládá sv. Augustin, náhle vzal tělo lidské a se zjevil, přemnoží by nevěřili, že se stal skutečně člověkem. Jistotně by nebylo spojení lidské a božské bytosti tak zřetelné. Na konec pronáší ještě tuto myšlenku: První člověk je ze země bez muže a ženy. Eva je z muže bez ženy. Aby všechny možné tvary původu byly zastoupeny, zbývá už jen, aby se někdo narodil ze ženy bez muže. Tak jest u Krista. I tyto myšlenky sv. Otců jsou pěkné. Ukazují, jak Bůh vše pořádá důmyslně a ladně, jak člověka ctí a o jeho spásu se stará.

Nám jest nade vše milá při tom ta okolnost, že pravým zrozením Páně z Marie Panny Bůh dal nám Matku Boží, bytost, která vyniká neskonalejší důstojností, stkví se nesmírnou milostí, září nejkrásnějšími ctnostmi, bytost, která učiněna jest i naší matkou. Řekl-li jsem prve: Krásně jsi vymyslel, o Bože, plán našeho spasení, žes nám dal v Kristu sebe jako Spasitele, přítele a bratra, musím dodati: a tento tvůj plán jest ještě krásnější, žes podle něho dal nám Matku Boží, která jest i matkou naší.

Pán Ježíš tedy přijal naše člověčenství pravým narozením z P. Marie.

3) Ještě několik poznámek.

Někdo by se mohl tázati, je-li Pán Ježíš přirozeným synem P. Marie. Odpověď je jasná. Ačkoliv se početí stalo nadpřirozeně a také při narození působila mimořádná moc Boží, je Pán Ježíš přirozený syn P. Marie, tak jako jiní lidé jsou přirozenými dětmi svých matek.

Když ji oslovil matko, činil tak jako my k matkám svým, nebo z ní měl všecku lidskou bytost, jako jiné dítky ji mají z matek svých.

Opět by se mohl někdo tázati, je-li Pán Ježíš člověk jako my. Je. Jako dím: Petr je člověk, Božena je člověk, dítko je člověk, tak pravím také: Pán Ježíš je člověk. Člověk znamená: rozumný živočich. Pán Ježíš je rozumný živočich tak jako všichni lidé.

Zase by se mohl někdo tázati, je-li Kristus přirozeným synem sv. Ducha. Odpověď jest: Nikoliv. Proč? Poněvadž početí nebylo způsobeno od sv. Ducha, nýbrž od Boha všemohoucího, jeho vůlí; sv. Duchu se jen přiřítá. Když Bůh působí na venek, působí jako trojjediný. Ale poněvadž každá osoba Boží má zvláštní charakter, připisují se podle toho některá díla Otci, některá Synu, některá sv. Duchu. Jiný důvod: člověk nemůže vůbec nikdy býti přirozeným synem Boha nebo božské osoby. Bůh může zploditi zase jen Boha, člověk zase jen člověka. Filosofové praví: přirozený poměr otce a syna může býti jen mezi bytostmi téhož druhu. Kdyby bylo možno, aby člověk zplodil opici, nebyl by ani člověk otcem, ani opice synem. Ale to není možné, poněvadž Bůh uzavřel každý druh nepřekročitelnými hranicemi. Řekneš: Ale Pán Ježíš se zове přece přirozeným Synem Božím. Zове a právem. Ale proč? Poněvadž podle svého božství je Synem Boha Otce. Poněvadž Kristus Bůh je přirozený Syn Boží a poněvadž v něm božství a člověčenství je spojeno v jedné bytosti, přenáší se název ten také na jeho člověčenství. Nemohu říci: Kristus jako člověk je přirozený Syn Boží, ale mohu říci: Kristus, tahle bytost, tenhle člověk je přirozený Syn Boží. Podobně nemohu říci o člověku: Člověk jako tělo je rozumný, ale mohu říci, člověk je rozumný.

Opět by se mohl někdo tázati, měl-li Pán Ježíš, jsa z pokolení Adamova, míti dědičný hřích. Odpověď jest: Nikoliv. Dědičný může míti jen ten, kdo má otce z pokolení Adamova, neboť dědičný hřích přechází na potomstvo po otci. Mimo to božství Krista Pána všecku skvrnu hříchu z jeho bytosti vylučuje.

* * *

Mluvil jsem o tom, že Pán Ježíš je, maje lidskou duši a lidské tělo, pravý člověk a že má své člověčenství pravým narozením z P. Marie. Jenž se počal z Ducha sv., narodil se z Marie Panny, modlíme se denně, vyznávající a uctívající veliké tajemství vtělení Božího. Pozírajíce na Krista člověka, uvažujte o významu vtělení. Uvažujte, jak Bůh nám přišel vstříc. Nekonečná je propast mezi tvorem a tvůrcem. Bůh ji překlenul. Vtěliv se v Kristu, spojil božství a člověčenství, nestvořené a stvořené v jedné bytosti. Uvažujte, jak

hřích propast mezi tvůrcem a tvorem rozšířil, ale jak Bůh obrátil vše k dobrému. Nejen že nám vrátil milost, která nás s ním spojuje, on se stal člověkem, pravým člověkem, aby nám ukázal svou lásku. Uvažujte, jak povznesena je lidská naše bytost. Na věky je spojena v Kristu s Bohem a přivedena v něm k nejvyšší dokonalosti, jaké podle nynějšího řádu je schopna. Uvažujte, jaký vzor máme v Kristu, přístupný každému, dítěti, prostému, vzdělanci. Uvažujte, že Pán Ježíš, proživ vše lidské, má k nám lásku, milosrdenství, soustrast a že se proto můžeme obracet na něho s plnou důvěrou. O křesťané, kéž chápeme nesmírnou lásku Boží k nám, jevíci se v tom, že se Bůh stal člověkem. Kéž milujeme ho za to i my celým srdcem. Můžeme tak snadno, neboť ukázal se nám v lidském šatě, oku a srdci přístupném. Ten mne miluje, dí Pán, kdo plní má přikázání. Plňme je věrně, aby se krásný plán Boží, vymyšlený k našemu spasení, na nás vyplnil a my viděli jednou oslavené člověčenství Pána Ježíše, jemuž čest a chvála na věky.

XXXV. Kristus přijal tělo a duši přímo a na věky.

Pán Ježíš vykonal naše vykoupení hlavně utrpením a smrtí. Doba postní, zvláště poslední týdny, ukazují ho zbičovaného trním korunovaného, ukřižovaného. Křesťané rádi pozorují rány Spasitelovy, nebo vědí, že jimi Pán Ježíš zadostučinil za naše hříchy, Boha usmířil, milost nám zjednal, nebe vrátil. Právě proto, že se podle úradků Božích mělo státi vykoupení utrpením a smrtí, bylo třeba, aby se Syn Boží vtělil. Učinil tak, připojiv k svému božství naše člověčenství skrze početí a narození z pozemské matky. Spojení to se jmenuje osobní (hypostasné), poněvadž je uskutečněno v osobě druhé božské osoby. Druhá božská osoba vykonává v Kristu vše, co u jiných lidí činí osoba lidská. Že člověk je osobou, jest zajisté něco podstatného, a proto i spojení přirozenosti lidské s božstvím je podstatné. Člověk může býti malý nebo velký, zdravý nebo chorý, bez ruky nebo bez nohy, ale osobou musí býti vždy, jelikož náleží zajisté k podstatě člověka, aby byl rozumnou, samostatnou bytostí. Když tedy osoba Boží zastupuje v Kristu osobu lidskou a plní ve všem její úkol, není spojení božství s člověčenstvím pouze mravní nebo nahodilé, nýbrž podstatné, fysické, věčné. Celé spojení zove se, jak jsem řekl, spojení osobní (hypostasné). Když bohoslovci chtějí naznačiti, že si věčné Slovo připojilo naše člověčenství, užívají rčení, že je přijalo „assumpsit“. Tak rčení: Slovo přijalo duši anebo: duše je od Slova přijata, znamená, že si Slovo připojilo

duši osobním (hypostasným) spojením a plní u ní zástupničí vliv osoby. Když já užiji tohoto rčení, bude znamenati totéž.

Když nauka o Kristu počala býti bohovědně prohlubována, vznikaly rozmanité názory. Jedni řekli: Slovo připojilo si jen duši, jiní: připojilo si též tělo, ale skrze duši, jiní: připojilo si člověčenství, až když bylo vyvinuto, jiní: v době utrpení ho opustilo, jiní: v utrpení ho neopustilo, ale v hrobě. A jiné a jiné náhledy byly pronášeny. Vybeřme hlavní z nich. Dostaneme tak asi tyto otázky: Co si připojil Bůh z naší lidské bytosti? Jak si připojil její části, tělo a duši, přímo nebo nepřímo? Kdy si je připojil? Hned-li od počátku, či později? Zůstane-li Bůh spojen s člověkem v Kristu na věky, či je to spojení jen dočasné? Bohověda dává na tyto otázky odpovědi stručné a jasné, uvedu dvě. První je: Bůh přijal tělo i duši a vše, co náleží k úplnosti lidské bytosti (vyjma lidskou osobu) přímo. Druhá: Bůh přijal naše člověčenství v prvním okamžiku jejího vzniku a zůstane s ním spojen na věky. Ježíš Kristus týž včera i dnes i na věky (Žid. 13, 8). Vtělený Synu Boží požehnej nám!

* * *

1) První pravda je, že věčné Slovo přijalo přímo celou lidskou bytost se vším, co náleží k její úplnosti vyjma lidskou osobu. Bytost lidská se skládá z duše a těla jako ze svých hlavních částí. Měl bych tudíž ukázati, že si věčné Slovo připojilo duši, přední část lidské bytosti. Ale to není třeba. Rozumí se samo sebou, že Bůh, přijímaje člověčenství, přijal především lidskou duši. O tom nebylo také sporů. Mimo to duše, jsouc jednoduchá, nemá částí. Když tedy věčné Slovo přijalo do osobního spojení duši, přijalo ji do něho nezbytně celou. Ale tělo není jednoduché. Tělo má části. Má části jako: hlavu, ruku, srdce, nebo jako svaly, čivy, krev a p. Tělo nežije samostatně, nýbrž skrze duši. Tělo bez duše je mrtvé. Proto se spory a bludy, vzniklé o osobním spojení, týkaly druhé části lidské bytosti: těla. Stačí tedy, když ukáži, že věčné Slovo přijalo také tělo a jak.

Věčné Slovo přijalo lidské tělo a přijalo je přímo. Důvody jsou na dlani. Jak trpěl náš vykupitel? Jen na duši? Ne, i na těle. Byl bičován, trním korunován, ukřižován. Než jsou-li tělesná muka Páně vykupitelská? Zajisté. Kristus trpěl „za nás“ na těle, volá sv. Petr (1. Petr 4, 1). Ano Písmo zdůrazňuje tělesné utrpení Páně „za nás“. Odkud má tělesné utrpení Kristovo vykupitelskou moc a sílu? Odtud, odkud ji má utrpení duševní: ze spojení s božstvím. Proto je tělo stejně přijato neboli s věčným Slovem osobně spojeno jako duše.

Jiný důvod. Kdyby Slovo přijalo přímo jen duši a tělo jen skrze duši, buď jako nástroj nebo nahodilý doplněk její, nebylo by lze říci, že se Bůh vtělil, že Slovo tělem učiněno jest, nýbrž bylo by třeba říci, že se stalo duši. Však Písmo volá: Slovo tělem učiněno jest. Tělo znamená tu ovšem celou lidskou bytost, ale ukazuje hlavně na její tělesnou část. Ještě jiný důvod. Ježíš byl po smrti položen do hrobu. Tehdy duše byla oddělena od těla. Smrt záleží právě v tomto oddělení. Než čemu nás učí víra? V apoštolském vyznání pravíme: Věřím v Boha Otce . . věřím v Syna jeho jediného, jenž umřel a pohřben jest. Podle těchto slov byl i pochovaný Kristus Synem Božím. Kdyby tedy věčné Slovo spojeno bylo s tělem jen prostředkem duše, bylo by od těla, ležícího v hrobě, zrovna tak odděleno, jako oddělena byla od něho duše. Byla by tedy v hrobě jen lidská mrtvola a nikoliv Syn Boží, nikoliv tělo hodné božské úcty. Ale víra nás učí, že Syn Boží umřel, Syn Boží byl pochován, Syn Boží ležel v hrobě, Syn Boží z něho vstal. Nechť vás nemate, že duše Kristova sestoupila do pekel. Člověk byl v Kristu rozdělen, ale Bůh nikoliv. Syn Boží jest jeden a nezměnný, nechť je na tisícerych místech a nechť vchází v jakákoliv a kterákoliv spojení.

Z těchto tří důvodů plyne tudíž nezbytně, že si věčné Slovo připojilo a to přímo lidské tělo.

Někdo by se mohl tázati, co všechno si z lidského těla Bůh připojil. Bohoslovci odpovídají pravidelně jen všeobecně řkouce: to, co náleží k organické celistvosti jeho. Podrobným úvahám se vyhýbají, pravíce, že jsou zbytečné, jelikož jisté odpovědi nelze dát. Podrobné anatomické rozbírání tajemné osoby Páně se ani nedoporučuje, jelikož hraničí na všetečnost, ano snad i neuctivost.

Však při jedné podrobnosti se bohoslovci zastavují přece. Táží se, přijalo-li věčné Slovo do osobního spojení také krev? Odpovídají většinou, že ano. Písmo sv. mluví tolikráte a tak důrazně o krvi Páně za nás prolité, že jiné odpovědi nelze snadno dát. Vzpomeňte na poslední večeři. Jak pravil Spasitel? Řekl: Totoť jest tělo „mé“, totoť jest krev „má“. Nemluví-li tu stejně o těle i o krvi? Mluví. Nazývá krev stejným způsobem krví „svou“, jako nazývá „svým“ své tělo. Co z toho plně? Důsledek, že, poněvadž tělo je jistě přijato, je přijata i krev jeho. Podobně píše sv. Pavel. Práví, že Pán Ježíš vešel skrze „vlastní“ krev do velesvatyně (Žid. 9, 12.). Nazývá krev Páně Kristu vlastní podobně, jako Spasitel v uvedených výrocích při poslední večeři ji zval krví svou. Soudíme opět, že tu apoštol pohlíží na krev Páně jako na podstatnou součástku lidského těla a že je tudíž přijata jako ono. Tento důvod

ze slov Páně a sv. Pavla nabývá ještě větší váhy, když sv. Petr píše: Nebyli jste vykoupeni zlatem a stříbrem, nýbrž drahou krví Krista jakožto Beránka neúhonného a neposkvrněného (1. Pet. 1, 18.), anebo když líčí sv. Jan blažence jako ty, kteří omyli svá roucha v krvi Beránkově (Zjev. 7, 14.). Proč zesilují tato slova první důvod? Poněvadž se tu uvádí krev Páně jako cena našeho vykoupení. Prolitá krev znamená tu ovšem celý život Páně, za nás obětovaný, ale apoštolové by tohoto obrazu neužili, kdyby krev těla Páně nebyla s božstvím spojena a tudíž vykupitelská. Ještě dodávám slova Pána Ježíše při zaslíbení Nejsv. svátosti: Tělo mé v pravdě jest pokrm a krev má v pravdě jest nápoj (Jan 5, 56.). Míní, jak sám dokládá, že jest pokrmem a nápojem dávajícím věčný život. Oběma tedy, tělu svému i krvi své, přičítá tuto sílu. Odkud ji má tělo Kristovo? Ze spojení s božstvím. Soudíme: Když krev Páně má touž sílu, je spojena s božstvím též.

Tak mluví Písmo. Ze sv. Otců uvádím sv. Řehoře Naz. Sv. Řehoř Naz. nazývá krev Kristovu krví Boží. Když vykládá, že Bůh ji přijal jako cenu vykoupení, nazývá ji cenou božskou. Mohl-li by tak psáti, kdyby nebyla od věčného Slova přijata? Sotva. Z bohoslovců uvádím sv. Tomáše Akv. Jest mu samozřejmé, že krev Páně, za nás prolitá, byla s božstvím spojena. Jest vám znám krásný hymnus, v němž se pěje: Dobrý pelikáne, Jesu, Pane můj, z mojich poskvrn svou mne krví očisťuj, jejíž jedna krůpěj vláhou nejsladší všeho světa hříchy obmýt postačí. Nejsou to jen slova básnická. Podobnou myšlenku projevuje papež Klement VI. v konstituci Unigenitus. V takových listech se nemluví básnicky, nýbrž věroučně, třeba každá myšlenka v nich nebyla neomylným prohlášením nástupce Petrova. Sv. Otec pokládá patrně krev za podstatnou část lidské bytosti. Tak soudí asi všichni lidé. Zdali právem? Zajisté.

Podle sv. Písma, sv. Otců, bohoslovců a přirozeného soudu přijímáme oprávněné mínění, že také krev Páně byla od božství přijata v osobní spojení. Jako důsledek plyne z této pravdy a z celé předcházející úvahy, že celé tělo se všemi částmi, které náležejí k jeho podstatě a celistvosti, je v Kristu přijato do osobního spojení. Podrobnějšího rozbírání zanecháme. Připomeneme si slova zbožného bohoslovce, jenž dí: Buď spokojen blahým poznáním, že Syn Boží přijal lidské tělo a krev svou za tebe prolil. Buď spokojen radostnou pravdou, že na tebe patří oko s božstvím spojené, že ti žehná ruka, jež náleží Synu Božímu, že pro tebe bije srdce, od Slova přijaté, že božské nohy posvětily naši zemi.

2) Druhá pravda jest, že bytost lidská byla od věčného Slova přijata hned v prvním okamžiku, když začala existovati, že

toto spojení nikdy nebylo a nikdy nebude přerušeno. Tato nauka jest Písmem a podáním tak vyslovena, že ji bohoslovci mají za článek víry.

Lidská bytost Kristova byla hned od počátku spojena s božstvím. Ďábel zvěstoval P. Marii, že to svaté, co se z ní narodí, slouti bude Syn Boží (Luk. 1, 35.). Však ne teprve po narození nýbrž hned po početí, nebo Alžběta nazývá P. Marii Matkou Pána svého již před narozením Pána Ježíše a církev blahoslavi plod života jejího. Svátý Pavel jmenuje Krista učiněným z ženy, povstalým z potomstva Davidova. Nemohl by ho tak zváti, kdyby se božství nebylo spojilo s člověčenstvím hned při početí. Či byl by „Syn Boží“ počat, učiněn z ženy a z potomstva Davidova, kdyby počat byl jen člověk pak teprve k němu božství přistoupilo? Nikoliv. Kdo tvrdí, píše sv. Řehoř Naz., že Bůh k člověku teprve přistoupil, je zavržen. S ním v plném souhlasu bojují ostatní sv. Otcové proti bludařům, kteří tehdy podobné nauky roztrušovali. A když se sněm chalcedonský zabýval bludy Nestoriovými, schválil větu, která dí, že božství je spojeno s člověčenstvím v Kristu od početí. Právem. Celý svět tehdy zval P. Marii s oblibou bohorodičkou, theotokos. Ale k mateřství náleží netoliko narození, nýbrž i početí; ano početí především a hlavně činí matku matkou. Je bohorodičkou, vyslovil efeský sněm slavně. Proto věčné Slovo přijalo člověčenství do osobního spojení hned na počátku, takže nikdy bez tohoto spojení neexistovalo.

V tomto spojení trvalo také po celý čas života Páně. To se rozumí vlastně samo sebou. Nač by se Bůh zrozením vtěloval, aby nás vykoupil, kdyby nemínil v tomto spojení trvati? Proto nikdo o této pravdě nebudil pochybnosti. Toliko pro dobu utrpení Páně byly šířeny od některých bludařů názory, jakoby tu božství od Krista odstoupilo! Kdy, táži se, bylo nevíce třeba, aby božství dávalo lidským činům největší vykupitelskou cenu? V utrpení, nebo Spasitel vykoupil nás především svým utrpením a smrtí. Zbytečně se dovolávají slov Páně: Bože můj, proč jsi mne opustil, neboť vkládají do nich, co v nich není. Božství neopustilo Krista, spojení nebylo přerušeno, nýbrž oblažující vliv, plynoucí z něho do duše Kristovy, byl jen zastaven, aby pocítila všechny boly lidské, i onen, jenž značí pokleslost, tesklivost, opuštěnost. Kříž byl vrchol vykupitelského díla Páně, proto i muka dostoupila vrcholu. Zde tedy sám hlavní účel díla Kristova vylučuje pomyšlení na přerušení osobního spojení. Je-li v životě Páně vůbec chvíle, kdy by takové přerušení bylo přípustné, je to doba, kdy tělo jeho odpočívalo v hrobě. Ale Písmo a podání to nepřipouští. Už jsem se o věci zmínil. Opakuji hlavní myšlenku. Kristus Syn Boží, vyznáváme v apoštol-

ském vyznání, byl pohřben a sstoupil do pekel. Rozdělení těla a duše nebrání, nebo božská osoba může konati zástupničí úkol lidské osoby na tisícerych místech a tisícerych bytostech. Také nebrání, že Pán Ježíš tehdy nebyl člověkem, jelikož ani duše o sobě, ani tělo o sobě jím není, neboť pravíme toliko, že se Bůh od člověčenství, jež se skládá z těla a duše, neoddělil. Ostatně může býti Kristus zván i po smrti své do jisté míry člověkem, jelikož rozdělení duše od těla bylo jen na krátko, tělo zůstalo neporušeno a duše ve stavu, aby opětné spojení zůstalo jakoby připraveno. Sv. tělo Páně zůstalo i v hrobě v osobním spojení a hodno bylo božské úcty. Svati Otcové často o tom mluví. Sv. Lev volá: Ani smrt spojení toho nerozloučila. Sv. Athanas dodává: Nemohla, neboť jinak by Židé zvítězili, jelikož by byli nerozlučné spojení zničili. Bohoslovci pak mají zásadu: co kdy bylo od Slova přijato, nikdy od něho není opuštěno. Quod Verbum semel assumpsit, nunquam dimisit. Jest věru Boha důstojné, aby to, co jednou tak povýšeno bylo, nekleslo zpět v nicotu.

Proto se věčné Slovo od své lidské přirozenosti nikdy neoddělí. Ježíš Kristus týž včera i dnes i na věky, píše sv. Pavel. Tak byl také P. Marii zvěstován. On panovati bude v domě Jakobově na věky, řekl ji anděl, a království jeho nebude konce (Luk. 1, 31. n.). Smysl slov je: Kristus, jenž je Bůh vtělený, zůstane jím na věky. Proč? Poněvadž osobní spojení nikdy nepřestane. O věčném království mluvili proroci a mluví apoštolové na četných místech. Sv. Pavel šíří se v listě k Židům o věčném kněžství Kristově. Kristus je nejvyšším knězem jako Bůh člověk. Zůstane jím tedy na věky. Na věky přijal naše tělo, volá sv. Jan Zlat., neboť kdyby je odložil, nebyl by již hoden věčného trůnu, nebyl hoden úcty andělské a archandělské. Podobně sv. Otcové všichni. Denně modlí se církev ve vyznání víry: Sedí na pravici Otce svého, a království jeho nebude konce. Mnohé sněmy odsuzují opačné mínění výslovně.

Věčné Slovo přijalo tedy naše člověčenství tak, že se s ním spojilo v okamžiku početí, nikdy se od něho neoddělilo a nikdy neoddělí.

*   *   *

Dvě krásné a potěšitelné pravdy září nám z osoby milého Spasitele. Syn Boží připojil si (kromě lidské osoby) celou bytost lidskou, duši a tělo se vším, co náleží k jejich podstatě, připojil si ji spojením nerozlučným. Připojil si člověka, aby člověk byl vykoupen, povýšen a posvěcen. Připojil si tvou duši, že byla všecka Boží, abys i ty dal Bohu duši svou. Připojil si její rozum a vůli, obohativ rozum velikým poznáním, vůli velikou svatostí, abys i ty miloval

pravdu Boží čistou a pracoval o posvěcení své vůle. Připojil si své tělo, učiniv je předmětem nejvyšší úcty, abys i ty měl v úctě tělo své a zachoval v něm sv. Duchu chrám neposkrvněný. Připojil si oko své, ústa tvá, ruku tvou, aby sis ty, pohlížeje na Krista, řekl: Pane, i mé oko, ústa a ruka mají sloužiti Bohu v nevinnosti, počestnosti, spravedlnosti. Připojil si srdce své, aby Boha a tebe mohl milovati i po lidsku láskou nejvroucnější. Rci k němu: O Pane, učiň srdce mé podle Srdce svého, abych i já miloval Boha nade všecko a bližního jako sebe. Tys povýšil božským spojením přirozenost lidskou k nesmírné dokonalosti. Pane, chci si vážit lidské své důstojnosti, zvláště synovství Božího, které ji činí tobě podobnu. V tobě zůstane člověk na věky účasten božské důstojnosti a blaženosti. Ježíši, Spasiteli můj, pomáhej mi, abych ani já nikdy od tebe nebyl odloučen, nýbrž setrval v svatém obcování až do smrti. Pak i mé člověčenství bude oslaveno na věky.

XXXVI. Kristova jedinstvo v bytosti.

Věříme, že Pán Ježíš je pravý Bůh a pravý člověk. Vykládal jsem obě pravdy, první dlouze, druhou krátce. Tím jsme se přiblížili k tajemné otázce, jak je božství a člověčenství v Pánu Ježíši spojeno. Touto otázkou bylo křesťanství mocně vzrušeno v pátém století vystoupením bludaře Nestoria.

Nestorius narodil se v Syrii, stal se mnichem a knězem, od svého učitele, bludařského biskupa Theodora z Mopsvestie, byl sveden k všetečnému hloubání proticírkevnímu a upadl na konec v kacířství. Avšak tajil své smýšlení. Maje pověst muže učeného a ctnostného, byl r. 428 povýšen na patriarchu cařihradského, nejvyššího hodnostáře východu. Nyní odkryl nitro a počal bludy své šířiti. Týkaly se Krista, hlavně spojení božství a člověčenství. Nestorius hlásal: Jiná jest osoba Syna Božího a jiná syna lidského v Pánu Ježíši. Podle Nestoria byly by tedy v Kristu dvě osoby, božská a lidská. Kde však jsou na zemi dvě osoby, jsou nezbytně dvě samostatné bytosti. Spojí-li se, jest jejich spojení nikoliv podstatné, nýbrž nahodilé.

Jak jsou podle Nestoria osoba božská a lidská v Kristu spojeny? Jest mezi nimi jednota bydlení. Syn Boží bydlí v člověku jako v chrámě. Jest mezi nimi jednota vůle. Lidská vůle se podrobuje ve všem vůli Boží. Jest mezi nimi jednota činnosti. Člověk jest nástrojem Slova. Jest mezi nimi jednota cti. Všecka čest, která se vzdává Synu Božímu, padá také na Krista člověka. Jest mezi nimi jednota pojmenování. O témže Kristu říká se, že jest Bůh a člověk.

Co tuto Nestorius dí o jednotě v Kristu, je pravda a slovům opatrného bludaře lze rozuměti správně, ale Nestorius si myslil: v Kristu je „jen“ takové spojení božství a člověčenství. Tím bloudil. Spojení, hlásané Nestoriem, je pouze mravní a nahodilé, i nestačí. To, co dí Nestorius o Kristu, lze říci o každém člověku v milosti. Je proto každý svatý vtěleným Synem Božím? Jistě ne. Proto pravíme, že Nestoriovo spojení nestačí.

Lid postřehl blud, když Nestorius počal učit: Panna Maria není bohorodička, jelikož porodila jen člověka. Viděli: Nestorius činí z Krista dvě samostatné, jen nahodile spojené bytosti; podle něho jen jedna, člověk, je zrozena z P. Marie. Jakožto obhájce pravdy od apoštolů přijaté proslavil se tehdy zvláště sv. Cyril Alexandrijský. Nestorius byl odsouzen na třetím obecném sněmu v Efesu r. 431.

Naším úkolem dnes jest ukázati, že Kristus jest jedna bytost, jedna osoba. Jeden jest Bůh a jeden Pán, Ježíš Kristus (1. Kor. 8, 6.). Synu Boží vtělený, požehnej nám.

* * *

1) Pravím tedy: Pán Ježíš je jedna bytost. Bůh a člověk jsou v něm spojeni tak, že nemohu, ukazuje na Krista, říci: to jsou dvě bytosti, nýbrž musím říci: to je bytost jedna.

Jak mluví Písmo o Pánu Ježíši? Jednou jmenuje jej rovným Bohu Otci, věčným Synem Božím, pravým Bohem, Bohem na věky a nade všecko chvály hodným. Po druhé zve jej pravým člověkem, jenž se narodil, s lidmi žil, trpěl a umřel. Jak pronáší Písmo tyto skupiny vlastností, z nichž jedna obsahuje vlastnosti božské a druhá vlastnosti lidské? Pronáší-li je o Kristu jako o dvou bytostech, anebo jako o bytosti jedné? Pronáší je o Kristu jako o bytosti jedné. Pronáší je o něm jako o podmětě, který je nositelem obou řečených vlastností. Pronáší je tak, jako když my o témže člověku řekneme jednou, že je výborný duch, po druhé, že je zdravý chlapík. Má tedy táž jedna bytost, Kristus, podle Písma zároveň vlastnosti božské a lidské, přirozenost božskou a lidskou, jest, jeden jsa, zároveň Bůh a člověk. Co z toho plyne? Z toho plyne, že Kristus je jedna osoba, jeden podmět, nebo jak bohoslovci praví, jedna hypostase.

Podívejme se na některý výrok sv. Písma, který zdůrazňuje tuto jedinnost nositele obou vlastností. Jeden z nejvýznačnější jest zajisté výrok sv. Jana: A Slovo tělem učiněno jest (Jan 1, 14.). Co znamená? Snad že Slovo začalo, když bylo učiněno člověkem? Jistě ne. Slovo je druhá božská osoba, která je věčná. Anebo že se Slovo proměnilo v člověka? Rovněž ne, neboť Bůh nemůže přestati

být Bohem. Zbývá tedy jen výklad: Slovo, které jest od věčnosti v své bytosti nezměnitelné, začalo v čase býti člověkem, t. j. zůstávajíc, čím bylo, připojilo k své božské osobě naše člověčenství (kromě osoby). Máme tudíž jednu bytost, která je zároveň Bůh a člověk. Sv. Tomáš Akv. k tomu dodává asi toto. Věc, která není bílá, může býti učiněna bílou, aniž přestane býti čím jest. Člověk snědé pleti může se naličiti na bělo, ale při tom zůstává člověkem. Proč je to tak? Protože bělost není osoba. Sokrates nemůže býti učiněn Platónem, poněvadž Plato je osoba neboli samostatná rozumná bytost. Sokrates, jenž by byl učiněn Platónem, kdyby to bylo možné, už by nebyl Sokratesem. Když tedy sv. Jan píše, že Slovo učiněno jest člověkem, znamenají jeho slova, že Syn Boží připojil k své osobě ne lidskou osobu, nebo to není možné, nýbrž lidskou přirozenost (duši a tělo).

Jiný význačný výrok sv. Písma o Pánu Ježíši jest u sv. Pavla. Vyjímám z něho: Kristus Ježíš, jsa ve způsobě Boží přijal způsobu služebníka tím, že se stal podobným lidem a ve vnějším zjevu svém byl shledán jako člověk. (Fil, 2, 5. n.). Zde je řeč o Kristu jako Bohu a člověku. Ten, jenž je Bůh, přijal způsobu člověka. Táhá se: zdaž je tu řeč o dvou podmínkách, dvou nositelích vlastností božských, t. j. o dvou osobách? Nikoli. Ten, t. j. tentýž, jenž je Bůh, je člověkem. Je tu řeč jen o jednom podmětě neboli nositeli obojích vlastností, tudíž o jedné osobě. Podmětem neboli nositelem vlastností je osoba, u Krista, osoba božská.

Písmo mluví o Kristu vždy toliko jako o jedné osobě, mluví o něm zrovna tím způsobem, jako mluví o jednom apoštolu Petru nebo Pavlu. I výslovně praví: Jeden jest Bůh a jeden Pán (totiž) Ježíš Kristus. Sv. Jan často zdůrazňuje, že Ježíš jest Syn Boží (1. Jan 4, 15; 5, 1. n.), t. j. že ta jedna bytost, známá pod jménem Ježíš Nazaretský, je Syn Boží.

Nyní si všimněme výroků, kde se dávají Slovu vlastnosti lidské a člověku Kristu vlastnosti božské. Původce života jste zabili, mluvil Petr k lidu (Skut. 3, 4.). Původce života je toliko Bůh. Pána slávy ukřižovali, píše sv. Pavel (1. Kor. 2, 8.). Pán slávy je rovněž Bůh. Vlastního Syna nešetřil, nýbrž vydal jej za nás za všecky, píše opět o Bohu (Řím. 8, 32.). Kristus jest nade všecko, Bůh požehnaný na věky (Řím. 9, 5.). Zvěstujeme vám život věčný, kterýž byl u Otce a zjevil se nám, píše sv. Jan (1. Jan 1, 2.). Životem věčným míněn jest Kristus jako věčný Syn Boží. V těchto výrociích dávají se Bohu vlastnosti lidské a člověku vlastnosti božské. Tak lze o Kristu mluvit jen tehdy, když v něm je buď jedna osoba anebo jedna přirozenost. Jedna přirozenost v něm není, neboť

přirozenost božská a lidská nemohou se spojit tak, aby z nich byla jedna přirozenost, nějaká přirozenost božskolidská, neboť tu byla zároveň nesmrtelná a smrtelná, čiře duchová a hmotná, nekonečná a omezená, všudypřítomná a omezená na určitý prostor. Zůstává tudíž jediné, že v Kristu je jedna osoba. Kristus je jeden podmět vlastností božských a lidských, jedna osoba, jedna samostatná, individuální, sama o sobě existující bytost. Proto lze při něm obojí vlastnosti všelijak proměňovati.

2) Nyní se podívejme, jaká by byla bytost Kristova podle Nestoria. Tažme se: Byl-li by Kristus podle Nestoria skutečně jedna bytost? Odpověď jest: Nebyl. Spojení božství a člověčenství v Kristu nebylo by věčné a podstatné, nýbrž toliko nahodilé nebo mravní. To však nestačí.

Vizte spojení mravní. Král a královna jsou mravně spojení společnou důstojností. Spojení to stačí, že královna má účast v důstojnosti, moci, slávě svého chotě. Jinými slovy: Král a královna, jsouce mravně spojeni touž důstojností, mohou býti jedním podmětem vlastností mravních. Než táži se, mohou-li býti také jedním podmětem vlastností fysických? Nikoliv. Proto, že král je veliký a silný, nemusí velikou a silnou býti i královna. Proto, že král je moudrý, pracovitý, spravedlivý, nemusí takovou býti i královna. Proto, že se královna ráda šperkuje nebo tančí, nemohu totéž říci o králi.

Vizte spojení nahodilé. Vůz zapadl do bláta. Koně nejsou s to, aby sami jej utáhli, i pomáhají jim lidé strkající, kola točící, v klánice se opírající. Tu máte nahodilé spojení. Táži se: Lze-li koňům dáti fysické vlastnosti lidské, n. př., lidský rozum, dvě nohy, přímou postavu, a lidem vlastnosti koní, n. př., čtyři nohy a kopyta na nich? Nelze. Nahodilé je spojení mezi člověkem a kloboukem, ježž má na hlavě. Lze-li člověku a klobouku dáti navzájem jejich vlastnosti? Jistě nikoliv.

Co z toho jde vzhledem ke Kristu, jemuž Písmo dává fysické a lidské? Že spojení Boha a člověka v něm není jen mravní nebo nahodilé, nýbrž věčné a podstatné. Kristus je fysicky jedna osoba.

Nestorius hlásal, že Bůh bydlí v Kristu jako v chrámě, že se jeho lidská vůle podrobuje vůli Boží, že jest jejím nástrojem, že Kristus člověk má účast v důstojnosti Boží. Co by byl Kristus, kdyby v něm jiného spojení s Bohem nebylo? Nebyl by víc, nežli co je křesťan v milosti. Byl by synem Božím přijatým jako my, nikoliv Synem Božím skutečným. Všecky Nestoriem uváděné vlastnosti lze říci o nás. Sv. Pavel píše: Nevíte-liž, že jste chrámem Božím a že Duch Boží přebývá ve vás? (1. Kor. 3, 16.). Kdo se přidržuje Pána,

jest s ním jedním duchem. (1. Kor. 6, 17.). Bůh skrze nás napomíná (Srov. 2. Kor. 5, 20.). Bohové jste a synové Nejvyššího všichni (Žal. 81, 6.). V těchto výrocích, které možno ještě rozmnožiti, máte vše, co připisuje Nestorium Kristu. Než kdo smí proto vzdáti svatému člověku božskou úctu jako Kristu? Nikdo. Kristus je Synem Božím zcela jinak. V něm člověk a Syn Boží je jedna a táž osoba.

Nestorius učil důsledně podle své nauky, že nelze říci: Bůh trpěl a umřel za nás. Avšak sv. Písmo tak praví výslovně. Proč smí tak říci? Poněvadž Kristus je jedna osoba, jeden podmět, jeden nositel vlastností božských a lidských. Rovněž důsledně popíral, že nelze P. Marii zváti Bohorodičkou. Je jen rodičkou Krista. Jsou-li v Kristu dvě osoby, božská a lidská, byla by rodičkou skutečně jen lidské osoby Kristovy a nikoliv zároveň osoby božské. Tu by lidská osoba v Kristu byla samostatnou bytostí, byla by člověkem, k němuž osoba božská přistoupila. Ale podle Písma jest P. Maria matkou Boží. Jest jí proto, že dala Kristu lidskou bytost, která nemá své lidské osoby, nýbrž je připojena k osobě Boží.

Nestorius nejvíce zdůrazňoval, že Bůh bydlí v Kristu jako v chrámě. Ale proč praví potom apoštol, že se Syn Boží vtělením zmařil? Vždyť Bůh je a působí všude, aniž se tím snižuje. Proč se nepraví, že se sv. Duch vtěluje a sebe maří? Vždyť také bydlí v nás! A nebydlí-li v andělech? Zajisté. Přece nedí Písmo, že přijímá přirozenost andělskou! Byl tedy Bůh s Kristem spojen zcela jinak. Marně se Nestorius dovolával slov Páně: Zrušte chrám tento . . . (Jan 2, 20.), neboť tu chrám značí tělo, zrušit chrám, oddělit duši od těla, t. j. usmrtiti, nikoliv, jak tvrdil Nestorius, oddělit božství a člověčenství. Marně uvádí též slova Páně: Bože můj, Bože, proč jsi mne opustil (Mat. 27, 4.), pravě, že to mohou býti slova jen člověka. Tu mluvila skutečně v Kristu jen lidská bytost, zbavená vší útěchy, ale z toho nenásleduje, že byl jen člověkem. V Kristu měla každá přirozenost vlastní činnost; proto mohla v něm lidská přirozenost, trpíc, naříkati.

3) Křesťané věřili o Kristu Pánu vždy správně, i tehdy, když tato nauka nebyla ještě bohovědně propracována. Ani nemohli bludně věřiti, neboť víra, že Kristus je jedna bytost, jedna osoba, jest zcela přirozená. Ptejte se kohokoliv, odpoví: Ale toť se rozumí samo sebou. Teprve hloubáním ve velikém tajemství mohl by upadnouti do pochybností. Křesťané věřili správně, poněvadž když odřikávali apoštolské vyznání víry, jinak ani mysliti nemohli. V apoštolském vyznání víry, jak se říkalo v Římě, čteme: Věřím v Ježíše Krista Syna jeho jediného, Pána našeho, jenž se

počal z Ducha sv., narodil se z Marie Panny, trpěl pod Pontským Pilátem. Každý, kdo slova říkal, myslel na jednu bytost a osobu. Když potom gnostikové, kteří byli na bludy plodní jako naši rozumářští protestanté, oddělovali Pána Ježíše od Krista, povstali proti nim ihned obráncové víry, mezi nimi sám sv. Jan apoštol, pravice, že týž jeden Kristus je Bůh a člověk zároveň. Na Východě dali si do apoštolského vyznání hned zvláštní zdůraznění jednoty a jednosti v Kristu. Říkali, a to již od dob sv. Jana apošt.: Věříme v „jednoho“ Pána, Ježíše Krista, v toho, jenž pro naši spásu se vtělil...

Neméně jasně vysvítá víra křesťanů z bojů se Židy a pohany, kteří je vinili z bezbožnosti, jelikož učí, že se Bůh narodil z ženy, byl ukřižován a umřel. Obránci křesť. víry nepopírají, že tak věří, nýbrž naopak dovolávají se zjevení Božího, že tomu skutečně tak. Mezi obránci vidíme církevní spisovatele nejstarších dob, jako sv. Ignáce Muč., Justina, Origena, Tertulliana. Někteří z nich přidávají správný výklad rozumový. Tertullian na př. píše, že nazýváme Krista Bohem pro podstatnou jednotu člověčenství a božství. To jest naše nauka. Otcové, již po nich následovali, ji podávají už tak propracovanou, že od té doby bylo k ní, mimo přesné názvosloví, sotva něco nového přidáno. Sv. Basil vykládá, že Kristus je Bůh a člověk. Ale aby nikdo nemyslel, že jsou dva, Bůh zvlášť a člověk zvlášť, přidává, že Kristus jest jeden, že však rozlišujeme v něm přirozenost božskou a lidskou. Přirovnávají bytost Kristovu k bytosti Boží řkouce: V Bohu jediném je Otec, Syn a sv. Duch jiný a jiný, t. j. jiná a jiná osoba. Kristus je také jeden, ale v něm Bůh a člověk není jiný a jiný, nýbrž něco jiného a jiného, t. j. v něm nejsou dvě osoby, nýbrž dvě přirozenosti. Z prvu zvali spojení obou bytostí v jedné osobě Boží spojením podstatným. To proto, že je v Kristu skutečné, věčné, fysické spojení božství a člověčenství. Ale poněvadž někteří křivě tomu rozuměli, myslece, že přirozenost božská a lidská v Kristu splynuly v jednu přirozenost, vymyslili jiné lepší jméno, kterého užíváme dodnes. Spojení božské přirozenosti s lidskou v jedné osobě zove se spojení osobní (hypostasné). Když potom v 5. stol. povstal Nestorius, vydal proti němu sv. Cyril Alex. tak zvaných dvanácte klateb, t. j. dvanácte vět na způsob zaklínání, v kterých apoštolská nauka o osobní jednotě v Kristu je obsažena a odporující jí bludy jsou vytčeny. Sněm efeský a chalcedonský, jenž byl brzy po něm, schválil Cyrilovy klatby a přijal je do svých usnesení. Znovu odsoudil nestoriánské bludy pátý obecný sněm, jenž se konal v Cařihradě. Nestoriánství rychle upadalo. Zachovalo se jen na východě, ale více z nevědomosti, z oddělenosti lidu od křesťanského středu a z jiných podobných příčin. Tito nestoriáni

většinou vlastními kacíři ani nejsou, neboť k vlastnímu kacířství náležel vědomá úpornost v bludu. Té většinou nemají. Bohoslovci říkají, že jsou kacíři jen co do věci, t. j. bez osobní viny.

* * *

Před pohanským soudem stáli mučedníci Sabina, Asklepiades, Pionius a jiní. Kterého Boha ctíš? ptal se soudce Sabiny. Odpověděla: Boha všemohoucího, jenž stvořil nebe a zemi a jehož jsme poznali skrze Slovo jeho, Ježíše Krista. Asklepiades na touž otázku odpověděl, že věří v Krista. Soudce, domnívaje se, že si odpovědi odporují, pravil: Což je Kristus druhý, jiný Bůh? Nikoliv, odvětil mučedník, nýbrž týž, kterého Sabina a ostatní právě vyznali. Pionius to potvrdil. Na otázku, kterého Boha křesťané ctí, pravil: Toho, jenž učinil nebe a hvězdami je ozdobil, jenž zemi dal stálost a ji okrášlil květinami, jenž vodám v moři vykázal hranice. Jest to ten, jenž byl ukřižován? tázal se soudce. Ano, odpověděl mučedník, Otec ho poslal na zem pro spásu světa. Podobná vyznání činili křesťané velmi často. Z nich vyznává nauka apoštolů: Jeden jest Bůh a jeden jest Pán, (totiž) Ježíš Kristus. Pán Ježíš nejsou dva nýbrž jeden. Spojení božství a lidství v Kristu není nahodilé a mravní, nýbrž podstatné, totiž v jedné božské osobě, neboli, jak bohověda říká, je osobní (hypostasné). Člověk, jenž je spojen z duše a těla, nejsou dva, nýbrž jeden. Tak i Kristus je jeden, ač spojení božství a lidství je trochu jiné nežli spojení těla a duše. Jest jeden božskou osobou svou. Končím slovy mučedníka Epodia: Vyznávám Krista, všemohoucího Pána, který nevýslovným tajemstvím je Bůh a člověk, který dal nám záruku nesmrtelnosti.

XXXVII. O dvou přirozenostech a vůlích v Kristu.

Hlavní bludy o Kristu v křesťanském starověku jsou arianství a nestorianství. O arianství jsme nejednali, poněvadž Arius učil bludně o Slově neboli druhé božské osobě. Jeho blud se proto probírá v nauce o nejsv. Trojici. Arius hlásal, že jen Otec je Bůh; Syn a sv. Duch jsou podle něho tvorové. O Nestorioví jsem vykládal. Učil, že v Kristu jsou dvě osoby, tedy dvě úplné samostatné bytosti. Takové samostatné bytosti nemohou ovšem splynouti. Podle něho by spojení mezi dvěma úplnými bytostmi, mezi osobou Boží a osobou lidskou, bylo jen mravní nebo nahodilé. V Kristu nebyl by jeden fysický podmět neboli nositel vlastností božských a lidských, nýbrž byli by nositelové dva, božský a lidský, nahodile spolu spojení.

Oba bludy byly odsouzeny, arianství na sněmu nicejském r. 325, nestorianství na sněmu efeském r. 431. Kde měli nepokojní duchové nasadit páku, aby vymysleli nové kacířství? Zbývaly Kristovy dvě přirozenosti, božská a lidská. Nové bludy týkají se skutečně jich. Tyto bludy jsou: monofysitství a monothetství. První vznikl přílišnou horlivostí v boji proti Nestorovi. Eutyches, archimaudrita proslaveného kláštera cařihradského, tak zdůrazňoval jedinstvo a jednotu v Kristu proti nestoriánství, jež Krista dělilo na dvě bytosti, že dospěl k nauce: v Kristu jest pouze jedna přirozenost. Odtud jméno jeho bludu. Monofysitismus je řecké slovo a znamená: monos=jeden, fysis=přirozenost. Blud byl odsouzen na sněmu chalcedonském r. 451. V 7. století vznikl blud monothetství. Hlásán byl hlavně od patriarchů cařihradských, a to od několika za sebou, pak od patriarchy alexandrijského a antiochijského. Byli patrně pod vlivem monofysitství. Učili, že v Kristu byla jen jedna vůle a jedna činnost z ní pocházející, totiž vůle a činnost božská. Lidská přirozenost v Kristu byla podle nich čirě trpná, vykonávajíc jen, co vůle Boží chtěla. Odtud jméno: Monos=jeden, thesis=vůle. Blud monothetství byl nejprve odsouzen papežem Martinem I. na sněmu lateránském r. 649 a znova zavržen na VI. obecném sněmu v Cařihradě roku 681.

Bludy poskytují další podrobnější pohled do tajemné bytosti Kristovy. Proto se u nich zastavíme. Úvaha dá nám povzbuzení, abychom, berouce si příklad z božského mistra svého, řídili vůli svou podle vůle Boží. Kriste, požehnej nám!

* * *

1) Nejprve o monofysitství. Eutyches a jeho nohsledové snadno řekli, že v Kristu je jedna přirozenost, ale když se pravověrci tázali, jaká? nevěděli kudy kam. Věru těžká odpověď. Kdo v něm zmizel: Bůh nebo člověk? Či smíchali se a vznikla z nich nějaká nová bytost? Monofysité hádali všelijak. Jedni řekli: Lidská přirozenost pohlcena byla božskou přirozeností tak, jako kapka vody mizí v sudě vína. Právem jim odpovídali: Jestliže přirozenost lidská byla pohlcena, kde zůstává v Kristu člověk? Či už není člověkem? Druzí, nahlížejíce nerozumnost výkladu, pravili: Přirozenost božská a lidská se smísily v Kristu tak, že vznikla přirozenost zcela nová, podobně jako když se vodík a kyslík směšují ve vodu. Odpověděli jim: Tak v Kristu není ani Bůh ani člověk. Oba, pozbyvše přirozenosti božské a lidské, úplně se změnili v své bytosti. Zmizel Bůh, zmizel člověk, nastala bytost s přirozeností zcela novou. To už je vrchol nemožnosti. Což může člověk pozbyti lidské přirozenosti

a změnit se v jinou bytost? A kdyby to u člověka jako u zakletých princezen bylo možné, Bůh je nezměnitelný a vůbec nedotknutelný. To nahlédli i kacíři. Proto dán výklad třetí. Z věčného Slova a člověka vznikla nová přirozenost, ale ne podle uvedeného právě názoru, nýbrž asi tak, jako naše lidská přirozenost vzniká ze spojení duše a těla. Odpovídali jim: Tento výklad jako přirovnání je dobrý, ale vzat do slova, je nesprávný a vůbec nemožný. Duše a tělo jsou skutečné části, na sebe odkázané a pro spojení určené. Tělo bez duše vůbec hyne, duše bez těla žije, ale není v svém přirozeném stavu. Přirozený stav duše je, aby oživovala tělo. Duše a tělo jsou neúplné podstaty a teprve spojeny tvoří podstatu dokonalou, přirozenost lidskou. Duše a tělo se tedy navzájem doplňují, jsou na sobě závislé, samy o sobě nedokonalé. Ale věčné slovo je Bůh, v své bytosti svrchovaně dokonalý, nezávislý a nezměnitelný, i nemůže nikdy býti částí.

Tyto důvody ukazují zajisté dostatečně, že monofysitství je bludné. Biskupové, odsuzující je na sněmu chalcedonském, prohlásili asi toto: „Následující sv. Otců vyznáváme jednoho Syna a Pána našeho, Ježíše Krista, dokonalého v božství a dokonalého v člověčenství, pravého Boha a pravého člověka v dvou přirozenostech nesmíšeně, nerozlučně a nezměnitelně spojených v jedné osobě tak, že jejich rozličná povaha zůstává. „Kat. nauka učí, že v Kristu jsou dvě přirozenosti, božská a lidská. Žádná není pohlcena, jedna nemění se v druhou ani obě v nějakou třetí. Obě zůstávají, co mají býti. Božská je s osobou božskou od věčnosti totožná, lidská je s ní spojena, poněvadž si ji božská osoba v čase připojila. Božská přirozenost má život božský a činnost božskou, přirozenost lidská má život lidský a činnost lidskou. Kristus jest jedna bytost, jelikož je jedna osoba a jelikož připojení lidské přirozenosti k božské jeho osobě je podstatné, věčné, fysické.

Tak mluví o Pánu Ježíši sv. Písmo. Co o něm praví? Že je pravý Bůh a pravý člověk. Ale kde je pravý Bůh, je božská přirozenost, a kde je pravý člověk, je přirozenost lidská. Proč je Bůh Bohem? Poněvadž má božskou bytnost neboli přirozenost, je sám od sebe, čirý duch, věčný, všemohoucí. Proč je člověk člověkem? Poněvadž má bytnost neboli přirozenost lidskou, je rozumným živočichem. Když tedy sv. Písmo praví o Kristu, že je pravý Bůh a pravý člověk, učí, že má božskou a lidskou přirozenost. Písmo nejen jmenuje Krista pravým Bohem a člověkem, nýbrž přičítá mu také božskou a lidskou činnost. Podle Pisma konal Kristus někdy skutky božské, n. př. skutky všemohoucnosti nebo vševědoucnosti, někdy skutky lidské, n. př. rostl, jedl, spal, radoval se, rmoutil. Tyto skutky vy-

cházel ovšem z příslušné přirozenosti jako ze své fysické příčiny, skutky božské z přirozenosti božské, skutky lidské z přirozenosti lidské. Proto v Kristu nezbytně byly. Při tom obraťte zřetel na to, jak sv. Písmo přikládá Kristu vlastnosti a činnost božskou a jak vlastnosti a činnost lidskou. To je důležité. Monofysité hájili svých bludů poukazující na člověka, o němž říkáme, že myslí a spí, že se mu tedy přikládají vlastnosti a činnost duchová i vlastnosti a činnost hmotná. I činili závěr: v člověku duše a tělo tvoří jednu přirozenost, jest tedy obdobně jedna i v Kristu. Avšak tento závěr je chybný, neboť sv. Písmo přikládá Kristu obojí vlastnosti zcela zvláštním způsobem. Sv. Písmo přikládá je netoliko jemu, nýbrž dává Kristu Bohu vlastnosti lidské, n. př. Slovo tělem učiněno jest, a Kristu člověku božské, n. př. průvodce života, t. j. Boha jste zabili. Taková záměna u složeniny je nemožná. O člověku mohu říci, že je duše anebo že je tělo, ač to není zcela správné, ale nemohu říci o duši lidské: duše je tělo, a nemohu říci o tělu lidském: lidské tělo myslí. To nemohu říci, poněvadž člověk je skutečně složen ze dvou částí v nový celek. Kristova přirozenost není tedy sloučenina ze dvou přirozeností, nýbrž v něm jsou přirozenost božská a lidská nesmíšeny, rozlišeny.

Kristus je dokonalý Bůh a dokonalý člověk, píše sv. Athanasius. Sv. Ambrož dí: Zachovejme rozlišení božství a lidství. Z obou mluví jeden Syn Boží, poněvadž v něm jednom je dvojí přirozenost. Uznáváme, dí sv. Augustin, v Kristu podstaty dvě, božskou, jež je rovná Otci, s lidskou, nad níž Bůh je větší.

Uvedené důvody jsou tak jasné, že netřeba se nám s monofysitstvím déle zabývat. Jen na jedno přirovnání ještě poukáži. Sv. Otcové, hledající nějaký obraz pro veliké tajemství, nalézali jej ve spojení duše a těla. Pravím obraz anebo přirovnání. Každý obraz totiž je nedokonalý a každé přirovnání kulhá. Sv. Augustin píše asi takto: Divíš se, jak si Bůh mohl připojit člověka? Podiv se, jak se duše může pojít s hmotou, aby z nich byl člověk. Jiní poukazují na to, že se člověk skládá ze dvou přirozeností, z přirozenosti duchové a hmotné, anebo na to, jak tělo všecku svou dokonalost má od duše. To obracejí na Krista, v němž jsou dvě přirozenosti a v němž božství je pramenem veliké svátosti pro člověčenství. To vše je správné. Ale kdo by přirovnání to prováděl do všech důsledků, upadl by do monofysitství. Spojení duše a těla je pěkný a mnohonásobný obraz spojení Boha a člověka v Kristu, ale jen do jisté míry. Na některé podrobnosti jsem poukázal; poukáži na některé různosti. Člověk je složenina z částí, z duše a těla, Kristus nikoliv. Bůh nemůže být částí nějaké složeniny. Bůh není částí Krista, nýbrž

on přijal přirozenost lidskou, připojil si ji, vykonává nad ní úkol lidské osoby. To jest něco zcela jiného. Duše je forma těla, to jest působí, že určitá hmota je lidským tělem. Bůh nemůže býti formou žádného tělesa, neboť to by znamenalo, učiniti z tělesa Boha. Duše je závislá na těle a má od něho mnohou dokonalost; Bůh nemůže býti závislý ani se zdokonalovati. Duše a tělo, podstaty neúplné, nemizejí sice v člověku, ale tvoří přece novou podstatu, lidskou bytost. Bůh nemůže se smísiti s ničím, nerci-li sloužiti k utvoření nové podstaty.

2) Však dosti o monofysitství. Věřoučně nic neznamená, jelikož je bludem příliš makavým. Ale bez významu není. Ukazuje, jak celý Východ byl samé mudrování a jak byl nakloněn ke kacířství. Tak se poznenáhla připravovala půda k velikému rozkolu, který se pak na konci prvního tisíciletí stal. K tomuto osudnému a politování hodnému skutku přispěl ještě více druhý blud, zvaný monothetství. Monotheté, jejichž vůdci byli dokonce četní patriarchové Východu, učili, že v Kristu je jedna vůle a tudíž i jedna toliko činnost, vůle a činnost božská. Nerozumný tento blud je skryté monofysitství, neboť kolik přirozeností tolik vůlí. Podle monofysitů jedna přirozenost, tedy i jedna vůle a činnost. Každá stránka Nového zákona mluví proti tomuto kacířství. Kdyby monotheté upírali Kristu vůli a činnost božskou, nedivili bychom se tolik; ale upíratí mu vůli a činnost lidskou, je nepochopitelné. Právě tuto vůli Pán Ježíš často výslovně jmenuje. V zahradě při úzkosti, prose o pomoc, dodal: Ale ne má vůle, nýbrž tvá se staň, nebo: Ale ne jak já chci, nýbrž jak ty (Luk. 22, 42; Mat. 26, 39). Mnohokrát vykládal, že nepřišel konati vůli svou, nýbrž vůli nebeského svého Otce (Jan 5, 30; 6, 38). Měl tedy Pán Ježíš lidskou vůli a tato jeho vůle měla své vlastní chtění a své skutky. Sv. Otcové, bojující proti bludu, uvádějí mimo to rozmanité důvody rozumové. Práví: Každá přirozenost musí mítí případnou činnost; právě proto říkáme některé podstatě přirozenost, že je základem činnosti. I soudí: Kristus byl dokonalý v božství i člověčenství, proto každá přirozenost měla nezbytně svou činnost, anai by jinak byla nedokonalá, ano zkomo-lená. Opět ukazují, že popírati dvojí různou vůli a činnost v Kristu, božskou a lidskou, vede nezbytně k monofysitství, zřejmému a od církve odsouzenému bludu. Opět ukazují na důsledky. Je-li v Kristu jen jedna činnost, a to božská, trpěl Kristus na přirozenosti božské a zasluhoval skutky božskými. To jest nerozum. Bůh nemůže trpěti, on nemůže také zasluhovati, t. j. býti hoden za své skutky odměny.

Ani blud monothetství nemá, jak patrné, důležitosti. Ale v dějinách se stal nad míru pověstným. Proč? Cařihradský patriarcha

Sergius oklamal papeže Honoria. Napsal mu list, který byl dvojsmyslný, tak že mu bylo možno dáti smysl bludařský i pravověrný. Papež netušil lsti a rozuměl dvojsmyslným větám pravověrně. Jednal snad nedosti opatrně vzhledem k zchytralým kacírům, ale jednal poctivě. V tom smyslu patriarchovi odpověděl. Lstivý bludař dal dvojsmyslným slovům smysl bludu, jež hlásal, a ukázal na papeže Honoria jako na vyznavače svého učení. To byl chytrácký kousek, neboť Řím měl jméno ve světě jako církev, jež, jsouc pod zvláštní ochranou sv. Petra, vždy se zachovala v učení bezvadně a byla sloupem pravověrnosti. Této události se chopili nepřátelé církve. Kdykoliv bojují proti neomylnosti papežově, vždy jest papež Honorius jejich trumfem. Hle, volají, Honorius byl monothleta. Z toho, co jsem naznačil, je patrné, že výtky je holou pomluvou. Uvedu věc krátce.

Sergius psal papeži asi takto: Když pravíme, že v Kristu jsou dvě vůle, působí to pohoršení, jelikož lid myslí, jakobychom učili, že v Kristu je jedna vůle svatá a jedna, která se proti oné vzpírá, neboli že v Kristu jsou dvě protivné vůle. Proto lépe jest, když mluvíme k lidu o vůli jedné. V těchto slovech je chytře ukrytý dvojitý smysl. Slova Sergiova vzbudila v poctivém papeži mínění, že tu Sergius hlásá správně dokonalou podřízenost vůle lidské Pána Ježíše pod vůli jeho božskou. Tak by si je vykládal každý bezelstný člověk. Proto opatrnost Sergiovu schválil, neboť lidská vůle Kristova byla skutečně v úplné shodě s vůlí Slova. Lze správně říci, že v Kristu je v mravním ohledu jedna vůle, jako lze správně říci o manželích, když jejich vůle jsou v úplné shodě, že mají jednu vůli. Celý svět říká: jsou jedno srdce a p. Ale od Sergia byla to lest. Sergius myslil na jednu vůli fysicky božskou a lidskou. To je ovšem blud. V Kristu jsou fysicky dvě vůle, jako muž a žena při největší shodě mají fysicky každý svou vůli. Že Honorius učil správně, je jisto. Je to zřejmé z obou listů k Sergiovi, zvláště z druhého. Ale pomluva byla hozena do světa, přišla přemnohým vhod a tak se ujala. Podobně se děje s nejednou nesprávností. Ukažte nad světlo jasněji, že je bludná; časem bude opakována přec. Příklad z nové doby. Nikdo nevystupoval tak rozhodně proti světové válce a pro mír, jako Pius X. a jeho nástupce, a přece ujala se pomluva, hozená nepřáteli církve do světa, že papežové byli pro válku. Pomluva papeže Honoria slavila triumfy hlavně v době, když se jednalo o papežskou neomylnost. V spisech starokatolických a pravoslavných je jí věřeno jako evangeliu.

V Pánu Ježíši jsou tedy dvě vůle, božská a lidská, ale ovšem jedna osoba, které náleží. Jest mezi nimi naprostá shoda, poněvadž

vyšší vůle řídí nižší. Řekneš: Jak mohl si pak Pán Ježíš přát, aby kalich utrpení od něho odešel? Odpověď není těžká. Měl-li nás Kristus vykoupiti utrpením, bylo třeba, aby je cítil, t. j. aby v něm budilo vše, co budí v nás, jako strach, odpor, bolest. Proto věčné Slovo ponechalo vůli lidské přirozenou náklonnost k tomu, co člověku je milé, a přirozený odpor k tomu, co jest mu nemilé. Kristus byl právě dokonalý člověk s přirozeností, jak ji máme všichni. V Kristu nebylo možné nic nezřízeného, ale v hranicích zřízení byla v něm všechna lidská hnutí. Proto obraz hrozného utrpení vzbudil v něm přirozeně odpor, bázeň. Ale jeho vůle, Slovo ve všem podrobená, tento odpor a tuto bázeň přemohla. Vůle projevila přirozené přání, aby kalich utrpení, člověku odporného, minul, ale táž vůle vzhledem k vykoupení, od Boha na ni vloženému, chtěla vše, co chtěl Bůh, a utrpení přijala.

* * *

Tolik o monofysitství a monothetství. Pán Ježíš řekl: Sestoupil jsem s nebe, nikoliv abych činil vůli svou, nýbrž vůli toho, jenž mne poslal (Jan 6, 38.). V těchto slovech je program Kristova života. Úkol byl těžký. Lidská přirozenost Páně nejednou se ho lekala; ale vždy zase odpor překonala. Kristus je naším vzorem. Konati vůli Boží musí býti programem také našeho života. I naše přirozenost se někdy vzpírá. Tu modlitba je nám těžká, tu návštěva bohoslužby obtížná, tu půst proti naší mysli, tu zřící se zábavy, požitku neb jiné věci je nemilé, tu boj proti pokušení unavuje. Avšak život je boj. Dokonalost na zemi nemůže býti bez namáhání, věčná sláva ne bez zásluh. Pohleď na Krista. I on cítí obtíže života, ale když si řekne: Je to vůle Boží, řekne si pevně a silně: Otče, vůle tvá je vůlí mou. A Bůh ho sílí. Nezapomínejme, že kde Bůh ukládá povinnost, dává i milost, abychom ji mohli plnit. Bojujme tedy boj života statečně. Vůle Boží buď naším stálým heslem a sláva u Boha bude naší odměnou.

XXXVIII. Kristus přirozený Syn Boží.

Nejvyšší účín posvěcující milosti je, že nás činí dítkami Božími. Toto synovství jmenujeme na rozdíl od synovství přirozeného synovstvím přijatým. Víte, že mezi adoptací světskou a synovstvím, jež plyne z milosti, je veliký rozdíl. Světská adoptace je věc číře právní neboli mravní. Adoptace nevlévá přijatému ani kapky krve ze žil nového otce a z vlastností rodu, do něhož přijetím vstoupil. Při synovství Božím spojení s Bohem není jen mravní, nýbrž je také

fysické. Víte, že posvěcující milost je dar z oblasti božské, který zvelebujeme duši fyzicky a dává jí nadpřirozenou podobnost s Bohem. Než přes tento veliký rozdíl mezi světskou adoptací a synovstvím Božím zoveme synovství Boží, plynoucí z milosti, synovstvím přijatým. Činíme tak na rozdíl od synovství přirozeného. Přirozeným synem je ten, kdo je zplozen od otce, počat a zrozen od matky, nebo tím přijímá touž bytost, jakou mají oni.

Obraťme otázku o synovství přirozeném a přijatém na Krista a ťažme se: V jakém smyslu jmenujeme jej Synem Božím? Ve smyslu-li synovství přijatého, či ve smyslu synovství přirozeného? V VIII. a IX. století vzniklo ve Španělsku učení, že Pán Ježíš je jako člověk synem Božím přijatým a že jen věčné Slovo je Synem Božím přirozeným. Hlasatelé tohoto kacířství zovou se Adoptiáni. Vzpomeneme-li na Nestoria, jenž učil, že v Kristu jsou dvě osoby, t. j. že Kristus je osobou lidskou, v níž věčné Slovo jen bydlí, poznáme ihned, že adoptiantství je plod nestorianství; vznikl patrně přílišným oddělováním božství a člověčenství v Kristu. Novému bludu se postavily ostatní země rozhodně na odpor, takže záhy byl na mnohých sněmích odsouzen.

Později tvrdili někteří bohoslovci, že Pán Ježíš může býti podle své lidské přirozenosti aspoň nazván přijatým Synem Božím, jelikož jeho člověčenství bylo obdařeno posvěcující milostí. Podle nich je Kristus jako člověk pro osobní spojení s věčným Slovem Syn Boží přirozený a pro posvěcující milost zároveň Syn Boží přijatý. Nauka ta byla od bohoslovců uznána za nesprávnou a odmítnuta.

Vyložíme si tedy, že Kristus je přirozený Syn Boží a že žádným způsobem není Synem Božím přijatým. Ten smysl mají slova: Tento je Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo (Mat. 3, 17.). Ježíši, Synu Boží, požehnej nám!

* * *

1) Pán Ježíš je přirozený Syn Boží. Sv. Jan píše slavnostně: A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi, a viděli jsme slávu jeho, slávu to jako jednorozeného od Otce, plného milosti a pravdy (Jan 1, 14.). Táže se: Kdo jest Slovo tělem učiněné? Kristus Pán, to dítě položené v jeslích, ten muž bolesti na kříži umírající. Slovo tělem učiněné je tedy Kristus člověk. Toto Slovo, učiněné tělem, tento Kristus člověk je zván v uvedených slovech Janových „Jednorozený Otce“. Co znamená toto Slovo? Synovství přirozené, či synovství přijaté? Synovství přirozené. Druhá božská osoba jmenuje se Jednorozený Otce, anaf jest od Otce od věčnosti zplozena. Bůh Syn není přijatý Syn, jak se samo sebou rozumí, neboť pak

by byl tvor, nebyl by s Otcem soupodstatný a Bůh nebyl by v třech osobách. Když tedy sv. Jan nazývá Slovo vtělené, t. j. Krista člověka Jednorozeným Otce, prohlašuje jej za Syna Božího přirozeného a nikoliv pouze za přijatého. Totéž plyne ze slov sv. Pavla: Je-li Bůh pro nás, kdo proti nám? Ten, jenž ani vlastního Syna neušetřil, nýbrž za nás všecky jej vydal, kterak i s ním nedá nám všechno? (Řím. 8, 31. n.). Koho jmenuje apoštol národů „vlastním Synem Božím“? Toho, jenž byl za nás vydán na smrt a za nás umřel. Míni tedy Krista člověka, neboť jen člověk může trpět. Pán Ježíš trpěl na své lidské přirozenosti. A který syn jmenuje se vlastní? Syn přirozený. Kdo má dva syny, jednoho svého a jednoho přijatého, řekne: Tento je můj vlastní syn, tohoto jsem adoptoval. Zove tedy sv. Pavel Krista člověka přirozeným Synem Božím. Zrovna tak jmenuje Krista člověka v listě k Židům. Nazývá ho Synem Božím, výbleskem Otce, soupodstatným s ním a dří, že k nám mluvil, že učinil očistu hříchu a sedí na pravici Boží (Žid. 1, 2. n.). Nejprve mluví o něm jako o věčném Slově, věčném Synu Božím, soupodstatným Otcí, poté jako o člověku, jenž k nám mluvil, jenž učinil očistu od hříchu, totiž svým utrpením, a jenž na nebe vstoupil, ovšem s lidskou přirozeností, nebo jako Bůh nepotřebuje a nemůže „vstoupiti“ do nebe. Rovným způsobem jmenuje tedy Krista i jako věčné Slovo i jako člověka Synem Božím. Je tedy i Kristus člověk přirozený Syn Boží.

To stačí z Písma. Církev od počátku učí totéž. Jak říkáme ve vyznání víry, které je z dob apoštolských? Věřím v Boha Otce, věřím v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho, jež se počal z Ducha sv., narodil se z Marie Panny, trpěl pod Pontským Pilátem... Týmž Kristus, jenž je věčný Syn Boha Otce a v čase jako člověk se narodil, je zván rovným způsobem Synem Božím. Nemůže tedy jinak býti zván, ať myslíš na jeho božství nebo na jeho člověčenství. Právem odsoudila Římská synoda za Damasa papeže ty, kdož by přijali v Kristu dva syny, jednoho věčného a jednoho v čase z Marie Panny narozeného. Jedna je v Kristu osoba a tudíž jen jeden Syn. Tato osoba je Boží, proto Kristus je přirozený Syn Boží i jako člověk. Jeho lidská bytost je skrze božskou osobu přijata do jejího přirozeného synovství.

Tak mluví všichni sv. Otcové. Nebudu uváděti výroky z nich. Jen si všimneme, jakými důvody byli adopciáni od vrstevníků potírání. Otcové na sněmu frankobrodském píší: „Kdo jsi ty, jenž dříš o Kristu, že je Syn přijatý? Chci věděti, odkud tento nápad máš. Ukaž, kde jsi se tomuto jménu naučil. Patriarchové ho neznali, proroci ho nevyslovili, apoštolové ho nekázali, sv. Otcové o něm mlčí, doktoři víry mu neučili.“ Poté vykládají, že adopcianství není nežli

nestorianství. Kdyby byly v Kristu dvě osoby, božská a lidská, byli by ovšem dva synové, jeden božský, jeden lidský. Ale nestorianství je blud od církve zavržený. Jen jedna je osoba a tudíž jen jeden Syn, vlastní Syn Boží. Jediností osoby všelike adopcionství je vyloučeno. Poté poukazují, jak se vůbec pojem přijetí na Krista nehodí. Kdo je adoptován, dříve synem nebyl a potom se přijetím synem stal. Jak by tedy mohl býti Kristus adoptovaným Synem, když jeho lidská bytost nikdy nebyla bez spojení se Slovem? Začala, když se stalo vtělení Slova. Kristus člověk nikdy nebyl Slovu cizí, nýbrž hned, jak začal, byl osobou Boží. To stačí z podání.

Pravda, že Kristus Pán je přirozený Syn Boží, ukazuje nám jeho velebnost v novém světle. Když po zemi chodil, vlastní Syn Boží posvěcoval ji svými šlépějemi. Když mluvil k lidu, vlastní Syn Boha Otce, od věčnosti zrozený, hlásal mu spásnou nauku. Když trpěl a na kříži umřel, vlastní Syn Boží se ponížil, nebo jak sv. Pavel právem dí, se zmařil. Když církev od počátku hlásá lásku k němu až k mukám a smrti, když všecko začíná a končí jeho jménem, když žije takoruka jediné v něm, činí tak právem. Vlastní Syn Boží jest jejím zakladatelem a neviditelnou hlavou. O, kdo pochopí důstojnost tvou, Pane Ježíši? Jen ten, kdo chápe, co je Bůh. Snad zdály se vám hymny sv. Bernarda někdy překypující; snad naše píseň: „Mé jsi potěšení“ upřilišená. Nejsou. Vždyť lidský jazyk není s to, aby vyjádřil, co Kristus je, jaké úcty zasluhuje, jaké lásky je hoden.

2) Nyní si vyložíme, proč Pán Ježíš vůbec nemůže býti zván synem Božím přijatým.

Člověk, jenž má posvěcující milost, je synem Božím, ale mezi jeho synovstvím a synovstvím Pána Ježíše je veliký rozdíl. Člověkovu synovství je synovství nejsv. Trojice anebo Boha vůbec, neboť udělení milosti je dílo Boží na venek, které je společné nejsv. Trojici. Nikdy ani v Písmě ani ve spisech sv. Othů není Kristus zván synem nejsv. Trojice. Synovství Kristovo je věčné synovství, které náleží jediné druhé božské osobě. Kristus Pán je věčné Slovo, druhá božská osoba, věčný Syn Boha Otce. Sv. Otcové, kteří o věci píší, protestují proti tomu, aby byl zván synem nejsv. Trojice. Sv. Fulgenc nazývá takové pojmenování bezbožným. Sv. Augustin jmenuje je nerozumným, jelikož by tak Kristus Pán byl vlastním Synem Boha Otce a mimo to přijatým Synem Otce, synem sebe samého t. j. druhé božské osoby a synem sv. Ducha.

Jiný důvod proč Pán Ježíš nemůže býti vůbec zván přijatým Synem Božím, je, že se synovství týká osoby a nikoliv přirozenosti. Ne proto se nazývá syn synem, že má lidskou bytost, nýbrž proto, že se zrodil jako osoba. Proto, že lidský syn má lidskou bytost,

je člověkem; synem nazývá se od osoby. A tak i Pán Ježíš je synem ne podle přirozenosti, nýbrž podle osoby, jež je božská; je tudíž přirozeným Synem Božím. Sv. Tomáš k tomu dodává, že když někoho jmenujeme, jmenujeme ho podle toho, co má dokonale, a nikoliv podle toho, co má nedokonale. O Petru říkáme, že je člověk, ne proto, že na obraze má lidskou podobu, nýbrž proto, že v skutečnosti je člověkem. Vynikajícího malíře, který hraje také trochu na housle, nezveme hudebníkem nýbrž malířem. Pán Ježíš je podle božství neskonale víc nežli podle člověčenství, proto určujeme jeho synovství podle božství, je přirozeným Synem Božím.

3) Pán Ježíš je tedy přirozený Syn Boží a nemůže býti nijak zván synem přijatým. Otažme se ještě zvláště: která je vlastní příčina, že i jako člověk je přirozený Syn Boží? Odpověď jest: Není jiné, leč jeho věčné zrození z Boha Otce. Hloubaví bohovědci vymýšleli ještě rozmanité jiné příčiny. Uvedu dvě. Jedni řekli: Pán Ježíš jako člověk je přirozený Syn Boží, poněvadž osobním spojením jeho lidské přirozenosti s věčným Slovem nabyl jako člověk práva na věčné dědictví. Jiní pravili, že ne toto právo na věčné dědictví činí jej přirozeným Synem Božím, nýbrž osobní spojení samo. Ale mínění ta nejsou správná. Jediná příčina, že Kristus jest přirozený Syn Boží, je zrození jeho osoby z Otce. Kristus je druhá božská osoba, jež se jmenuje Syn. V nauce o nejsv. Trojici se vykládá, že druhé božské osobě náleží jméno Syn skutečně, a to jen jí. Tam se rozvádí, že se původ druhé božské osoby právem nazývá zrození. Sv. Duch nezove se Syn, poněvadž jeho původ není zrození, nýbrž vycházení. Poněvadž tedy druhá božská osoba je zrozena, jmenuje se její původce Otec, ona pak Syn. Ze skutečného zrození plyne přirozené synovství. Odjakživa jmenuje se ten, který přijal život skutečným zrozením, synem. Tak tomu je i v božské Trojici. Poněvadž Kristus je druhá božská osoba, je přirozeným Synem Božím. Jediná příčina přirozeného synovství Božího u Krista je tudíž zrození jeho božské osoby z Otce.

K tomu můžete přidati ještě toto: Věčné slovo se rodí z Otce tím, že se Bůh poznává. Tak se aspoň jeho zrození vykládá. Ale Bůh Otec se poznává ustavičně. Od věčnosti zrodila se v něm myšlenka sebepoznání, od věčnosti do věčnosti v něm trvá. Bůh nezbytně poznává sebe ustavičně. Proto lze říci, že se Syn Boží stále rodí, nebo jinými slovy, že stále Otec svým sebepoznáním dává věčnému Slovu původ. Proto i Slovo vtělené, Syn Boží, připojivši si lidskou přirozenost, stále se z Boha Otce rodí, nebo jinými slovy, i Slovo vtělené má původ v stálém sebepoznání Otce. To jest zajisté jasný důvod, proč se Kristus zove přirozeným Synem Božím. Osobní

spojení jím není, neboť toto spojení je jen důvodem, proč se věčné synovství právem říká o člověku Kristu. Vezměme příklad. Císař připojí si někoho jako spoluvojevůdce, ministr připojí si někoho jako spoluministra. Odkud jde nová hodnost na připojence? Z připojení? Ne, nýbrž z hodnosti těch, kteří si je připojili. Připojení je toliko podmínkou. Kdyby císařská hodnost plynula z připojení, tu by i připojenec vojevůdce a ministra musel mít hodnost císařskou. Ale on má hodnost toho, kdo si jej připojil. Příčinou synovství není právo na věčné dědictví. To máme i my, jsouce v milosti. K právu na věčné dědictví stačí synovství přijaté. Ale Pán Ježíš není přijatým synem. Přijatý syn někdy synem nebyl a pak byl správně přijat. To o Kristu říci nelze.

Adopciani namítali kdysi slova sv. Pavla, že Pán Ježíš je prvozený mezi mnoha bratry (Řím. 8, 29), že my jsme dědici Božími a spoludědici Kristovými. Pravili: Hle, Kristus je bratrem našim, my jsme syny přijatými skrze milost, tedy i on. My dědíme království Boží jako synové přijatí, Kristus je dědic jako my, nebo jsme jeho spoludědici; je tedy synem přijatým. Ale námitka je hledaná. Ovšem je Pán Ježíš našim bratrem, nebo je člověkem jako my, máje naši lidskou bytost. To nás blaží, neboť tak se Bůh skrze něho stal nám blízkým, milým, viditelným. Ale my jsme Syny Božími přijetím, Kristus věčným zrozením. On dělil království Boží, a my, jak se nadějeme, budeme jeho spoludědici. Proto na svět přišel, aby nám blažené toto dědictví vrátil. Ale on zdědil je jako Syn Boží přirozený, jemuž přirozeně náleží, my, dá Bůh, zdědíme je z milosti nám od něho zasloužené jako synové přijatí.

* * *

Kristus Pán je tedy přirozený Syn Boží a důvod jeho synovství je věčné zrození; synem přijatým zván býti nemůže. Tento jest Syn můj milý, pravil Bůh, v němž se mi zalíbilo. Slova ta promluvil jako Bůh Otec, proto vyjadřují synovství Kristovo přirozené. Ale Bůh svými slovy mluvil i k nám. Práví nám jimi: Pohleďte naň a připodobňujte se mu. Na hoře Tábor přidal ještě: Toho poslouchejte. Proslavený paedagog pravil tyto dny v četně navštívené schůzi vzdělanců, že mu moderní lidé připadají, jakoby stále něco hledali. Pozbyli smyslu života a hledají jej. Pak poukázal na Krista. Vraťte se ke Kristu, pravil, a najdete, co hledáte. Doporučoval jim hlavně poznání Krista po stránce psychologické. Já líčím vám ho po stránce věroučné. Myslím si: Vy nehledáte smysl života, vy jej máte. Vám netřeba se vraceti ke Kristu, vy ho znáte a vyznáváte. Rozbírati jej psychologicky, bylo by ovšem moderní, ale vám není

Kristus psychologickou hádankou. Vy rozluštíte jeho zjev jediným slovem: Syn Boží. Proto se snažím prohloubiti ve vás poznání Krista po stránce věroučné.

Ale jednoho i nám a vůbec všem je třeba: abychom v Krista nejen věřili a jej znali, nýbrž abychom se snažili býti syny Bohu milými. Tu jest naším vzorem. Tu je jeho zjev nevyčerpatelný. Tu je také nejvíc milostivý pro nás. Ó, bychom se podobali božskému vzoru svému! Ó, bychom byli hodni, aby i k nám řekl Bůh: Jste synové moji, zalíbilo se mi ve vás.

XXXIX. Záměna přísudků,

t. j. o vzájemné sdílnosti božských a lidských vlastností
a činností v Kristu.

Nauka, že si věčné Slovo připojilo osobním spojením lidskou bytost, má některé důsledky, o nichž nemohu se nezmíniti. Jeden z nich záleží v záměně jmen a vlastností. V době nestorianství, monofysitství a monothelitství bylo o této záměně mnoho psáno. Pro Řeky, kteří nad pomyslení rádi mudrovali, se hádali, do jemných a bystrých hříček slovních se pouštěli, bylo psáti o záměně přísudků pochoutkou. My této záliby nemáme, než věc není bez důležitosti. Kdo dovede záměny této správně užívat, je jist proti po-bloudění v nauce o bytosti Kristově.

Co je záměna jmen a vlastností (přísudků), latinsky *communicatio idiomatum*? Jest to zvláštní zjev u Krista Pána, že v něm můžeme Bohu dáti jméno člověka a přiřknouti mu lidské vlastnosti, že v něm člověka můžeme zvatí Bohem a přiřknouti mu vlastnosti božské. Sv. Augustin píše pěkně: „Nevýslovně svatý jest dítkem, ten, jenž naplňuje vesmír, leží v jeslích, ten, jenž vládne hvězdám, prsy požívá, ten, jenž je veliký jako Bůh, je malý jako člověk.“ Náš Balbín rozvedl tyto myšlenky v pěkné básničce.

Že se tato záměna děje, nemusím ukazovati. Sv. Jan dí: Slovo tělem učiněno jest. Původce života jste zabili (Skut. 3, 15), vyčítal sv. Petr při třetím kázání Židům po seslání sv. Ducha. Sv. Pavel píše: Kdyby byli poznali moudrost, Pána slávy nebyli by ukřižovali (1. Kor. 2, 8). Jindy: Vlastního Syna neušetřil, nýbrž za nás za všecky jej vydal. (Řím. 8, 32.) A toho Krista, jež jmenuje výbleskem Otce, nazývá zase člověkem. Od počátku říká se v církvi: Bůh se narodil, Bůh za nás umřel, člověk je Bohem, božská ruka nám žehná, božské Srdce nás miluje. Zde všude je řečená záměna, neboť se tu o Bohu mluví jako o člověku a o člověku zase jako o Bohu.

Této záměny si dnes všimneme. Uvedeme si základ, na němž spočívá a pro nějž je oprávněna; uvedeme si některé zásady, jichž jest šetřiti, aby byla správná; uvedeme si některá rčení zvlášť. Závěcuji rozjímání tomu, o němž píše sv. Pavel: Kterýž jsa výbleskem slávy i výrazem podstaty jeho a udržuje všecko mocným slovem svým, zasedl na pravici velebnosti na výsostech, když byl vykonal očistu od hříchu (Žid. 1, 3).

* * *

1) Táži se nejprve: Který jest základ záměny, že u Krista právem říkáme o Bohu věci lidské a o člověku věci božské? Odpověď jest: osobní spojení. Kristus je jedna bytost, jeden podmět neboli nositel vlastností božských a lidských. Vlastnosti božské jsou ovšem v jeho bytosti božské, vlastnosti lidské v jeho bytosti lidské; ale je tu jedna osoba, která obě tyto přirozenosti má, jedna bytost, která říká: obě tyto přirozenosti jsou mé. Osobní jednota v Kristu je důvod, že záměna idiomatů je oprávněna.

Vyložíme si věc podrobněji. Apoštol Petr je osoba. Gabriel, jenž P. Marii přinesl poselství, je také osoba. Co řeknu o každém z nich, chci-li naznačiti, co jsou? O Petrovi řeknu: je člověk; o Gabrielovi: je anděl. Proč tak řeknu? Poněvadž Petr má bytost lidskou, Gabriel bytost andělskou. Co jde z toho? Z toho plyne oprávněná zásada: jakou kdo má bytost, tak ho mohu zváti, bytost s lidskou přirozeností člověkem, bytost s andělskou přirozeností andělem, bytost s božskou přirozeností Bohem. Však nejde jen o jméno, nýbrž jde také o vlastnosti. Jaké vlastnosti smím dáti Petrovi? Všecky, které přísluší lidské bytosti, neboť Petr, maje lidskou bytost, má i její vlastnosti. Smím tedy říci: Petr myslí, mluví, jí, roste, má bolest. Jaké vlastnosti smím říci o Gabrielovi? Všecky vlastnosti, které přísluší bytosti andělské, neboť maje andělskou bytost má i její vlastnosti. Smím tedy říci. Gabriel myslí, chce, je čirý duch, rychlý jako blesk, nerozsažný. Hle, druhá zásada: Jakou kdo má bytost, takové mohu mu přisouditi vlastnosti, Petru lidské, Gabrieli andělské, Bohu božské.

Co jsem tuto řekl, obraťte na Krista. Kristus je božská osoba, která si připojila lidskou přirozenost. Tato bytost, jež se jmenuje Ježíš Nazaretský, má tedy dvojí přirozenost, božskou a lidskou. Co z toho jde? Že mohu Krista pojmenovati buď podle bytosti božské, mohu říci: Tahle bytost, jež se zove Kristus, je Bůh. Že mohu jej pojmenovati podle bytosti lidské a říci: Je člověk. A poněvadž Kristus je věčné Slovo, mohu říci, přihlížeje k lidské bytosti: Věčné Slovo je člověk. A poněvadž Kristus je člověk, mohu

řici, přihlížeje k božské bytosti: Kristus člověk je Bůh. A poněvadž mohu totéž říci o vlastnostech obou přirozeností, mohu říci: „Věčné“ Slovo se narodilo, rostlo, trpělo, a zase: Člověk Ježíš stvořil nebe a zemi, je věčně zrozen z Boha Otce, je všemohoucí, je výbleskem slávy a výrazem podstaty Boží.

Z tohoto výkladu je patrné, že záměna jmen a vlastností, v Písmě užívaná, je oprávněna. Sv. Otcové mluví podobným způsobem. Uvedme si některá svědectví z nich. Sv. Lev Vel. píše: Pro jednotu osoby při dvou přirozenostech čteme, že Syn člověka sestoupil s nebe, když se Syn Boží z P. Marie vtělil, a že Syn Boží byl ukřižován, poněvadž přetrpěl smrt ne na božské bytosti, nýbrž na lidské. A tak i v apoštolském vyznání pravíme, že Syn Boží trpěl, umřel a pohřben jest. Sv. Augustin píše skoro doslovně týmž způsobem. Jindy dí: Pro rozdíl mezi božstvím a lidstvím Syn Boží zůstal v nebi a syn člověka chodil po zemi. Pro jednotu osoby, podle níž obě přirozenosti jsou jeden Kristus, Syn Boží chodil po světě a syn člověka zůstal v nebi. Sv. Jan z Damašku: Kristus jest jeden, ale má dvě přirozenosti. Poněvadž z božství plyne přirozeně sláva, jest společná oběma pro jednotu osoby. Z těla plyne nízkost, ale i ona je oběma z téže příčiny společná. Opět: Mluvíce o osobě Kristově, přikládáme jí vlastnosti obou přirozeností zároveň, anebo jednou vlastnosti bytosti lidské, po druhé vlastnosti bytosti božské. Poté uvádí rozmanitá taková rčení. Bohoslovci odůvodňují záměnu jmen a vlastností způsobem prve uvedeným.

Pozastav se někdy nad podivuhodným zjevem, že v Pánu Ježíši Bohu smíš dávat vlastnosti lidské a člověku božské. Když kterýsi král řekl: Pokládám se za prvního syna svého národa, letělo jeho slovo celou zemí. Když jiný panovník nazval svého ministra přítelem, pokládal ministr slovo za víc nežli za největší řád. Než co je to proti nesmírnému milosrdenství, že Bůh v Kristu právem je zván člověkem, naproti nesmírnému povznesení, že člověk v něm právem je zván Bohem? Kristus je zosobnění tohoto milosrdenství a povznesení. On je výbleskem podstaty Boží, on Spasitel, on vládce, sedící na pravici Boží. Koř se v něm Bohu a raduj z člověka.

2) Záměna jmen a vlastností je tudíž oprávněna. Nicméně není libovolná, nýbrž má určité hranice. Bohoslovci sestavili pravidla, podle kterých je správná a mimo které nikoliv. Uvedu některá.

Záměna je správná při jménech srostitých, je však nesprávná při jménech odtažitých. Jméno srostité je to, které naznačuje zároveň podmět. Když řeknu: Bůh, člověk moudrý, smrtelný, věčný, naznačuji přirozenost nebo vlastnost a zároveň podmět, jemuž náleží. Slovo nesmrtelný znamená někoho, kdo jest nesmrtelný. Jméno od-

tažité je to, které naznačuje přirozenost nebo vlastnost nezávisle na podmětu. Když řeknu: božství, lidství, nesmrtelnost, věčnost, moudrost, naznačuji toliko vlastnost, naznačuji ji bez osoby, která ji má. Jméno srostité označuje tedy osobu s nějakou vlastností, jméno odtažité jen tuto vlastnost. Pravidlo je, že záměna je správná toliko při jménech srostitých.

Změniti mohu tedy u Krista jména srostitá, ať podstatná, ať přídavná. Mohu říci Bůh je člověk, člověk je Bůh; nesmrtelný je smrtelný, smrtelný je nesmrtelný; všemohoucí je slabý, neobsáhlý je ohraničený, narozený z Panny je věčný. Proč mohu tak říci? Poněvadž při všech takových jménech označuji touž jednu osobu, Krista, jenž má bytost božskou a lidskou je zároveň Bůh a člověk, nesmrtelný a smrtelný, vždy sice podle příslušné bytosti, ale vždy týž jeden jako nositel těchto vlastností.

Odtažitá jména o odtažitých říci nelze. Nemohu říci: božství je člověčenství, nesmrtelnost je smrtelnost, věčnost je časnost. Důvod je patrný. Tato jména nemají nic společného, nýbrž označují věci od sebe naprosto různé.

Jména srostitá nelze říci o odtažitých a jména odtažitá ne o srostitých. Nemohu říci: Bůh jest člověčenství, člověk je božství, nesmrtelnost je smrtelná, všemohoucí je slabost. Věc je patrná. Mezi Bohem a člověčenstvím, mezi nesmrtelností a něčím smrtelným není žádné totožnosti ani spojitosti. Jen tehdy je v tomto případě záměna možná, když odtažité jméno má význam jména srostitého. To se někdy přihází. Kristus jest zván v Písmě někdy Život, Moudrost, Láska. Slova jsou odtažitá, ale na těchto místech jimi nejsou, jelikož označují spolu podmět, Krista. Mají tedy význam jmen srostitých. Proto lze říci: Život je smrtelný, umřel. Řčení znamená: Ten, jenž je Život, totiž Kristus, je smrtelný, umřel. Tak v hodinkách o sv. Kříži čte se: Smrt zemřela, když na dřevě zemřel Život. Slovo Život znamená Krista Bohočlověka, jenž jako Bůh je nesmrtelný, t. j. Život, ale podle lidské své bytosti umřel.

To jest pravidlo o jménech srostitých a odtažitých.

Druhé týká se částí lidské přirozenosti. Podstatné části lidské přirozenosti jsou duše a těla, části doplňkové (integralní) jsou hlava, ruka, noha, srdce a pod. Ony tvoří podstatu člověka, tyto náležejí k jeho úplnosti. O obou těchto částech dí pravidla, že nemohou býti praveny ani o Kristu ani o věčném Slově. Nelze říci: Kristus je duše, noha, ruka. Nelze říci: Věčné Slovo je hlava, srdce. Důvod je na dlani. Ruka neznamena spolu osobu, která ji má, nýbrž označuje, podobně jako jména odtažitá, ruku vůbec, část bez zřetele k druhým částem, ano s vyloučením jich. Věta „Kristus je ruka“ je

vůbec nesprávná, poněvadž tu mezi podmětem a přísudkem není totožnosti.

Třetí pravidlo jedná o jménech záporných. Záporná jména oddalují něco od podmětu. „Nemoudrý“ oddaluje od podmětu moudrost. „Nezemřel“ oddaluje od něho smrt. „Čirý duch“ oddaluje od něho všelikou hmotu. Tu dle pravidlo, že nelze o Kristu říci záporné jméno, když oddaluje od něho něco, co mu podle bytosti božské nebo lidské přísluší. Když řeknu: Kristus je netělesný, bez těla, není tělesný, jest to rčení patrně bludné, neboť tělesnost mu přísluší podle bytosti lidské. Rovněž řeknu-li: Kristus je duch, neboť slovem duch oddaluji od něho tělesnost; tak se aspoň všeobecně slovo to běže. Totéž třeba říci o rčení: Kristus jest čirý Bůh, neboť přídavek čirý oddaluje od něho člověčenství. Někdy však slovo záporné má význam kladný. Takového záporného jména ovšem užití lze, neboť jest záporné toliko zdánlivě. Tak slovo nesmrtelný, ač podle mluvnické je záporné, znamená kladnou vlastnost, totiž věčné žití. Proto lze říci: Kristus je nesmrtelný. I tehdy, když Kristus žil na zemi, možno bylo o něm říci: Tento člověk je nesmrtelný, t. j. bude věčně žiti, neboť tento člověk, totiž Kristus, byl též Bohem a tudíž nesmrtelný.

Další pravidlo jest, že jména, která přikládáme Kristu výhradně jako člověku, nemohou býti dána Kristu Bohu a naopak. Nemohu říci: Kristus podle své lidské bytosti, Kristus jako člověk je Bůh, Kristus podle své lidské bytosti, Kristus jako člověk je nesmrtelný. To jest samo sebou patrné. Kristus podle své lidské bytosti je právě člověk, a člověk je něco jiného nežli Bůh. Ale mohu, ukazuje na Krista, říci: Tento člověk je Bůh, poněvadž tu neoznačuji výhradně lidskou bytost jeho, nýbrž bytost jeho, jež je jedna.

To jsou hlavní pravidla o záměně jmen a vlastností.

3) Přidávám k nim několik rčení zvláštních. Co sluší říci o větě: Kristus se vtělil, Kristus přijal bytost lidskou? Není dobrá. Druhá božská osoba, věčné Slovo se vtělilo, Kristus je už Slovo vtělené. Co sluší říci o větě: Kristus je tvor? Nebyla by nesprávná, ale poněvadž ariáni jí užívali na označení svého bludu, že Kristus i jako věčné Slovo je tvor, nabyla věta kacířské příchuti i neužívalo se jí. Co sluší říci o větě: Kristus začal býti neboli existovati. Je bludná, neboť oddaluje od Krista věčnost, která mu podle božství přísluší. Ale správná je, dím-li: Kristus jako člověk počal býti, anebo tento člověk počal býti Kristem, jelikož tu dím, že tento člověk, jenž je božská osoba, počal míti v čase bytost lidskou. Co sluší říci o větě: Člověk stal se Bohem? Míním-li Krista, je bludná, neboť Kristus byl vždy Bohem, i nemohl se jím teprve

státí. Miním-li člověka vůbec, t. j. lidskou bytost, je též bludná, neboť pak má smysl, že dříve byla a pak teprve se Slovem byla spojena; to však je blud, anaf začala právě vtělením. Ale je správná, myslím-li, že před Kristem žádná lidská bytost nebyla spojena s božstvím, až skrze něj se tak stalo. Co sluší říci o větě: Kristus jako člověk je osoba? Když chceš říci, že je osoba lidská, je bludná, když míníš, že je osoba božská, vykonávající v něm úkol osoby lidské, je správná. Kdyby někdo proto, že osoba božská plní úkol osoby lidské, nazval ji osobou lidskou, nebloudil by sice, ale užil by rčení neobvyklého, ano nebezpečného. Co říci o větě: Jeden z božské Trojice byl ukřižován? Kdysi byla užívána v duchu monofysitství, jakoby věčné Slovo trpělo ve svém božství. Tak je bludná a byla odsouzena. Když se do ní tento blud neukládá, je správná, neboť znamená, že Bůh za nás umřel, totiž v lidské bytosti, kterou přijal. Co říci o nauce Lutherově, že Kristus je i podle své lidské bytosti všudypřítomný? Je nepravdivá a nerozumná. Věčné Slovo plní vzhledem k lidské bytosti úkol osoby, ale božských vlastností jí neuděluje. To by mohl někdo říci, že lidská bytost Kristova je věčná. To však je blud, neboť lidská bytost Kristova začala vtělením.

Tolik o záměně jmen a vlastností.

* * *

Sv. Pavel jmenuje Krista výbleskem slávy a výrazem podstaty Boží. Tím praví, že Kristus je věčný Syn Boží, s Otcem soupodstatný. Slova svá zdůrazňuje ještě, že mu přiřítá udržování světa. Udrží je jej slovem svým, t. j. vůlí, rozkazem. A tento Kristus, pokračuje, učiniv očistu od hříchů, zasedl na pravici Boží na výsostech. Jak vykonal očistu od hříchů a vešel i podle těla do své slávy? Utrpením a smrtí. Apoštol užívá tu záměny vlastností a tak vhodně naznačuje božskou bytost Pána Ježíše i jeho vykupitelské dílo, jež vykonal jako člověk. Proto výklad o této záměně není zbytečný. Nad to Písmo i církev od počátku jí užívá. O vánocích před jeslemi slyšíš: Bůh stal se dítětem. Záměna ta tě poučuje, že to není pouhá poesie, ani rčení kypící výmluvností, nýbrž veliká radostná skutečnost. O velikonocích dojíká tě slovo církve: Bůh za tebe prolil svou krev. Záměna tě poučuje, že tento nesmírný čin lásky Boží je správně vyjádřen. Rozjímaje o Kristu čteš: Jeden z nás je všemohoucí, vševědoucí, nejvyšší milosrdný, Pán nebe a země, jejich stvořitel, zachovatel a soudce. Rozuměje záměně nehoršíš se, nýbrž naplňuješ se úctou, důvěrou, láskou k tomu, jenž jsa naším Spasitelem má soustrast s našimi slabostmi. Když řekneme,

že Kristus sedí na pravici velebnosti Boží, roste naše naděje v spásu duše. Ten, jenž svět miloval, že Syna svého za nás dal a jej povýšil, má lásku i k nám a pomůže nám, abychom dosáhli s ním věčné oslavy.

XL. Úcta člověčenství v Kristu.

Denně říká kněz při mši sv. před Pater noster mezi pozdvihováním a přijímáním k Bohu modlitbu o Pánu Ježíši. Žehnaje svaté dary dí: Skrze něhož všechno tvoříš, posvěcuješ, oživuješ, žehnáš a nám dáváš. Poté odkrývá kalich, poklekne, bere sv. hostii, činí s ní tři kříže nad kalichem a dva blíže k sobě pravě: Skrze něho, s ním a v něm tobě, nebeskému Otci v jednotě sv. Ducha všechna čest a sláva na všechny věky.

Uvažte obsah modlitby. Má dvě části. V první je vyjádřena myšlenka, že Bůh skrze Pána Ježíše všechno tvoří v říši přírody, v říši milosti, v říši nebeské. Proč v říši přírody? Poněvadž Kristus Pán jako druhá božská osoba je poznání Boží, neboli jak praví sv. Písmo, Moudrost věčná. Proč v říši milosti? Poněvadž všechna milost, kterou Bůh nám pomáhá k dobrému a nás posvěcuje, je zasloužena od Pána Ježíše a pro jeho zásluhu nám udělena. Proč v říši nebeské? Poněvadž Otec odevzdal všechnen soud Synu. Sluší mysliti nejen na věčný soud světa, nýbrž také na řízení církve, vyměřování věčné odměny, vládu na zemi a na nebi.

Druhá část modlitby jest důsledek první. Poněvadž Bůh skrze Pána Ježíše všechno tvoří, posvěcuje, oživuje, žehná a nám dává, proto se všechna čest vzdává Bohu skrze Krista, s ním a v něm. Poněvadž je jako druhá božská osoba roven Otci a sv. Duchu, vzdáváme jim úctu zároveň s ním. Poněvadž jen tehdy jsme v pravdě ke cti Boží, když jsme skrze posvěcující milost živou ratolestí na kmeni, kterým jest Kristus, neboli údem mystického těla Páně, vzdáváme úctu Bohu v něm.

Z této jediné modlitby, složené ze slov sv. Písma a říkané při sv. oběti od nepaměti, vidíte, že úcta, kterou Kristu vzdáváme, je úcta nesmírná, úcta božská. Avšak někdo by se mohl tázati, vztahuje-li se tato úcta také na člověčenství Kristovo. Že Kristu jako Bohu náleží úcta božská, rozumí se samo sebou. Než člověčenství jeho je stvořené; vztahuje-li se i na ně? Ano. O Synu Božím vtěleném má platnost slovo apoštolovo: Klanějte se jemu všichni andělové boží (Žid. 1, 6). Proč tomu je tak, vyložím v dnešní rozpravě. Aby věc byla jasná, podám nejprve krátký výklad o úctě vůbec; poté objasním, proč člověčenství Kristovu vzdáváme úctu

božskou a žádnou jinou. Bože vtělený, jenž vše žehnáš, požehnej také slova má.

*   *   *

Nejprve poznámka. Mluvíme o úctě člověčenství Kristova, neod-
dělujeme je od věčného Slova. To ani nemůžeme. Člověčenství
Kristovo bylo s božstvím spojeno hned od prvního okamžiku početí,
nikdy nebylo od něho odděleno a na věky od něho odděleno
nebude. Mluvíme tedy o člověčenství Kristově, spojené s božstvím;
tak mu vzdáváme božskou úctu.

1) Co je úcta? Úcta je skutek, kterým uznáváme výbornost
jiné osoby a se jí podřizujeme. Úcta má tudíž dvě složky: uznání
a podřízení. Rozebereme-li podrobněji vznik tohoto skutku, dosta-
neme tento pochod. Zrodí se v nás myšlenka: tato osoba je výborná
a nade mnou vyvýšená. Nastane soud: sluší se, abych její výbornost
a povýšenost uznal. Když vůle souhlasí, následuje projev, jenž se
jmenuje úcta. Záleží hlavně v souhlasu vůle a v následujícím skutku.
Zůstane-li jen v našem nitru, neví o něm leč Bůh a komu jej zjeví.
Aby lidem byl zjevný, musí se projevit vhodným způsobem také
zevně. Zevní projev úcty, jenž nevychází z vnitřního souhlasu, je
projev nepravdivý. Zove se přetvářka.

Pravil jsem, že k úctě náleží dvě věci: uznati výbornost jiného
a podřiditi se jemu. Když dítě políbí na důkaz úcty otci ruku,
uznává tím dvojí: jeho výbornost, na př. dobrotu nebo jinou
vlastnost, a svou podřízenost pod něho. Když vzdáváme úctu P.
Marii, uznáváme rovněž její výbornost, které se podrobujeme. Totéž
je při úctě vzdávané Bohu. Z toho plyne, že nikdo, kdo nemůže
projevit podřízenost pod jinou osobu, nemůže jí vzdáti úctu. Může
uznati její výbornost a ji projevit, ale to není úcta ve vlastním
smyslu. Otec nemůže vzdáti synovi úctu, neboť podle přirozeného
a nezměnitelného práva je dítě nadřizen. Kdyby se syn stal bisku-
pem anebo byl ještě za života otcova prohlášen za svatého, mohl
by mu ovšem vzdáti úctu, ale ta by se netýkala syna jako syna,
nýbrž biskupské hodnosti anebo důstojnosti světce. Proto Bůh, jenž
po nížádné stránce není a nemůže býti tvorou podřizen, nemůže
žádnému tvorou vzdáti úctu. Může uznati a uznává jeho ctnosti, ale
nemůže mu vzdáti úctu.

Úcta má tedy dvě složky: uznání výbornosti a podřízení. Nyní
popatřme na její stupně. Otažme se: kdy je větší a kdy menší?
Odpověď je na bíle dni. Čím větší výbornost a povýšenost osoby,
tím náleží jí větší stupeň úcty. Ale zároveň je nám jasné, že úcta,
jež náleží Bohu, je podstatně jiná nežli úcta, jež náleží tvorům.

Výbornost Boha je nestvořená, nepřijatá, sama ze sebe, nekonečná. Výbornost tvorů je stvořená, přijatá, ohraničená, nabytá podle obdržených schopností a jiných darů. Bůh jest také naprosto nadřizen nade všecko tvorstvo, a to tak, že tato naprostá nadřizenost patří k pojmu Boha. Bůh se jí nemůže vzdáti, jako se nemůže vzdáti božství. Podřizenost tvorů pod Boha je rovněž naprostá, patří tak k pojmu tvora, že bez ní vůbec nemůže býti. Ani Bůh nemůže učiniti, aby některý tvor nebyl mu podřizen. Býti stvořen znamená, býti závislý ve věci nejzákladnější, v samé jsoucnosti. A naopak žádný tvor nemůže býti naprosto podřizen jinému tvorů. Nadřizenost a podřizenost mezi tvory navzájem může býti toliko poměrná, ohraničená, částečná.

Nyní opakuji otázku: Jakou úctu vzdáváme člověčenství Kristovu? Odpověď jest: Člověčenství Páně vzdáváme úctu božskou, onu jedinou, která náleží Bohu, úctu klanění, jež znamená uznání výbornosti a nadřizenosti naprosté.

Než je-li tato úcta oprávněna? Jest. Důvodem k ní je osobní spojení. V Kristu si věčné Slovo vnitřně, podstatně (hypostasně) připojilo člověčenství, tak že Kristus je jedna bytost. Proto úcta, jež přísluší Slovu, přísluší bytosti Kristově a spočívá v ní. Celý Kristus je předmět této úcty, tudíž i jeho člověčenství se vším, co k němu organicky náleží. Vyložme si věc podrobněji.

V každé úctě rozeznáváme předmět, na nějž se úcta vztahuje, a důvod, proč ji vzdáváme. Tu mohou nastati tři vztahy předmětu a tři důvody úcty. Předmět a důvod úcty mohou býti totožné, mohou býti vnitřně spojené, mohou býti spojené jen zevně. Totožné jsou při úctě Boží, vnitřně jsou spojené při úctě osob, lidí, andělů, svatých, zevně jsou spojené při úctě obrazů. Vizme úctu klanění. Komu ji vzdáváme? Jedině Bohu. Proč mu ji vzdáváme? Pro nekonečnou výbornost jeho bytosti a naprostou její nadřizenost nade všechny tvory. Ale v Bohu bytost, všechny její vlastnosti i naprostá nadřizenost jsou jedna věc. V Bohu je naprostá jednoduchost neboli nesloženost. V Bohu tedy předmět úcty a důvod k ní jsou totožné. Vizme úctu lidí nebo andělů. Ctíme muže pro jeho moudrost, světce pro jeho svatost. Muž, světec jsou předmět, na nějž naše úcta padá. Důvod k ní je moudrost, svatost. Táži se: Je-li tu mezi předmětem a důvodem totožnost? Není. Muž a moudrost, světec a svatost není totéž. Moudrost je v muži jako nějaká forma, jako vlastnost, kterou lze od něho oddělit. Moudrý muž může pozbyti své moudrosti. Také světec a svatost není totéž, nýbrž svatost je něco, co k světci přistupuje. Než jaké je mezi nimi spojení? Mezi mužem a jeho moudrostí, mezi světce a jeho svatostí je spojení

vniterné. Je sice nahodilé, ale vniterné. Moudrost je moudrému muži vlastní, svatost světcí též. Muž je moudrý, světec je svatý. Když řekneme: To je moudrý muž, to je světec, ukazujeme na jejich osoby. Naše chvála vztahuje se na celou jejich bytost. Proto úcta, kterou svatým vzdáváme, zůstává, spočívá v nich. Vizme úctu obrazu. Ctime obraz P. Marie. Proč? Poněvadž mezi P. Marií a jejím obrazem je nějaké spojení. Obraz nám ji představuje. Než jaké je toto spojení. Je-li vniterné? Ne. Obraz není vlastností P. Marie. Spojení to je toliko zevní. Proto úcta naše nezůstává v obraze, nýbrž z obrazu jde na P. Marii a spočívá v ní. Obrazem jen jaksi prochází. P. Maria má výbornost Božího mateřství a krásu ctností, nikoliv obraz. P. Marii se podřizujeme, ne obrazu. Obrazu se ani podříditi nesmíme, nebo člověk nesmí se podřizovati bytosti nerozumné. Bohoslovci říkají, že úcta obrazu je toliko vztažná, t. j. že je do úcty zahrnuta jedině proto, že obraz má vztah k P. Marii, představujíc ji. Naše úcta jde tedy z obrazu k Matce Boží a spočívá v ní, ne v obraze.

2) Nyní se táží: jaký je poměr předmětu a důvodu úcty u člověčenství Kristova? Božství s člověčenstvím jest v Kristu spojeno, a to mnohem dokonaleji a vniterněji, nežli moudrost s člověkem a svatost se světcem, jelikož mezi nimi je spojení podstatné, nerozlučné. Naše úcta, kterou člověčenství vzdáváme, není vztažná, nejde s člověčenství na božství, nýbrž spočívá v Kristu jako v svém předmětu. Kdy by byla vztažná? Kdyby božství s člověčenstvím bylo spojeno jen zevně. Vztažnou úctu vzdáváme obrazu Pána Ježíše, kříži, způsobám chleba a vína, svatostánku, poněvadž jsou s Kristem jen v poměru zevním. Tu jde naše úcta z těchto předmětů na Krista a teprve v něm spočine. Ale člověčenství a božství jsou spojeny podstatně, vniterně, osobně, jsou jeden Kristus, a proto naše úcta spočívá v nich.

Řekneš: Ale snad spočívá jen v božství a člověčenství je v ní jen zahrnuto? Nikoliv. Či spočívá tvá úcta, kterou vzdáváš člověku moudrému, jen v jeho moudrosti? Ne, nýbrž týká se člověka celého. Člověka ctiš, ne formu moudrosti. Moudrost je v duši. Ctiš-li jen tuto duši? Ne, celého člověka, jak jest. Moudrost je důvod k úctě, ale úcta sama padá na celého člověka a spočívá v něm. Zrovna tak je u Krista. Důvod, proč mu vzdáváš božskou úctu, je jeho božství, ale ctiš celého Krista, tak jak jest, s božstvím a člověčenstvím, s duší a tělem. Poněvadž člověčenství je s božstvím vniterně spojeno, padá tvá úcta také na ně.

3) Člověčenství Kristovu se tedy klaníme právem. Musíme tak činiti nezbytně podle správného myšlení. Než otažme se, souhlasí-li

tato úcta také se sv. Písmem a podáním církevním? Vizme. Náš důvod není správný, mluví-li Písmo o dvojí úctě, jež se má Kristu vzdávati, božské a lidské; je správný, známe-li jen jednu úctu, božskou. O jaké úctě svědčí Písmo? Toliko o jedné. Nikde nečiní rozdíl mezi úctou, která se má vzdávat Kristu Bohu, a úctou, která se má vzdávat Kristu člověku, nýbrž na všech místech, kde je o úctě ke Kristu řeč, zná jen jednu, klanění. Sv. Pavel píše: Když opět uvede prvorozence (svého) na svět, řekne: Klanějte se mu všichni andělé Boží (Žid. 1, 6). Smysl slov je: První uvedení Syna Božího na svět je vtělení, druhé je příchod Kristův na soud. Sv. Pavel dokazuje Židům, že Kristus je Syn Boží, mluví tedy o něm jako o Bohu vtěleném. Bohu vtělenému budou se andělé klaněti. Jinde dříve apoštol: Ponížil sebe sama stav se poslušným až k smrti kříže. Proto také Bůh povýšil ho a dal mu jméno, které jest nade všechna jména, aby ve jménu Ježíšově pokleklo veškeré koleno, nebešťanů, pozemšťanů, i těch, kteří jsou v podsvětí (Fil. 2, 8. n.). O jaké úctě je řeč? O úctě klanění. Koho se týká? Krista, tedy Syna Božího vtěleného. Sv. Jan píše v evangeliu: Otec veškeren soud dal Synu, aby všichni ctili Syna jako ctí Otce (Jan 5, 22). Opět je řeč o Kristu Boho-člověku. Má se mu vzdávati úcta jako Bohu Otci, tedy úcta božská. Tak Písmo.

Nahlédněme do sv. Otců. Sv. Ambrož praví, že se klaníme tělu Páně v Nejsv. svátosti, kterémuž se apoštolové klaněli. Odůvodňuje nauku výrokem sv. Pavla, že Kristus není rozdělen, nýbrž jeden (1. Kor. 1, 13). Sv. Athanasius: Tvoru se neklaníme. Tak činí pohané bloudíce. Ale Pánu tvorstva se klaníme. Tělo jest sice stvořeno, ale bylo učiněno tělem Božím. Toto tělo uctíváme božskou úctou, nebo ho od božství neoddělujeme. Kdo je tak nemoudrý, aby řekl Pánu: Opusť tělo, abych se ti klaněl? Sv. Cyril píše podobně. Za příklad uvádí, že úctou, kterou vzdáváme člověku, ctíme s duší také tělo, anýž tvoří jednu bytost. Podobně všichni. Církevní sněmy měly záhy příležitost, vysloviti se o božské úctě člověčenství Kristova. Stalo se tak, když bludař Nestorius, jenž dělil Krista na dvě osoby, Boha a člověka, hlásal, že Bůh v Kristu člověku jen bydlí. Tu by ovšem bylo jen zevní spojení mezi božstvím a člověčenstvím. Tu by člověčenství Kristovu náležela jen úcta jako prvnímu mezi světci. Pátý sněm obecný, konaný r. 553, prohlásil klatbu na všechny, kdož by zaváděli dvojí úctu Kristu, jednu Slovu, jednu člověčenství. Poté nebylo bludařů, až jansenism, tato podivná směsice přepjaté nábožnosti a domýšlivého rozumářství, počal zase rýpati.

4) Úcta tedy, kterou podle nauky a ducha církve Kristu vzdáváme, jest úcta klanění, úcta božská. Bohoslovci přidávají otázku,

smí-li se mimo to vzdávati člověčenství Kristovu pro jeho svatost, která zajisté převyšuje svatost všech tvorů, také úcta, kterou uctíváme svaté. Mnozí vynikající bohoslovci pravili, že ano, avšak jejich mínění se neujalo. Úcta, kterou někomu vzdáváme, padá především na jeho osobu a měří se podle její důstojnosti. U Krista je toliko osoba Boží a proto musí každá úcta mu vzdávaná býti úcta božská. Kdyby člověčenství Kristovo nebylo přijato od věčného Slova, ctíli bychom je největší úctou, kterou svatým vzdáváme. Ale že je s ním spojeno, musíme Kristu, ať jej ctíme jakkoliv, vzdávati úctu, která jeho osobě náleží. Každá jiná úcta by byla nepřiměřená. Přidejme k tomu naléhavost, s kterou apoštolové a sv. Otcové v době, kdy vznikaly bludy kristoslovné, bojovali proti každému rozdělování Krista, a máte důvod, který naše mínění mocně podporuje.

* * *

Vyložil jsem, co je úcta vůbec a jaká úcta náleží Kristu podle jeho člověčenství. Je to úcta božská, poněvadž člověčenství jeho nelze od božství oddělit. Jiného člověčenství v Kristu, leč s božstvím spojeného, není. Důvod úcty je věčné Slovo, božská osoba Páně, ale úcta naše jde na celého Krista a spočívá v něm. Když P. Maria, sv. Josef, pastýři, tři králové poklekli s úctou před pacholátkem v jeslích, klaněli se Kristu Bohočlověku. Když sv. Petr, uchvácený divem, padl před mistrem na kolena, klaněl se mu jako Bohočlověku. Když učedníci před Pánem, vstupujícím na nebesa, padli na tvář, ctíli božskou úctou bohočlověka. Když křesťané shýbají kolena před Kristem ve Svátosti, ctí jej jako Bohočlověka. Když církve všechny své modlitby končí: Skrze Ježíše Krista, jenž s Otcem v jednotě sv. Ducha živ je a kraluje na věky, vzdává touž božskou úctu, kterou ctí nejsv. Trojici, Slovu vtělenému, Kristu Bohočlověku. K nesmírné důstojnosti povznesen je člověk v Kristu, k takové, že je hoden úcty božské a že jiná mu nemůže býti ani vzdána. Končím slovy, kterými apoštolové končovali své listy: Jedinému Bohu buď čest a chvála skrze Ježíše Krista na věky věkův (Řím. 16. 25).

XLI. Které vady přijal Pán Ježíš na sebe.

Vykládal jsem o božství Pána Ježíše, o jeho člověčenství, o spojení božství a člověčenství a o některých pravdách, které z tohoto spojení, jež se zove hypostasné neboli osobní, plynou. Zbývá ještě, abych promluvil o vlastnostech Krista člověka, které souvisí sice také s osobním spojením, ale jen do jisté míry. Pozorujíce život Spasitele svého, vidíme, že byl svatý, že věděl věci, kterých při-

rozeně vědět nemohl; pozorujeme též, že trpěl na těle a na duši, že měl lidské city. I tážeme se bezděky: Mistře božský, jaké byly tvé lidské vady? jaké tvé vědomosti? jaká tvá svatost? jaký tvůj citový život?

Dnes dáme si otázku: jaké vady měla lidská bytost Kristova.

Všecky vady lidské lze rozdělit na tři skupiny. První skupina obsahuje vady osobní. Osobní vady jsou ty, které si lidé uženou ze zvláštních příčin, na př. z nepořádného života, z nedostatečného tělesného ústrojí, z bezděčných úrazů a p. Sem náleží hlavně všechny nemoci, jako malomocenství, slepota, zakrnělost, zlomeniny. Druhá skupina lidských vad obsahuje vady všem lidem společné, které plynou z naší bytosti, stížené dědičným hříchem. Jsou dvojí. Jedny týkají se vědomosti a milosti, druhé nikoliv. Všichni musíme se učit, všichni přes nadání a píli máme mnohé nevědomosti, všichni máme vůli nakloněnou ke zlému a v snaze po ctnosti narážíme na mnohé obtíže, všichni hřešíme aspoň všedními hříchy. Tyto vady plynou z nedostatku vědomosti a milosti. Jsou tedy spojeny s rozumovou nebo mravní nedokonalostí. Třetí skupina lidských vad obsahuje vady všelidské, které plynou též z naší bytosti, stížené dědičným hříchem, ale netýkají se ani vědomosti ani milosti. Takové vady jsou: hlad, žízeň, únava, bolest, zármutek a p. Souvisí s tím, že můžeme trpět a podléháme smrti.

Otázka je: Které z těchto vad měl Kristus? Předem uhádáte, že byly u něho možné jen vady třetí skupiny. Tak tomu i jest. Pravda a milost přišly k nám skrze Pána Ježíše (Jan 1, 17) a proto je měl sám v míře, která vad prvních dvou skupin nepřipouští.

O tom dnes promluvíme. Jemu, Spasiteli našich duší, nechť vzejde z našeho rozjímání chvála a čest!

*   *   *

1) Pán Ježíš nepřijal vad osobních první skupiny. Nikde nepraví Písmo, že by Pán Ježíš měl nějakou nemoc nebo přišel k bezděčnému úrazu. Také církevní podání od počátku do dnešního dne neví o žádné takové vadě. Sv. Athanasius dobře píše: „Věru by se neslušelo, aby ten, jenž hojil nemoci jiných, zanedbával své tělo. Kdo by věřil, že odstraňuje neduhy jiných, kdyby jeho vlastní tělo bylo neduživo?“ Řekneš: Tak kdyby byl nezahynul násilnou smrtí, nebyl by mohl umřít? Na námitku odpovídá již sv. Augustin. Práví: Poněvadž Kristus vzal na sebe tělo, připodobněné tělu z hříchu, přijal změny lidského života, šel od mladosti k stáří, i byl by mohl zemřít, kdyby nebyl býval v mladosti zabit. Odpověď správná. Člověk je zajisté tak stvořen, že i bez nemocí prožívá změny, které

na konec mají za následek, že se tělo a duše oddělí. Pravda, že Kristus nemohl mítí osobních vad, je sama sebou jasná. Jak by k nim přišel? Nezřízeným životem? Odstup, rouhavá myšlenko! Krista nemohl nikdo vinit z hříchu. V něm nebylo nic nezřízeného. Či pro nedokonalé ústrojí tělesné? Nemožno. Bůh, jenž stvořil duši Kristovu a dal jí skrze sv. Ducha svou všemohoucností tělo z těla P. Marie, vykonal početí zajisté tak, aby duše oživovala tělo dokonale a aby na těle nebylo vady. Či z bezděčného úrazu, náhody, nepozornosti? V Kristu nebyl nikdy žádný skutek bezděčný, úraz odporoval by jeho vědomosti, nepozornost jeho svatosti.

Božský mistře, tys byl prost osobních vad, tys jich mítí ani nemohl.

2) Pán Ježíš neměl obecných vad druhé skupiny, jako nevědomosti, náklonnosti ke zlému, vnitřní pokušitelnosti, těžkopádnosti k dobrému. Pán Ježíš měl plnost vědomosti a milosti, s níž takové vady nelze sloučiti. Až budu vykládati o vědomosti a milosti božského Spasitele, uvidíte, že v nich jeho lidská bytost byla svrchovaně dokonalá, takže u ní o podobných vadách nemůže být ani řeči. Uvedme si o věci důkaz rozumový. Sv. Tomáš Akv. podává jej několikrát a rozmanitě. Vybírám z něho některé myšlenky.

V čem záleží hřích? V dvojím: v odvrácení od Boha a v nezřízeném přiklonění k tvorům. Proto i trest za hřích je dvojitý. Odvrácení od Boha má v zápětí ztrátu milosti, zatemnění rozumu, zeslabení v dobrém. Nezřízené přiklonění k tvorům se trestá různými bolestnými bédami na duši, těle a statcích. Tohoto druhého trestu užívá Bůh, aby člověka přivedl zase k sobě. Jen těmito tresty člověk odpykává a zadost činí. Tím, že někdo je bez milosti, v bludech a k dobru slabý, zajisté nic neodpykává ani nečiní zadost. I táži se: Proč přišel Kristus na svět? Aby nás vykoupil. Přišel, aby za nás zadost učinil, vrátil nám milost, zaplašil náboženskou nevědomost, posilnil v dobrém. Proto bylo třeba, aby vzal na sebe tresty, jež zadost činí. Které jsou to? Nevědomost? Nedostatek milosti? Váhavost k dobrému? Ne, nebo ty nevykupují. Tedy tresty druhé, tresty spojené s bolem na duši, na těle, na statcích. Prvních na sebe vzítí nemusil. Ano těch na sebe vzítí ani nemohl. Vykupitelské dílo jeho žádalo, aby měl plnost vědomosti a milosti. Vždyť měl nás právě poučiti, aby zaplašena byla náboženská nevědomost; měl nám zjednati milost a pomoc k dobrému; měl dáti Bohu zadostučinění nekonečně milé a na zásluhy nekonečně bohaté. To nebylo bez dokonalé vědomosti a milosti možné. Proto neměl a nemohl mítí vady druhé skupiny, nevědomost, náklonnost ke zlému, slabost v dobrém, pokušitelnost. Tak asi andělský učitel. Jeho důkaz je zajisté nejen duchaplný, nýbrž i přesvědčivý.

3) Pán Ježíš přijal vady třetí skupiny, jako hlad, žízeň, únavu, bolesti, zármutek. Tyto vady, neodporující milosti a moudrosti, nemají na sobě žádné mravní nedokonalosti. Mám podávatí důkaz z Písma, že je přijal? Všichni víme, že po postu na poušti zlačněl (Mat. 4, 2), že s kříže volal: žízním (Jan 19, 28), že byl unaven (Jan 4, 6), že trpěl a umřel. Uvedu jen slova sv. Pavla: Nemáme velekněze, jenž by nemohl míti soucit s našimi slabostmi, nýbrž takového, který byl podobně (jako my) zkušěn ve všem kromě hříchu (Žid 4, 15). Právě to nám k útěše. Poněvadž Kristus sám trpěl byv zkušěn, může pomoci těm, kteří jsou zkoušeni (Žid. 2, 18), dodává apoštol jinde, aby tuto útěchu ještě v nás posilnil. Opět píše, že Bůh poslal Syna svého v podobě těla hříchu (Řím 8, 3). Míni, že přijal tělo, jak stíženo bylo pro hřích bédami, ale bez hříchu. Proč? Pavel pokračuje: Aby odsoudil ten hřích na těle, t. j. aby trpě za něj nás z něho vykoupil. Zde máte hlavní důvod, proč Pán Ježíš tyto bědy přijal. — Sv. Tomáš Akv. udává mimo něj ještě jiné. Pán Ježíš přišel na svět, aby za nás učinil spravedlnosti Boží zadost. Jeden za druhého činí zadost, když vezme na sebe trest za jeho hřích. Hlad, žízeň, zármutek, smrt a p. jsou tresty za hřích Adamův; proto je Pán vzal na sebe. To jest první a hlavní důvod. Druhý záleží v tom, že bylo třeba, aby Vykupitel ukázal, že je pravý člověk. Jak to ukázal? Že se zmařil až k smrti. (Fil. 2, 7.) Když Tomáš viděl rány Páně, padl na kolena a uvěřil. Lidstvo vidouc Krista trpícího a umírajícího na kříži, volá: Věřím, že jsi náš Vykupitel. Třetí důvod, proč Pán vzal tyto vady na sebe, jest, aby nám dal příklad, jak máme lidské bědy nésti a obracet je k své zásluze. U sv. Otců přichází velmi často ještě tato myšlenka: Kristus měl vykoupiti člověka tak, jak jest, a proto přijal jeho přirozenost tak, jak jest, vyjma vše, co je hřích. Nebojoval Syn Boží, volá Lev Vel., proti ďáblu v své velebnosti, nýbrž v naší slabosti.

Kristus nepřijal tedy vad osobních, ani obecných vad lidských, jež se nesrovnávají s nezbytnou u něho plností poznání a milosti, ostatní přijal. Svatý jsi, Kriste, ale jsi jako jeden z nás. Budiž za to veleben na věky.

4) Někdo by se mohl tázati, měl-li Kristus slabosti naše t ý m ž z p ů s o b e m, jako my je máme. Bohoslovci odpovídají: měl je přirozeně jako my, ale dobrovolně.

Přirozeně. Svého času bylo zdůraznění, že Kristus měl naše bědy přirozeně, důležité. Byli četní bludaři, kteří pravili, že Pán Ježíš trpěl jen zdánlivě, anebo utrpení na sebe připustil zázrakem. Proto nalézáme u sv. Otců přemnoho výkladů a důkazů, že Pán Ježíš, maje přirozené naše tělo, také měl přirozené jeho vady. Dnes ne-

musíme pravdu tu zdůrazňovati, nebo bludařů podobných jako tehdy není. Když čteme sv. evangelia, jeví se nám život Páně po jeho přirozené stránce tak veskrze lidský, tak veskrze podobný životu našemu, že o pravdě právě zmíněné nemáme nejmenších pochybností. Sv. Otcové jsou o tom, že Kristus měl a trpěl řečené vady přirozeně, tak přesvědčení, že ne jeden volá: Neměl-li Kristus nejeda hladu, nepije žízně, pracuje únavy jaky my, zatlačil je divem.

Sv. Tomáš Akv., ježž možno pokládati za zástupce bohoslovců, píše: Jako oheň nezbytně hřeje, jako tělo časem nezbytně se rozpadává, tak Kristus, maje hmotné tělo, byl nezbytně smrtelný.

Pán Ježíš měl tedy řečené vady přirozeně jako my. Ale rozdíl je tu přec. Pán Ježíš je přijal dobrovolně, a to dobrovolně i jako Bůh i jako člověk.

Přijal je dobrovolně jako Bůh. Syn Boží přijal lidskou bytost dobrovolně, jelikož dobrovolně vzal na sebe naše vykoupení. I když přijal, aby nás vykoupil, lidskou bytost dobrovolně, nemusil přijmouti vady s ní spojené. Či jsou řečené vady s naší bytostí spojeny nezbytně? Nejsou. Pán Ježíš měl po zmrtvýchvstání naši bytost, ale oslavenou, bezvadnou. Také my po zmrtvýchvstání budeme mítí tělo a duši oslavené. Z dvojího důvodu jsou tedy vady, jež Kristus na sebe vzal, dobrovolné, předně že vůbec přijal naši bytost, a za druhé, že ji přijal v našem porušitelném těle.

Však nejsme ještě u konce. Odkud jsou naše vady? Z dědičného hříchu. Skrže hřích přišla na zemi smrt, píše sv. Pavel (Řím 5, 12), mině hřích dědičný. Měl-li Pán Ježíš dědičný hřích? Neměl. Dědičný hřích přecházel přirozeným plozením z otce na děti. Ježíš je z pokolení lidského, ale nemá pozemského otce a počat byl nadpřirozeně. Sv. Augustin píše, že Pán Ježíš přijal lidskou bytost bez hříchu v oné čistotě, kterou měla v rajském stavu nevinnosti před pádem; proto mohl ji přijmouti bez všech vad, z hříchu Adamova vzniklých, nebo kde není příčiny, není účinu. Pán Ježíš neměl dědičného hříchu i nemohl býti podroben trestu za něj, t. j. smrti, leč chtěl-li se sám dobrovolně zákonu smrti podrobiti. I z této stránky přijal tedy Pán Ježíš vady, jež měl, dobrovolně.

A nedosti na tom. Dobrovolně je připouštěl, moha je zameziti. Nemohl-li ten, jenž 5000 lidí nasytil, učiniti si na poušti chléb z kamení? Mohl. Nemohl-li ten, jenž dal Petru nalézti peníz daně v ústech ryby, zahrnouti matku svou bohatstvím? Mohl. Nemohl-li ten, jenž Lazaru kázal opustiti hrob, zameziti vlastní smrt? Mohl. Projděte všecky bědy lidské, které Spasitel na sebe vzal, vždy uvidíte, že je mohl zameziti. Mohl způsobiti, aby jich uvnitř vůbec necítil, na př. hladu, žízně, únavy, bolu, mohl jejich příčiny slovem odstraniti.

A ještě je jeden důvod, jenž ukazuje, že Pán přijal naše bědy dobrovolně. Sv. Tomáš Akv. učí, že Pán Ježíš měl v duši blažené patření na Boha, ono, jež mají svatí v nebi, ale tak, že se blaženost z něho nerozlévala do těla. Kdyby byl Pán připustil, aby se blaženost z patření rozlila do těla, bylo by se stalo hned oslaveným, neschopným utrpení, jako po zmrtvýchvstání. Pán Ježíš vyliti to zamézil, aby nás mohl vykoupiti. Ale to učinil dobrovolně. Jak vidíme z proměnění na hoře Tábor, měl v své moci, aby se vnitřní blaženost rozlila kdykoliv a jakkoliv do těla. Tím způsobem mohl každou bēdu odstraniti. Proto, když to neučinil, bylo každé přetrpění bēdy dobrovolné.

Pokloň se svému Spasiteli, volá zbožný spisovatel. Pokloň se nesmírné velkodušnosti jeho.

5) Dobrovolné byly vady, které Spasitel převzal, také se strany Krista člověka.

Jen to je záslužné, co je dobrovolné. Když tedy Pán Ježíš utrpením nám zasloužil vykoupení, převzal je dobrovolně, podrobuje ochotně lidskou svou vůli Boží. Bůh ovšem věděl, že tak udělá, ale nicméně mu úkol předložil k svobodnému rozhodnutí. Stalo se tak nejspíše hned, když stvořil duši Kristovu. Sv. Pavel obrací na Krista slova žalmu: Obětí (krvavých) . . . nechtěl jsi, ale tělo připravil jsi mi . . . I řekl jsem: Hle, přicházím, abych vykonal vůli tvou, Bože (Žid. 10, 54). Připravil mu tělo, aby je mohl obětovati místo oběti starých. A Kristus Pán dí: vykonám vůli tvou, Bože. Jeho lidská vůle tu mluvila, a co v početí projevila, po celý život zachovala.

V tom, že Pán Ježíš tuto vůli vždy zachoval, je nový důkaz, že vzal své bědy dobrovolně. Jak často se mohl vyhnouti příležitosti k nim, a to buď přirozeně anebo zázrakem. I my se dovedeme přirozeně chrániti hladu, žízně, zimy, únavy, nepřátel. Tím spíše to mohl Kristus. Nečinil to, leda že se vyhnul nepřátelům, dokud nepřišla hodina jeho. Když přišla, neprchl, nehájil se, nevolal svých věrných k ochraně, nýbrž dobrovolně se nepřátelům vydal. Zázrakem pak mohl se bēd těch chrániti napořád. Několikrát tak učinil skutečně. Jindy divem dal přímo důkaz, že přijímá bědy dobrovolně. Proto porazil v zahradě slovem biřiče. Přednášeje podobenství o dobrém pastýři, jenž dává život za ovce své, pravil výslovně: Mám moc dáti jej, a mám moc jej zase ujmouti (Jan 10, 18). Tak my mluvíti nemůžeme, vykládá sv. Tomáš Akv., ale Kristus tak říci mohl, poněvadž měl pro moc z božství plynoucí všecko přirozené ve své moci. Ukazuje při tom na setníka, jenž vida, jak Kristus umíraje mocným hlasem volal s kříže, uvěřil, neboť věděl, že přiro-

ženě to nebylo možné. I v posledním okamžiku života dal na jevo, že jej dává dobrovolně.

* * *

Tolik o vadách, jež Pán Ježíš vzal na sebe. Milost a pravda přišla skrze Ježíše Krista. Proto neměl a nemohl mít vadu, s kterou spojena je nevědomost, ani vadu mravní. Ale mohl mít takové, jež těchto nedokonalostí jsou prosty. A ty měl. Převzal je dobrovolně i jako Syn Boží i jako člověk, aby nás mohl vykoupiti. Převzal je dobrovolně tak, aby nám byl ve všem připodobněn, přijal bytost lidskou tak, jak my ji máme. Tak se stal našim Vykupitelem, učinil zadost spravedlnosti Boží, převzal za nás trest, vyzískal nám nekonečný poklad zásluh, z něhož plynou všechny milosti k ospravedlnění, posvěcení, posílení v dobrém, k dokonalosti, povýšil nás na dítky Boží, má s námi milosrdenství, zakusiv život lidský se všemi jeho bédami a strastmi, ponechal si rány své, aby byly stálým voláním k Otci o smilování.

Díky tobě, drahý Vykupiteli. Vezmeme svůj kříž a půjdeme za tebou. Ty jsi pravda, ty dáš milost. Jako pravda vedeš nás k Otci, jako dárce milosti nás šťastně dovedeš. Díky tobě, božský mistře, tvými jsme a tvými zůstaneme zde a na věčnosti.

XLII. Citový život Pána Ježíše.

Lidé mívají někdy divné myšlenky a soudy. Byli někteří spisovatelé, kteří tvrdili, že Kristus Pán vzezřením byl neladný. Jejich důvod? Slova Isaiášova: Nemá podoby ani krásy, viděli jsme ho . . . pohrdaného, muže bolesti . . . (Is. 53, 2). Mám-li tento důvod vyvracet? Každý vidí, že tu Isaiáš líčí utrpení Páně i že jest neoprávněné, ba nesoudné, vztahovati slova jeho na zevní podobu Páně. Mnohem důslednější byl by tento důkaz ze Starého zákona: Pán Ježíš byl nejvyšší kněz a nejvzácnější žertva, proto byl zevnějšku nezbytně ušlechtilého. Proč? Kněžstvo Starého zákona a oběti starozákonní ho předobrazovaly, avšak kněžími mohly býti toliko osoby bezvadného vnějšku a zvířata vybraná k oběti Hospodinu musila býti bez vady a z nejvzácnějších.

Co víme o vzezření Pána Ježíše? Zpráv nemáme žádných. Ani Starý ani Nový zákon nepopisují nikdy jeho podoby. První křesťané zobrazovali jej znamením ryby nebo jiným způsobem. Prastarý je obraz Pána Ježíše jako dobrého pastýře s ovečkou na ramenou. Ale i on je náznačný neboli symbolický. Pán Ježíš je tu zobrazen jako jiných pastýř, jenž vyjadřuje toliko myšlenku, že Kristus je pastýř

duši, nikoliv jeho podobu. Trvalo staletí, nežli se odvážili křesťané vyobrazovati Pána Ježíše podle skutečnosti. Nemajíce žádných zpráv o jeho podobě, vyobrazovali jej podle ideálů doby, doba vojenská jako ideálního reka, doba filosofická jako ideálního myslitele, doba zženštilá jako ideálního snílka. Vždy zobrazován byl jako muž vzezření dokonalého.

Že Pán Ježíš byl nezbytně muž vnějškem bezvadný, jde z toho, že, jak jsem minule vykládal, neměl osobních vad. Že měl něco velebného a milostného, jde z vlivu jeho osobnosti na učedníky a lid, jakož i z jeho moudrosti a svatosti.

Však náš zrak proniká bezděky z vnějšku k vnitřku. Apoštol, pravě, že Pán Ježíš byl ve vnějším zjevu svém shledán jako člověk (Fil. 2, 7), nemínil pouze zevní podobu, nýbrž i všechny citové projevy Páně, veškeren vnitřní život lidský. O tom dnes něco málo povím. Pane Ježíši, požehnej nám!

* * *

1) Citový život božského Spasitele! Při tomto slově vystoupí nám bezděky před oči duše bohočlověka nevystižně spanilá. Však to není předmět mé promluvy. Vybral jsem si dnes úkol mnohem skromnější. Minule jsem ukázal, které tělesné vady Pán Ježíš přijal, dnes ukáži, které vady duševní měl.

Vadami duševními se rozumějí tak zvané *passiones*, vášně, nebo lépe citová vzrušení. Při slově *vášeň* myslíme obyčejně na citové vzrušení nezřízené. Ale *passio* dává pouze affekt, probuzený cit, ať je zřízený či nezřízený, jen silnější. Proto *vášeň* není dobré slovo. O Kristu ho vůbec nelze užíti, jelikož v něm nebylo nic nezřízeného. Užijí tedy slov: cit, affekt, citové vzrušení. Affekty jsou blaživé nebo bolestné. Oněch si člověk žádá, před těmito prchá. Jsou to duševní vzrušení, vyvolaná a provázená vzrušením tělesným, tedy vzrušení duchově tělesná. Zevní předměty vzrušují naše smysly a z tohoto vzrušení citového vzniká případné vzrušení v duši. Je šestero citových vzrušení, jež se zovou vzrušení prostá, totiž láska a nenávisť, touha a odpor, radost a bolest. Je patero citových vzrušení prudkých, roznícených, jež se zovou tak proto, že se týkají dobra, jehož nesnadno lze dosíci, anebo zla, jehož nesnadno lze se stříci, takže se žádostivost, aby přemohla překážky, a štítivost, aby se ubránila, rozněcují. Jsou: naděje a zoufalost, bázeň a odvážnost, hněv. Má otázka jest: které z těchto citových vzrušení měl božský Spasitel a jak je měl.

2) Pán Ježíš měl všechny jmenované lidské city. Vizte jej před hrobem přítele Lazara. Pán Ježíš vida Marii, ona pláče, a Židy,

kterí byli s ní, ani slzejí, pohnul se v duchu a zachvěl se. Sestry Lazarovy ukázaly mu místo, kde jejich bratr odpočívá. I zaplakal také on. Židé, vidouce jej plakati, pravili: Hle, kterak jej miloval (Jan 11, 33 n.). Co projevuje zachvění Pána Ježíše, co jeho slzy? Pouze-li vzrušení duchové? Nikoliv. Dávají svědectví, že Spasitel byl vzrušen také citově, totiž bolestí a láskou citovou. Vzpomeňte, jak v sobotu vešel kdysi do synagogy a jak Židé jej pozorovali, bude-li uzdravovati i toho dne. Byl tam muž s uschlou rukou. Pán Ježíš kázal mu postavit se doprostřed a otázal se nepřátel: Sluší-li v sobotu dobře činiti čili zle? život zachovati čili zahubiti? Nepřátelé mlčeli. I pohleděl na ně vůkol s nevolí, zarmoutiv se nad zatvrzelostí jejich srdce. Poté uzdravil nebožáka (Mar. 3, 1 n.). Co jest nevole, s kterou na ně pohlédl, nežli citové vzrušení hněvu, a co zármutek Páně nad zatvrzelostí jejich nežli citové vzrušení bolesti? Zajděte duchem do chrámu jerusalemského. Jeho předsíně podobají se spíše tržišti nežli místu posvátnému. Spasitel činí si z provázků bič a vyhání zvířata, penězoměncům rozsypává peníze a převrací stoly (Jan 2, 13 n.). Není pochyby, že byl při očišťování chrámu vzrušen odvážností a hněvem. Podobně, a ještě s větší rozhodností, učinil na konci svého veřejného života, neboť ostře vytkl znesvěcovatelům chrámu, že z domu modlitby učinili peleš lotrovskou (Mar. 11, 17). Na hluboký zármutek v zahradě Getsemanské, stupňovaný až k smrtelné úzkosti, na opuštěnost až k zoufalství na kříži nemůžeme upozorňovati, neboť jste je s božským mistrem často okoušeli, rozjímající o jeho utrpení. Že znamenaly také citové vzrušení těla, je patrné, nebo se tak projevily.

Písmo tedy svědčí zřejmě, že Pán Ježíš přijal s lidskou bytostí také její citovou vzrušitelnost. Sv. Augustin píše pěkně: „Nebyl nepravdivě lidský affekt v tom, který měl pravé tělo a pravou duši lidskou. Když evangelisté vypravují, že se hněval nad zatvrzelostí Židů, plakal u hrobu Lazara, měl touhu jísti s apoštolý beránka (Luk. 22, 15), tesknil při bližícím se utrpení, nevypravují to neprávě.“ A sv. otec udává čtvero příčin, proč měl Kristus Pán naše city, totiž: aby ukázal, že je pravý člověk, aby nám byl v citovém vzrušení útěchou, aby nám dal příklad, jak máme vášně mírniti, aby zhojil i tuto stránku bytosti lidské.

Sv. Tomáš Akv. praví, že affekty náležejí k úplnosti lidské bytosti, a poukazuje na uvedená právě slova Augustinova.

Řekneš: Ale nejsou-li citová vzrušení proti mravní dokonalosti? Ne. Jen tehdy lpí na nich mravní nedokonalost, když jsou nezřízené, když totiž vybočují z moci osvětleného rozumu. To však u Krista nebylo. Citovost sama sebou není nedokonalostí, nýbrž

naopak přednosti. Či žil by člověk přirozeně, jenž by neměl žádného z uvedených affektů? Ani člověkem by nebyl, nýbrž necitelnou hmotou. Sv. Augustin, který se o věci šíří, praví, že by lhostejnost neboli apatie, která se citově nevzruší ani dobrem ani zlem, byla u člověka, bytosti duchově-tělesné, ač-li je vůbec možná, nejhorší ze všech nepravostí. Taková bezcitnost, praví, není klid ctnosti, nýbrž ztráta lidskosti.

Pán Ježíš měl tedy *passiones*, affekty, citová vzrušení. Bez nich by jeho lidská bytost nebyla úplná. Nám pak byl by bez nich o mnoho, mnoho cizejší. „Proč jsi nám tak blízký, božský mistře? táže se moderní duchovní spisovatel. Poněvadž nic, co se dotýká našeho srdce, nebylo ti cizí. Ty znáš naši radost a bol, naději a beznadějnost, útěchu a bezútěšnost, touhu a bázeň, odpor a hněv. Vše, čím se kdy zvlnilo lidské srdce, vypustím-li, co je hříšné, zvlnilo i srdce tvé. Jsi všecek náš. Proto se ti svěřuji s důvěrou a úplně. Ty jsi vůdce pravý, vůdce po lidských cestách k Bohu.“

3) Nyní se otažme, jak Pán Ježíš měl naše affekty. Tu nám Písmo dává odpověď toliko nepřímou, t. j. takovou, že znajíce ze sv. knih bytost Kristovu, usuzujeme, jak citová vzrušení míti mohl. Sv. Otcové a bohoslovci odpovídají, že je měl pod dokonalou vládou rozumu a vůle. Poněvadž jeho rozum byl osvětlený svrchovanou božskou moudrostí a jeho vůle svrchovaně svatá, nemohlo v citovém životě Páně, od nich ovládaném, býti nic nezřízeného. Slyšme sv. Tomáše Akv. Píše, že je trojí rozdíl v tom, jak máme affekty my a jak je měl Pán. U nás citová vzrušení jsou často dříve, nežli si je rozum a vůle uvědomí. Všichni jsme to zakusili. S překvapením, nejednou i s nepříjemným překvapením jsme shledali, že jsme citově vzrušení. Tento affekt vznikl bez našeho vědomí, tedy nezávisle na rozumu a vůli. To u Krista nebylo. Kristus neměl bezděčných affektů. Každý jeho cit se začal a rozvíjel za úplného vědomí rozumu a souhlasu vůle. U nás citová vzrušení jsou vyvolána také předměty nedobrymi, takže i affekt sám je nedobrý. Mladý člověk pohlédne na nemravný obrázek a v něm se vznítí smyslný cit. Pohled může býti bezděčný, vznícený cit proti jeho vůli, takže mladík nemá hříchu; ale zviřená smyslnost jest zajisté věc ošklivá. Toho u Krista nebylo. Jednak nebyla u něho možná neopatrnost v pohledu, poněvadž měl plnost vědomosti, jednak nemohl u něho vzniknouti cit proti jeho vůli, anaf jeho citovost byla od rozumu a vůle plně ovládána; jeho vůle pak byla svatá. U nás citové hnutí často zatemní rozum a omámí vůli. Vzpomeňte na chvíli hněvu. Kolikrát upadli jsme tu v hrubá slova, uráželi, neprozřetelně jednali. Když hněv přešel, divili jsme se sami

sobě a styděli se za sebe. Affekt hněvu zatemnil nám rozum a strhl vůli. Toho u Krista nebylo. Zmučená jeho bytost mohla se lekati v zahradě a teskniti v opuštěnosti na kříži, ale nemohla mu ani rozum zatemniti, ani vůli zeslabiti, ani vésti jej k neprozřetelnému skutku. Tyto affekty vznikly, poněvadž myslil na své utrpení a jim nebránil. Ale jejich vliv zůstal omezen jen na tělo. Proto nezatemnily jeho soudu, že třeba vykonati vykoupení utrpením, ani neoslabilly vůle jeho, podstoupiti je.

Tak sv. Tomáš Akv. Pán Ježíš tedy přijal naši citovost, přijal ji tak, že se vzrušovala zrovna tak přirozeně jako u nás, ale neměla tří nedokonalostí: nikdy nepředěšla rozumu, špatný předmět mohl ji vzrušiti jen odporem, anať sv. jeho vůle cit řídila, nezatemňovala rozumu a neoslabovala vůle.

Tak ličí citovost Páně sv. Otcové.

Sv. Lev Vel., mluvě o narození Páně, píše, že Pán Ježíš měl přes nadpřirozenost svého početí a narození touž bytost jako my, ale tak, že nebylo v ní nic, co by budilo v ní rozpor. Jeho smysly nebyly pod zákonem hříchu, nýbrž pod vládou božství. Jeho duše nemohla býti pokoušena kouzly světa, ani nepodléhala potupám, t. j. tak, že by pod nimi její síla umdlela. Sv. Augustin vykládá, že někdy jsme citově vzrušeni proti vůli, ač bez hříchu, jelikož to plyne z naší slabosti. To u Krista nebylo, neboť přijal naše slabosti z vlastní vůle a moci, t. j. přijal dobrovolně naši citovost, ale nikoliv její nedokonalosti, které se s jeho bytostí nesrovnávaly. Sv. Fulgenc, žák Augustinův, píše, že Pán Ježíš převzal dobrovolně v pravdě lidské city, aby ukázal, že nám chce býti zde pomocníkem v pokušeních a že tam je od nás odejme. Každý má v něm naději spásy, nebo vidí jej v bolestech zarmouceného, v soužení klidného, v smrti bezpečného, v pokoře vznešeného. Podobně píše sv. Otcové vůbec. Shrneme-li jejich výroky, nalezneme v nich tři myšlenky sv. Tomáše Akv.: Pán Ježíš neměl citových vzrušení bezděčných, t. j. takových, jež předcházejí uvědomění. Kdykoliv předmět budil v něm nějaký cit, rozum a vůle byly při tom, řídíce jej. Pán Ježíš nemohl býti vzrušen od zlého předmětu, leč citem souhlasným s jeho svatostí. Affekty Páně nezatemňovaly jeho rozumu a neoslabovaly jeho vůle.

Ztoho patrně, že Pán Ježíš nemohl býti vnitřně pokoušen. U něho vzrušení, lákající k hříchu, nebylo možné. Mohl býti pokoušen jen zevně, a to jen tehdy, když dovolil, jako při pokušení od ďábla na poušti, aby vůbec někdo ho mohl pokoušeti.

Pán Ježíš mohl přijmouti naši citovost toliko prostou těchto nedostatků, t. j. citovost, která je pod dokonalou vládou rozumu

a vůle. Citovost jakýmkoliv způsobem neurovnanou nelze se vznešenou bytostí Kristovou srovnati. City, jež nejsou pod vládou svaté vůle, jsou stálým nebezpečím hříchů. Jsou to pokušení. Takových citů nebylo Kristu třeba, nebo nejsou vykupitelské. Proto, že někdo podléhá všemožným affektům, nečiní zadost za své hříchy. City, jež nejsou pod vládou rozumu a svaté vůle, znamenají rozpor nitra, zatemnění, oslabení. To nebylo u Bohočlověka možné. To jsou následky dědičného hříchu, jehož on neměl. City, jež nejsou pod vládou rozumu a srdce, znamenají nedostatek moudrosti a milosti. Kristus měl plnost jich. Také svatí, čím více pokročili v moudrosti a milosti, tím více měli své affekty v moci. Kristus měl nad nimi nezbytně vládu dokonalou.

*   *   *

Tolik o citovém životě Pána Ježíše. Vniterný život Páně byl takový jako náš, ale pod vládou rozumu a vůle. I jej vzrušovaly citově předměty, osoby, události, ale tak, že vždy při tom měl plné vědomí rozumu a vůle a že tato hnutí plně ovládal. Proto zlé předměty mohly v něm vzbuditi toliko city odporu, dobré předměty toliko city uspokojení. Podobně bylo u Adama, jenže Adam mohl citovost svou, máje ji v moci, vésti k hříchu zlou vůlí. To se také stalo. To Kristus, nejsv. Syn Boží, nemohl. Podobně bude u nás v nebi po zmrtvýchvstání, jenže budeme bez těch citů, jež budí bol nebo směřují k hříchu. Byl-li citový život Adamův před pádem krásný, bude-li nevýslovně krásný náš citový život po zmrtvýchvstání: jak spanilý byl u Krista! Vyložil jsem, že Pán Ježíš měl affekty a že je měl v moci, ale víc nežli tato věroučná vědomost je, znáti krásu božského Srdce a oslňovati se jí. Proto končím prosbou: Pane Ježíši, my se snažíme poznati tebe bohovědně, ty odhaluj nám své nitro, abychom tě poznali ve vnitřní tvé spanilosti a láskou uchvácení se snažili připodobniti se tobě citovým životem, bohatým nábožností, krásným ryzostí, pevným vytrvalostí.

XLIII. Kristus a blažené patření.

Vykládal jsem o vadách a citech, které Pán Ježíš měl a kterých neměl. Jeden z důvodů, proč některých našich vad neměl, ano nemohl míti, a proč naše city měl bez nedokonalostí u nás obvyklých, byla plnost jeho vědomosti a milosti. O těchto dvou věcech, totiž o vědomosti a milosti Páně, třeba tedy promluvit. Nejprve promluvíme o vědomosti Pána Ježíše.

P. Ježíš, máje lidskou přirozenost, měl ovšem také lidské smysly a lidský rozum, takové, jako my. Jaké poznání a vědomosti měla lidská duše Kristova?

Bohoslovci rozeznávají několikeré poznání a tudíž i několikeré vědomosti. Jest vědomost nabytá nebo přirozená. Je to vědomost, které nabýváme smysly a rozumem. Naše bytost je tak uspořádána, že naše smysly poznávají nejprve hmotné věci kolem nás a v nás a že si pak rozum z nabytých takto představ tvoří pojmy a soudy. Poznání smyslové máme společné se zvířaty, poznání duchové, nad ono podstatně vyšší, je zde na zemi vloha jen lidem vlastní.

Jest vědomost vlitá. Někteří křesťané prvních dob dostávali dar, že rozuměli Písmu a dovedli je vykládati. Takové vědomosti lze nabytí učením, ale oni dostali je náhle. Proroci starozákonní předpověděli mnohé podrobnosti ze života Mesiáše. Této vědomosti nelze nabytí žádnou přirozenou cestou. Jak nabyli řečení křesťané své vědomosti? Jak proroci? Bůh jim ji dal do rozumu. To jest vědomost vlitá. Uvedená vědomost křesťanů jmenuje se nahodile vlitá, vědomost proroků vlitá prostě.

Jest vědomost z víry. Tato vědomost je zároveň nabytá a vlitá; nabytá, poněvadž se učíme tomu, co nám Bůh zjevil, vlitá, poněvadž nám Bůh na křtu vlévá božskou ctnost neboli vlohu víry, jež nás uschopňuje věřiti nadpřirozeně.

Jest vědomost z blaženého patření. Blažené patření mají svatí v nebi. Zove se patření, poněvadž záleží v přímém poznání Boha, jak říkáme, tváří v tvář. Zove se blažené, že je zdroj věčné blaženosti.

Které z těchto vědomostí měla duše Pána Ježíše a v jaké míře? Hle, otázka, na niž jest mi odpověděti. Pán Ježíš měl zajisté velikou vědomost, nebo sv. Jan ho jmenuje plného pravdy. (Jan 1, 14.) Největší z uvedených vědomostí je blažené patření. Začnu tedy s ním. Božský mistře, požehnej nám!

* * *

Naše otázka je: Měl-li Pán Ježíš za svého života na zemi blažené patření? Pravím za svého života, neboť že je měl po slavném zmrtvýchvstání a bude míti na věky, rozumí se samo sebou. Bohoslovci odpovídají skoro jednohlasně, že ano. Nepraví, že je to článek víry, jelikož pravda ta není v Písmě zřejmě obsažena, ani jasně od sv. Otců hlášána, ani od církve prohlášena, avšak souhlas jejich jest takový, že je jistá a není dovoleno ji popírati. Kdo ji popírá, není kacířem, ale jistě bloudí. My nemáme příčiny, proč bychom od nauky bohoslovců odstupovali. Vyznáváme ochotně, že

Pán Ježíš měl blažené patření již za svého pozemského života a s ním vědomost, která z něho plyne. Vyznáváme to i rádi, jelikož každá přednost milého Spasitele nás těší.

1) Co praví o blaženém patření Pána Ježíše Písmo? Zřejmě nepraví o něm nic, ale nezapomínejme, že Bůh nepodává všechno vždy na talíři jako nemluvnatům, nýbrž že ponechává mnohé lidskému důmyslu, kterým člověka obdařil. Lidský důmysl vidí v některých výrociích Písma naši pravdu obsaženu. Vizte, dobře-li soudí.

Písmo praví několikrát, že Pán Ježíš viděl tajemství Boží, která ohlašuje. Sv. Jan dodává k slovům svým, že Slovo tělem učiněno jest: Zákon byl dán skrze Mojžíše, milost a pravda přišla skrze Ježíše Krista. Boha nikdo nikdy neviděl; jednorozený Syn, jenž jest v lůně Otcově, ten to zjevil (Jan 1, 17). K Nikodemovi pravil Spasitel při noční rozmluvě mimo jiné: Amen, amen, pravím tobě: Co víme, to mluvíme, a co jsme viděli, to osvědčujeme (Jan 3, 11n) . . . Ten, jenž s hůry přichází, jest nade všechny, a co viděl a slyšel, o tom svědčí (Jan 3, 31n). K Židům řekl kdysi: Já mluvím, co jsem viděl u Otce svého (Jan 8, 38). Co plyne z těchto výroků? Na jisto z nich jde, že Kristus je druhá Božská osoba vtělená a že jako Bůh zná Boha tak, jak Bůh sám se zná. Avšak o to nám neběží. Nám jde o to, měla-li lidská duše Kristova blažené patření na Boha. Je-li také to obsaženo v uvedených výrociích? Bohoslovci soudí, že ano. Dí: Pán Ježíš mluvil slova ta lidskými ústy, ze své lidské vědomosti. Proto sluší patření na Boha, o němž ve slovech je řeč, vztahovati také na jeho člověčenství. Namítnouti lze, že tento závěr je možný, ale není jistý. Proč? Poněvadž mohl Bůh mluvití uvedená slova skrze Krista jako nástroj, anebo mu je mohl zjevití jako prorokům. Ale námitka není dosti vážná, aby nás zviklala. Bůh nemluvil skrze Krista jako skrze nástroj, nebo tak by byl vtělený Syn Boží méně nežli proroci, kteří to, co prorokovali, dříve rozumem poznali. Tu by byl jako oslice Balsamova. Bůh nezjevil slova Pánu Ježíši jako prorokům, nebo tu by Syn Boží neměl větší přednosti nežli Mojžíš a proroci. Avšak evangelista na uvedených místech dokazuje, že Pán Ježíš je víc nežli proroci. Jako důvod uvádí, že oni zvěštovali, co slyšeli, on pak, co sám viděl. Kristus Pán pak by neřekl, že zvěstuje, co viděl, nýbrž pravil by, že zvěstuje, co mu bylo zjeveno. Ale on užívá s důrazem slova viděl. Jako člověk zvěštoval, tedy viděl i jako člověk. Měl tedy Pán Ježíš blažené patření a z něho věděl o Bohu vše, co nám o něm zvěštoval.

To jest první důkaz. Bez významu jistě není. Druhý je významnější. Sv. Jan píše: A Slovo tělem učiněno jest . . . A viděli jsme

slávu jeho, slávu to jako jednorozeného od Otce, plného milosti a pravdy (Jan 1, 14n). Že poslední slova řečena jsou o Kristu jako člověku, je patrné, nebo jako Bůh je všechna pravda a není třeba, aby to apoštol tolik zdůrazňoval. Mimo to jen o člověku říkáme, že má milost, že je plný milosti. Říci o Bohu, že je plný milosti, bylo by asi tolik, jako kdyby někdo řekl, že voda je plná vody. Kristus jako člověk je tedy plný milosti a pravdy. Až sem je důkaz nezvratný. Vizme dále. Bohoslovci praví: plnost, o níž je řeč, je plnost absolutní, naprostá. Ale naprostou plnost milosti a pravdy má jen ten, kdo má blažené patření. Důsledek tohoto syllogismu je také nezvratný, nebo milost je ukončena a vědomost je dovršena teprve blaženým patřením. Před tím žádná milost a žádná pravda není ještě plná, ukončená, dovršená, nýbrž doplňuje se, roste. Ale otázka je, míní-li apoštol skutečně plnost naprostou? Neřekl-li anděl k P. Marii, že je plná milosti? A přece nikdo jí nedává na zemi patření na Boha. Co odpovíme? Řekneme, že evangelista mluvě o Kristu mluví o plnosti naprosté. Odůvodníme svůj soud důvody váhy nemalé. Pán Ježíš je plný milosti. Spasitel je uváděn od apoštola nejen jako svatý, nýbrž i jako pramen svatosti pro všechny. Zde tedy slovo plný milosti znamená něco jiného nežli v ústech andělových k P. Marii. Vyšší stupeň milosti je jen jeden, blažené patření. Pán Ježíš je plný pravdy. To anděl o P. Marii vůbec neřekl. Jak je Kristus plný pravdy? Předně že se na něm vyplnila všechna proroctví, za druhé že zná všechnu nadpřirozenou pravdu a ji lidu zjevil. Skrze něho přišla všechna pravda (Jan 1, 17). Sv. Pavel dí: V něm jsou všechny poklady moudrosti a vědomosti skryty (Kol. 2, 3). My vidíme Boha jen jako skrze zrcadlo v záhadě (Kor. 13, 12), a proto naše vědění není dokonalé. V Kristu je plnost vědění Božího, on je učitelem ne jednoho národa, nýbrž celého světa. Jeho vědomost Boží byla plná, svrchovaná, ukončená, taková, jakou dává jediné patření na Boha. Plnost milosti a pravdy u Krista byla tedy absolutní. Proto měl Pán Ježíš již za svého života blažené patření na Boha.

2) Tolik asi lze říci o blaženém patření Páně podle Písma. Sv. Otcové neprojednávali naši otázky, nicméně nalézáme v jejich spisech výroky, které svědčí, že pravdu tu drželi. Všeobecně tvrdí, že Pán Ježíš byl od počátku života v milosti a v moudrosti dokonalý, takže v nich nemohl již růsti. Co to znamená? Že byl od počátku u konce, na vrcholu milosti a poznání, nebo jinými slovy, že měl blažené patření. Jen milost a vědomost patření jsou ukončeny a nemohou již růsti. Jindy píší, že, poněvadž se božská moudrost spojila s duší Kristovou, musila jí dáti všelikou vědomost. Ale k té

náleží i patření, ano patření především. Sv. Augustin přirovnává roucho, v které byl zahalen mrtvý Lazar a v které Kristus v hrobě, pozemské naší vědomosti. Lazarovi bylo třeba je sejmouti, aby viděl, Kristu nikoli, nebo nic ho nebylo tajno. Sv. Augustin připisuje Lazaru poznání jako skrze zrcadlo v záhadě, Kristu poznání, které souhlasí s poznáním z blaženého patření. Jeho žák Fulgenc výslovně dí, že duše Kristova poznávala Boha přímo, ano on i upřilišuje, jakoby poznával Boha tak, jak se Bůh poznává sám. Sv. Otcům byla tedy pravda naše známa. Ale poněvadž zevrubně jí neprojednávali, nemluví o ní často a s vědeckou určitostí. Mnohým nebyla asi také zcela jasná. Vyznávali ji, ale více zavinutě. Podobně se dělo s jinými pravdami, které nejsou v Písmě jasně a zřejmě vysloveny anebo nebyly dlouho projednávány.

Shrňme-li tedy dosavadní důvody, máme: Že Pán Ježíš měl již zde blažené patření, sv. Písmo naznačuje a sv. Otcové vyznávali aspoň zavinutě. K tomu přistupuje souhlas bohoslovců, od staletí téměř úplný. Takový souhlas je sám důkazem a zesiluje důkaz z Písma a z Otců.

3) Co praví rozum, vírou osvícený? Bohoslovci vymyslili mnohé důvody bohovědné. Některé uvedu.

Kristus je původce všeliké milosti a slávy pro nás, nebo nám je zasloužil. Kdo jiné osvětluje a otepluje, vykládá sv. Tomáš Akv., musí sám býti světlý a teplý. Když tedy je Kristus původce všeliké milosti, zvláště té, jež dává blažené patření, měl je sám, a to tehdy, když nám je zasluhoval, totiž ze svého života.

Adam, maje býti původcem pokolení lidského po stránce přirozené, byl po této stránce dokonalý hned od počátku, maje vše podle těla a duše, co odevzdá potomkům. Pán Ježíš je původcem života nadpřirozeného zde i na věčnosti. Proto byl dokonalý od počátku ve všem nadpřirozeném, maje sám vše, co jiným odevzdá jako dědictví, tedy i blažené patření.

Pán Ježíš jako přirozený syn měl přirozené právo na slávu, plynoucí z patření, i nebylo třeba, aby si ji teprve zasloužil. On jí také nezasluhoval pro sebe, nýbrž pro nás. Měl tedy blažené patření.

Bůh připojil si v Kristu člověčenství osobním spojením, nad které nelze si mysliti většího. Proto ozdobil přirozenost lidskou případnými dary, aby ho byla důstojna. Mezi tyto dary patří především poznání, svatost a blaženost, jež plynou z blaženého patření. Až u nás nastane největší spojení s Bohem, totiž v slávě věčné, uskuteční se týmž patřením. Osobní spojení žádalo tedy, aby měl blažené patření.

Osobní spojení je největší milost, jaké se tvoru může dostat. Kterak mohl by tedy Kristus míti milost menší, totiž nemíti patření?

Osobním spojením je Kristus povýšen na krále andělů a lidí. Jak by mohl tedy nemít, co mají v nebi oni?

Kristus nemohl hřešiti. Není lepšího důvodu pro skutečnou nezhřešitelnost nad blažené patření, které i svaté činí nezhřešitelné, nebo kdo vidí Boha, dobro nejvyšší, nemůže býti žádným falešným dobrem zlákan. Tato nezhřešitelnost jest vnitřní, fysická, jelikož nejvyšší dobro fysicky připoutává k sobě všecku lásku lidského srdce. Pán Ježíš byl zajisté fysicky bezhříšný a proto měl blažené patření.

Jsou i jiné ještě důvody, ale přestávám na uvedených.

Kristus Pán měl tedy blažené patření. Měl je ovšem od počátku, nebo od počátku byla jeho lidská bytost spojena s božstvím.

4) Co mu dávalo toto patření na Boha tváří v tvář? Že poznával bytost Boží a v ní všecko to, co v ní poznávají svatí, anovíc, poněvadž jeho světlo slávy bylo větší. Zvláště poznával v Bohu blaženým patřením vše, co jakýmkoli způsobem souviselo a souvisí s jeho vykupitelským dílem, na př. jak je má provésti, jak milosti, jež zaslouží, budou rozdělovány, jaký budou mít účinek, jak mu bude jednou souditi lidi a j. Vyčerpává-li poznáním svým Boha? Jako člověk nikoliv, nebo duše Kristova, jsouc lidská, jest a zůstává ohraničena. Jen Bůh poznává sebe zúplna. Svatým plyne z patření na Boha věčná blaženost. Proto měl ji také Kristus, toliko s tím rozdílem, že u něho, jenž utrpením měl nás vykoupiti, blaženost ta neměla, dokud byl na zemi, všech účinků. Maje blažené patření, byl u cíle jako svatí. Pokud nemělo všech svých účinků u něho, nebyl u cíle. Pokud byl u cíle, mohl zasluhovati jen pro nás; pokud nebyl u cíle, mohl zasluhovati také pro sebe.

To jest nauka o blaženém patření Páně již na zemi. Proti ní jest jedna vážná námitka. Ta jest: Kterak mohl Kristus trpěti, když měl blažené patření? Bohoslovci ji uznávají, ale důvody pro blažené patření mají za tak pevné a jisté, že se přes nesnáze s rozřešením obtíže své nauky nevzdávají. Jde hlavně o to, že Kristus trpěl v duši. Tělesné bolesti lze totiž srovnati s vnitřní blažeností. Dokud se oslava duše nerozlila na tělo, mohla duše trvati v blaženosti a tělo mohlo býti trpící. I my máme někdy velikou radost, na př. z nějakého úspěchu, a při tom trpíme bolest, na př. zubu nebo hlavy. Avšak kterak je při blaženém patření možné utrpení duše, jako zármutek, tesklivost, opuštěnost, o nichž Písmo vypravuje? Sv. Tomáš činí rozdíl mezi nejvyšší rozumovou vlohou duše a mezi ostatními jejími vlohami, jež jsou nižší a spojeny jsou vniterněji s tělem. Poté praví: Zármutek a ostatní utrpení bylo u Krista v těchto nižších vlohách. Ve vloze nejvyšší zůstalo blažené požívání Boha. V ní byla i radost nad utrpením tělesným a duševním, jelikož viděla, že

je podle vůle Boží. Tato radost, že se plní vůle Boží, připouštěla, že se i tělesné i duševní utrpení mohlo stupňovati na nejvyšší míru, nebo čím větší je láska, tím více snese, čím větší radost, tím více obětuje, čím větší horoucnost, tím více podniká. Blažené patření, skytajíc radost největší, mohlo proto i nejvíce bolu snést. Ovšem bylo třeba, aby Bůh zadržel blaženost v nejvyšší vložce duše, čímž se stalo, že se nerozlévala do vloh jejích nižších. Jako tedy blažené patření zadrženo bylo v duši, aby tělo zůstalo neproměněno, tak v dobách duševních utrpení zadrženo bylo ve vložce nejvyšší.

* * *

Tolik o blaženém patření Pána Ježíše na zemi. Ze všech darů, které mu osobní spojení s božstvím přineslo, bylo patření darem nejvzácnějším. Patření odhalilo jeho duši hlubiny božství. Jaké byly jeho modlitby, když se duše mohla pohroužiti do tajemství nejsv. Trojice, do božské nekonečnosti, věčnosti, spravedlnosti a ostatních vlastností? Patřením poznával vůli Boží a ochotně všecko přijímal. Sám osvědčoval, že nemá jiné touhy, nežli plniti vůli Boží. Patření se uskutečňuje světlem slávy, které je poslední milostí a trvá nezměnitelně na věky. Skrze ně jsou svatí v svatosti fysicky upevněni. Z něho plyne jim nebeská blaženost. Znamenalo tedy pro duši Kristovou nejen nesmírné poznání bytosti božské a všeho, co s ní souvisí, nýbrž také veliké posvěcení, stálé spočívání v Bohu, nebeský klid, podstatu věčné odměny. Kristus byl v pravdě plný milosti a pravdy. My blažené patření očekáváme. Ježíš nám je zasloužil. Božský mistr, zachovej nás v milosti a pravdě své, v milosti posvěcující, jež s tebou spojuje, v pravdě učení svého, které jest základ života v milosti, abychom i my poznali, jak nesmírně vzácným darem je blažené patření na Boha.

XLIV. Kristova vědomost vlitá a nabytá.

Pravil jsem minule, že jest několikeré poznání: poznání nabyté smysly a rozumem, poznání vlité jako u proroků, poznání z víry, jež je nabyté a vlité zároveň, poznání z blaženého patření. Podrobně mluvil jsem pak o blaženém patření Pána Ježíše. Pravil jsem, že je měl od počátku, hned když jeho duše byla stvořena. Nelze uvést žádného důvodu, který by svědčil, že Pán Ježíš k blaženému patření dospěl později, snad v letech jinošských nebo mužných. Sv. Tomáš Akv. praví, že původce musí míti v sobě sílu k tomu, čeho je původcem. Pán Ježíš je původce naší spásy a začal naše vykoupení hned vtělením. Proto měl blažené patření, v němž naše spása záleží,

hned od vtělení. Nevadí, že se tělo vyvíjelo. Blažené patření není na těle závislé. Duše svatých a andělé je mají v nebi, aniž mají těl.

Dnes promluvíme o ostatních vědomostech Páně. Jde o vědomost vlitou a nabytou, neboť Pán Ježíš neměl víry i nemohl z ní žádných vědomostí čerpat. Snad vás slovo mé překvapuje. Ale je tomu tak. Měl-li blažené patření, a my je u něho přijímáme, nemohl mít ani víry ani naděje. Vzpomeňte na svaté a věc vám bude hned jasná. Mají-li svatí v nebi víru, na př. že Bůh je, že je ve třech osobách, že se druhá božská osoba vtělila, že je k spáse třeba milosti? Nemají. Proč? Poněvadž to vše vidí. Víra jejich pominula přeshedši v patření. Kdo vidí nejsv. Trojici, tomu netřeba přijímati tuto pravdu na cizí svědectví, t. j. vírou. Svatí doufali, žijíce na zemi, že dosáhnou Boha, svého věčného cíle. Mohou-li mít tuto naději ještě? Nemohou, nebo se vyplnila. Oni Boha dosáhli a požívají. Kristus Pán, máje blažené patření, byl v podstatě ve stavu jako svatí. Naději mohl mít jen vzhledem k tomu, čeho na zemi ještě neměl, na př. k oslavě těla.

Zbývá tedy jen, abych promluvil o nabytých a vlitých vědomostech Páně. Víme, že znáš všecko (Jan 16, 30), pravili apoštolové k Pánu Ježíši, vidouce, že zná jejich myšlenky. Veliká byla jeho vědomost, plynoucí z blaženého patření. Vědomost nabytá a vlitá vhodně se k ní pojila. Božský Spasiteli, požehnej nám.

* * *

1) Pán Ježíš měl vědomost vlitou.

Bohoslovci rozeznávají dvojí vědomost vlitou, jednu zovou prostě vlitou, druhou nazývají nahodile vlitou.

Vědomost vlitá prostě jest vědomost věcí, kterých přirozeně nabýti nemůže. Proroci zvěštovali, že se Pán Ježíš narodí v Betlemě Judově, až Židé nebudou mít panovníka z vlastního národa. Tyto a mnohé jiné podrobnosti ze života Pána Ježíše, zvláště z jeho utrpení, zvěštovali mnoho set let napřed. Mohli-li tohle vědět přirozeně? Nemohli. Tyto věci náležejí k úradkům Božím, kterých nikdo nezná, ani andělé a svatí ne, kteří vidí Boha okem ducha přímo. Svatí poznávají v Bohu mnoho, ale nikoliv všecko. Takovou věc může tedy tvor zvědět jen tehdy, když mu ji Bůh zjeví. Nebešťanům může ji zjevit tak, že ji v jeho bytosti poznají patřením. Pozemšťanům, kteří jeho bytosti nevidí, musí ji zjevit jinak, na př. osvěcením rozumu nebo obrazem v obraznosti. Tak zjevoval prorokům podrobnosti ze života Vykupitele. Tato vědomost se jmenuje vlitá prostě. K ní náleží znalost myšlení v nitru utajených. Myšlenky, jež tajíme, neví nikdo, ani anděl strážce. Dokud je nějak neprozra-

díme, zůstávají utajeny všem tvorům bez výjimky. Náš myšlenkový svět je království, do něhož nikdo nemůže, koho tam nepustíme. Jedině Bůh je zpytatel srdcí. Před jeho vševědoucím okem není utajeno nic. Bůh, jsa vševědoucí, musí vědět všecko. Našich myšlenek nevidí ovšem ani svatí ani andělé, leč by jim je Bůh v své bytosti nebo jiným způsobem zjevil. Když člověk poznává tajemství srdce, nijak neprozrazené, může vědomost tu mít toliko od Boha. I tato vědomost je prostě vlitá. Vědomost prostě vlitá je tedy taková, k níž člověk přirozeně nemůže žádnou cestou dospět, nýbrž kterou může mít pouze od Boha.

Že Pán Ježíš měl vědomosti prostě vlité, přijímají bohoslovci všeobecně. Pán Ježíš předpověděl zapření Petrovo, zradu Jidášovu, že bude jat, tupen, vydán pohanům, k smrti odsouzen a vstane z mrtvých, že Jerusalema a chrám budou vyvráceny, že se jeho církev rozšíří po celém světě a j. Věděl tedy tajné úradky Boží, jichž bez zjevení nikdo nemůže vědět. Pán Ježíš znal tajemství srdcí. Když při poslední večeři mluvil k apoštolům o svém Otci, zvolali učedníci: Víme, že znáš všecko. Když se ptal Petra, miluje-li ho, odpověděl učedník: Pane, ty víš všecko (Jan 21, 15 n.). Když fariseové přišli, aby Pána Ježíše polapili, když pro jeho slova nebo pro uzdravení nemocného pojali zlé myšlenky, když apoštolové něco v srdci chtěli, ale neosmělili se své přání projevit, v takových okolnostech píší evangelisté: Pán, znaje myšlení jejich, poznav zlobu jejich, vida myšlenky srdce jejich a p. (Mat. 9, 4; 12, 25; 22, 18; Mar. 2, 8; Luk. 6, 8; 9, 47; 11, 17). Pán Ježíš vnikal tedy i v tajemství srdcí, která zná toliko Bůh. Poněvadž evangelisté tuto vědomost přičítají též Kristu člověku, měl ji vlitou.

Řekneš: Když měl Pán Ježíš blažené patření, mohl vše to vidět v bytosti vševědoucího Boha, i nebylo třeba, aby dostal ještě vlité vědomosti. Námitka je správná. Nicméně bohoslovci trvají na tom, že Pán Ježíš měl i vlité vědomosti. Dokládají se rozmanitými důvody. Uvedu některé. Pán Ježíš, maje blažené patření, byl sice u cíle, ale poněvadž nemělo u něho všech účinků, byl také ještě poutníkem k cíli jako my. I slušelo se, aby měl nějakou nadpřirozenou vědomost, která poutníku k cíli bývá udělována. Svatí měli na zemi mnohé vlité vědomosti, andělé a svatí v nebi mají takové vědomosti též. Sluší se tedy, aby Kristus, vynikaje nad ně důstojností, měl je i zde i tam. Nemůže být pochybnosti, že měl Kristus pro svou důstojnost, jsa Bůh a člověk, všechny vědomosti, které mají tvorové. Nevadí, poznával-li všecko blaženým patřením v Bohu, nebo mohl mít touž vědomost z různých pramenů. Či nejsou i naše vědomosti z rozmanitých zdrojů? Jsou zajisté. O téže věci dovidáme se někdy

vlastním přemýšlením, pak od svědků, nakonec ji i vidíme. Hle, trojí pramen o téže věci a každý vrhá na ni jiné světlo.

Pán Ježíš měl tedy vědomosti vlité. Co všechno poznával tímto světlem, o tom mezi bohoslovci není shoda, i pomíjím to. Jen podotýkám, že Pán Ježíš, maje duši jako my, neměl těchto vědomostí stále před sebou, nýbrž uváděl si je na paměť jak chtěl a potřeboval. Byly uloženy v jeho duši jako naše vědomosti u nás, a vybavoval je z paměti jako my, jen dokonaleji, totiž s úplnou snadností, věrností, pohotovostí, dochvilností, bez namahavého vyvolávání fantasmat.

2) Druhá vědomost vlitá jmenuje se vlitá nahodile. Učíš se ruskému jazyku. Denně si opakuješ některé skloňování neb časování, naučíš se několika slovíčkům, přeložíš kousek článku. Učení je namáhavé a zvolné, ale vidíš, že vytrváš-li při něm věrně celý rok, budeš snadno čísti ruské knihy a obstojně mluvit. O nejednom misionáři se vypravuje, že přišed mezi cizí národ, z jehož řeči nikdy nezaslechl ani slova, náhle nejen jí rozuměl, nýbrž i mluvil. Byl by se jí časem také tak naučil, ale Bůh mu její znalost dal náhle. To jest vědomost nahodile vlitá. Jak vidíte, jde o vědomosti přirozené, pouze způsob, jak jsou nabyté, je jiný, nadpřirozený.

Měl-li Kristus i tyto vědomosti? Měl-li všechny vědomosti, k nimž lidé dospívají učením, vlité? A měl-li je, do jaké měl je míry? Bohoslovci odpovídají různě a neurčitě. Sv. Tomáš Akv. ztotožňuje vědomost nahodile vlitou s vědomostí nabytou. Podle něho z přirozených vědomostí věděl jen to, co jeho věku bylo právě vhodné. De Lugo dí, že jako se Kristus přirozeně rozvíjel, jako chodil teprve až dostatečně zesílil, tak podle věku přijímal vlité vědomosti věcí přirozených. Než všeobecně se praví nyní, že Pán Ježíš měl od počátku vlité vlohy vědomostí a ctností a že v těchto vlohách od počátku měl případné jim poznatky, takže nemusel se učit jako my, aby vlohy ty rozvil a poznatky je naplnil. Bylo jen třeba, aby se rozpomenul, podobně jako my, když si nabyté vědomosti uvádíme na paměť. K tomu různé stupně věku mu poskytovaly příležitost. Rozpomínal se na vše snadno, jistě, jasně, ale přirozeně jako my, zajisté též za pomoci obraznosti. Židé slyšeli kdysi Pána Ježíše učit v chrámě. Divili se řkouce: Kterak tento zná Písmo, neučiv se (Jan 7, 15). Kázání Páně neobsahovalo jen samé věci nadpřirozené, nýbrž předpokládalo též mnohé vědomosti přirozené. Odkud je měl Kristus, neučiv se? Bohoslovci ukazují na Adama, jenž první vědomosti měl vlitý, na Šalamouna, jenž dostal dar vzácné přirozené moudrosti, i praví, že Kristu nemohla chyběti žádná dokonalost, kterou by jiní nad něho vynikali.

Však nechme věci, při níž se i důmysl bohoslovců oddává odhadům, a všimněme si ještě vědomosti nabyté.

3) Vědomost nabytá je ta, kterou my máme ze zkušenosti, z učení, z přemýšlení, vůbec ze všech přirozených pramenů poznání. Poznání to je vždy provázeno obrazy v obraznosti, z nichž rozum čerpá. To při blaženém patření není a při vlité vědomosti nemusí být. Kristus poznával pravdy čerpané z blaženého patření a z vědomosti prostě vlité přímo, aniž bylo se mu obracet k smyslovým obrazům fantasmie. Při vlité vědomosti nahodilé poznával přirozené věci asi také pomocí představ v obraznosti, jelikož se slušelo, aby žádná vložka jeho nezůstala bez případného zvelebení. Naše přirozené vědomosti jsou složeny též v hmotných smyslech; i bylo tomu tak asi u Krista též. Přirozené nabývání vědomostí děje se vždy skrze smysly zevní a vnitřní.

Tážeme se: měl-li Kristus také vědomost nabytou? Odpověď jest: v jistém smyslu ano, v jistém ne. Měl ji, poněvadž měl naši lidskou bytost a všechny její poznávací vlohy a i způsob, kterým jsou zařizeny a činny. Nezbytně tedy předměty, jež jeho oko vidělo, vtiskaly do zrakové vlohy svůj obraz a rozum snímal si z něho jejich pojmy. A tyto vtisky, zvláště vtisky rozumové, zůstaly mu jako nabyté statky duše. Těchto obrazů, nabytých smysly a rozumem, bylo denně mnoho a byly s rostoucími lety stále nové. V tomto smyslu lze říci, že Pán Ježíš měl nabytou vědomost. On, co odjinud věděl, životem přirozeně prožíval. Toto prožívání bylo pro něho nové. Sv. Tomáš Akv. vykládá v tomto smyslu slova sv. Pavla: Pán Ježíš přes to, že byl Synem Božím, naučil se poslušnosti tím, co vytrpěl (Žid. 5, 8). Ctnost poslušnosti měl v plné míře od počátku. Utrpením zvěděl, jaká je v praxi, poučil se o ní zkušeností. V tomto smyslu měl Pán Ježíš vědomost nabytou. Ale neměl ji, znamená-li nabytí vědomosti tolik, co přiučení se novým vědomostem, kterých jsme ještě neměli. Pán Ježíš věděl vše, co věděti mohl, od počátku. Slova Písma, že rostl v moudrosti, znamenají, že svou moudrost podle věku projevoval.

Tolik o vědomosti Páně vlité a nabyté.

4) Shrneme-li, co jsme řekli o blaženém patření Pána Ježíše, o jeho vědomosti vlité a nabyté, jest nám vyznati, že i jako člověk byl do jisté míry vševědoucí. Bohoslovci praví, že měl vševědounost vztažnou, t. j. takovou, která mu jako Bohočlověku, původci lidské spásy a králi nebe i země, příslušela. Boha lidskou duší nevyčerpával, nebo to žádný tvor nemůže, ale poznával v něm více, nežli všichni andělé a svatí úhrnem. Nebešťané poznávají v něm přemnohé věci minulé, současné i budoucí, Pán Ježíš pozná-

val a poznává vše, co oni úhrnem, a mnohem, více, takže nebylo a není v něm žádné nevědomosti. Uvedu důvody, jimiž bohoslovci tuto svou nauku podpirají.

Písmo dí, že v Kristu byla plnost pravdy. Tam, kde je plnost pravdy neboli vědomosti, není žádné nevědomosti toho, co náleží někomu vědět. Kristus je i jako člověk hlava lidí a andělů, nejvyšší učitel, vykupitel lidstva, soudce živých a mrtvých, král a pán našeho světa, střed všech tvorů. Všecko je mu tedy podrobno, co bylo, jest a bude. Nezbytno tedy, aby všecko znal.

Sv. Otcové vylučují u Krista všecku nevědomost. Sv. Augustin píše: Na žádný způsob nevěřím, že by v dítku, v němž se Slovo stalo tělem, aby bydlelo mezi námi, byla nevědomost. Proti bludařům vyslovili se v době sv. Augustina biskupové afričtí, že není dovoleno říci, jakoby Pán proroků i jako člověk měl nevědomost. Zvlášť bojovali proti těm, kteří pravili, že Pán Ježíš neznal dne posledního soudu.

Byli kdysi bludaři, kteří mimo jiné učili, že v Kristu byla nevědomost. Zvali se agnoěti. Na důkaz uváděli, že se Pán Ježíš ptal, kam Lazara položili. Ale námitka nemá váhy. Bůh ptal se Kaina: Kde je Abel, bratr tvůj, a nikdo neřekne, že nevěděl o vraždě. Takových otázek se užívá v řeči napořád. Nebo poukazovali, že Pán Ježíš se divil viře setníka v Kafarnaum. Kdo se diví, neví, je něčím novým překvapen. Námitka hledaná. Slova podivu Páně nejsou nežli slova uznání vzhledem k setníkovi a slova povzbuzení vzhledem k Židům, nás napomínají, abychom podobně věřili. Opět poukazovali na to, že anděl posilnil Krista, když se v zahradě před utrpením modlil (Luk. 20, 43). Avšak tu nemístně vykládají, že posilnění záleželo v poučení. V Písmě není o nějakém poučení, kterého by Pán Ježíš o svém nastávajícím utrpení potřeboval, ani stopy. Posilnění záleželo ve zjevu anděla, v obdivu jeho nad dílem, jež Kristus začíná, v uctivém povzbuzení, aby Pán nevzdaloval od sebe všecku útěchu a p.

Hlavní námitku brali si ze slov Páně, že o dni soudu nikdo neví, ani andělé, ani Syn, jedině Otec (Mar. 13, 32). Někteří sv. Otcové odpovídají jim tak, jakoby připouštěli, že Kristus jako člověk toho dne neznal, nýbrž že jej znal jen jako Bůh. Avšak takový výklad se nepřipouští. Ať chybili anebo se jen nejasně vyjádřili, veškeré bohosloví učí, že Pán Ježíš den soudu znal. Ano právě tuto věc musel znáti, nebo se týkala spásitelského jeho díla, totiž ukončení jeho. Pán Ježíš věděl i jako člověk den soudu, ale prozřetelnost božská nechtěla, aby byl lidstvu oznámen. Slova Páně mají smysl: Zním den soudu, ale vědomostí, která je skryta v tajných úradcích Božích a tudíž nesdělitelná.

* * *

Tolik o vědomosti Páně. Vyznáváme s apoštoly: Víme, že znáš všecko. Nám takové vyznání je ještě snažší nežli apoštolům, nebo od té doby uplynulo mnoho času a vzdělanost lidská učinila nesmírné pokroky, ale Pán Ježíš stojí tu dosud jako jediný neomylný a nedostižný učitel veškerého lidstva. Pán Ježíš věděl zajisté mnohé světské věci, ale dal nám jen pravdy nábožensko mravní. Proč? Poněvadž přišel jako Spasitel. Tím ukázal, že k spáse není třeba světské učenosti, nýbrž moudrosti Boží. Onu mohou mít jen někteří, tato je pro všechny. Je základ všelike moudrosti, nebo bez ní vzdělanost zabloudí na křivé cesty. Ježíš je světlo světa. Kdo nechodí v jeho světle, má temno v duši, třebas byl učený. Ale komu svítí Kristus, ten má moudrost Boží. Ve světle chodte, napomíná apoštol, totiž ve světle, které dává nauka božského učitele. My se o to snažíme a doufáme proto, že světlo slávy ji promění v blažené vidění.

XLV. Svatost Kristova podstatná.

Sv. Jan přidává k slovům: „A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi“ dodatek: A viděli jsme slávu jeho, slávu to jako jednorozeného od Otce, plného milosti a pravdy (Jan 1, 14). O vědomosti Pána Ježíše jsem vykládal. Řekl jsem, že měl vědomost plynoucí z blaženého patření na Boha, vědomost vlitou a vědomost nabytou. Nyní třeba, abych promluvil o milosti, nebo lépe o svatosti Páně.

Že Pán Ježíš byl svatý, praví Písmo často. Jako svatý byl ohlášen od proroků. Daniel v proslaveném proroctví o sedmdesáti téhodnech, jimiž určuje příchod Mesiáše, píše, že tehdy bude pomazán Svatý svatých (Dan 9, 24). Jako svatý je ohlašován a zván v Novém zákoně. Anděl Gabriel zvěstuje P. Marii, že to svaté, co se z ní narodí, slouti bude Syn Boží (Luk. 1, 35). Pán Ježíš mluví o sobě k Židům jako o tom, jejž Otec posvětil a poslal na svět (Jan 10, 36). Svatý Petr vyčítá jim, že zapřeli světce a spravedlivého (Skut. 3, 14).

Že Pán Ježíš byl svatý, rozumí se samo sebou. Ten, jehož člověčenství bylo spojeno s božstvím, ten, jenž přišel usmířit lidstvo s Bohem a vrátil mu stav nadpřirozené svatosti, ten, jenž zasloužil nám všecku milost, takže jiné milosti kromě od něho zasloužené vůbec není, ten byl nezbytně svatý a svrchovaně svatý.

Proto bohoslovci o této věci ani nejednají. Otázka, kterou se zabývají, jest, jakou svátostí byl Pán Ježíš svatý. Táhá se: Byl-li svatý jako my a svatí v nebi, totiž posvěcující milostí? Odpovídají: Byl svatý i tak; avšak to nemůže býti jeho svatost jediná, ani ne

hlavní. Pán Ježíš byl Bůh-člověk. Jeho lidská přirozenost byla spojena s božstvím. Z tohoto spojení plynula na ni nezbytně ještě jiná svatost. Pán Ježíš měl patrně nějakou zvláštní účast v samé svatosti Boží.

Taková jest skutečně nauka církve. Podle ní byl Pán Ježíš svatý dvojitým způsobem, osobním spojením a milostí. Svatost osobního spojení jmenuje se svatost podstatná, svatost z milosti je svatost nahodilá, vlitá, stvořená.

Slova: Není žádný tak svatý jako Hospodin (1. Král 2, 2), lze říci o podstatné svatosti Pána Ježíše. O ní promluví. Pane Ježíši, požehnej nám!

* * *

1) Že člověčenství Kristovo bylo spojením s věčným Slovem na výsost posvěceno, je patrné samo sebou. Ale otázka je, jak se toto posvěcení stalo. Tato otázka vznikla, když se bohověda vědecky prohlubovala. Je dosud otázkou pouze bohovědnou. Dvojitý způsob je možný. První je: Když si věčné Slovo připojilo lidskou bytost, posvětilo ji takovou posvěcující milostí, která je v souhlase s tímto spojením. Příklad máme na blah. P. Marii. Aby byla důstojným chrámem Syna Božího, posvětil Bůh její duši mimořádnou posvěcující milostí; tato svatost duše posvětila pak i její tělo. Druhý způsob je: Když si věčné Slovo připojilo lidskou bytost, dalo jí svou vlastní božskou svatost, takže člověčenství Kristovo bylo svaté touže věčnou a nekonečnou svatostí, kterou druhá božská osoba je svatá. V tomto případě byl by Kristus svatý, ať by jeho člověčenství bylo ozdobeno posvěcující milostí či nebylo. Všeobecně je dnes přijat způsob druhý. Vyznáváme tudíž i my: Pán Ježíš má podstatnou svátost, t. j. je svatý, poněvadž věčné Slovo při svém vtělení proniklo lidskou jeho přirozenost svou božskou svatostí. Bůh a člověk v Kristu jsou tudíž svatí touže svatostí božskou, jenže Bůh ji má sám ze sebe, člověk Kristus osvojenou osobním spojením. Proto slova: Není žádný tak svatý jako Hospodin, lze obrátiti na Krista.

Bohověda, hlásajíc tuto nauku, může se dovolávat toliko podání. Písmo praví sice, jak jsem ukázal v úvodě, že Kristus je svatý, ale nepraví nic o tom, jak je svatý. Jaké důkazy podává podání? Sv. Otcové nejednali o této otázce zevrubně, ale jejich spisy obsahují takové výroky, že je jimi naše nauka dostatečně odůvodněna. Dvoje rčení opakuje se u nich opět a opět. První: Člověčenství Kristovo je posvěceno osobním spojením. Druhé: Člověčenství Kristovo je pomazáno božstvím. Uvedu některý výrok.

První rčení nalézáme u sv. Cyrila Alex., sv. Augustina a j. Sv. Cyril vykládá, že člověčenství není samo sebou svaté, anof je přirozenou věcí, nýbrž že bylo posvěceno. Jak se to stalo? Bylo posvěceno tím, že se skrze osobní spojení stalo chrámem sv. Ducha. Práví tedy, že člověčenství bylo posvěceno skrze spojení s božstvím. Nedí, že bylo posvěceno nějakou milostí, nýbrž že je božství věčného Slova posvětilo, když se s ním spojilo. Sv. Augustin vykládá, že Syn člověka byl posvěcen hned od počátku, když se začal. Jak byl posvěcen? Poněvadž Kristus jest jeden, Slovo a člověk, posvětil se Syn člověka v sobě, t. j. člověk v Slově. Sv. Augustin praví touto slovní hříčkou, že člověčenství Kristovo bylo posvěceno věčným Slovem, totiž jeho božskou svatostí. — Druhé rčení nalézáme u sv. Irene, Cyrila Alex., sv. Augustina, Jana z Damasku a j. Píší, že člověčenství pomazáno bylo v Kristu samým božstvím, že Bůh pomazal Krista, když jej pomazal božstvím, že Kristus sám sebe pomazal jako Bůh svým božstvím a p. V Písmě a u sv. Otců znamená duchovní pomazání nadpřirozené posvěcení milostí. V tom smyslu užívají slova o Kristu i o jiných. Ale o Kristu praví v uvedených výrocích, že jeho duchovní pomazání záleží v samém božství. Neznačená tedy posvěcující milosti, nýbrž samu svatost božskou.

Z těchto dvou rčení, u sv. Otců velmi hojných, čerpali bohoslovci nauku o podstatné svatosti Pána Ježíše, že totiž věčné Slovo, připojivši si člověčenství, dalo mu tím svou 'božskou svatost, nebo jinými slovy, že Kristus i jako Bůh i jako člověk je svatý jednou svatostí, svatostí Boží. Tato svatost je v Kristu jako v Bohu bytost boží sama, v Kristu jako v člověku je sdělená, přijatá, totiž skrze spojení člověčenství s božstvím.

2) Nyní mohl bych svůj výklad skončiti. Ale mohli byste se tázati: co je vlastně svatost, co svatost plynoucí z milosti co podstatná svatost, jak je možno, že se svatost Boží Kristu sdělila, kdežto ostatní božské vlastnosti jako vševědoucnost, všemohoucnost, všudypřítomnost, nezměnitelnost nikoliv? zdali je Kristus, jsa svatý svatostí Boží, svatý nekonečně jako sám Bůh? Odpovím na tyto otázky, poněvadž se jimi nauka o podstatné svatosti Kristově nemálo osvětluje a odůvodňuje.

Co je svatost? Odpověď závisí na tom, jak na věc pohlížíme. Svatost můžeme pojímati jako něco číře mravního, anebo jako něco věčného. Když řeknu: tenhle skutek je svatý, mohu tomu rozuměti: tenhle skutek směřuje k poslednímu cíli, jímž je Bůh, a k pravidlu mravnosti. Tu pojímám svatost jako něco číře mravního, jako řádný poměr mezi skutkem a Bohem. Když Bůh ústy proroka volá

k lidu israelskému: Svatí buďte, nebo já, Hospodin Bůh váš, svatý jsem (3 Mjž. 19, 2), nebo když sv. Pavel píše Soluňským, že jest vůle Boží, aby byli svatí (1. Thes. 4, 3), míní, aby nebylo na nich nic, co je proti Bohu a pravidlu mravního jednání. I tu je svatost pojímána číře mravně, totiž jako řádný poměr skutků našich k poslednímu cíli, jímž je Bůh, a k pravidlu mravnosti. Tuto svatost můžeme prisuzovati i Bohu. Lidé mohou v svých skutcích chybiti, buď z nevědomosti, nebo že je zláká hříšné dobro časné, nebo z převrácenosti vůle, Bůh nikoliv. Bůh je pravda sama, i nemůže se mýlit v správném jednání, Bůh je nekonečné dobro, i nemůže milovati něco jiného nezřízeně. Bůh sám je poslední cíl všeho, proto nemůže jednati proti sobě. Bůh tedy miluje nekonečně sebe jako nejvyšší dobro, věci ostatní pak v míře, v které s tímto dobrem souhlasí, a nenávidí podobně všechno, co tomuto dobru odporuje. To jest svatost ve smyslu mravním. U člověka záleží v správném poměru skutků k Bohu jako k poslednímu cíli, u Boha je to bytost Boží sama a její poměr k sobě a jiným.

Jak je u Krista? Poněvadž osoba Boží, připojivši si člověčenství, plní v Kristu úkol osoby lidské, připadá jí úkol, řídit skutky lidské bytosti Kristovy. Plní jej ovšem tak, že lidské skutky Kristovy jsou dokonalé jak vzhledem k Bohu, tak vzhledem k člověku. Tak dává jim věčné Slovo svou svatost mravní. Skutky Kristovy jsou skutky boholidské.

Avšak pro naši otázku mnohem důležitější, nežli tato svatost číře mravní, je svatost věčná. Co je to?

Začněme s pojmem nejširším. Na celém světě, od počátku do dnešního dne, znamenala a znamená svatost nějaké spojení s Bohem. Pohané zvali kámen, na němž v lese obětovali, svatým. Proč? Poněvadž se tím, že sloužil k bohoslužbě, dostal do zvláštního spojení s Bohem. Podobně zvali svatým oltář, chrám, kněze a j. Israelité zvali část stánku a chrámu Nejsvětější. Nikdo tam nesměl vkročiti leč velekněz jednou za rok. Proč? Poněvadž tam byl Bůh zvlášť přítomen. Toto místo bylo s ním tudíž ve zvláštním spojení. My ctíme kříž, na němž Kristus umřel, jako svatý. Proč? Poněvadž byl v mimořádném spojení s Vykupitelem. Tak přičítáme svatost věcem i osobám.

Ohraničme pojem svatosti na osoby. O kom říkáme my, že je svatý? O tom, kdo má posvěcující milost. Dokonalost, jež zůstává přirozená, nejmenuje se svatost. Ostatně kdekoliv je pravá dokonalost, tam je i milost, neboť Bůh ji přidá. Sv. Pavel zve křesťany, jímž posílá své listy, svatými. Proč? Poněvadž se křtem stali chrámem sv. Ducha, jsouce milostí spojení s Bohem (Řím. 1, 7; Ef. 1, 1; 1

Kor. 3, 16). Tak mluví Písmo nesčetněkrát. Sv. Otcové jmenují posvěcení skrze milost obožením, poněvadž znamená zvláštní, nadpřirozené spojení s Bohem, účast v přirozenosti božské. Sv. Basil dí, že rozdíl mezi svatými a sv. Duchem je ten, že on je svatý svou bytostí, oni účastí v ní skrze milost. Blažence zoveme svatými, že jsou milostí proměněni a vidí Boha. My tedy jmenujeme svatým toho, kdo má posvěcující milost. Je-li milost věčná svatost? Hned uvidíme.

Pokročme dále a tažme se: Jak se uskutečňuje tato nadpřirozená svatost v duši? Sněm tridentský dí, že nezáleží v pouhém odpuštění hříchu, nýbrž ve fysické vlastnosti, kterou Bůh vlévá do duše; tedy v něčem věčném. Sněm vatikánský potvrzuje tuto nauku, nazývá ji naukou veškerého podání a přidává, že svatost nezáleží v pouhé přízni Boží ani v jednotlivých dobrých činech, nýbrž v trvalé nadpřirozené vlastnosti (kvalitě) duše. Svatost není pouhá přízeň Boží, nebo přízeň není nic věčného v nás. Svatost není dobrota jednotlivých skutků. Už dříve jsme řekli, že dobrota skutků je něco číře mravního, pouhý poměr, zvláště když už jsou vykonány a pominuly. Milost je něco věčného. Jako bílá barva činí věc fysicky bílou, tak milost činí duši fysicky svatou. Jak? Nevíme, ale myslíme si: nadpřirozeným světlem. Bůh stvoří v duši toto nadpřirozené světlo, jež jmenujeme posvěcující milost. Toto světlo zazáří v duši, pronikne ji, duše se jím skvěje. Je to světlo z oblasti božské. Duše má skrze ně zvláštní podobnost s Bohem. Boží dobrota zrcadlí se v ní. To není něco číře mravního. To je něco fysického, nějaká vlastnost, určitěji vyjádřeno, nějaké jakostné určení duše (kvalita). Duše v milosti je s Bohem spojena zcela mimořádně. Proto je i mimořádně svatá.

A ještě krok. S Bohem lze býti spojení rozmanitě. On nás stvořil a zachovává, je všudypřítomný a vševědoucí. To znamená, že jsme s ním spojení. Jak jsi spojen s Bohem skrze svatost? Jako s všemohoucím, vševědoucím, všudypřítomným? Ne, nýbrž jako s nejvyšším dobrem, svým posledním cílem. Jediný důkaz tě o tom přesvědčí. Ty smrtelně hřešíš. Které spojení s Bohem jsi přetrhl? Snad spojení s Bohem vševědoucím? Ne, on tě vidí jako dříve. Či jako s Bohem nezměnitelným? Ne, on je nezměněn jako dřív. Jaké tedy spojení je přetrženo? Ztratils Boha jako největší dobro, odvrátil ses od něho jako od posledního svého cíle. Ty se kaješ a nabudeš opět milosti. Co se stalo? Ty jsi se s ním spojil zase jako s největším dobrem, které je tvůj poslední cíl. Hle: svatost z milosti je fysické spojení s Bohem jako s největším, podstatným, nekonečným dobrem, jež je naším posledním cílem.

Svatost věčná je tedy nadpřirozené, fyzické spojení s Bohem jakožto s nekonečným dobrem, jež je naším cílem. Spojení to záleží v milosti, jež je něco věčného, něco jako vlastnost, t. j. jakás kvalita z oblasti božské, jakostné určení duše.

3) Nyní po dlouhé odbočce učiníme závěr. Obrátíme, co jsme o věčné svatosti řekli, na sebe a na Krista. My jsme fyzicky spojení s Bohem, Kristus člověk také. My jsme s ním spojení skrze milost, nadpřirozenou kvalitu, od Boha v duši stvořenou. Kristus je s ním spojen spojením osobním, tak totiž, že si věčné Slovo připojilo lidskou bytost. Je-li toto obojí spojení stejné? Je mezi nimi rozdíl nesmírný. U nás spojení s Bohem prostředkuje nahodilá stvořená věc, milost. Hřešíš, a zmizíš. S ní zmizí i tvé spojení s Bohem. U Krista spojení s Bohem je přímé. S jeho člověčenstvím spojila se sama bytost Boží. Spojení to je nerozlučné na věky. A je takové, že Bůh a člověk jsou jedna bytost. My tedy skrze milost máme věčnou, fyzickou účast v nekonečné svatosti Boží, Kristus má sdělenou nekonečnou svatost Boží samu, jež je Bůh sám jako největší dobro a poslední cíl všeho. My jsme svatí nějakou účastí v svatosti Boží, Kristus je svatý božskou svatostí samou. Není žádný tak svatý jako Hospodin, lze říci i o Kristu. Mezi svatostí Boží a svatostí Kristovou je jenom ten rozdíl, že Bůh a svatost je totéž, kdežto Kristus má tuto svatost sdělenou. Bůh je s ní totožný, Kristus podstatně spojen.

4) Ještě jest se mi zmíniti o tom, že svatost Boží je sdělitelná, kdežto ostatní vlastnosti Boží nikoliv.

Kristus se stal spojením s věčným Slovem svatým svatostí Boží, ale nestal se všemohoucím, vševědoucím, všudypřítomným, nezměnitelným. Proč je to tak? Uvedu přirovnání. Ohříváš se teplem kamen. Přijímáš jejich teplo. Ale zdali přijímáš také jejich velikost, stáváš se železný nebo kachlový? Ne. Staneš se členem profesorského sboru na universitě. Obdržels jejich hodnost, ale zdali myslíš jejich rozumem, chceš jejich vůlí? Ne. Hle, jsou vlastnosti sdělitelné a nesdělitelné. Tak se Kristus člověk, když spojen byl s Bohem jako nekonečným dobrem, stal Bohu nekonečně milým, obdržel nekonečnou důstojnost, je svatý svatostí Boží, ale nestal se vševědoucím ani všudypřítomným.

V nesmírné svatosti má účast také tělo Kristovo, neboť si Bůh nepřipojil jen lidskou duši, nýbrž i tělo a vše, co s ním ústrojně souvisí. Jak velická je tato svatost? Kristus je svatý jako Bůh a není svatý jako Bůh. Je svatý jako Bůh, poněvadž je svatý touže svatostí, není svatý jako Bůh, poněvadž svatost tu nemá ze sebe, nýbrž jen sdělenou. Je svatý svatostí nekonečnou a tudíž sám také nekonečně svatý, ale

tuto nekonečnou svatost má v míře, jaká u tvora je možná, tedy v míře, v které jeho člověčenství je s Bohem spojeno. Míra ta je ovšem jediná, nebo jen jediný tvor na nebi a na zemi tvoří s Bohem jednu bytost. Není žádný tak svatý jako Hospodin, jedině Kristus.

* * *

Těžkou otázku jsem vám vykládal. Je však velevýznamná. Podstatná svatost činí člověčenství Kristovo Bohu neskonale milým, je základ jeho nehřešitelnosti, zjednává mu právo na pomocné milosti k životu nejdokonalejšímu, vyžaduje blaženého patření. Nečiní skutky Kristovy nadpřirozenými, nebo to činí milost, ale dává jim nesmírnou důstojnost a tím i záslužnost. Poněvadž si Bůh připojil duši i tělo lidské, jest celé člověčenství Kristovo neskonale svaté, veškeré skvrny hříšné nezbytně prosté, hodné všelike úcty a oslavy. Kristus jest nejvyšší svatý. Však není jen svatý pro sebe, nýbrž i pro nás. Zasloužil nám vše, čím se naše duše a tělo posvěcují zde, a co je čeká v slávě věčné. Jeho milostí se posvětila P. Maria a všichni svatí. Ježíši, dej, abychom se i my hodně posvěcovali, v posvěcení setrvali a svatost tvou uzřeli.

XLVI. Vlitá milost Kristova.

Vykládal jsem o podstatné svatosti Páně. Řekl jsem, že se věčné Slovo sdělilo při vtělení o svou božskou svatost s člověčenstvím Kristovým, takže Kristus Bůh a Kristus člověk jsou svatí touže jednou božskou svatostí, jenže Kristu Bohu náleží sama sebou, Kristu člověku je v míře osobního spojení udělena.

Zbývá, abych promluvil o tom, měl-li Pán Ježíš mimo to svatost, již dává posvěcující milost a dary s ní spojené. Již jsem se zmínil, že ji měl. Mezi bohoslovci je v této věci úplný souhlas.

Posvěcující milost je stvořená fysická kvalita, řekněme vlastnost, nadpřirozená, do duše vlitá a v ní, dokud není smrtelným hříchem zapuzena, zůstávající. Myslíme si ji jako nějaké nadpřirozené světlo, jelikož příhodnějšího obrazu pro ni nenalzáme. Milost posvěcující činí nás spravedlivými, Bohu podobnými, jemu milými, dědici království Božího. Činí nás spravedlivými, poněvadž ten, kdo má posvěcující milost, nemá smrtelného hříchu. V pořádku, který Bůh ustanovil, jsou smrtelný hřích a posvěcující milost v takovém poměru, že kde je smrtelný hřích, nemůže být milost, a kde není hřích, nezbytně je milost. Činí nás Bohu podobnými, poněvadž milost je účast v přirozenosti Boží, vtiskuje duši nadpřirozený obraz Boží. Činí nás Bohu milými, poněvadž milostí jsme z Boha zrozeni,

jsme dítkami Božími, máme v duši nebeskou krásu. Činí nás dědici království Božího. Jestliže synové, dí sv. Pavel, tedy i dědicové. Milostí posvěcující nabýváme práva na nebe, každý, kdo v ní zemře, nezbytně ho dosáhne. Tak to Bůh ustanovil.

Bohoslovci přirovnávají posvěcující milost lidské přirozenosti a praví: co je lidská přirozenost v řádě přirozeném, to je posvěcující milost v řádě nadpřirozeném. Lidská přirozenost je základ veškeré přirozené činnosti. Z ní pochází pohyb, vzrůst, myšlení, chtění. Milost je základ činnosti nadpřirozené, jejímž cílem je věčná blaženost.

O této milosti pravíme, že ji Pán Ježíš měl také a s ní dary, které ji vždy provázejí. Jan zove Pána Ježíše plného milosti a pravdy (Jan 1, 14). O této milosti a spojenými s ní dary pojednám. Spasiteli, požehnej nám!

* * *

1) Pravda, že Pán Ježíš je svatý posvěcující milostí, je v Písmě dosti zřetelně obsažena. Viděli jsme slávu jeho, slávu jakožto jedno-rozeného, od otce, plného milosti a pravdy (Jan 1, 14), píše sv. Jan. Jaké milosti je Pán Ježíš plný? Apoštol myslí patrně na posvěcující milost, na tu, jež, jak jsem pravil, činí člověka spravedlivým, Bohu milým a podobným, přenáší jej ze stavu přirozeného do stavu nadpřirozeného. Proč myslí na tuto milost a ne na milost podstatnou, o níž byla řeč minule? Poněvadž když v Písmě přichází rčení plný milosti, myšlena je pravidelně milost posvěcující. Když dí o P. Marii, že byla plna milosti, když vypravuje o sv. Štěpánu, že byl plný milosti a sv. Ducha, míněna je milost posvěcující. Kdyby apoštol měl na mysli milost podstatnou, vyjádřil by se jinak. Sv. Pavel píše o Kristu Kolosským: V něm přebývá všechna plnost božství (Kol. 2, 9). Kdyby sv. Jan myslil na podstatnou milost, vyjádřil by se podobně. Snad by řekl: Viděli jsme ho, plného božské svatosti, nebo posvěceného svatostí Slova, nebo tak nějak. Však i kdyby tu sv. Jan mluvil o podstatné milosti Pána Ježíše, nemluvil by o ní výhradně. Proč? Není plný milosti, který nemá nějaké milosti, která mu patří a kterou by mohl mít. Kristus, maje podstatnou milost, má ovšem více důstojnosti, nežli kterákoliv milost mu dáti může. Ale kdyby byl bez posvěcující milosti, neměl by zrovna té milosti, kterou nám zasloužil; skutky toho, jenž je naším nejvyšším vzorem, neměly by té nadpřirozenosti, kterou mají mít skutky naše. Zdaliž by tu byl pořádek, jež v božských věcech všude nalézáme? Zdali by byl Kristus v pravdě plný milosti, když by neměl milosti, kterou připjal k svátostem, kterou posvětil P. Marii

a všechny svaté? Celé nebe září posvěcující milostí, a on by ji neměl? Věřu by nebyl plný milosti.

K tomu přidejte, že Kristus je vinný kmen, my ratolesti s ním spojené. Co nás s ním především spojuje? Posvěcující milost. Posvěcující milost je jako míza, která z kmene žene do větví. Kristus je také hlavou duchovního těla (Kol. 1, 18 n.), kterým je církev; my jsme údové tohoto těla. Co nás spojuje v jedno duchovní tělo? Posvěcující milost. Musí ji tedy mít také hlava, ano ona především, nebo z ní jde hlavní život do údů.

Jiný důkaz z Písma je obsažen ve výroci, že Kristus je milý Bohu, že na něho sestoupil sv. Duch, že v něm sv. Duch přebýval a pod. Odpočine na něm duch Hospodinův, prorokoval o Mesiáši Isaiáš (Is. 2, 2 n.). Při křtu sestoupil sv. Duch na něho v podobě holubice. Při křtu a při proměnění pravil Bůh, že se mu v Kristu zalíbilo. O jinochu Ježíši se dí, že rostl v milosti. Zde všude je řeč o posvěcující milosti. Poněvadž se sv. Duchu přičítá všecko milostné působení v duši, znamenají slova, že Duch sv. na někoho sestoupil, na někom spočinul, udělení nebo rozmnožení posvěcující milosti. Příklad máte na apoštolích při seslání sv. Ducha. Kristus měl od počátku plnost milosti, i nebylo třeba, aby mu milost byla znova udělena nebo rozmnožována. O Kristu uvedená slova, obraz holubice, světlo proměnění na hoře Tábor ukazují na venek, oznamují jiným, že on všecku tuto milost má. Líbiti se Bohu znamená u člověka mít posvěcující milost. Růst v milosti rovněž. Kristus se ovšem líbil Bohu podstatnou svatostí a v milosti nerostl, ale poněvadž se tu o něm užívá rčení, jež u nás označují milost posvěcující, třeba ji přisouditi také Pánu Ježíši.

Jak vidíte, má nauka církve, že Pán Ježíš měl vedle milosti podstatné také milost nahodilou, vedle svatosti nestvořené také svatost stvořenou, vedle posvěcení z božství také posvěcení z milosti, dostatečný základ. K tomuto základu přistupuje úplný souhlas sv. Otců a bohoslovců. Vizme některé výroky jejich.

Sv. Athanasius praví, že se Pán Ježíš posvětil darem sv. Ducha. Tímto darem je patrně posvěcující milost. Sv. Ambrož vykládá, že o Kristu lze říci, že se ze sv. Ducha zrodil a znovuzrodil. Zrodil se z něho, poněvadž vtělením byl posvěcen podstatnou svatostí. To přísluší toliko jemu. Znovuzrodil se z něho, poněvadž přijal tehdy také posvěcující milost. To má společné s námi, ovšem jiným způsobem, jelikož my přijímáme obrozující milost při křtu a rosteme v ní, on ji přijal hned od počátku a v plnosti. Sv. Augustin praví, že Pán Ježíš nejen sv. Ducha poslal, nýbrž že ho i sám přijal. Řeč je patrně o posvěcující milosti. Opět praví, že Pán Ježíš je pomazán

darem sv. Ducha. Darem sv. Ducha je posvěcující milost. Sv. Jan Zlat. poukazuje na slova Isaiáše proroka, že na Mesiáši spočine duch Hospodinův, a volá nadšeně, že všechna milost je vylita na chrám, kterým je Kristus. My přijímáme z jeho plnosti, on je chrám její plničky. Nebudu vás unavovati dalšími výroky. Dodám jen, že bohoslovci, stojící na základě, jež dává Písmo, a čerpající ze sv. Otců, vyznávají naši pravdu jednomyslně jako nauku jistou, ano někteří ji mají za zjevenou.

2) Když se na otázku, měl-li Pán Ježíš posvěcující milost, díváme rozumem vírou osvěceným, nemůžeme nežli souhlasiti.

Sluší se zajisté, aby duše Kristova byla připodobněna Bohu každým možným způsobem. My se mu připodobňujeme milostí. Tu je naše duše, jak di sv. Otcové, obožena. Myslíme si, že září nebeským světlem a je krásným obrazem Božím. V nebi andělé a svatí jsou milostí proměněni, takže ze všech září obraz Boží v neskonale kráse. Nemá-li toto posvěcení míti také duše Kristova? Má zajisté. Proto třeba, aby měla posvěcující milost. Svatost podstatná, kterou Kristus má, je arci neskonale vyšší, ale neproměňuje duši způsobem jako milost posvěcující. Rovněž je pravda, že posvěcující milost nemůže duši Kristovu učiniti světlejší, ale posvěcující milost jí dává jinou svatost, svatost plynoucí z nadpřirozené vlastnosti do duše vlité. Když tuto svatost mají všichni svatí, sluší se, aby ji měl i Kristus a také tímto způsobem byl s nimi Bohu připodobněn.

Jiný důvod. Důstojnost Syna Božího žádá, aby jeho lidská přirozenost povýšena byla do stavu nadpřirozeného, který plyne z posvěcující milosti. Proč právě do tohoto nadpřirozeného stavu? Aby všechny skutky její byly vnitřně nadpřirozené. Jako přirozenost je zdrojem a příčinou skutků přirozených, tak přirozenost, posvěcující milostí obožená, je zdrojem a příčinou skutků nadpřirozených. Podle ustanovení Božího mají býti všechny naše skutky nadpřirozené. Podstatná svatost dává skutkům Páně ovšem nesmírnou důstojnost a cenu, ale vnitřní fysické nadpřirozenosti jim nedává. Aby tedy skutky Páně měly dokonalost, kterou podle řádu od Boha ustanoveného mají míti skutky naše, slušelo se, aby měl Kristus posvěcující milost, která tuto dokonalost dává.

Ještě jiný důvod je blažené patření. Kristu jakožto skutečnému neboli přirozenému Synu Božímu náleží blažené patření. Víme, že je měl už na zemi. Avšak k blaženému patření třeba posvěcující milosti. Osobní spojení znamená spojení Slova s člověkem, ale tak, že přirozenost božská a lidská zůstávají nesmíšeny. Přirozenost božská jedná božsky, lidská lidsky. Duše Kristova tedy myslila, poznávala, chtěla jako duše naše. Spojení se Slovem dalo jí nesmírnou důstoj-

nost a ji řídilo, ale její fyzický život zůstal lidský. Aby tedy mohla viděti Boha tváří v tvář, bylo třeba, aby jako každá duše blažená i ona dostala posvěcující milost a s ní světlo slávy, náležející též do řádu posvěcující milosti. Pak z patření plynula do ní blaženost, jakou mají nebešťané. Bez blaženého patření měla by jen vědomí své veliké důstojnosti, ale štěstí, jež plyne do duše z patření na Boha, by neměla.

Měl tedy Pán Ježíš nezbytně posvěcující milost.

Jsou ještě jiné důvody, ale uvedené zajisté stačí.

3) S milostí, zvláště s první milostí, vlévají se nám mnohé jiné dary, jako božské ctnosti víry, naděje a lásky, ctnosti mravní jako nábožnost a čtvero ctností stěžejních, dary sv. Ducha, dává se nám právo na rozmanité milosti pomocné. Které z těchto darů měl Kristus?

Neměl ctnosti víry a naděje, poněvadž maje blažené patření, Boha viděl a požíval. Ale měl ctnost božské lásky, a to v míře, jež souhlasila s jeho důstojností a milostí. Neměl ctnosti kajicnosti, nebo byl bez hříchu. Ostatní ctnosti mravní měl, ty však, které spojeny jsou s nějakou nedokonalostí, měl bez této vady. U nás nábožnost naráží často na obtíže; to u Krista nebylo. Nám jest býti opatrní, abychom neupadli v pokušení; Kristus nemohl býti vnitřně pokoušen.

Tyto ctnosti připravují k nadpřirozeným skutkům, ale připravují k nim pravidelnou cestou, to jest podle milosti, jak se obyčejně dává, a podle vlastní snaživosti. Mimořádnou cestou vedou k nadpřirozeným skutkům dary sv. Ducha, dar moudrosti, rozumu, rady, síly, umění, nábožnosti a bázně boží. Skrze ně Duch sv. zvlášť povzbuzuje a vede. Z nich pocházejí, ovšem s naší součinností, také veliké, heroické skutky. Pán Ježíš měl dary sv. Ducha. Prorok Isaiáš (Is. 11, 2 n.) předpověděl, že sv. Duch s těmito dary na něm spočine. A evangelista vypravuje, že Pán Ježíš byl od sv. Ducha (Luk. 4, 1) puzen na poušť. Půst Páně byl zajisté skutek heroický.

Mnozí křesťané dostávají také milosti darem dané, jako dar umění vykládati Písmo, dar řeči, dar divů. Obyčejně se počítá devět takových milostí. Tyto dary nejsou dány k vlastnímu posvěcení, nýbrž ku prospěchu jiných. Dar jazyků, prorocství, divů mají sloužiti jiným, na př. aby se jimi dosvědčovala pravost víry, aby jiní mohli býti v ní vyučováni, aby jiným prokázáno bylo dobrodiní. Pán Ježíš měl je, a to v plnosti. Avšak neměl jich jako jiní, kteří měli tu ten, tu onen dar zvlášť. Pán Ježíš je měl tak, že s jeho blaženým patřením a ostatními milostmi splývaly v jedno.

Co řekneme konečně o milostech pomocných? Osvícení a povzbuzení Pán Ježíš nepotřeboval, nebo ta jsou obsažena v jeho blaženém patření. Ale součinnosti Boží k nadpřirozeným skutkům bylo třeba

i jemu, neboť jinak nadpřirozený skutek není vůbec možný. Součinnost ta děje se pomocnými milostmi. Proto je dostával i on.

4) Jsem u konce svého výkladu. Jen zbývá, abych dodal, že Pán Ježíš měl plnost všech milostí. Sv. Písmo výslovně to praví. Co znamená slovo plnost? Sklenice je plná, do níž se nevejde už ani kapka vody. Pán Ježíš měl takovou vlitou milost, jaká v řádě, v kterém žijeme, je vůbec možná, a to co do kolikosti a co do jakosti. P. Maria byla plna milosti vzhledem k tomu, k čemu byla vyvolena, tedy v jistém směru. Sv. Štěpán byl pln milosti vzhledem k tomu, aby byl dokonalý služebník a svědek víry. Plnost obou byla tudíž jen vztažná, vzhledem k určitým úkolům. Pán Ježíš je plný milosti prostě. On byl s Bohem více spojen nežli Maria. On byl s Bohem spojen tak, že většího přiblížení tvora k Bohu nelze mysliti. On byl určen k úkolu nejrozsáhlejšímu a největšímu, k vykoupení a posvěcení všeho lidstva, k založení celého nadpřirozeného řádu, v němž po hříchu žijeme, k zasloužení všech milostí, které od počátku světa byly uděleny a do konce světa uděleny budou. V něm tedy jako zdroji musela býti všechna milost, jaká vůbec byla, jest a bude, a to i kolikostně i jakostně. Pán Ježíš byl plný milosti prostě, takže vůbec více milosti míti nemohl, jelikož v našem řádě jí více není.

Bohoslovci praví, že vlitá milost Kristova byla vztažně nekonečná. Nebyla prostě nekonečná, nebo vlitá milost je věc stvořená. Co je stvořené, je nezbytně konečné. Byla vztažně nekonečná rozsazně, poněvadž stačila na všechny účiny, jaké milost v tomto řádě míti může; byla vztažně nekonečná intensivně, silou, poněvadž měla nejvyšší míru, jaká v našem řádě je možná. Poněvadž Kristus měl plnost milosti od svého početí, nemohl v ní růsti, anaf byla nerozmnožitelná. Bůh mohl by ovšem stvořiti větší milost, ale pak by vznikl jiný řád, nežli je ten, který je určen pro náš svět. Ze všeho plyne též, že nikdo nemůže míti takovou milost jako Kristus, ani všichni tvorové úhrnem ne, neboť všechna jejich milost je z plnosti Kristovy jako ze zdroje. Bohoslovci zovou milost Kristovu milost hlavy, jelikož on je hlavou všech těch, kteří milostí jsou s ním spojeni v jedno tělo, mystické tělo Kristovo.

* * *

Jsem u konce. Viděli jsme slávu jeho, slávu jakožto jednorozenného od Otce, plného milosti a pravdy. Chápete-li hlubiny, které skryty jsou v slovech apoštolových? Tušíte je a jste ohromeni.

O Kriste, jaká jsi bytost? A přec chápeme z ní sotva stín. Tobě se koří andělé, uctívajíce tvou božskou důstojnost a žasnouce nad

velebností, kterou ti milost dává. Tobě se koří svatí, nebo vědí, že skrze tvou milost došli blaženosti. Tobě se koří církev pozemská, nebo tys ji založil a jsi její hlavou. Tobě se koříme i my, nebo víme, že vše, co jsme, jsme milostí, kterou tys nám zasloužil. O božský Vykupiteli náš, vládce nebe a země, tobě se zasvěcujeme znova; nedej, abychom od tebe byli odloučení. Otevři nám srdce své, aby proudy milosti tvé nás očišťovaly, posvěcovaly, utvrzovaly a k spasení přivedly.

XLVII. Bezhříšnost Kristova.

Vykládal jsem o svatosti Pána Ježíše. Přidám výklad o tom, že nemohl hřešiti. Svatost a bezhříšnost souvisí spolu, ale nejsou úplně totéž. Svatost záleží v posvěcující milosti, u Krista mimo to v podstatné svatosti. Bezhříšnost je dvojitá: taková, jež vylučuje každý hřích, a taková, jež vylučuje vůbec možnost hřešiti. Církev učí o Kristu, že byl bezhříšný obojí touto bezhříšností.

Nauka ta, týkající se vtěleného Syna Božího, zdá se jasná sama sebou, než i ona měla své bludaře. Pomijím pohanské a židovské odpůrce křesťanství, jimž odsouzení Páně k smrti skytalo stále vítaný pramen k pomluvám, nebo nenávisť kalila jim zrak. Ale byli bludaři i mezi křesťany. Kalvín, jemuž jako ctižádostivému Francouzovi sláva Lutherova nedala spáti, hleděl německého reformátora přetrumfnouti smělejšími novotami. Od něho je sensační tvrzení, že Kristus Pán hřešil zoufalstvím na kříži. Ujalo-li se mezi kalvíny čili nic, není mi známo. Moderní protestanté se neosměluji následovati Kalvína. Praví, že se Pán Ježíš nedopustil žádného hříchu, ale že možnost hřešiti u něho byla, jelikož prý náleží k podstatě lidské bytosti. V minulém století, kdy kvetlo v Německu rozumářství, hlásal tento náhled tu a tam také některý katolík, ale zřídka.

Katolická církev učí, že Kristus Pán nejen nikdy nehřešil, ale že ani hřešiti nemohl, že vůbec každá skvrna z jakéhokoliv hříchu je u něho vyloučena. Že Pán Ježíš nikdy nehřešil, je článek víry. Již sněm efeský prohlásil, že je v klatbě, kdo by řekl, že se Pán Ježíš obětoval nejen za jiné, nýbrž i za sebe. Podobná prohlášení učinily pak sněmy ještě několikrát. Že Kristus vůbec nemohl hřešiti, není článek víry, ale je to nauka od bohoslovců hlásaná bez výjimky; ve výkladu této bezhříšnosti se různí.

Hříchu v něm není (1. Jan 3, 5), praví sv. Jan. Promluvíme o bezhříšnosti a nehřešitelnosti Kristově a o tom, že je vůbec všechna skvrna z hříchu u něho vyloučena. Pane Ježíši, požehnej nám!

* * *

1) Pán Ježíš byl prost všelikého hříchu (bezhříšnost). Tento článek víry je v Písmě zřejmě hlásán. Sv. Jan píše v svém listě: Hříchu v něm není (1 Jan 35). Sv. Petr obrací na Krista slova proroka Isaiáše, když píše v svém prvním listě: On hříchu neučinil, aniž se našla lešť v ústech jeho (1 Pet. 2, 22; srov. Is. 53, 15. 5). Sv. Pavel mluví o bezhříšnosti Páně často a s nadšením. Píše: Toho, jenž hříchu neznal, učinil (Bůh) pro nás hříchem, abychom se my stali v něm spravedlivými Božími (2 Kor. 5, 21). Slova „učinil jej pro nás hříchem“ znamenají, že učinil jej obětí pro naše hříchy. Jinde píše: Nemáme velekněze, jenž by nemohl míti soucit s našimi slabostmi, nýbrž takového, který byl podobně (jako my) zkušěn ve všem kromě hříchu (Žid. 4, 15). A opět: Takový zajisté příslušel nám velekněz, svatý, nevinný, neposkrvněný, oddělený od hříšníků a vyvýšenější nad nebesa, jenž nemá potřebí... konati oběti nejprve za hříchy svoje, jako velekněží (Žid. 7, 26 n.).

To jsou jen některé výroky apoštolů. Jsou takové, že kdyby se církev o bezhříšnosti Páně nebyla nikdy vyslovila, pravda ta by byla článkem víry. Pravda, v Písmě jasně vyslovená, je článkem víry, i když se církev o ní nevyslovila. Takové pravdy jsou dosud, ačkoliv církev měla příležitost vysloviti se o přčetných zjevených naukách, hájíc jich proti bludařům.

Však nejen apoštolové prohlašují božského mistra bez hříchu, on sám tak činí. O Bohu Otci pravil k Židům: Já vždycky činím to, co mu jest milé (Jan 8, 29). Kdo může mluvit o sobě takovým způsobem? Nikdo. Proto ze slov Pána Ježíše jde, že nikdy nic neučinil, co by Bohu milé nebylo, že byl bez hříchu. Jindy se obrátil na své nepřátele mezi Židy s otázkou přímo vyzývající: Kdo z vás bude mne vinit z hříchu? (Jan 8, 46). Origenes dodává k slovům těm, že nikdo, kdo se na světě zrodil, nemůže podobně o sobě říci leč Pán. Tak mluvil o sobě sám Spasitel. Skoro jsme fariseům a jiným nepřátelům Páně vděční za to, že Krista všelijak podezřivali a obviňovali, nebo nebýti toho, neměli bychom krásného vyzvání z vlastních úst o jeho bezhříšnosti. Hříchu v něm není.

Co hlásají sv. apoštolové a vyznává sám Syn Boží, učí sv. Otcové a bohoslovci bez výjimky. Sv. Athanasius píše asi takto: Písmo sv. nás napomíná, abychom svlékli starého člověka a oblékli nového. Miní, abychom svlékli člověka, jenž zdědil po Adamovi dědičný hřích a s ním mnohou nezřízenou náklonnost, vedoucí k osobním hříchům, a abychom oblékli člověka nového, jenž je posvěcen milostí Boží a přemáhá skrze ni hříšné náklonnosti. Po té dodává, že se vtěleného Slova řeč ta netýká. V něm stal se Pán člověkem, ale bez hříchu. Stal se člověkem v novotě, t. j. bez všeho toho, co

upomíná na starého člověka, aby ukázal svou moc. Sv. Augustin vykládá, že divem vtělení, skrze něž se Bůh spojil s člověkem, mohla v Kristu lidská přirozenost býti bez všelikého hříchu. Sv. Cyril Alex. nazývá nemoudrými a bláhovými ty, kteří myslí, že Kristus mohl hřešiti. Vykládá, že jako hřichem Adamovým upadli jsme v odsouzení, tak bezhříšností Kristovou jsme vykoupeni. Podobně všichni.

Mám-li uváděti ještě důvody z rozumu? Není jich věru třeba. Ten, jenž měl nás vykoupiti z hříchu, jenž měl býti nám příkladem ve všem nejdokonalejším, ten nemohl míti žádného hříchu.

2) Obraťme se proto k druhé větě, že Pán Ježíš nejen nehřešil, nýbrž že vůbec nemohl hřešiti. (Nezhřešitelnost.)

Byli někteří bohoslovci, kteří bezhříšnost Páně vykládali zvláštní prozřetelností boží. Podle nich bezhříšnost Kristova nevycházela z vnitřní nemožnosti hřešiti, nýbrž byla plodem zvláštní milostivé prozřetelnosti božské, jež vše tak řídila, aby se Kristu nenaskytla k hříchu příležitost. Tak by jeho bezhříšnost byla toliko zevní. Titiž bohoslovci učí podobně o bezhříšnosti svatých v nebi. Práví o nich, že by sami sebou mohli hřešiti, ale že božská prozřetelnost odstraňuje od nich příležitost k hříchu. Toto mínění není odsouzeno, ale nebylo přijato ani od vrstevníků řečených bohoslovců. Dnes všichni hlásají souhlasně, že bezhříšnost Kristova byla vnitřní. Práví, že osobním spojením je u lidské přirozenosti hřích vůbec nemožný. Nějaké zvláštní prozřetelnosti, aby Kristus neměl příležitost k hříchu, není třeba.

Také pro tuto pravdu nalézáme hojně dokladů u sv. Otců. Slova sv. Cyrila Alex., která jsem právě uvedl, ukazují nejen, že Kristus nikdy nehřešil, nýbrž také, že vůbec hřešiti nemohl. Měl naši slabost, vykládá odpůrcům, ale aby ukázal, že v něm tato slabost je nad všecken hřích. Již dříve Tertullian psal: „Jediný Bůh je bez hříchu a jediný člověk bez hříchu, Kristus, poněvadž on je také Bůh.“ Příkládá tedy Kristu bezhříšnost, že je Bůh. Bezhříšnost Boží je zajisté vnitřní, neboť Bůh je svatý svou bytostí. Sv. Fulgens píše: „Božství nemůže býti přemoženo. Přirozenost lidská v Kristu zůstala bez hříchu, poněvadž si ji připojilo božství, jež je přirozeně bezhříšné.“ Sv. Otec vyjadřuje touž myšlenku jako Tertullian. Poněvadž Kristus je také Bůh, je u něho hřích vniterně vyloučen jako u Boha.

2) Však nechme důkazů ze sv. Otců. Bohoslovci oblibují si při této pravdě důkazy z rozumu, i pohledme, co praví. Uvádějí dva až tři.

První. Bůh zajisté jest bezhříšný vniterně, nebo jest svatost sama. Kdyby přirozenost lidská v Kristu, s božstvím fysicky spojená, hřešila, znamenalo by to, že Bůh hřešil. Je tedy pro osobní spojení

bezhříšná. Uvaž: Komu přisuzujeme hřích, jehož se někdo dopustil? Celému člověku? Proč? Poněvadž je jednou fysickou bytostí. Někdy řekneme: ruka hřešila. Proč tak říkáme, ač hřešil člověk? Poněvadž ruka je jeho část. Tak bychom hřích lidské bytosti Kristovy přiřtli celému Kristu, Bohočlověku, anoť člověčenství k ní patří jako fysická část jeho bytosti. To však nesmíme, neboť to by bylo rouhání. Nemůžeš říci: U Krista je člověčenství jen připojeno; kdyby tedy lidská přirozenost jeho hřešila, nehřešilo by věčné Slovo. Proč to nemůžeš říci? Poněvadž bys dělil Krista na dvě osoby, na dvě samostatné věci. Ale to by byl blud. Jest jen jeden Kristus. Namítneš: Mohu říci podle záměny přísudků: Bůh umřel, ačkoliv je nesmrtelný. Když tedy mohu říci o Bohu v Kristu vlastnost číře lidskou, mohl bych říci, kdyby přirozenost lidská v Kristu byla hříchu podrobena: Bůh je hříšný. Odpověď je snadná: Bůh mohl si přisvojiti naši smrtelnou bytost, nebo v tom není mravní vady, a proto mohu záměnou přísudku o něm říci, že je smrtelný. Ale zdaliž si mohl přisvojiti přirozenost hřešitelnou? Nikterakž. Bůh je nejvyšší dobro, svatost sama. Proto je hřích s ním naprosto neslučitelný. Utrpení a smrti mohla býti bytost, kterou přijal, podrobena, ale hříchu nikoliv. Řekneš: Kristova lidská přirozenost zůstala lidská, nezměněná, vlastní příčinou svých činů, zůstala s božskou přirozeností nesmíšena a věčné Slovo fysicky na ni nepůsobilo. Jak by tedy byla z ní odstraněna naše hřešitelnost? Odpovídám: Zůstala nezměněná, byla příčinou lidských činů Páně, ale hřešiti nemohla. Podstatné spojení s Bohem nejvyšším muselo učiniti v ní každý hřích nemožným.

Tento důkaz přihlíží k fysické stránce osobního spojení.

Důkaz druhý, jejž nyní uvedu, přihlíží více k mravní stránce tohoto spojení. Každý hřích lidské přirozenosti Kristovy vrhal by mravní úhonu na vůli Boží. Proto je nemožný. Kdo je ředitelem všech činů v Kristu? Věčné Slovo se svou božskou bytostí. Lidská bytost je ovšem ředitelkou lidských činů; z ní, z jejího lidského rozumu a lidské vůle, vycházejí. Ale poněvadž Kristus je jedna osoba, je lidská bytost na ní závislá. Kde jsou dva ředitelé s různou činností, tak musí nižší býti podřízen vyššímu, sice není jednoty. Lidská přirozenost je zajisté pramen činnosti nižší. Také v nás rozum a vůle mají řídit nižší citový život. Když to vůle nečiní, je vinna. Ona má na př. hřích, že se nevyhnula pokušení, nebo nepotlačila ho. Kdyby tedy věčné Slovo neřídilo správně lidské vůle Kristovy, padla by na ně mravní chyba. To však je nemožné. Řekneš: Bůh mohl by zameziti všecky hříchy na světě, a nečiní to. Zdaliž někdo rozumný činí ho za ně odpovědným? Nečiní. — Odpovídám: Námitka pochybená. Což jsou lidé s Bohem tak spojení, jako člově-

čenství Kristovo s věčným Slovem? Což má vůle je připojena k vůli Boží? Není. Ale u Krista je tomu tak. Jeho lidská vůle náleží Bohu osobně, je jeho, tvoří část jeho bytosti.

Třetí důvod. Přijímáme s církví, že Kristus měl na zemi blažené patření. Blažené patření vylučuje hřích fysicky. Sv. Tomáš vykládá věc asi takto: Rozumný tvor chce býti šťasten a nemůže chtíti, býti nešťasten. Tak je stvořen. Lidé chybují někdy, že se mýlí v dobru, hledajíce štěstí v dobru nepravém. Někdo myslí, že štěstí záleží v dobrém jídle a zábavě, i hledá je v nich. Zklame se, ale ne proto, že chtěl býti šťasten, nýbrž proto, že hledal štěstí v dobrech klamavých. Kdo má blažené patření na Boha, ví s naprostou jistotou, že Bůh je právě dobro, nebo v něm spočívá. Všemi silami duše uchvacuje Boha, své štěstí. Nic se mu nelíbí mimo něj, nic, co s ním nesouvisí. Nepravé dobro poznává jako nepravé, zavrhuje je, má před ním ošklivost. Proto je fysicky nemožno, aby hříšné dobro odtrhlo ho od Boha, jako je fysicky nemožno, abys slabým provázkem odtrhl někoho od skály, k níž je připoután železnými okovy a obručemi. Poněvadž Kristus měl blažené patření, byl u něho hřích fysicky nemožný.

To jsou důvody bohoslovců, že Kristus nejen nikdy nehřešil, nýbrž že byla u něho vnitřní nemožnost hřešiti.

3) Jako třetí pravdu uvádějí, že u Krista i všeliká skvrna hříšná je vyloučena. Pravda ta jest jen zvláštní doplněk pravd předešlých. Mysleme si případ, že by byl Kristus přijal člověčenství již počaté, a to přirozeně počaté, takže by na něm byla skvrna pocházející z dědičného hříchu. Nebo si mysleme, že by si připojil člověčenství, na němž by byla skvrna z hříchu osobního. Co by se stalo? Osobním spojením byla by všecka skvrna ihned odstraněna. Důvodů nových uváděti netřeba, nebo pravda ta je dostatečně odůvodněna důvody předcházejícími. Chtěl-li by někdo přece ještě nový důvod, nechť uváží: svatost vylučuje hřích, nekonečná svatost všelikou skvrnu hříchu; v Kristu si nekonečná svatost připojila člověčenství. Nebo: Spojení Boha s bytostí lidskou získává jí, jelikož je nyní jeho, nejvyšší lásku Boží. Než co by působila skvrna hříchu? Že by člověčenství Páně bylo Bohu v jisté stránce protivné. Zdaliž má tohle smysl? Či je teplý ten, kdo se z předu hřeje, ale na straně od ohně odvrácené mrzne? Bůh není Bůh nesmyslů a protiřečí. To stačí o pravdě třetí.

* * *

Hříchu v něm není. Kristus Pán nikdy nehřešil skutečně. Nemohl vůbec hřešiti, jsa vniterně bezhříšný. Nebylo a nemohlo v něm býti

žádné skvrny z hříchu, jelikož ji s jeho svatostí nelze sloučiti. Světla postava božského mistra stojí před námi bez všelike mravní vady. Ale ačkoliv byl bez hříchu, poznal nicméně na sobě, co hřích je. Poznal to, když za hříchy naše zadost činil. Jak těžké to bylo pro něho dílo, ukazuje krvavý pot v zahradě a bezútěšnost na kříži. Chápeme je. Ano, Kriste, chápeme, že tobě, bezhříšnému, tobě, jemuž se hřích na výsost protivil, tobě, plnému milosti a svatému svatostí Boží, dílo vykoupení bylo těžké. Ale právě proto, že poznával jako nikdo osudnost hříchu, podjal se vykoupení s touhou a radostí, neboť věděl, že dává lidstvu dar největší, dobro nejpotřebnější. Nejsvětější trpěl za nesvaté, bezhříšný vykupoval hříšné, povznesený až k božství zvedal ponížené až k ďáblu. Chvála tobě, Jezu Kriste, bezhříšný a svatý. Pomáhej nám svou milostí, abychom cestou bezhříšnosti šli za tebou. Je to cesta namáhavá, ale nejlepší ze všech cest lidských, nebo vede k nejvyššímu dobru, k Bohu. Ježíši svatý a bezhříšný, doved' nás po ní k Otci.

XLVIII. Krista znáti, milovati, následovati.

Středem našeho náboženského života jest Pán Ježíš. On je náš nejvyšší učitel, kněz, král. Od něho se učíme dobře věriti, skrze něho se posvěcujeme, nebo všecka milost jest od něho, jeho zákonům se podrobujeme. Při tom máme v něm nejdokonalejší příklad. Kdo se řídí jeho naukou, příkázáními a příkladem, kráčí jistě k poslednímu svému cíli a také ho dojde. On jest cesta, pravda a život (Jan 14, 6).

Tak všecko naše náboženské úsilí musí směřovati k tomu, abychom Krista znali, jej milovali a ho následovali. V tomto úsilí má zvláštní význam úcta Božského Srdce Páně, nebo jejím předmětem jest vnitřní život božského Spasitele, je jeho smýšlení a cítění, směřuje právě k tomu, abychom jej poznali celého a tam, kde každý je takový, jaký v pravdě jest. Toto poznání budi bezděky lásku, nebo ukazuje nám bytost svatou, šlechetnou, vznešenou, které se nic nerovná ani na nebi ani na zemi. Poznání, budící lásku, vede potom k následování a rodí nadpřirozený život s nejkrásnějšími plody.

Uvažujme tedy o poznání, lásce a následování Pána Ježíše. Nej-slavnější duchovní knížka, Kempenského Následování, jedná o těchto třech věcech. Božský Spasiteli, na tebe obracíme mysl svou, požehnej naše rozjímání.

* * *

1) První podmínka a složka náboženského života jest pozná-vati Krista. Krista poznáváme hlavně rozjímavou modlitbou. Ovšem

také studiem, četbou, ale studium a četba nestačí. Kdo poznává Krista jen ze studia a četby, podobá se kuchaři, který chutná jídla jen připravuje, kdo k tomu přidává modlitbu, zvláště modlitbu rozjímavou, ten jídla požívá, z nich sílí a se potěšuje.

Poznávati Pána Ježíše je začátek a rozvoj duchovního života, skrze něho poznáváme pravého Boha, přibližujeme se k němu a budeme jednou na něj patřiti tváří v tvář. Proto praví sv. Jan: To jest život věčný, aby poznali tebe, jediného pravého Boha, a toho, jehož jsi poslal, Ježíše Krista (Jan 17, 3n.). Boha poznáváme také přirozeně z přírody a v svém svědomí. Kniha přírody nám praví, že jest, že jest nekonečně mocný, moudrý, dobrý, kniha svědomí, že je svatý, milosrdný, spravedlivý. Kdo v těch knihách umí čísti, tomu se stanou knihou modlicí, která jeho ducha nejen poučuje, nýbrž i povznáší, zušlechťuje, spravedlivým činí. Tak v ní čítal král David a Šalomoun. Pohané v ní také čtli a co si vyčtli? Hrubé pobloudění. Jsou sami vinni, praví o nich Písmo Starého i Nového zákona, ale skutečnost, že je nevedla k pravému Bohu, zůstává. Příroda mluví, mocně mluví, ale její řeč lze také pojímati chybně. I moderní doba je toho důkazem. Pán Ježíš poučuje nás o Bohu jistě a zevrubně. Dí: Jak mě naučil Otec, to mluvím (Jan 8, 28). A Otec jej dobře naučil, neboť Kristus je jako Bůh poznání Otcovo. On praví o sobě: Boha nikdo neviděl, jednorozený Syn, jenž jest v lůně Otcově, ten to zjevil (Jan 1, 18). Otec sám o něm řekl: Toho poslouvejte (Mat. 17, 5). Nikdo nepověděl nám a také nikdy nepoví o Bohu víc, s takovou váhou a neomylnou jistotou. I po této stránce platí: Já jsem cesta, pravda a život, nikdo nepřichází k Otci leč jen skrze mne (Jan 14, 6).

Pán Ježíš nejen nás poučil o Bohu, on jest jeho největším a nedokonalejším zjevením. Svět je zrcadlem Božím, člověk je obrazem Božím, ale Kristus jest neskonale více. Sv. Pavel píše, že v něm přebývá plnost božství tělesně (Kol. 2, 9), t. j. skutečně. Spasitel řekl na prosbu Filipovu, aby jim ukázal Otce: Filipe, kdo vidí mne, vidí i Otce (Jan 14, 9). V nikom a v ničem nezjevil se Bůh lidem tak jasně a blízko, jako v něm. Sv. Jan píše: Co jsme slyšeli, co jsme svýma očima viděli, co jsme prohlédli a ruce naše ohmataly, o Slově života a Život se zjevil, a my jsme viděli a svědčíme a zvěstujeme vám život věčný, který byl u Otce a zjevil se nám (1. Jan 1, 1n.). Opět dí: Viděli jsme slávu jeho, slávu jako jednorozeného od Otce (Jan 1, 14). Apoštol míní, že nejen slyšeli Krista o Bohu mluvit, nýbrž že v něm Boha také viděli. Viděli jej a jeho slávu, t. j. jeho nekonečnou bytost v tváři svého mistra, v jeho svatosti, jež z něho zářila, v jeho skutcích, svědčících o božství

jeho. Ani oni neviděli v Kristu božství tváři v tvář, neboť blažené patření jest odměna spravedlivých na věčnosti, ale viděli je víc, nežli v přírodě a ve svědomí. V něm mluvil k nim a mluví k nám lidskými ústy sám Bůh, z něho svítilo a svítí utajené božství. Když se díváš na věci kolem, sluncem ozářené, soudíš, že svítí, když na slunce patříš ztemnělým sklem, vidíš je samé. Z přírody a duše soudíš na Boha, v Kristu jej vidíš, ztemněle, ale skutečně. Proto jej jmenuje sv. Pavel výbleskem slávy a výrazem podstaty Boží (Žd. 1, 3).

Táži se: Je třeba znáti Krista? Je a nezbytně. Rosťte v milosti a poznání Pána našeho a Spasitele, napomíná sv. Petr (2. Pet. 3, 18). Jím se duchovní život začíná, roste a končí. Musím znáti jeho osobu, jeho smýšlení, cítění a konání, musím jej znáti zevrubně, stále se jím zabývat, abych mohl žít z víry a být to, co mám být, alter Kristus, t. j. jeho obraz, důstojný člen božské rodiny, jeho učedník. Či je to bez dokonalé a stále živé znalosti možné? Není. Kdybys byl sebe lepším znalcem a odborníkem nějaké vědy, nezabýváš-li se jí, nestuduješ-li ustavičně vše, co se jí týká, tvá vědomost se ztrácí, představy se zatemňují, barvy blednou, tvá mysl se obrátí k jiným věcem, které je ještě více zatlačí. Zabývat se Kristem a dobře jej znáti, je nezbytné, jsi-li učitelem duchovního života u jiných. Kdybys byl učitel přírodopisu, musel bych ti říci: Uč se mu, abys svůj předmět znal, dobře vykládal, žáky své nadchl. Ty jsi učitel duchovního života a máš vésti k Bohu, i musím říci: Poznáváje Krista, poznávej ho stále dokonaleji a hlouběji, abys jej znal a náležitě jej ctil. Znal jsem kněze, byl spirituálem ve velikém bohosloveckém ústavě. V rozjímáních vracel se stále ke Kristu. Bože můj, jak ten jej znal! Jakoby se v něm Kristus vtělil, jakoby mu dal své božské Srdce. Šťastní bohoslovci! Poznávali svého mistra víc nežli z věrouky a zakoušeli také velebnost osoby Páně. Tenkrát pochopili slova sv. Bernarda: Suchý je každý pokrm duše, není-li pohroužen do tohoto oleje, nelibý je, není-li touto solí osolen. Píšeš-li, nechutná mi, nečtu-li o Ježiši, disputuješ-li nebo vykládáš, nezamlouvá se mi, není-li tam jméno Ježíš.

Zpytuj se: Jaká je má znalost Pána Ježíše? Je přemýšlení o jeho nauce a osobě mým denním chlebem a snažím se vniknouti do jejich hlubiny? Či se spokojuji znalostí nabytou ve škole? Jaká je znalost Písma a výkladu jeho? Sušil žádal od bohoslovců, aby se naučili Novému zákonu nazpaměť a často jej při procházkách odříkávali. Kteří ho poslechli, donesli si do života velikou věc. Znáš ty aspoň výroky věroučné a dovedeš odpověděti na námitky nepřátel? Snažíš se pochopiti smýšlení a cítění božského Srdce Páně. a učiniti je smýšlením a cítěním svým, abys nežil ty, ale žil v tobě Kristus (Gal. 2, 20).

Či jsi alter Christus jen podle matriky, šatu, nezrušitelného znamení a zevních výkonů? O, pak by byl i tvůj duchovní život chudý.

Pane Ježíši, božský můj mistře, hlubino všelike moudrosti, dej mi touhu, poznáti tebe a v poznání tom růsti. P. Maria ji měla (Luk. 2, 19) a svět ji zove pannou nejmoudřejší. Apoštolové ji měli a obnovili, oni, prostí rybáři, svět, svatí ji měli a stali se světlem světa a solí země. Která jiná znalost a moudrost učinila něco podobného? Pane můj, chci tebe znáti, chci se především tebou zabývat, chci proniknout Srdce tvé, aby můj duchovní život byl sytý a já jej zdárně pěstoval u jiných.

2) Druhá podmínka a složka duchovního života je: *Krista milovati*.

Láska ke Kristu plyne přirozeně z dokonalého poznání jeho osoby, nauky a skutků. Divíme se někdy, jak může mít člověk zálibu v paragrafech zákoníků, v hláskosloví, kmenosloví a v jiných odvětvích jazykové vědy, a to snad u jazyka cizího, ba i dávno vymřelého, v mravencích a různých jiných druzích hmyzu a p. Zapracovali se do věci, poznávají divy, jež zůstávají neodborníku nebo povrchnímu znalci skryty, i zaujmou jejich mysl zálibou. Příčina je hlubší poznání. Podobně a stokrát více je tomu u nauk bohovědných. Překonáš silou vůle a s pomocí Boží první obtíže, zahloubáš se do nich a záliba se zrodí sama sebou. To platí především o Kristu, jeho osobě, nauce a skutcích. Jestliže tvá láska k němu je slabá nebo málo živá, jednou z příčin je jistě, že ho dokonale neznáš a úsilovně se jím nezabýváš. Je arci možné, že ani dokonalá znalost nepůsobí záliby, ale to jsou výjimky, jež mají zvláštní příčiny. Strauss a Renan se zabývali úsilovně Kristem, zvláště prvý, ale k lásce nedošli. Víme proč. Oni se jím nezabývali, aby jej poznali, nýbrž aby jej vyvrátili. Tento úmysl zamezil vliv, jež by byla na ně osobnost Kristova měla. Tak může působiti znalost, kterou provázejí vášně, hříchy, předsudky. Že to jsou výminky, vidíme u sterých obrátců z pohanství, nevěry a sekt, na př. u Tertulliana, Justina muč., Augustina, Wiesemana, Coppea, Papiniho a u tisíců jiných. Jak veliká byla u nich úcta ke Kristu, jak vroucí jejich láska, když jej poznali! Chceš-li tedy, aby tvá láska ke Kristu měla pevný základ, byla vroucí a rostla, zabývej se úsilovně Kristem. Láskou vstoupí u tebe život z víry na nový stupeň, k duchovnímu životu nezbytný. Tato láska jej nejen zdokonalí, nýbrž bude ti sladkou odměnou, k níž nelze rozkoš, kterou má odborník z vědy a svých objevů, ani přirovnati, nebo předmětem tvé lásky nebudou paragrafy, brouci, číslice, nýbrž Bůh skrze svůj nejdokonalejší obraz, skrze Krista.

Člověk je tak stvořen, že nemůže býti bez lásky živ. Kdyby nic neprobouzelo jeho zálibu, nejedl, nepil by, nepracoval, neradoval se,

byl by jako mrtvola. Každý musí mít něco rád, po něčem toužit, něčím se potěšovati, i kdyby to byl přelud. Avšak nejen to, člověk touží po lásce, která by jej úplně uspokojila a tak, aby se nemusil báti, že dobro, které jej blaží, ztratí. Člověk sní o nekonečném štěstí, přeje si, aby bylo, aby ho dosáhl, aby se v něm kochal do nasycení, nikdy se jím nepřesýtil, aby trvalo věčně. Když se srdce lidské oddá takovým snům a potom se vrátí do chladné skutečnosti, vzdychne si: ach, takového štěstí není, pryč vy bláhoví snové. Ale oni se vrátí zas, nebo člověk je tak stvořen, že musí toužiti po nekonečném štěstí. Proto hltá požitky, jež mu jsou přístupny, ať jsou to požitky těla nebo duše. Bytost jeho jej k tomu nutí, nebo chce vyplnění svých tužeb po štěstí. Člověk věřící dovede tento sklon držeti na uzdě. Proč? Protože ví, že je bytost nekonečná, která je s to, aby ukojila všechny jeho tužby a dala mu věčné štěstí, a protože něco z tohoto štěstí zakouší jako předtuchu. Tou bytostí je Bůh. O věčný Bože, vzdychne si, vím, že bych již na světě měl více štěstí v srdci, kdybych tě dokonale miloval, nežli mi ho mohou dáti všechna pozemská dobra úhrnem. Ale já to nedovedu. Chci tě milovat, vzbuzuji lásku k tobě, ale srdce je při tom chladné. Věci hmotné mě lákají a táhnou k sobě proti mé vůli, ty, jehož milovati chci, mne nelákáš, ano překážky mi kladeš.

Tato skutečnost je přirozená, poněvadž Bůh je neviditelný a tak nesmírný, že ho náš rozum neuchvacuje. Bůh bydlí v světle nepřístupném (1. Tim. 6, 16), dí apoštol. Ale Bůh sestoupil k nám ve vtěleném Slově. Božství a člověčenství se spojilo v jedné osobě, kterou sluší milovati toužou láskou, která patří neviditelnému Bohu. Teď už není těžko Boha milovati, nebo lze jej milovati v líbezném dítku, v svatém jinochovi, ve velikém proroku a divotvůrci, ve Vykupiteli, umírajícím za nás na kříži, v přímlovci, jenž v nebi pečuje o naši spásu, ve Svátosti, kde je tajemně, ale skutečně přítomen. O, díky tobě, věčný Bože, který jsi tyto divy vymyslel, abychom tě mohli snadně milovati! Díky tobě, věčné slovo, které jsi přijalo viditelný šat našeho člověčenství! Díky tobě, Kriste, který jsi nepřišel mezi nás jako hrozně velebný Bůh, ale jako jeden z nás! Když čteme, jak apoštol volá u vytržení: Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby nikdo, jenž v něho věří, nezahynul, nýbrž měl život věčný (Jan 3, 16), zachvěje to srdcem naším, ale kdybychom ho neviděli, neměla by naše láska předmětu, aby se ho mohl zachytiti, a nevěděla by, jak jej má milovati. Ale my jej vidíme v podobě lidské, i můžeme jej milovati tak, jak milujeme otce, matku, bratra, přítele. To dovedeme, to je nám snadné a milé. Hle, Bůh nás miluje dvojím způsobem, jako Bůh a jako člověk,

tento Bůh člověk má srdce jako my, jest naším bratrem a přítelem, pracuje pro nás, obětuje se za nás. Ne, Kriste, kdo tě zná, tomu není a nemůže býti těžko milovati tebe, milovati tě nade všecko, z celého srdce, milovati tě více nežli všecko na světě. Ó, Spasiteli, za tuto lásku tě prosíme. Ty jsi hoden lásky největší, ty ji oplácíš věrným přátelstvím. Provázej mne, aby srdce mé nikdy nezahořelo láskou k věcem a lidem, která by zatlačovala nebo oslabovala lásku k tobě. Ty, jen ty buď pánem mých myšlenek a citů, ty jejich nej-toužebnějším předmětem.

3) Třetí podmínka a složka duchovního života je následovati Krista. Plyne z obou prvních, z poznání a lásky. Poznání mi praví, že musím Krista následovati, jelikož je můj Bůh, Spasitel, pán, cesta, pravda, život, nejvyšší vzor lidské dokonalosti. Láska vede k následování sama, bezděčně.

Jsme od Boha a Bůh je náš cíl. Jak jde člověk k cíli? Že se k němu stále přibližuje. Jak se přibližuje k Bohu? Že se mu připodobňuje. Fysicky se mu připodobňuje posvěcující milostí. V milosti září obraz jeho v naší duši a září skvěleji a skvěleji, čím více v milosti rosteme. Mravně se mu připodobňujeme, když se snažíme, býti v smýšlení, citění a jednání spravedliví jako on, svatí jako on, milosrdní jako on, dobrotiví jako on. Toto fysické a mravní připodobnění souvisí spolu, nebo milost vede k ctnostem a ctnosti ji rozmnožují. Již v Starém zákoně čteme nejednou napomenutí: Já jsem Hospodin, Bůh váš, buďte svatí, neboť já svatý jsem (3. Mojž. 11, 44; 19, 2; 20, 7 a j.). Pán Ježíš praví: Buďte dokonalí, jako otec váš nebeský dokonalý jest (Mat. 5, 48). Sv. Petr vyjadřuje totéž slovy Starého zákona a Krista udává při tom jako pohnutku (Pet. 1, 15). Snažiti se po fysické a mravní dokonalosti, t. j. připodobňovati se Bohu, bytosti nekonečné, je nejvyšší snaha lidská, proti níž všechny ostatní snahy jsou jako nic, neboť vše pomine, ale dokonalost, již jsme dosáhli, zůstane nám na věky.

Řekneš: Připodobňovati se Bohu jest pro mne těžké, já ho nevidím, jeho vlastnosti jsou příliš vznešené a mně nedostupné, jeho skutky převyšují všecku lidskou míru. Musím přiznati: Je tomu tak. Jest to obtíž již prve pocíťovaná a pronesená. Rozřešuje se tímž způsobem jako prve. Bůh se k nám přiblížil, přijav v Kristu naše člověčenství. Již nemusíš obracet oko své tam za hvězdy do neznámých a nepřístupných oblastí, v nichž bydlí Bůh, již nemusíš s námahou zpytovat nekonečnou bytost Boží jako čirého ducha ani jeho skutky. Před tebou žije Bůh člověk jako ty. Vidiš jej jako dítě, jinocha, muže. Vidiš jej, jak zakouší štěstí a žal, žije mezi chudými a bohatými, v práci a oddechu, krátce ve všech okolno-

stech, v kterých žiješ ty. Jen hřích nemá k němu přístupu, ale i s ním bojuje, pro něj trpí, jako by i on jej měl, nebo činí zadost za hříchy světa. Nemusíš nežli na něj hleděti, jeho příkladem se řídit. Tím se připodobníš Bohu.

Následovati Krista. Poklekej často před jeho obraz, nebo lépe před svatostánek a taž se: O, Pane, jak kráčím za tebou? Podobá se srdce mé Srdci tvému v smýšlení a citění svém? Jaké jsou mé skutky? Jsou obrazem skutků tvých? Hle, práce, které nesmíme opomíjeti. Denně ji konejme, zvlášť zevrubně při sv. zpovědi a duchovních cvičeních, prosíce: Božský mistře, pomáhej mi k tomu, dej mi srdce ochotné, opatř je silou, ať jsem, co mám býti, alter Christus.

*   *   *

To jsou tři podmínky a složky duchovního života: Krista poznávati, milovati, následovati. Souvisí spolu. Jedna podporuje druhou. Znalost budí lásku, láska nutí k hlubšímu poznání. Znalost a láska vedou k následování a následování rozmnožuje znalost a lásku. Buďme v tom věrni. Náš duchovní život zkvete a blažený klid, jejž nám dá, bude předtuchou blaženého klidu, jejž pro nás Bůh chystá na věčnosti. Dobré, jež z duchovního života vyplyne pro jiné, rozmnoží lásku Kristovu k nám. O, bychom tomu rozuměli. Sv. Pavel přeje Efesanům dary sv. Ducha, aby zmohutněl vnitřní člověk v duších jejich, a prosí Boha, aby Kristus přebýval skrze víru v jejich srdcích, zakořeněných v lásce, aby poznali Kristovu lásku, převyšující všecko poznání, a naplnění byli plností Boží (Ef. 3, 16 n.). Horlители Boží a milovníku Kristův, sv. Pavle, pros, aby se tvá slova plnila také na nás.

Obsah:

Zázrak.

	Str.
Výměr a účel	7
Možnost zázraku	12
Poznatelnost zázraku	19
Zázrak sudidlem	26
Původnost evangelií	33
Pravdivost evangelistů	39
Divy biblické, racion. výklady	45
Divy evang., racion. výklady	51
Divy evangelické. Jejich význam	57
Zázrak zmrtvýchvstání .	64
Výměr a význam proroctví	72
Poznatelnost a význam proroctví	78
Proroctví mesiánská	84
Proroctví Kristova .	91

Osoba Pána Krista.

Kristus žil	99
Kristus žil	107
Racionalisté o Kristu	112
Pán Ježíš podle racionalistů	119
Mesiánské vědomí Kristovo	126
Bludné názory o Mesiáši	133
Kristus Mesiáš pravý	141
Domnělý vznik a rozvoj mesiánského vědomí v Kristu .	148
Božské vědomí Pána Ježíše (Všeobecně.)	155
Božské vědomí Pána Ježíše (Podrobně 1.)	161
Božské vědomí Pána Ježíše (Podrobně 2.)	168
Božské vědomí Páně (Podrobně 3.) .	174
Božství Páně (Narození)	181
Božství Páně (Víra učedníků po zmrtvýchvstání.) . .	187
Božství Páně (Víra prvních křesťanů v božství Páně.)	193
Patero důvodů o božství Pána Ježíše (Lidově.)	199
Božství Páně (Psychologicky.)	205
Duch Kristův	213
Vůle Kristova	220
Kristus pravý člověk	228
Kristus přijal tělo a duši přímo a na věky .	234
Kristova jedinstv v bytosti	240
O dvou přirozenostech a vůlích v Kristu .	246

Kristus přirozený Syn Boží	252
Záměna přisudků, t. j. o vzájemné sdílnosti božských a lidských vlastností a činnosti v Kristu	258
Úcta člověčenství v Kristu	264
Které vady přijal Pán Ježíš na sebe	269
Citový život Pána Ježíše	275
Kristus a blažené patření	280
Kristova vědomost vlitá a nabytá	286
Svatost Kristova podstatná	292
Vlitá milost Kristova	298
Bezhříšnost Kristova	304
Krista znáti, milovati, následovati	309

